

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ДУБАС ТЕТЯНА ПЕТРІВНА

УДК 027.54(477-25)НБУВ:655.4/.5]-
048.35:[316.77:004.77]"1991/2019"(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**НАУКОВО-ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО:
НАПРЯМИ, ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН, ПЕРСПЕКТИВИ (1991–2019)**

27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство
27 – соціальні комунікації

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій (доктора філософії)

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник:
академік НАН України, доктор філософських наук, професор,
Онищенко Олексій Семенович

Київ – 2020

АНОТАЦІЯ

Дубас Т. П. Науково-видавнича діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: напрями, тенденції змін, перспективи (1991–2019). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій (доктора філософії) за спеціальністю 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство». – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Київ, 2020.

У дисертації комплексно досліджено основні тенденції змін у видавничій діяльності наукових бібліотек у період 90-х років XX – 10-х років XXI ст. – період незалежності України, звільнення від ідеологічних обмежень та прискореного розвитку інформатизації суспільства.

Історична ретроспекція дала змогу простежити тенденції розвитку та особливості наукової діяльності найбільшого за обсягом документно-інформаційних ресурсів науково-дослідного та науково-інформаційного комплексу країни – Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, і перспективи подальшого розвитку.

Значну увагу акцентовано на розвитку нового для бібліотек інформаційно-аналітичного напрямку, який сконцентрований на створенні власних інформаційно-аналітичних продуктів бібліотек і є важливим чинником підвищення ефективності використання їхніх інформаційних ресурсів та джерелом нових можливостей у сфері обслуговування органів влади і управління, впливу на розвиток усіх сфер нового інформаційного середовища в галузі соціальних комунікацій.

Вироблена протягом двох останніх десятиріч практика підготовки відповідними службами Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського аналітичних видань забезпечує ефективність створення та оперативність впровадження бібліотечних інформаційно-аналітичних продуктів з урахуванням запитів різних категорій споживачів.

Дослідження цього напряму діяльності набуває особливої актуальності з урахуванням нових тенденцій переростання бібліотек в інфоцентри та стрімкого зростання попиту на електронні ресурси, що продукуються сучасним суспільством у цілому. Ці ресурси значно розширюють змістове інформаційне середовище бібліотек, видозмінюють їхню видавничу діяльність, надають нових можливостей за межами традиційного бібліотечного простору щодо використання інформаційних ресурсів різного цілеспрямування, які продукує суспільство знань в умовах підвищення вимог до їх впровадження та прискорення обміну.

Аналіз цих процесів показує, що в умовах розвитку електронних інформаційних технологій, коли бібліотеки перетворюються в інфоцентри не лише традиційних, а й електронних ресурсів, дедалі стрімкіше зростає попит на достовірну наукову та інформаційно-аналітичну продукцію та потребує вдосконалення система видавничої комунікації, орієнтована на постійне інформування органів влади і управління та широких верств населення щодо актуальних проблем суспільства.

Застосування електронних технологій періоду цифрового суспільства зумовлює потребу вироблення нових умов і форм підготовки наукових видань та роботи редакцій з урахуванням формування різновидових електронних ресурсів науково-інформаційної та інформаційно-аналітичної продукції, істотно впливає на безпосередню роботу редактора з текстом та авторами під час підготовки видань. Абсолютно новим явищем стало визнання результатом видавничої

діяльності не лише окремих видань в електронному вигляді, а й репрезентативних електронних ресурсів, які також є формою видавничої комунікації, – сайтів та порталів. Останні, визнані як окремий вид комплексних електронних публікацій ресурсів, також потребують ґрунтовної наукової роботи редакційних колегій та редакторського колективу з текстами та ілюстративним матеріалом.

Об'єктом дослідження є науково-видавнича діяльність бібліотек на прикладі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як науково-дослідної установи НАН України, бібліотечно-інформаційного та інформаційно-аналітичного центру України.

Предметом дослідження є визначення основних напрямів науково-видавничої діяльності НБУВ упродовж років незалежності, специфічних особливостей видань, завдань редакційної політики в умовах використання електронних технологій та тенденцій створення мережевого наукового простору.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період від 1991 до 2019 р., що характеризується новими тенденціями розвитку науково-видавничої продукції.

Наукова новизна одержаних результатів пов'язана з аналізом і науковим узагальненням основних напрямів та тенденцій розвитку науково-видавничої діяльності наукової бібліотеки як науково-дослідного інституту та бібліотечно-інформаційного та інформаційно-аналітичного центру з урахуванням того, що наукові установи й наукові бібліотеки стали суб'єктом видавничої справи та інформаційного простору і одночасно видавцем, виготовлювачем та розповсюджувачем видавничої продукції, учасниками нової видавничої комунікації. Вперше:

– встановлено фундаментальні зміни в діяльності та внутрішній структурі бібліотек, передусім головної наукової бібліотеки – Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського;

– охарактеризовано розвиток нових наукових напрямів та функцій в оновленому суспільстві у взаємозв'язку з розвитком науково-видавничої діяльності. НБУВ створює і надалі розвиває нову структуру з науковими інститутами (рукопису, бібліотекознавства, книгознавства, архівознавства, біографістики, інформаційних технологій), центрами (науково-видавничим, культурно-просвітницьким, консервації та реставрації), Службою інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ), Національною юридичною бібліотекою (НЮБ), Фондом Президентів України (ФПУ);

– комплексно схарактеризовано напрями, форми, типи та види видавничої продукції, що виникли у період незалежності України та зумовлені розвитком інформаційного суспільства;

– визначено наукові видання, що є результатом розвитку книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, документознавства, архівознавства, біографістики, соціальних комунікацій, інформології та бібліометрії. Значна увага приділена розробці культурної спадщини, що зберігається в бібліотеках, та питанню діяльності бібліотек в інформаційному суспільстві. Уточнено: структуру, види наукових видань та інформаційно-аналітичної продукції.

Характерною особливістю є створення фундаментальних серій видань та комплексних наукових видань, які поєднують у собі різні види текстів, зокрема монографічне дослідження, бібліографічний покажчик, публікацію джерел, довідкову інформацію тощо. Виникає вид історико-бібліографічного дослідження, створюються довідники нового покоління,

які істотно поповнювалися змістовною інформацією та набувають суттєвого якісного розвитку.

Розвиток науково-видавничої діяльності визначив значний інноваційний компонент у традиційних видах, а також увібрав до себе нові види наукової продукції. Класифікація включає:

монографії та комплексні видання, які складаються з монографічної, публікаційної та довідкової складової в єдиному виданні;

журнали та фахові збірники наукових праць, матеріали міжнародних конференцій, реферативні журнали, що орієнтовані на включення у бібліометричні та реферативні міжнародні бази даних;

публікації пам'яток рукописної та книжкової спадщини, документальних джерел, наукові каталоги рукописних книг, стародруків, рідкісних та цінних видань, публікація архівної спадщини видатних осіб;

систему довідників: біобібліографія вчених та діячів освіти та культури; наукові каталоги по фондах, наукові описи та огляди; тематичні довідкові видання (різновидові покажчики, довідники по фондах, словники, реферативні огляди документів та ресурсів тощо);

систему інформаційно-аналітичних видань, що формується як системний електронний ресурс і поширюється дистанційно, які оперативно надають суспільно-політичну та економічну інформацію органам державної влади та широкому колу користувачів з різних джерел;

окрема група – науково-методичні видання в галузі розвитку бібліотечної та архівної справи, мережі бібліотек та архівів НАН України;

електронні ресурси та бази даних, тексти сайтів НБУВ, а також публікація цифрових ресурсів, які відсутні у паперовому вигляді. Виникає потреба визнання цих ресурсів результатом науково-видавничої діяльності та формою видавничої комунікації.

Формування мережевого наукового простору визначило виникнення нових засобів редакційно-видавничої роботи з допомогою електронних технологій, в умовах нових міжнародних стандартів та вимог електронного суспільства, освоєння нових вимог щодо специфіки наукової продукції, врахування нових умов і форм підготовки наукових видань та роботи редакцій з різновидовими електронними ресурсами та базами даних з інтелектуальною складовою, що їх продукує бібліотека.

Набули розвитку наукові погляди на перспективи науково-видавничої комунікації та основні тенденції розвитку презентації та внесення наукової продукції в наукометричні бази, реферативні, бібліометричні системи, цифрові ресурси науки.

Практичне значення одержаних результатів полягатиме в тому, що вони прислужать для подальшого вивчення теми, сприятимуть вдосконаленню видавничої діяльності сучасних наукових бібліотек та курсів лекцій і семінарів у профільних закладах вищої освіти, стимулюватимуть використання досвіду діяльності НБУВ.

Ключові слова: науково-видавнича діяльність бібліотеки, науково-дослідні напрями бібліотек, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, види видавничої продукції бібліотек, цифрові ресурси, періодичні електронні видання, наукові мережеві ресурси.

ANNOTATION

Dubas T. P. Scientific and publishing activity of the V.I.Vernadsky National Library of Ukraine: directions, trends of change, prospects for development (1991–2019). – Qualification research, on the rights of manuscripts.

Thesis for Candidate degree in Social Communications (PhD) in specialty 27.00.03 "Book Studies, Library Science, Bibliography". – The V. I. Vernadsky National Library of Ukraine; The V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, 2020.

The dissertation presents complex research of main tendencies of changes in publishing activity of scientific libraries since 90s of the 20th up to the 10s of the 21st centuries, i.e. the beginning of Ukraine sovereignty, removal of ideological restrictions and accelerating of society informatization.

Historical retrospection has made it possible to trace the tendencies of development, certain features of research activity of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine – the most significant research and information complex in modern Ukraine, and to design the prospects for its further development.

Considerable attention was given to the rise of a new line of libraries activity, namely information and analytical, which focus on the libraries information and analytical products as an important factor to increase libraries resources efficiency, and to open new opportunities for libraries in the information society era, particularly in the sphere of servicing authorities and governance, and shaping the spheres of new information environment in the field of social communications.

In the improvement of this activity, the practice of preparation of analytical editions which developed over the last two decades, is of great importance. It ensures the efficiency of creation and prompt implementation of library information and analytical products, taking into account the requests of different categories of users.

The study of this line of activity is of particular relevance given the new tendencies for turning libraries into information centers, where not only traditional library holdings and sources of building the library materials, but

also electronic resources produced by society as a whole are relevant. These resources allow to expand greatly libraries information environment content, change their publishing activities, provide new opportunities outside the traditional library space to use multi-purpose information resources which knowledge society generates in the face of increased society requirements for its dissemination and accelerating of the exchange.

The analysis of these processes shows that in the time of development of electronic information technologies, when libraries turn into infocenters managing not only traditional but also electronic resources, the demand for reliable scientific and information-analytical production grows steadily and system of publishing communication focused on permanent informing the authorities and common citizens on society current issues, needs to be improved.

The usage of electronic technologies in the digital society period necessitates dealing with specificities of new terms and forms of scientific publication completion and the work of editorial boards, taking into account the formation of various electronic resources of scientific-information and information-analytical products, and significantly influences the direct work of the editor with text and author during edition preparation for publications. Recognition of not only separate publications in electronic form, but also representative electronic resources, which are the forms of publishing communication, for instance, sites and portals, as the results of publishing, became the completely new phenomenon. The latter, acknowledged also as a separate type of complex electronic publications of resources, also require editorial staff' thorough scientific work with texts and illustrative material.

The object of the research is the research and publishing activities of libraries and the case of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, which

is the research institution of the NAS of Ukraine, and the library, information and analytical center of Ukraine.

The subject of the research is specification of the main directions of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine research and publishing activity in the period of Ukraine independence, tasks of editorial policy in time of electronic technologies and tendencies in creation of network scientific space.

The chronological boundaries of the study are from 1991 to 2019, the period which is characterized by new trends in the development of scientific and publishing products.

The scientific novelty of the obtained results is grounded on the analysis and scientific generalization of the main directions and tendencies of development of research and publishing activity of the scientific library as a research institute and library, information and analytical center, taking into account the fact that scientific institutions became the subject of publishing business and information space and, at the same time, the publisher, manufacturer and distributor of published products, and new publishing communication partner. For the first time:

- fundamental changes in libraries activity and internal structure, primarily in the leading scientific library – V. I. Vernadsky National Library of Ukraine (VNLU) – are stated;

- development of new scientific directions and functions in renewed society in interconnectedness with development of scientific and publishing activities, is characterized. VNLU creates and develops new structure with research institutes (research of manuscripts, library studies, book studies, archive studies, biography studies, information technologies), centers (scientific and publishing, culture and education, conservation and restoration), Service of Information and Analytical Support of State Authorities, National Law Library, Presidential Foundation of Ukraine;

– directions, forms, types and kinds of publishing products that emerged during the period of independence of Ukraine and development of the information society are characterized in a comprehensive manner;

– scientific editions which are results of library studies, book studies, library studies, bibliography studies, biography studies, social communications, informology, bibliometrics, are determined. Considerable attention is paid to culture heritage which libraries keep, and issues of libraries activity in information society. Kinds of scientific editions and information and analytical production are specified.

The characteristic feature is establishing of fundamental series of editions and complex scientific editions which unite in itself various kinds of texts, in particular, monographic study, bibliographic index, publication of sources, background information etc.. New kind of history and bibliography study, guidebooks of new generation which are replenished with new information and gain essential quality development, are emerged.

Development of scientific and publishing work determined noted innovative component in traditional kinds and includes new kinds of scientific production. The classification presupposes:

monographs and complex editions, which consists of monographic, publication and reference parts;

journals and professional collections of papers, papers of international conferences, refereed journals, which are aimed on inclusion to bibliometrics and refereed international databases;

publications of manuscript and book heritage, documental sources, catalogs of manuscripts, incunables, rare and precious books, publication of famous persons' archives;

system of guidebooks: bibliography of scientists, scholars, leaders of education and culture, catalogs of collections, scientific descriptions and

reviews; thematic guidebooks (indexes, collections guidebooks, dictionaries, refereed reviews of documents and resources etc..);

system of information and analytical editions, which forms as systemic electronic resource and disseminates remotely, and provides social, political and economic information to state authorities and users;

special group is scientific and methodic editions in the areas of librarianship and archive sphere, within the network of National Academy of Sciences of Ukraine libraries and archives;

electronic resources and databases, texts of VNLU website, and publication of digital resources which have no paper version yet. The question on recognition of these resources as results of scientific and publishing work and form of publishing communication arises.

Formation of network scientific space determined emerging of new means of publishing and editorial work with the assistance of digital technologies in terms of new international standards and demands of electronic society, with due regard for new demands in specifics of scientific production, taking into account new conditions and forms of scientific editions preparing and work of editorial office with electronic resources and databases of various kinds which have strong intellectual component and which library produces.

Scientific perspectives on the prospects of scientific and publishing communication and the main tendencies of development of scientific production presentation and its inclusion in scientometric bases, abstract, bibliometric systems, digital resources of science were developed.

The practical significance of the obtained results is reasoned by possibility to serve to further research in the field, will contribute to the qualitative improvement of research and publishing activity of modern scientific libraries, and could be used in elaboration of relevant courses in

universities, and will cause the use of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine experience.

Keywords: research and publishing activity of scientific library, libraries research directions, the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, kinds of libraries publishing production, digital resources, scientific network resources.

Список публікацій здобувача за темою дисертації:

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Статті, опубліковані у наукових фахових виданнях України:

1. Дубас Т. Бібліотеки науково-дослідних установ НАНУ в системі соціальних комунікацій: видавничий аспект. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2010. Вип. 27. С. 247–255.
2. Дубас Т. Видавнича діяльність як важлива складова науково-дослідної роботи НБУВ (2005–2010). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2011. Вип. 32. С. 377–384.
3. Дубас Т. Видавнича діяльність наукових бібліотек у сучасному інформаційному середовищі: тенденції розвитку. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2014. Вип. 39. С. 341–350.
4. Дубас Т. Видавнича діяльність наукової бібліотеки в контексті інтенсифікації інформаційних обмінів: методичні аспекти *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2017. Вип. 46. С. 45–61.
5. Дубас Т. Видавнича діяльність НБУВ як сфера наукового знання і практичної діяльності. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 35. С. 327–332.

6. Дубас Т. Інформаційний ринок і видавнича діяльність наукових бібліотек. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2009. Вип. 25. С. 76–86.
7. Дубас Т. Науково-видавнича діяльність НБУВ: розвиток напрямів, видів та жанрів видавничої продукції (1991–2019). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2020. Вип. 58. С. 377–393.
8. Дубас Т. Організація видавничої діяльності в сучасній бібліотеці: нові тенденції в бібліотечному просторі. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2016. Вип. 43. С. 461–475.
9. Дубас Т. Особливості використання електронних технологій у підготовці наукових бібліотечних видань. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2011. Вип. 30. С. 277–287.
10. Дубас Т. Представлення наукових видань у міжнародних наукометричних базах: видавничі стандарти. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 52. С. 339–349.
11. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності наукової бібліотеки і вдосконалення якісних аспектів цієї діяльності. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2015. Вип. 41. С. 264–283.
12. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах цифрового середовища. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 36. С. 452–460.
13. Дубас Т. Розвиток електронних інформаційно-аналітичних продуктів сучасної бібліотеки (з практичного досвіду СІАЗ НБУВ). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2012. Вип. 33. С. 371–378.

14. Дубас Т. Роль бібліотечних закладів у реалізації програми інформатизації українського суспільства. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2009. Вип. 23. С. 44–52.

Статті у фахових виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз, та у виданнях іноземних держав:

15. Дубас Т. П. Видавнича діяльність сучасних бібліотек в електронному світі. *Znanstvena misel journal*. Ljubljana, Slovenia, 2019. № 36. Vol. 1. pp. 80–85.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

16. Дубас Т. Видавнича практика СІАЗ НБУВ в умовах розвитку електронних інформаційних технологій. *Бібліотека і розвиток доступу до правової та соціально значущої інформації* : зб. матеріалів Міжнар. наук. конф. «Інноваційна модель наукової бібліотеки ХХІ століття» (Київ, 9–10 жовт. 2012 р.): додаток до зб. наук. пр. «Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 33». Київ, 2012. С. 126–129.

17. Дубас Т. Видавнича продукція НБУВ на сучасному етапі: проблеми, перспективи. *Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2013 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. С. 141–143.

18. Дубас Т. Видова специфіка інформаційно-аналітичних видань: стан і перспективи розвитку. *Бібліотека. Наука. Комунікація: 100-річчя Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 лист. 2018 р.) / НАН України, Нац. б-ка

України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. центрів – членів МААН. Київ, 2018. С. 300–304.

19. Дубас Т. Методичні аспекти видавничої діяльності сучасної наукової бібліотеки. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. центрів – членів МААН. Київ, 2017. С. 207–210.

20. Дубас Т. Науково-видавнича діяльність бібліотек як чинник розвитку комунікаційних процесів. *Бібліотека. Наука. Комунікація* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2015 р.) : у 2 ч. Ч. 1 / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к інформ. центрів академій наук – членів МААН. Київ, 2015. С. 257–259.

21. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності наукової бібліотеки в системі соціальних комунікацій. *Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 10–11 верес. 2015 р. Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2015. Електрон. текст. дані (340 КБ). URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/29648>.

22. Дубас Т. Роль видавничої діяльності НБУВ у поліпшенні інформаційного забезпечення науковців. *Учений інформаційного покоління: інновації, традиції та перспективи* : зб. матеріалів третьої міжнар. наук. конф. молодих учених (Київ, 17 трав. 2012 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. С. 97–99.

23. Дубас Т. Трансформація видавничої діяльності наукової бібліотеки в умовах цифрового середовища. *Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору*: матеріали Міжнар.

наук. конф., Київ, 21–23 жовт. 2014 р. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. С. 202–205.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	20
ВСТУП.....	21
РОЗДІЛ 1. Історіографія, методологічні засади та джерельна база дослідження.....	28
1.1. Історіографія та методологічні засади дослідження.....	28
1.2. Джерельна база дослідження в контексті поставленої мети та завдань дисертації	47
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	59
 РОЗДІЛ 2. Організація науково-видавничої діяльності в НАН України та Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського: зміни в основних засадах діяльності.....	 62
2.1. Науково-організаційне забезпечення видавничої діяльності в НАН України (1991–2019): нові тенденції та сучасні зміни.....	62
2.2. Науково-видавнича діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 90-х роках ХХ ст.: фундаментальні зміни.....	84
2.3. Науково-організаційне забезпечення видавничої діяльності НБУВ. Редакційно-видавнича рада та Науково-видавничий центр. Впровадження Закону про видавничу справу 1997 р.	91
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	116
 РОЗДІЛ 3. Розвиток наукових напрямів діяльності НБУВ, формування видового та жанрового складу науково-видавничої продукції.....	 119

3.1. Науково-видавнича діяльність НБУВ напередодні незалежності України: започаткування автоматизованих технологій, розвиток наукових напрямів та репертуару видань.....	119
3.2. Стандартизація науково-видавничої термінології. Видання. Основні види. Терміни та визначення.....	130
3.3. Науково-видавнича діяльність: фундаментальні зміни, розвиток напрямів, видів та жанрів видавничої продукції (1991–2019 рр.)..	136
3.4. Науково-дослідні інститути та центри в структурі наукових бібліотек.....	162
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	168
 РОЗДІЛ 4. Інформаційно-аналітичний напрям діяльності НБУВ, становлення й розвиток функцій та видавнича діяльність.....	
4.1. Створення науково-дослідних підрозділів нового типу: Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ), Фонду Президентів України (ФПУ), Національної юридичної бібліотеки (НЮБ).....	177
4.2. Інформаційно-аналітичні видання СІАЗ, НЮБ, ФПУ.....	184
4.3. Особливості видавничої комунікації в електронному середовищі. Редакційна політика підготовки та розповсюдження інформаційно-аналітичних видань	207
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4.....	230
 ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	236
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	241
ДОДАТКИ.....	274

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АСНТІ – автоматизована система науково-технічної інформації ЦНБ АН УРСР

ДНПБ України – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського

ЗВО – заклади вищої освіти

ЛННБ України – Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника НАН України

НАН України – Національна академія наук України

НБУВ – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського НАН України

НВР – Науково-видавнича рада НАН України

НВЦ – Науково-видавничий центр НБУВ

ННСГБ – Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України

НЮБ – Національна юридична бібліотека

РВР – Редакційно-видавнича рада НБУВ

СІАЗ – Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади

ФПУ – Фонд Президентів України

ЦНБ АН УРСР – Центральна наукова бібліотека Академії наук УРСР

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Актуальність теми зумовлюється необхідністю дослідження основних тенденцій змін у системі науково-видавничої діяльності наукових бібліотек як важливого напрямку підвищення ефективності використання науково-дослідного та науково-інформаційного потенціалу бібліотечних ресурсів та впровадження результатів наукової діяльності протягом трьох останніх десятиліть – періоду, що характеризується двома потужними чинниками: суверенним розвитком України та інформатизацією усіх сфер суспільної діяльності. Незалежність України надала унікальну можливість вивчення національної культурної спадщини, що зберігається в історико-культурних фондах бібліотек, та заповнити «білі плями» в її історії, створення нового наукового ресурсу для розвитку історії науки і культури, яка впродовж десятиліть була під заборонаю. Розвиток інформатизації відкрив нові необмежені можливості для створення й впровадження наукових розробок та формування відкритого наукового простору з допомогою видавничої діяльності та комунікації, як традиційного, так і електронного типу.

Дослідження цього напрямку діяльності набуває особливої важливості з впровадженням електронних інформаційних технологій, коли зростає попит у середовищі сучасних користувачів наукової бібліотеки на її науково-дослідну, науково-інформаційну, аналітичну, інформаційно-аналітичну продукцію. Впровадження засобів комп'ютеризації внесло істотні корективи в наукову підготовку праць та організацію технологічних процесів редагування з урахуванням нових тенденцій у науці та суспільстві. Використання цифрових технологій приводить до нових форм та видів діяльності, активізує вдосконалення роботи редактора з текстом під час підготовки видань.

На особливу увагу заслуговує досвід Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України (далі – НБУВ, Бібліотека), яка стала потужним науково-дослідним, бібліотечно-інформаційним та інформаційно-аналітичним центром України, має наймасштабніший розвиток цієї сфери, яка стала модельним об'єктом дослідження. Вона розвивалася за принципами головної наукової бібліотеки, має розвинуту структуру, пріоритетні дослідження у своїй галузі та унікальний досвід науково-видавничої діяльності.

Сучасні бібліотекознавці та дослідники видавничої справи практично не досліджували основні напрями розвитку видавничої діяльності наукових бібліотек у взаємозв'язку з тенденціями розвитку українського суспільства, соціальними комунікаціями, а також у контексті основних завдань наукових бібліотек з питань впровадження в науковий обіг та інформаційний простір науково-видавничої продукції, хоча існують окремі оглядові статті видавничої продукції Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, що епізодично висвітлювали доробок наукового колективу. Лише окремі статті містять згадку про розвиток видавничої комунікації як самодостатньої підсистеми соціальних комунікацій, практика застосування якої залишається поза полем спеціального наукового аналізу. Отже, комплексно в такій постановці дисертаційного дослідження питання не розглядалося.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалось у межах науково-дослідної роботи Національної юридичної бібліотеки Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України і пов'язане з виконанням тем «Інформаційно-аналітичний чинник подолання кризових явищ в українському суспільстві» (0110U000027) (2010–2012 рр.), «Оптимізація інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек в умовах інтенсифікації

інформаційних обмінів» (0113U000098) (2013–2015 рр.), «Шляхи підвищення ефективності функціонування соціальних комунікацій в умовах посилення глобальних інформаційних впливів» (0116U000200) (2016–2018 рр.) та «Інформаційні орієнтири бібліотечної діяльності в умовах розвитку стратегічних комунікацій» (0119U000219) (2019–2021 рр.).

Мета дослідження: визначення напрямів, тенденцій та перспектив розвитку науково-видавничої діяльності наукової бібліотеки у період незалежності України та розвитку інформатизації суспільства.

Для реалізації мети поставлені такі **завдання:**

- визначити ступень досліджуваності теми, методологію дослідження та її джерельну базу;
- з’ясувати основні напрями розвитку науково-організаційних засад видавничої діяльності в системі НАН України та НБУВ в умовах незалежності та інформатизації;
- встановити нові тенденції та фундаментальні зміни у видавничій діяльності наукових бібліотек в аспектах розвитку структури наукової бібліотеки, напрямів науково-дослідної, бібліотечно-інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності та вимог формування нового соціокомунікаційного простору;
- розглянути розвиток напрямів, видів та жанрів видавничої продукції (1991–2019 рр.) за напрямками досліджень;
- проаналізувати діяльність нових науково-дослідних підрозділів НБУВ нового типу: Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ), Фонду Президентів України (ФПУ), Національної юридичної бібліотеки (НЮБ) та їх видавничої продукції, зокрема становлення та розвиток досліджень у галузі соціальних комунікацій;

– зробити загальну типологічну та видову класифікацію видань бібліотеки як науково-дослідного інституту та інформаційно-аналітичного центру;

– визначити особливості редакційної політики та видавничої діяльності наукових бібліотек в умовах розвитку мережових наукових комунікацій та електронному науковому середовищі.

Об’єктом дослідження є науково-видавнича діяльність бібліотек на прикладі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як науково-дослідної установи НАН України, бібліотечно-інформаційного та інформаційно-аналітичного центру України.

Предметом дослідження є визначення основних напрямів науково-видавничої діяльності НБУВ впродовж років незалежності, специфічних особливостей видань, завдань редакційної політики в умовах використання електронних технологій та тенденцій створення мережевого наукового простору.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період від 1991 до 2019 р., що характеризується новими тенденціями розвитку науково-видавничої продукції.

Методи дослідження. Методологія дослідження базується на системному аналізі, де науково-видавнича діяльність бібліотеки розглядається як система в контексті формування, розвитку й функціонування науково-видавничої продукції наукової бібліотеки, спрямована на підготовку та реалізацію науково-дослідної діяльності бібліотеки, залучення до наукового та суспільного обігу нового знання. Застосовуються в усіх розділах дисертації загальнонаукові (історичний, хронологічний, структурно-функціональний та порівняльний) методи, методи класифікації, наукової реконструкції видавничої продукції, моделювання, статистичний тощо. Важливого значення набувають методи

соціальних комунікацій, бібліотекознавства, книгознавства, бібліографознавства, інформології.

Наукова новизна отриманих результатів пов'язана з аналізом і науковим узагальненням основних напрямів та тенденцій розвитку науково-видавничої діяльності наукової бібліотеки як науково-дослідного інституту та бібліотечно-інформаційного та інформаційно-аналітичного центру з урахуванням того, що наукові установи й наукові бібліотеки стали суб'єктом видавничої справи та інформаційного простору і одночасно видавцем, виготовлювачем та розповсюджувачем видавничої продукції, учасниками нової видавничої комунікації. У дисертаційній роботі вперше:

- встановлено фундаментальні зміни в діяльності та внутрішній структурі бібліотек, охарактеризовано розвиток нових наукових напрямів та функцій в оновленому суспільстві у взаємозв'язку з розвитком науково-видавничої діяльності;

- комплексно схарактеризовано напрями, форми, типи та види видавничої продукції, що виникли у період незалежності України та зумовлені розвитком інформаційного суспільства;

- визначено наукові видання, що є результатом розвитку книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, документознавства, архівознавства, біографістики, соціальних комунікацій, інформології та бібліометрії;

- уточнено структуру, види наукових видань та інформаційно-аналітичної продукції; специфіку редакційно-видавничої діяльності в умовах розвитку мережеских наукових ресурсів.

Набули розвитку:

- наукові погляди на перспективи науково-видавничої комунікації та основні тенденції розвитку презентації та внесення наукової продукції

в наукометричні бази, реферативні, бібліометричні системи, цифрові ресурси науки.

Практичне значення одержаних результатів полягатиме в тому, що вони прислужать для подальшого вивчення теми, сприятимуть вдосконаленню видавничої діяльності сучасних наукових бібліотек та курсів лекцій і семінарів у профільних закладах вищої освіти, стимулюватимуть використання досвіду діяльності НБУВ.

Особистий внесок здобувача. Всі положення та висновки дисертації, винесені на захист, одержано автором самостійно.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення дослідження апробовано на міжнародних наукових конференціях: «Учений інформаційного покоління: інновації, традиції та перспективи». III Міжнар. наук. конф. молодих учених (Київ, 17 травня 2012 р.), «Інноваційна модель наукової бібліотеки XXI століття» (Київ, 9–10 жовтня 2012 р.), «Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів» (Київ, 8–10 жовтня 2013 р.), «Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору» матеріали (Київ, 21–23 жовтня 2014 р.), «Бібліотека. Наука. Комунікація» (Київ, 6–8 жовтня 2015 р.), «Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства». VI Міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 10–11 вересня 2015 р., «Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек» (Київ, 3–5 жовтня 2017 р.), «Бібліотека. Наука. Комунікація: 100-річчя Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (Київ, 6–8 листопада 2018 р.), «Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху» (8–10 жовтня 2019 р.) (Додаток А).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 23 одноосібних наукових публікаціях, з яких 15 наукових статей у провідних фахових виданнях, 8 – матеріалів конференцій (Додаток А).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 346 сторінок (основна частина – 220 сторінок (9 авт. арк.), додатки – 73 сторінки). Список використаних джерел містить 238 найменувань на 33 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІОГРАФІЯ, МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Історіографія та методологічні засади дослідження

Сьогодні, у період розвитку в Україні інформаційного суспільства, виникає проблема інтелектуалізації процесів використання потенціалу наукових бібліотек для розвитку не лише, як це було завжди встановлено, науки, освіти, культури, а й можливостей їх активної участі в процесі політико-правового забезпечення розвитку сучасного суспільства за рахунок організації інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів влади та управління, наукових установ і громадських організацій необхідною інформацією.

Ці процеси супроводжуються видавничою діяльністю – «лакмусовим папірцем» внеску бібліотек у розвиток наукового та інформаційного простору України. Реалії розвитку інформаційних технологій дають змогу простежити зародження нових наукових напрямів, розвитку традиційних та нових видів видавничої продукції, тенденцій, які нам принесла інформатизація суспільства, та перехід до суспільства знань. Така діяльність, безумовно, характеризує найбільш потужну універсальну наукову бібліотеку – Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського, яка зароджувалася як Національна бібліотека Української Держави ще в 1918 р., і попри випробування долі та перепідпорядкування, за сто років зберегла та розвинула свої функції загальнонаціональної бібліотеки, науково-дослідного інституту, науково-інформаційного центру. Це унікальний досвід поєднання різних функцій у практичній реалізації діяльності.

У наукових бібліотеках щорічно видаються десятки ґрунтовних монографій, присвячених діяльності бібліотеки та розкриттю її фондів, дослідженню актуальних питань розвитку наукових бібліотек, науково-довідкових видань, що розкривають фонди бібліотек, публікацій пам'яток історії та культури, путівників, енциклопедичних видань та бібліографічних та археографічних покажчиків, наукових каталогів, матеріалів конференцій і виставок, збірників наукових праць, у тому числі фахових. Цей потужний потік видань відображено, наприклад у спеціальних бібліографічних покажчиках наукових праць співробітників, що їх публікують бібліотеки. Так, низка таких покажчиків створена НБУВ за весь час існування бібліотеки, останній – до 100-річчя її заснування. Він свідчить про величезний науковий доробок бібліотеки, де, у тому числі й показаний результат видавничої діяльності.

Ця діяльність практично не розглядалася в постановці питання, що ми пропонуємо у цій роботі. В історіографії питання цей аспект існує лише в загальному або фрагментарному вигляді.

До історіографії питання відносяться деякі групи джерел, що містять теоретичні погляди на питання ролі наукових бібліотек та їх науково-дослідної роботи в інформаційному суспільстві.

Теоретичні підходи до цього питання, розширення можливостей науково-дослідної роботи провідних наукових бібліотек, що визначили шляхи поєднання традиційних бібліотекознавчих досліджень з проблематикою розвитку інформаційної сфери суспільства, належать академікам НАН України В. В. Немошкаленку [131–134], який очолював Інформаційно-бібліотечну раду НАН України та О. С. Онищенку, генеральному директору НБУВ, який очолював Бібліотеку впродовж 1992–2013 рр. Ними розроблено нову концепцію інтеграційної науково-інформаційної ролі бібліотек у процесах формування інформаційного

суспільства [138, 142]. Концепція спиралася на необхідність сприйняття суспільством кардинальної ролі та місця провідних українських бібліотек, зокрема національних, у новому інформаційному просторі серед інших соціальних інститутів, на відображення в суспільній свідомості зростаючої важливості процесу розвитку інформаційної діяльності, зближення її з перетворюючими процесами в суспільній практиці, ролі національних бібліотек як центрів акумуляції й організації використання інформаційних ресурсів розвитку [127, с. 221–222].

Роль наукових бібліотек у формуванні інтелектуальних ресурсів та інформаційно-аналітичної діяльності містить ґрунтовна стаття академіка НАН України В. М. Литвина. Підбиваючи підсумки розгляду питання про стан бібліотечної справи в Україні та пріоритетної ролі наукових бібліотек у формуванні єдиного інформаційного простору, у тому числі НБУВ, В. М. Литвин спеціальну увагу звернув на необхідність інтеграції окремих сукупностей інформаційних ресурсів в єдину національну систему, де бібліотекам та її інформаційним службам належить значне місце, вони можуть відіграти важливу роль у формуванні суспільства знань [109].

У монографії Л. А. Дубровіної та О. С. Онищенка «Бібліотечна справа в Україні в XX столітті» в розділі «Розвиток наукових напрямів у бібліотекознавстві, книгознавстві, бібліографознавстві у період незалежності України» 90-х років XX ст. проаналізовано величезний науковий доробок бібліотек України у різних напрямках публікацій наукових досліджень, з посиланнями на численні видання науковців різних бібліотечних установ. Ними зроблено висновок, що у 1990-х роках науково-дослідна проблематика бібліотек відображає нові тенденції в діяльності бібліотек та їх соціальних функцій, відкриваються наукові теми, покликані вирішувати нагальні проблеми взаємодії бібліотек з

основними напрямками соціальної політики держави, розвитку науки і культури України, питань трансформації бібліотек у сучасні документально-інформаційні центри, які акумулюють, зберігають та активно використовують знання, накопичені людством, впливають на формування духовної культури, забезпечують пріоритетні напрями у розвитку науки, економіки, державотворчих процесів, досліджують науково-інформаційну діяльність наукових бібліотек у відкритому суспільстві, розвивають документно-інформаційні ресурси та засоби їх використання.

У цій праці відображено тенденції розвитку теоретичних питань бібліотекознавства в нових умовах науково-технічного прогресу, інформатизації бібліотечної справи, створення електронних ресурсів; науково-бібліографічна діяльність, зокрема реалізацію концепції національної бібліографії, україномовного репертуару, відбувається персоналізація бібліографічного процесу та заповнення лакун у процесі історичного розвитку бібліографознавства у ХХ ст., значна кількість наукових праць присвячується розкриттю бібліографічного доробку українських учених. Найбільшої інтенсифікації, на думку авторів, зазнала розробка проблем книгознавства та історії книги, організації збереження та обслуговування історико-культурними фондами, стародруками, рідкісною книгою, історичними колекціями, нотними і музичними виданнями, а також реалізація завдань створення національної бібліографії України, україномовної книги, наукових каталогів стародруків, нотних, картографічних видань, періодики, образотворчого мистецтва, наукових покажчиків по фондах [4, с. 467–487]. Водночас ця праця писалася в часи, коли інформаційно-аналітичний напрям у НБУВ ще не набув реального розвитку, тому лише згадується створення СІАЗ, НЮБ та ФПУ [69, с. 452].

Теоретичні засади розвитку нової ролі соціальних інформаційних комунікацій і ресурсу наукових бібліотек в інформаційному суспільстві в контексті інформаційно-аналітичної діяльності належать доктору історичних наук, професору В. М. Горовому, керівнику Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів влади та управління, заступнику генерального директора з наукової роботи НБУВ, які він розвивав у численних статтях та монографіях, зокрема «Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства» (2005) [18]; «Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс» (2010) [19]; «Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації» (2015) [16].

У деяких статтях В. М. Горового доводиться значна роль бібліотек як центрів сучасної інформатизації в аспектах інформаційно-аналітичної діяльності та розвитку наукових засад сучасної соціокомунікаційної діяльності (політико-правовий аспект) [15].

Досвід інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади розкривається в дослідженнях В. Е. Пальчук, яка, аналізуючи розвиток інформаційної функції бібліотек, зумовленого інформаційними запитами органів державної влади, з'ясувала, що в умовах інформатизації зросла роль інформаційної функції сучасної бібліотеки, яка розвиває генерацію інформації про інформацію чи «інформації на базі інформації», що певною мірою й визначає інформаційно-аналітичні продукти бібліотеки [147, с. 241–242].

Обґрунтування заснуванню аналітичних підрозділах при універсальних бібліотеках міститься в працях Т. Ю. Гранчак, характеризуються дослідженням взаємодії бібліотек із владними структурами у сфері політичної комунікації. Вона розглянула досвід багатьох бібліотек, обґрунтувала роль національних бібліотек в

інформаційному супроводі політичних процесів. Особливе значення мала її теоретична праця в галузі встановлення тісного зв'язку сучасної наукової бібліотеки. У монографії «Бібліотека і політична комунікація» «висвітлено участь бібліотек та їх інформаційно-аналітичних структур у процесах політичної комунікації, проаналізовано можливості бібліотечних установ в оптимізації та підвищенні ефективності цих процесів з метою забезпечення стабільного розвитку держави і суспільства, розглянуто соціально-політичний та інформаційний аспекти політичної комунікації, особливості її функціонування, закономірності й тенденції розвитку, окреслено пріоритетні напрями розвитку діяльності бібліотек у системі політичної комунікації» [20].

Загальні питання нової моделі бібліотеки та ролі наукових бібліотек в інформаційному суспільстві розглядали також такі дослідники як М. С. Слободяник [210, 212].

Бібліотеку як соціальний інститут розглядав доктор педагогічних наук Р. С. Мотульський, який з 2003 р. є директором Національної бібліотеки Білорусі. Він дослідив генезис та сутність бібліотеки як соціального інституту, принципи та функції діяльності, класифікацію и типологізацію бібліотек, виклав концептуальні засади їх розвитку в період інформаційної трансформації суспільства [114].

Теоретичні та практичні засади трансформації технологій розвитку електронних бібліотек та електронних публікацій були у сфері уваги декількох праць Я. Л. Шрайберга, директора Державної публічної науково-технічної бібліотеки Росії (2006–2019), доктора технічних наук, де був представлений значний матеріал щодо сучасних світових тенденцій у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційних ресурсів, електронних публікацій та документів, електронних колекцій та

проблем авторського права у цій сфері, а також з питань консолідації і кооперації бібліотек в електронно-інформаційному середовищі [230].

Окрема група досліджень стосувалася конкретних питань видавничої продукції НБУВ. Заслужують на увагу окремі статті провідних вчених НБУВ, які публікували аналітичні огляди видавничої продукції НБУВ. Аналітичний огляд видань НБУВ, види та тематичну класифікацію видань цього періоду, їх популяризацію та значення для історії та культури України зробили доктор наук із соціальних комунікацій О. В. Воскобойнікова-Гузева та доктор історичних наук, професор Г. І. Ковальчук за період 2010–2015 рр. [10–12].

Огляди діяльності та публікації в галузі кодикографічних, палеографічних та археографічних досліджень Інституту рукопису НБУВ опублікували Л. А. Дубровіна, О. М. Гальченко [102]. Розгляду формування окремих нових видів видавничої продукції у бібліотеках присвячена стаття Л. А. Дубровіної. Так, вона аналізувала видання в галузі кодикології Інституту рукопису НБУВ [71]. Нею же висвітлювалося питання про формування окремих довідкових видань нового покоління як виду науково-інформаційної продукції, зокрема звертала увагу на нове трактування та змістове наповнення архівних і бібліотечних путівників, які створювали внаслідок ґрунтовної науково-дослідної роботи з фондами [73].

Доктор наук із соціальних комунікацій Т. В. Добко розглядала бібліографічну продукцію науково-довідкового напрямку діяльності НБУВ у контексті довідково-бібліографічної роботи [30].

Огляди наукової діяльності та видавничої продукції НБУВ розглядалися в статтях О. С. Онищенка та В. Г. Попроцької, які підбивали підсумки наукової діяльності НБУВ [140,141].

Безпосереднє відношення до теми ролі видавничої діяльності в інформаційному суспільстві мала стаття доктора технічних наук, професора, директора Державної наукової установи «Кнжкова палата України імені Івана Федорова» М. І. Сенченка, який аналізував загальні тенденції книговидавництва в електронному світі [208]. Д. Соловяненко розглядає нову модель науково-видавничої діяльності як закономірний етап еволюції засобів та каналів наукової комунікації, де головна ознака – «максимально повна орієнтація на потреби науковця як інформаційного донора та акцептора знань» [215, с. 5].

Розгляду технологій інтелектуалізації та гуманізації бібліотечно-інформаційного виробництва приділяла ґрунтовну увагу доктор наук із соціальних комунікацій, професор І. О. Давидова, яка досліджувала питання сучасного бібліотечно-інформаційного виробництва в аспектах технології виробництва інформаційних продуктів та послуг у ринково-орієнтованому суспільстві знань [23–25].

Розглядаючи процес оновлення даної тематики, професор К. В. Ніконорова зазначала, що «в сучасних умовах розвиток видавничої діяльності бібліотек набуває зростаючого значення як для самих бібліотек, так і для *соціального інституту видавничої діяльності в цілому*». При цьому вона підкреслює, що видавнича діяльність бібліотеки вдосконалює, розширює та розвиває професійні комунікації – наукові, методичні, інформаційні, сприяє популяризації суспільно значущих видань. У цілому розвиток видавничої діяльності бібліотеки відображає загальну тенденцію зростання *ролі видавничої діяльності як прояву важливого напрямку діяльності даного соціального інституту* у зв'язку із зростанням інформаційної активності сучасного соціуму [135].

Зазначаючи, що бібліотека стає повноправним суб'єктом інформаційного простору, І. П.Тікунова акцентувала увагу на тому, що

вона збирає і зберігає документовану інформацію і знання, бере участь у формуванні документного потоку і проводить його аналітико-синтетичну обробку, систематизує та оцінює інформаційно-знаннєві ресурси, а також, руйнуючи свої фізичні межі, переходить з реального простору у віртуальний. З одного боку, за її словами, «бібліотека пропонує доступ до інформаційних ресурсів, що належать іншим суб'єктам інформаційного простору, у тому числі представленим у мережі Інтернет. З іншого – створює електронні інформаційні ресурси (бази даних, колекції оцифрованих документів, веб-сайти і веб-портали), доступні за її фізичними стінами» [220]. Тим самим опосередковано визнається, що підготовлені ресурси також є видом публікацій джерел, а оскільки вони проходять наукову підготовку тексту, редакційно-видавничий процес та електронну публікацію, вони теж є часткою видавничого процесу.

На окрему увагу заслуговує такий аспект як підготовка інформаційно-аналітичного продукту, який не завжди реалізується у формі окремого видання, а є прикладним видом видавничого процесу – електронним ресурсом, який не має повністю замкненого кола процесу видання. Про важливу роль національних бібліотек у науково-інформаційному супроводі наукових досліджень, діяльності органів влади зауважувала Т. Л. Кулаковська, акцентуючи увагу на тому, що практичним втіленням результатів дослідження розвитку інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек у процесі демократичних перетворень українського суспільства стала підготовка інформаційно-аналітичних продуктів Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ (СІАЗ), НЮБ та ФПУ для управлінських структур, установ НАН України та інших категорій користувачів [47, 106]. Про основні стратегії розвитку сучасної бібліотеки в інформаційному середовищі зазначала В. О. Ільганаєва [87].

Дагнія Івбуле у своїх наукових доробках розглядає питання створення академічними бібліотеками Латвійської Республіки, Литовської Республіки, Естонської Республіки бібліографічних ресурсів, висвітлює досягнення в дослідженнях у галузі книжкової справи і бібліографічної роботи у XX–XXI ст. та особливості згортання традиційних видань [94] і випуску компакт-дисків ([http:// www.biblio.lv/Proj darb gr.html](http://www.biblio.lv/Proj_darb_gr.html)).

Окремий аспект теми – організаційні аспекти видавничої діяльності НАН України та НБУВ, яка є науково-дослідним інститутом НАН України. Науково-видавничу діяльність Національної академії наук України розглядали О. Г. Вакаренко, Ю. В. Діденко, А. І. Радченко. Я. С. Яцків, у статтях котрих висвітлювалися питання книговидання та книгорозповсюдження в історичному зрізі і на сучасному етапі.

С. В. Буряк розкриває видавничу діяльність провідних університетів [3, с. 68].

Питання формування, регулювання та управління бібліотечними інформаційними ресурсами в контексті соціально-комунікаційних процесів та формування суспільства знань розглядала К. В. Лобузїна, яка запропонувала комплексне рішення ефективного опрацювання багатовимірною масиву знань джерел інформації, що зберігаються в наукових бібліотеках та інтернет-бібліотечних ресурсах, вона ж запропонувала систему обліку за принципами видавничого обліку в авторських аркушах [110].

До дослідження залучалися й праці в галузі редакційно-видавничої діяльності. Розгляду технологій одночасного виходу двомовних версій (включаючи англійську мову) журналів присвятили дослідження Р. В. Петров та В. І. Васильєв, які представляють Міжнародну академічну видавничу компанію «Наука/Інтерперіодика». Компанія запропонувала

нову технологію виробництва, що ґрунтується на одночасній роботі відразу над двома версіями [152].

Досліджуючи видавничу діяльність наукових бібліотек, О. Ф. Князева і Л. П. Рязанцева зауважували, що при значних обсягах видавничої діяльності потрібний пакет різноманітних програм, що мають, зважаючи на специфіку бібліотечного книговидання, і різні фінансово-економічні механізми їх забезпечення. А також потрібна і науково-обґрунтована видавнича політика, що надає видавничій діяльності бібліотек такі необхідні системність, комплексність, цілісність [100].

Сьогодні питання видавничої діяльності одержали певний розвиток у працях Д. О. Сємячкіна, М. О. Сергєєва, Є. В. Кисляка [207], які висвітлювали переваги відкритої науки для учених, а також плани і результати провідних країн світу з розвитку відкритого доступу до наукових публікацій на базі електронних видань та консервативним збереженням друкарських версій. Підкреслюється, що розміщення наукової статті в журналі відкритого доступу дасть змогу вченому оперативно заявити про авторство на ідею і надійно захиститися від плагіату тощо [207, с. 90].

На тому, що зміни, які відбуваються в науковому комунікаційному ланцюзі, відбиваються на діяльності наукової бібліотеки, зокрема на її видавничій діяльності, наголошували Б. С. Єлепов, О. Л. Лаврик, які вважали, що видавнича діяльність повинна включити в предмет своєї діяльності такі форми носіїв видань: 1) на папері, 2) на переносимих електронних носіях, 3) доступні через Інтернет (мережеві) [79].

Стан і тенденції розвитку академічної бібліотеки в сучасному інформаційно-технологічному середовищі скрізь призму її основних функцій у системі наукових комунікацій розглядала у своїх роботах О. Л. Лаврик [107]. Вона запропонувала узагальнену модель основних

перспективних напрямів діяльності академічної бібліотеки в системі сучасних наукових комунікацій. Ця модель має базуватися на таких початкових положеннях, серед яких, зокрема, виконання інформаційної функції, зважаючи на розвиток електронних форм видань, повинно дедалі більше зрушуватися у бік підготовки і видання аналітичних продуктів, створення проблемно орієнтованих і тематичних серверів і електронних колекцій, навігаторів і порталів. У працях цієї дослідниці відображено також питання великого значення електронного книговидання, видання електронних наукових журналів, представлення електронних ресурсів [108].

Загальнотеоретичний аспект поняття видавнича комунікація розглядає Ю. В. Бондар. Він наголошує, що «попри масив досліджень, констатуємо, що власне видавнича комунікація як унікальна та самодостатня підсистема соціальних комунікацій, її генеза та практика застосування залишаються поза полем спеціального наукового аналізу» [1]. За його визначенням, «видавнича комунікація – це встановлення комунікаційних зв'язків з допомогою друкованої (книжкові, аркушеві видання тощо) та іншої видавничої продукції <...> поширення й використання видавничої продукції у процесі комунікаційної діяльності» [1].

Функції бібліотеки як інформаційних центрів, які створюють нові інформаційні ресурси в режимі «інформація на базі інформації», досліджувала В. М. Медведєва [111].

Однак найбільший внесок у розробку загальних питань інформатизації та осмислення видавничої діяльності внесли вчені НБУВ. За останні роки вийшли фундаментальні колективні монографії, присвячені історії НБУВ у період незалежності, де розкривалася історія Бібліотеки та формування й розвиток наукових напрямів Бібліотеки, та

публікації результатів наукових досліджень, які продемонстрували значні здобутки й розвиток нових напрямів [49]. У підготовці цих видань брав участь великий колектив вчених. Так, період відродження Бібліотеки як національної та формування її науково-дослідної діяльності у перше десятиріччя незалежності України та наукова продукція розглядалася в колективній монографії «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у перше десятиліття незалежності України (1991–2002)» (2019). Серед авторів, які висвітлювали науково-дослідну роботу та відповідні видання й ресурси в цій монографії: О. С. Онищенко, В. І. Попик, Л. А. Дубровіна, В. М. Горовий, Т. В. Добко, Г. І. Ковальчук, К. В. Лобузін. В. Ю. Омельчук, Л. С. Новосьолова, О. П. Степченко, Н. М. Зубкова, С. В. Полтавець, Ю. М. Половинчак, Л. М. Яременко, Г. А. Індиченко, О. М. Василенко, О. А. Вакульчук, Т. Л. Кулаковська, Н. П. Бондарь, Г. І. Ковальчук, Г. М. Юхимець, Л. В. Івченко, Л. П. Затока, Л. В. Муха, Л. А. Литвинова, Г. І. Солоїденко, О. М. Яценко. Заснування фахових періодичних видань та спеціальних журналів у НБУВ розглядалося Н. М. Зубковою, Т. П. Дубас, Н. М. Маслаковою, Н. І. Любовець [127].

У підготовці монографії «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в науково-інформаційному просторі (2000–2018)» (2019) брали участь доктори і кандидати наук: В. М. Горовий, М. Б. Закіров, О. П. Желай, В. В. Струнгар, Т. П. Дубас, Л. А. Чуприна, Л. Й. Костенко, Ю. М. Половинчак, С. В. Полтавець, К. В. Лобузін, Н. Ф. Самохіна, С. С. Гарагуля, Л. В. Коновал [125].

У виданні «Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1918–2018» (відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2018. 472 с.) розглянуто діяльність Інституту та бібліографію видань Інституту рукопису та його співробітників [89].

Ці ж автори підбивали підсумок діяльності бібліотеки і в тому числі мали й окремі статті, які розкривали певні напрями публікацій відповідно до наукових розробок.

Питання ролі бібліотек як центрів інформаційно-аналітичного розвитку та продукування інформаційно-аналітичних видань розглядалося в багатьох статтях, зокрема В. М. Горового [17]; Л. В. Присяжної [163]; С. М. Польовик [159]; В. М. Медведєвої [111] та інших.

Останнім часом виникають питання щодо нової реальності – електронної видавничої комунікації, питання про доцільність збереження затратних паперових видань та необхідності видавництва. Це питання активно обговорюється міжнародною спільнотою. Тому в дисертації використано й праці зарубіжних дослідників, які представляють ці дискусії, підреслюється аспект ролі видавництва в управлінні процесами забезпечення якості, взаємопов'язаності та надійності наукових досліджень в електронних комунікаціях [236]. У статті іспанської дослідниці Марії Лусон (Luzón María) доводиться необхідність редакторської роботи і з електронними ресурсами, виокремлені функції, що удосконалюють цифрову наукову комунікацію [234].

Дослідження білоруських учених В. М. Московкіна, А. П. Пересипкіна доводять, що впровадження нового рівня стандартів електронної видавничої діяльності здатно вплинути на якість подання структури наукових публікацій, сприяє кращому їх представленню у світових наукових ресурсах [113].

Видавництва наукових установ України активно включились у діяльність підтримки наукових досліджень на основі впровадження цифрових технологій. Роботи українських дослідників вказують на необхідність зміни технології роботи більшості наукових видавництв; визначають основні засади діяльності на основі принципів, визнаних

світовою науковою спільнотою, за якими працюють закордонні видання провідних країн Європи та світу; підкреслюють важливість вироблення нових стандартів видання наукових публікацій, з урахуванням підготовки метаданих для наукометричних систем [14, 27, 91, 155].

Важливими є праці, що показують вагомість редакторської праці в галузі з огляду на розбіжності у бібліографічних даних, різних стилях цитування, систем транслітерації, перекладу, передусім А. М. Камінської та С. А. Назаровця [95].

У низці праць розглядається питання підтримки видавцями наукових видань системи цифрових ідентифікаторів наукової продукції (DOI) та авторів (ORCID), які мають вимагати від авторів публікацій представлення якісних метаданих, що є запорукою подальшого ефективного включення наукової публікації до сучасних наукометричних систем [235].

Л. А. Дубровіною та К. В. Лобузіною публікуються матеріали щодо створення інформаційного ресурсу публікацій нового типу за принципом репозитарія, який може бути використаний під час створення національної системи наукометричної інформації відкритого доступу в Україні. Це означає наявність нової реальності видавничої комунікації, що сприяє вільному розвитку науки [76].

Н. Ф. Самохіна, Л. Г. Кудименко, О. М. Мартинюк розглядають питання нової реальності існування бібліотечної фахової періодики у системі цифрових видавничих комунікацій [206].

Новий напрям діяльності НБУВ, пов'язаний із створенням в її структурі Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади та управління як окремого підрозділу НБУВ (СІАЗ), Фонду Президентів України (ФПУ), Національної юридичної бібліотеки (НЮБ), був предметом дослідження його функцій та видів діяльності

багатьма дослідниками, які очолювали та працювали в цих структурах [64]. Ці наукові праці відображено сьогодні на *спільному* сайті аналітичних структур НБУВ – *Центр досліджень соціальних комунікацій*.

Ці та інші дослідження відображені також у двох фундаментальних бібліографічних покажчиках: «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (1993–2003 рр.): науково-бібліографічний покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність»; «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: видання бібліотеки та література про її діяльність (2004–2018 рр.): науково-бібліографічний покажчик» [124, 126].

Тому в дисертації розглядається виключно аспект науково-видавничої та інформаційно-аналітичної продукції, яка в цих роботах не набула комплексного аналізу та узагальнювального значення.

Огляд досліджень питання видавничої діяльності наукових бібліотек, у сфері розробок наукових напрямів діяльності в галузі бібліотекознавства, книгознавства, бібліографознавства, а також інформаційно-аналітичного напрямку показав, що вони впродовж останніх років дослідження присвячувалися загальній оцінці значення цієї діяльності у практиці роботи великих бібліотек, зокрема й розглядалися різні аспекти видавничої діяльності в галузі розкриття фондів бібліотек, формування електронних ресурсів та електронних продуктів у бібліотеках, однак конкретно наукового дослідження процесу науково-видавничої та інформаційно-аналітичної діяльності, визначення його формування, сучасної специфіки та перспектив розвитку, у тому числі з позицій редакційно-видавничого аспекту, не було відображено і не стало об'єктом спеціального наукового дослідження в комплексному підході [46].

Методологічні засади дослідження. Бібліотека як соціальний інститут існує в складній когнітивно-комунікативній системі, що має конкретно-історичний характер: епоха – наукове дослідження – отримання нового знання – поширення знання за неформальними каналами – фіксація інформації в документній формі (підготовка рукопису) – видання документів – кумуляція документів і включення їх у систему комунікацій – споживач – процес комунікації – засвоєння знання. У цій системі бібліотека традиційно забезпечувала накопичення, збереження і доступ до фондів первинних документів та бібліографічної інформації, що їх відображає [210, 211]. Тому у загальнонауковій методології вагоме місце займає системний підхід. Його застосування потребує кожний системно організований, складний об'єкт наукового пізнання, до яких належить і бібліотека. Бібліотека є інтегративним соціальним інститутом, тому вибір у цій роботі методів дослідження базується на залученні методичного апарату спеціальних методів бібліотекознавства, видавничої діяльності, теорії соціальних комунікацій та інформаційних технологій. Актуальним є дослідження розвитку видавничої діяльності як системи наукових та соціальних комунікацій.

Науково-видавнича діяльність бібліотеки розглядається нами як комплексний об'єкт дослідження, який включає формування, розвиток і функціонування науково-видавничої продукції бібліотек як системи, спрямованої на реалізацію результатів науково-дослідної діяльності бібліотеки, залучення до наукового та суспільного обігу нового знання у вигляді видавничої продукції, її зв'язок з розвитком суспільства, особливості формування видавничої продукції та бібліотечно-інформаційних ресурсів. У системі функціонують науково-дослідні підрозділи бібліотеки, працюють провідні спеціалісти, які продукують видання та формують ресурси, а також до системи входять типи й види

видань. Складові системи об'єднані функціями потужної наукової бібліотеки як окремого соціального інституту в інформаційному суспільстві. Їх структура, функції та взаємозв'язок, участь у наукових та інформаційно-аналітичних комунікаціях, створює цілісність науково-видавничої діяльності бібліотеки [52].

При цьому застосовуються загальнонаукові (системний, історичний, хронологічний, структурно-функціональний та порівняльний методи, методи класифікації, наукової реконструкції видавничої продукції), так і спеціальні, які ґрунтуються на принципах історизму та наукової об'єктивності.

Методологія досліджень міститься також у низці наукових праць Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади України, яка спеціально опрацьовувала питання засобів введення в широкий суспільний обіг аналітичних матеріалів, моніторингу й опрацювання зростаючих інформаційних потоків, удосконалення інформаційно-аналітичного обслуговування органів державної влади України. У працях В. М. Горового розроблено теоретичні та науково-практичні питання інформаційно-аналітичного бібліотечного обслуговування на основі впровадження електронних інформаційних технологій, створення та збереження широкого спектра інтернет-інформації соціально-політичного, правового і економічного спрямування шляхом її консолідованого представлення в аналітичних продуктах.

Методологічні засади і методи дослідження базуються на синтезі, зорієнтовані на специфіку наукової галузі пізнання «соціальні комунікації», підпорядковані розв'язанню сформульованого завдання та її модельному об'єкту – видавничій продукції, у системі науково-дослідної та інформаційно-аналітичної діяльності бібліотеки та видавничої комунікації. Видання наукової бібліотеки як елемент розгалуженої

комунікаційної системи є взаємопов'язаними, однак відносно самостійними елементами, що визначає й міждисциплінарний характер самих дисертаційних досліджень та їх аналізу [58].

Тому методологічний апарат включає теоретичні праці в галузі соціальних комунікацій, методичні засади структурування системи науки та її складників, науково-інформаційні підходи, що характеризують розвиток сучасних бібліотек як інформаційних центрів, відбивають інформаційно-комунікаційні аспекти створення системного ресурсу науки та його наукометричного й бібліометричного аналізу, нових форм комунікації. Важливою складовою методології є розробки методологічних та інформаційно-технологічних засад інформаційної та ресурсної функцій бібліотек як комунікаційних установ.

В аспектах соціальних комунікацій бібліотека та її видавнича продукція визначається як саморегульована система, що працює як процес взаємодії між користувачами та бібліотекою і суспільством у цілому. Зв'язки, що утворюються в результаті цих процесів, впливають на розвиток бібліотеки як соціального інституту, визначають місце й роль бібліотек у суспільстві, її трансформаційної функції.

При цьому саме універсальні наукові бібліотеки в умовах розвитку інформаційних процесів сучасного суспільства мають можливість комплексно забезпечити необхідною інформацією суспільство, оскільки бібліотеки є агрегаторами усіх форм видавничої продукції, тобто комплексами знань, що постійно оновлюється і відбувається під контролем бібліотечних технологій, а також залучити всі засоби нейтралізації зовнішніх для інформаційного суверенітету загроз, забезпечити недоторканність і розвиток власних фондів та використати їхні інформаційні можливості [56]. Включення аналітичної складової у підготовку власних аналітичних інформаційних ресурсів бібліотек

спрямовано не лише на суспільство в цілому, а й на управлінські структури, дає ексклюзивні можливості бібліотекам як інформаційним центрам.

1.2 Джерельна база дослідження в контексті поставленої мети та завдань дисертації

Для вирішення дослідницьких завдань, окреслених у дисертації, виникла необхідність застосувати широку джерельну базу, що стосується розвитку інформаційних аспектів діяльності бібліотек та видавничої діяльності, передусім комплексу законодавчих та нормативно-правових актів України в галузі, що регулюють питання інформаційно-аналітичної та видавничої діяльності бібліотек: це закони України, укази Президента України, постанови уряду, постанови Президії НАН України, державні стандарти, що стосуються розвитку бібліотечної діяльності, видавничої справи, внутрішні бібліотечні документи нормативно-правового характеру, що визначають структуру, напрями діяльності, функції і завдання бібліотек – статuti, плани, звіти; рішення вченої ради бібліотеки, видавнича продукція.

Кілька статей Конституції України [103] мають безпосереднє відношення до видавничої діяльності. Це зокрема ст. 10, згідно з якою державною мовою в Україні є українська мова. У цьому контексті потрібно знати офіційне тлумачення положень цієї статті, яке викладене в рішенні Конституційного Суду України № 10-рп/99 від 14 грудня 1999 р., яке дістало назву «Справа про застосування української мови» і є обов'язковим для виконання на всій території держави: «Положення частини першої статті 10 Конституції України, за яким “державною мовою в Україні є українська мова”, треба розуміти так, що українська мова, як державна, є обов'язковим засобом спілкування на всій території

України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом (частина п'ята статті 10 Конституції України)».

Статтею 34 Конституція України «гарантує право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань; кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб» [103]. Таким чином, згідно з цією нормою, кожен громадянин України має право займатися видавничою діяльністю. Однак здійснення цих прав може бути обмежене законом. Існує кілька чинників для таких обмежень: «з метою запобігання заворушенням чи злочинам; для охорони здоров'я населення; для захисту репутації або прав інших людей; для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно чи для підтримки авторитету (неупередженості) правосуддя» [103]. Одержавши права продукувати й поширювати створені кимсь тексти, видавець, однак, має пам'ятати й про свої обов'язки та відповідальність перед власниками таких текстів, про міру редакторського втручання, про виплату авторської винагороди. Статтею 54 Конституції України «громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів» [103]. Таким чином, автор, як учасник редакційно-видавничого процесу, має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди [221, с. 34–35].

Низка законів, що стосуються інформатизації, стала важливим джерелом, що стосується розвитку нових видів діяльності бібліотек та електронного видавництва: «Про інформацію»; «Про науково-технічну

інформацію» [186, 187]. Останній був покликаний створити правову базу для отримання та використання науково-технічної інформації та врегулювати функціонування Національного інформаційного фонду України. Його поява зафіксувала права й можливості суб'єктів відносин у сфері науково-технічної інформації, до котрих належали наукові та науково-технічні бібліотеки, як складові національної системи науково-технічної інформації і «творці і накопичувачі науково-технічної інформації, власники, виробники, зберігачі і споживачі інформаційної продукції та послуг, а також як посередники у сфері науково-інформаційної діяльності» (Ст. 3) [187]. Важливою особливістю Закону стало те, що було зафіксовано право громадян України, юридичних осіб, державних органів, органів місцевого і регіонального самоврядування «на відкрити науково-технічну інформацію, яке передбачає можливість вільного її одержання, зберігання, використання і поширення під час здійснення наукової, науково-дослідної, виробничої, громадської та іншої діяльності, що не забороняється чинним законодавством» (Ст. 5) [187]. Закон надавав визначення термінів, зокрема «науково-технічна інформація», «науково-інформаційна діяльність», «інформаційні ресурси науково-технічної інформації», «довідково-інформаційний фонд», «інформаційні ресурси спільного користування» тощо (Ст. 1) [187].

Для нашого дослідження стало важливим визначення поняття «науково-інформаційна діяльність» як «сукупність дій, спрямованих на задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави у науково-технічній інформації, що полягає в її збиранні, аналітично-синтетичній обробці, фіксації, зберіганні, пошуку і поширенні» (Ст. 1) [187]. Це стало об'єктивним завданням наукових бібліотек, які увійшли до системи науково-технічної інформації, що й обґрунтувало появу інформаційно-аналітичних структур у великих бібліотеках, які володіли

інформаційними ресурсами спільного користування: «сукупність інформаційних ресурсів державних органів науково-технічної інформації, наукових, науково-технічних бібліотек, а також комерційних центрів, фірм, організацій, які займаються науково-технічною діяльністю і з власниками яких укладено договори про їх спільне використання. Аналітично-синтетична обробка науково-технічної інформації – це процес обробки інформації шляхом аналізу й синтезу змісту документів з метою одержання необхідних відомостей, а також шляхом їх класифікації, оцінки, співставлення і узагальнення» (Ст. 1) [187].

Важливе значення має Закон України від 4 лютого 1998 р. «Про Національну програму інформатизації» [190], де визначено завдання створення Національної інформаційної системи України, у тому числі *загальнодержавних систем інформаційно-аналітичної підтримки діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування; широке використання інформаційних технологій; формування та підтримка ринку інформаційних продуктів і послуг; інтеграція України у світовий інформаційний простір* (Ст. 5) [190].

У Законі «Про видавничу справу» [167] визначено загальні засади щодо організації та провадження видавничої діяльності, розповсюдження видавничої продукції, умови взаємовідносин учасників триєдиної складової видавничо-поліграфічного комплексу: видавців, друкарів, розповсюджувачів. У другому розділі Закону «Організація і здійснення видавничої справи» зазначено про права та обов'язки замовника, видавця, виготовлювача та розповсюджувача видавничої продукції, визначені суб'єкти та об'єкти видавничої справи. Окремою статтею в цьому розділі Закону прописана вимога до видавця щодо необхідності зазначення в кожному примірнику видання вихідних відомостей, елементами яких є:

відомості про авторів та інших осіб, які брали участь у створенні видання; назва; надзаголовкові, підзаголовкові, вихідні дані; випускні дані, класифікаційні індекси, міжнародні стандартні номери, знак охорони авторського права. Крім того, Закон вимагає аби «всі книжкові видання в Україні, незалежно від мови основного тексту, мали обов'язкову анотацію та вихідні бібліографічні відомості державною мовою. Винятком можуть бути тільки видання іноземними мовами, призначені для розповсюдження за кордоном або серед іноземців» (Ст. 23) [167].

Окремі положення Закону України «Про видавничу справу» не лише суперечать загальним міжнародним тенденціям у галузі видавничого законодавства, а й мають у собі зайві елементи регламентації та контролю, властиві тоталітарному суспільству. Так, фахівці Центру розвитку видавничої справи при Інституті «Відкрите суспільство» (Будапешт, Угорщина), які систематично проводять моніторинг змін чинного законодавства щодо видавничої справи у 19 країнах Східної Європи та Середньої Азії, звертають увагу на принципові вади українського Закону в галузі зайвого контролю за видавцями, переобтяженість зайвою інформацією вихідних відомостей, зокрема у випускних даних. Практично в жодній країні Європейського Союзу, відповідно до практики сучасного маркетингу, не є обов'язковим зазначати наклад видання, номер замовлення, адресу поліграфічного підприємства тощо [221, с. 37]. До цього варто додати також цілий спектр інших недоліків Закону, що пов'язані з недостатнім відображенням новітніх процесів, характерних для сучасної інформаційної сфери і видавничої діяльності в ній. Так, хоч положення Закону і відгукуються на розвиток глобального процесу інформатизації, однак вони не конкретизують характерних особливостей цього самовиявлення у видавничій сфері. Водночас сучасні інформаційні процеси

характеризуються масовим інфотворенням, зростанням системи електронних інформаційних видань, поширенням соцмереж. Останні стали суттєвим джерелом інформування громадян у горизонтальному вимірі. Цей нормативний акт не створює необхідного правового простору для зближення видавничих центрів з бібліотеками, організації взаємовигідної співпраці між ними, спільне просування у сферу суспільної свідомості суспільно значущої інформації, нових знань.

Крім того, серед офіційних джерел також закони: Про авторське право і суміжні права; Про бібліотеки і бібліотечну справу; Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні; Про забезпечення функціонування української мови як державної; Про обов'язковий примірник документів [164, 165, 171, 175, 195].

У Статті 2 Закону «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» зазначено, що «книговидавнича справа як складова частина видавничої справи – сфера суспільних відносин, що поєднує в собі організаційно-творчу та виробничо-господарську діяльність юридичних і фізичних осіб, які займаються створенням, виготовленням і розповсюдженням книжкової продукції. Складовими частинами книговидавничої справи є видавнича діяльність, виготовлення та розповсюдження видавничої продукції, визначені Законом України «Про видавничу справу» в частині, що стосується книжкових видань» [171]. У Статті 4 Закону сказано, що «дія цього Закону поширюється на суб'єктів видавничої справи, які провадять свою діяльність відповідно до Закону України “Про видавничу справу”» [171].

2. Особливу групу становлять **укази президентів.**

«Про надання Центральній науковій бібліотеці імені В. І. Вернадського статусу національної» [188]. Відтоді Бібліотека іменується: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

«Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України» [194], де зазначалося, що з метою підвищення ролі бібліотек у розбудові держави, формуванні громадянського суспільства, більш ефективного використання їхнього інформаційного потенціалу Кабінет Міністрів України має вжити заходів щодо створення національної системи електронного інформаційно-бібліотечного ресурсу.

Серед указів Президента України слід назвати також важливий для розуміння значення видавничої діяльності *«Про деякі заходи щодо державної підтримки книговидавничої справи і популяризації читання в Україні» [172].* В Указі йдеться, що «з метою популяризації вітчизняної книжкової продукції, підвищення рівня читацької активності, насамперед серед дітей та молоді, забезпечення доступу громадян до інформації, створення сприятливих умов для дальшого розвитку видавничої справи необхідно вжити в установленому порядку заходів щодо: створення сприятливих умов для розвитку книгорозповсюдження, запобігання монополізації, посилення захисту конкуренції у цій сфері; зниження собівартості виготовлення вітчизняної книжкової продукції, сприяння її експорту; створення системи державних грантів для видавництв з метою видання книжкової продукції з творами українських письменників у перекладі іноземними мовами для розповсюдження за межами України»; опрацювати питання щодо: «продовження до 2019 р. пільгового оподаткування суб'єктів видавничої справи; надання державної підтримки суб'єктам видавничої справи, які здійснюють випуск, виготовлення та розповсюдження продукції державною мовою, через механізм здешевлення кредитів; удосконалення законодавства щодо протидії розповсюдженню контрафактної книжкової продукції, у тому числі з використанням електронних носіїв інформації» [172].

Указ Президента України *«Про вдосконалення діяльності органів виконавчої влади з питань інформування населення»* прямо стосується завдань інформаційно-аналітичної діяльності наукових бібліотек, покликаних забезпечувати оперативними матеріалами органи виконавчої влади [166].

Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року затверджено Указом Президента України № 344/2013 від 25.06.2013 р., де серед стратегічних напрямів державної політики у сфері освіти – удосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки [191].

Наступний Указ стосується української мови: *«Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України»* [193].

3. У видавничій діяльності бібліотеки керуються також **постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України**, що безпосередньо стосуються видавничої справи, зокрема: постанови Кабінету Міністрів України *«Про державний реєстр видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції»* [170]; *«Про порядок доставляння обов’язкових примірників документів»* [198]; *«Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об’єктів авторського права та суміжних прав»* [177]; *«Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею»* [169]; *«Про приєднання до Статуту Міжнародного центру реєстрації серіальних видань (Міжнародного центру ISSN)»* [199]; *«Про затвердження Порядку затвердження словників з українського правопису як загальнообов’язкових довідкових посібників при використанні української мови та офіційного видання таких довідників»* [181];

розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» [203].

4. Окрему групу джерел становлять стандарти в галузі видавничої справи.

Залучалися діючі в Україні стандарти, що регламентують видавничу діяльність у контексті нашого дослідження: ДСТУ 3017:2015. Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. – На заміну ДСТУ 3017–95; чинний від 2016–07–01; ДСТУ 3582:2013. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). – На заміну ДСТУ 3582–97; чинний від 2014–01–01; ДСТУ 4826:2007. Інформація та документація. Видання інформаційні. Загальні вимоги. – Вперше (зі скасуванням ГОСТ 7.23–80); чинний від 2009–01–01; ДСТУ 4861:2007. Інформація та документація. Видання. Вихідні відомості (ISO 8:1977, NEQ; ISO 1086:1991, NEQ; ISO 7275:1985, NEQ). – Вперше (зі скасуванням ГОСТ 7.4–86, ГОСТ ЭД 1 7.4–90); чинний від 2009–01–01; ДСТУ 3814:2013. Інформація та документація. Видання. Міжнародна стандартна нумерація книг (ISO 2108:2005, NEQ). – На заміну ДСТУ 3814–98; чинний від 2014–01–01; ДСТУ ISO 3297:2018 (ISO 3297:2017, IDT). Інформація та документація. Міжнародний стандартний серіальний номер (ISSN). – На заміну ДСТУ 4515:2006; чинний від 2019.01.01; ДСТУ 7342:2013. Інформація та документація. Видавнича анотація. Правила складання та подання у виданнях. – Вперше; чинний від 2014–01–01; ДСТУ 7343:2013. Інформація та документація. Видання. Міжнародна стандартна нумерація нотних видань (ISO 10957:2009, NEQ). – Вперше; чинний від 2014–01–01; ДСТУ 8299:2015. Інформація та документація. Знак охорони авторського права. Правила подання у виданнях. – Вперше; чинний від 2017–07–01;

ДСТУ 8344:2015. Інформація та документація. Видання. Основні елементи. Терміни та визначення понять. – Вперше (зі скасуванням ДСТУ 3018–95); чинний від 2017–07–01; ДСТУ 8602:2015. Інформація та документація. Статистичний облік випуску видань. Основні положення. – Вперше; чинний від 2017–07–01; ДСТУ 7152:2010. Інформація та документація. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. – Зі скасуванням ГОСТ 7.5–88; чинний від 2010–10–01; ДСТУ 7157:2010. Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості. – Вперше; чинний від 2010–07–01; ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. – Вперше; чинний від 2016–07–01. (Перевидано з поправками); ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1–2003, IDT). – Зі скасуванням ГОСТ 7.1–84, ГОСТ 7.16–79, ГОСТ 7.18–79, ГОСТ 7.34–81, ГОСТ 7.40–82; чинний від 2007–07–01.

5. Наступну групу джерел становлять постанови Президії НАН України: «Про створення інформаційно-аналітичного відділу Бібліотеки і надалі – Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади в Центральній науковій бібліотеці ім. В. І. Вернадського НАН України» від № 334-Б від 14.12.1995; «Про забезпечення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського виданнями для міжнародного книгообміну» від 11.11.2009 № 306; «Положення про книжкову серію НАН України» від 14.06.2006 № 171; «Положення про періодичне видання Національної академії наук України» від 07.11.2008 № 283; «Про затвердження нового переліку періодичних видань Національної академії наук України та нової редакції ліцензійного договору на використання твору» від 07.11.2008 № 283; «Про внесення

змін до Порядку розповсюдження та обліку видавничої продукції науковими установами НАН України» від 23.02.2012 № 113; «Про доставляння обов'язкових примірників видань» від 21.04.2010 № 118; «Про започаткування конкурсу на краще книжкове видання НАН України» від 30. 12. 2015 № 320 та ін.

6. Залучаються сайти НАН України та наукових бібліотек галузевих академій, де розкриваються досягнення бібліотек у галузі видавничої діяльності та представлена наукова видавнича продукція, які надають можливості порівняння наукової продукції.

7. Основним джерелом інформації сьогодні є сайт НБУВ у розділі «Видавнича діяльність» [8] та сайт «Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ», де представлено діяльність інформаційно-аналітичних підрозділів НБУВ [226]. Від 2013 р. на порталі НБУВ «представлено актуальну інформацію: про нові наукові видання (схвалені до друку вченою радою установи; нещодавно опубліковані видання (монографії, наукові каталоги та довідники, збірники наукових праць тощо) з відсилкою до їх електронних версій та проведені презентації наукових видань НБУВ; щорічні анотовані звіти про обсяги та зміст видавничої діяльності Бібліотеки; основні відомості про наукові журнали та періодичні видання з посиланням на електронний архів випусків; електронний архів науково-довідкових видань, матеріали якого згруповано за двома ознаками: найменуванням структурного підрозділу або характером видання (монографії; путівники, довідники; каталоги, бібліографічні покажчики; збірники архівних документів та археографічні посібники; науково-методичні посібники), передбачено також пошук по всьому масиву електронних, у т. ч. оцифрованих видань; БД публікацій співробітників НБУВ з бібліотекознавства, документознавства,

архівознавства, книгознавства та соціальних комунікацій; статистичні дані про обсяги видавничої діяльності НБУВ» [8].

Окремо розглядаються видання НБУВ у галузі інформаційно-аналітичної діяльності, у тому числі: «Україна: події, факти, коментарі: інформаційно-аналітичний журнал», а також бюлетені: «Резонанс: бюлетень оперативної інформації електронних видань для керівників та їх референтів», «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки: інформаційно-аналітичний бюлетень інтернет-ресурсів», «Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності: бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів»; «Економічна діяльність: нові орієнтири і ризики: інформаційно-аналітичний бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу електронної інформації»; «Громадська думка про правотворення: інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів»; «Конституційний процес в Україні: політико-правові аспекти : бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів»; «Шляхи розвитку української науки: інформаційно-аналітичний бюлетень» тощо.

Важливу групу джерел становлять Статут НАН України та НБУВ, положення про нетрадиційні підрозділи НБУВ – СІАЗ, НЮБ, ФПУ, де розкриваються основні функції та напрями діяльності цих структурних підрозділів, а також щорічні Звіти про діяльність НБУВ у розділах інформаційно-аналітичної роботи та видавничої продукції, звіти виконання тем НДР цих підрозділів.

Окрему групу джерел представляють бібліографічні показники науково-дослідної та інформаційно-аналітичної продукції наукових бібліотек, наприклад, «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: видання бібліотеки та література про її діяльність (2004–2018 рр.): наук.-бібл. показч.» (Київ, 2018) та ін. Список використаних для аналізу видань міститься в Додатках (див. Додаток В).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Історіографія питання має різні аспекти дослідження, як теоретичних питань розвитку видавничої діяльності наукових бібліотек у традиційному розумінні та в інформаційному суспільстві, так і практичні наукові праці, де оглядово висвітлюється науково-видавнича діяльність в аспектах створення видань як результату науково-дослідної та інформаційно-аналітичної діяльності, окремих її видів. Розвивається аналіз нового напрямку видавничої комунікації в науковому мережевому суспільстві. Але дослідження та узагальнення тенденцій, питання класифікації видань, створення інтегрованих видавничих ресурсів науково-видавничої та інформаційно-аналітичної продукції, редакційної політики в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні, зокрема на прикладі такого потужного центру як Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, інших галузевих бібліотек, у цих роботах не набули комплексного аналізу, конкретно-наукового змісту та узагальнювального значення.

2. Методологія дослідження базується на системному аналізі, де науково-видавнича діяльність бібліотеки розглядається нами як комплексний об'єкт дослідження, який включає формування, розвиток і функціонування науково-видавничої продукції бібліотек як системи, спрямованої на реалізацію результатів науково-дослідної, науково-інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності бібліотеки, залучення до наукового та суспільного обігу видавничої продукції, її взаємозв'язок з формуванням мережевого наукового простору.

При цьому застосовуються загальнонаукові (історичний, хронологічний, структурно-функціональний та порівняльний) методи, методи класифікації, наукової реконструкції видавничої продукції, методи моделювання, статистичний). Важливого значення набувають методи

соціальних комунікацій у галузі бібліотекознавства, книгознавства, бібліографознавства, інформології.

3. Джерельна база дослідження визначається предметом дослідження і містить комплекс законодавчих та нормативно-правових актів України в галузі, що регулюють питання інформаційно-аналітичної та видавничої діяльності бібліотек: це закони України, укази Президента України, постанови уряду, постанови Президії НАН України, державні стандарти, що стосуються розвитку бібліотечної діяльності, видавничої справи, внутрішні бібліотечні документи нормативно-правового характеру, що визначають структуру, напрями діяльності, функції та завдання бібліотек – статuti, плани, звіти; рішення вченої ради бібліотеки, видавнича продукція. Одним з основних джерел є сайти НБУВ та інших наукових бібліотек, які сьогодні містять вичерпну інформацію про їх науково-видавничу діяльність.

Статті, що розкривають зміст розділу

1. Дубас Т. Бібліотеки науково-дослідних установ НАНУ в системі соціальних комунікацій: видавничий аспект. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2010. Вип. 27. С. 247–255.

2. Дубас Т. Видавнича діяльність наукової бібліотеки в контексті інтенсифікації інформаційних обмінів: методичні аспекти. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2017. Вип. 46. С. 45–61. <https://doi.org/10.15407/np.46.045>.

3. Дубас Т. Видавнича діяльність НБУВ як сфера наукового знання і практичної діяльності. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 35. С. 327–332.

7. Дубас Т. Методичні аспекти видавничої діяльності сучасної наукової бібліотеки. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні*

завдання розвитку наукових бібліотек : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. центрів – членів МААН. Київ, 2017. С. 207–210.

4. Дубас Т. Науково-видавнича діяльність бібліотек як чинник розвитку комунікаційних процесів. *Бібліотека. Наука. Комунікація* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2015 р.) : у 2 ч. Ч. 1 / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к інформ. центрів академій наук – членів МААН. Київ, 2015. С. 257–259.

5. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності наукової бібліотеки в системі соціальних комунікацій. *Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 10–11 верес. 2015 р. Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2015. Електрон. текст. дані (340 КБ). URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/29648>.

6. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах цифрового середовища. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 36. С. 452–460.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАН УКРАЇНИ ТА НАЦІОНАЛЬНІЙ БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО: ЗМІНИ В ОСНОВНИХ ЗАСАДАХ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1 Науково-організаційне забезпечення видавничої діяльності в НАН України (1991–2019): нові тенденції та сучасні зміни

Оновлення всіх сфер суспільства в Україні, його духовний розвиток, економічна, політична розбудова держави обумовила зростаючу потребу в ефективному використанні щораз більших обсягів необхідної інформації.

Процес фундаментальних змін у науково-організаційній діяльності видавничої справи в НАН України у період незалежності України прямо стосувався роботи видавничих ділянок академічних установ та наукових бібліотек, розвивалася нормативна база, засади, принципи, завдання та форми роботи Науково-видавничої ради НАН України, постійно обговорювалися перспективи розвитку видавничої діяльності в епоху електронних технологій та свободи поширення друкованої наукової продукції. Підсилення координаційної ролі Науково-видавничої ради визначалося тим, що, на відміну від попереднього періоду, було надано дозвіл на видання монографій, збірників і матеріалів конференцій поза академічним видавництвом без будь-яких обмежень за рішеннями вчених рад установ, почався процес розширення присутності наукової продукції, у тому числі електронної, у соціальних мережах, розвиток нових форм видавничої діяльності.

За останні роки увага акцентувалася на створенні та впровадженні інтернет-технологій і належної нормативно-правової бази, яка б регламентувала видавничу діяльність у новому комунікаційному середовищі в соціальних медіа. Розширення функцій стосувалося аналізу

світового досвіду, розвитку напряму збирання, опрацювання та узагальнення статистичної інформації щодо щорічної видавничої продукції Академії наук, співпраці з Інформаційно-бібліотечною радою НАН України. Важливим аспектом є керівництво видавництвом «Наукова думка» НАН України та видавництвом Видавничий дім «Академперіодика» НАН України й книгарнями. Було організовано науково-методичну підтримку розвитку електронних технологій та підготовки праць в електронній формі, а також сприяння пропаганді досягнень науки і техніки та поширенню наукових знань різними засобами, що вимагається сучасним розвитком вітчизняної науки, а також консультативна допомога суб'єктам видавничої справи НАН України: установам, зокрема видавництвам, редакціям періодичних друкованих видань, авторам, підрозділам з науково-технічної інформації, науково-видавничим радам установ та ін. [28].

Науково-видавничу діяльність НАН України від часу її заснування до 1991 р. досліджувало багато науковців Інституту архівознавства НБУВ [127].

Короткий огляд основних етапів історії видавничої справи і діяльності Редакційно-видавничої комісії, ради (нині Науково-видавнича рада НАН України), засади, принципи, завдання та форми роботи НВР НАН України на сучасному етапі – після здобуття Україною незалежності висвітлено у низці публікацій, зокрема й присвячених 100-річному ювілею вітчизняної Академії наук, міститься в статтях О. Г. Вакаренко, Ю. В. Діденко, А. І. Радченко, Я. С. Яцківа та ін. [5, 6, 28, 231–233].

У статті Ю. В. Діденко та А. І. Радченко «Науково-видавнича діяльність Національної академії наук України» розглянуто організаційні питання видавничої діяльності в ретроспекції діяльності видавництва «Наукова думка», яке було провідним видавцем наукової літератури в

Україні, отримувало централізоване фінансування на випуск наукової літератури в усіх галузях науки. За аналізом авторів, видавництво «Наукова думка» здійснювало випуск понад 80 % усієї видавничої продукції НАН України в радянський період. Розглянуто створення від 2002 р. Видавничого дому «Академперіодика» НАН України, який став базовою організацією для академічної науково-видавничої справи, яка взяла на себе в тому числі й науково-методичне забезпечення видавничої діяльності НАН України та створення оновленої нормативної бази, функціонування окремих видавничих проєктів тощо [28, с. 114].

Видавнича діяльність та публікації наукових праць є одним з основних напрямів діяльності наукових установ та науковців НАН України, спрямованої на розвиток науки і суспільства, є оприлюднення результатів наукових досліджень. Це положення задекларовано і Статутом НАН України, і статутами академічних наукових установ. На реалізацію цього спрямована видавнича діяльність НАН України як складова розв'язання Академією своїх основних завдань – сприяння розвитку науки в Україні, інтеграції вітчизняного наукового потенціалу у світовий науково-інформаційний простір, посилення впливу результатів фундаментальних та прикладних досліджень на інноваційний розвиток економіки, освіти, культури країни [46].

За діючим Статутом НАН відповідно до п. 2.2.23. Академія «проводить видавничу діяльність, засновує наукові та інші видання, створює, реорганізовує і ліквідовує наукові видавництва, що перебувають у віданні НАН України». Президія НАН України відповідно до п. 7.14.25. організовує науково-видавничу та науково-інформаційну діяльність НАН України. Пункт 2.2.24. встановлював можливості обміну виданнями – здійснює в установленому законодавством порядку обмін друкованими виданнями та іншими видами носіїв інформації [217].

У Розпорядженні Президії НАН України № 731 від 18.11.2011 р. «Про затвердження Порядку розповсюдження та обліку видавничої продукції науковими установами НАН України», зокрема, ідеться: «Випуск видавничої продукції є одним з основних статутних завдань Національної академії наук України і ставить за мету формування наукового інформаційного простору, підтримку наукової комунікації, оприлюднення результатів фундаментальних та прикладних досліджень з найважливіших проблем природничих, технічних і соціогуманітарних наук, пропагування досягнень науки і техніки, сприяння поширенню наукових знань. Підготовка і випуск видавничої продукції здійснюється науковими установами у межах виконання наукової тематики, а також за ініціативою учених та наукових колективів за кошти державного бюджету та спеціального фонду наукових установ» [122].

Загальне керівництво видавничою діяльністю НАН України здійснює Науково-видавнича рада (НВР) Академії наук як науково-організаційний орган при Президії НАН України, діяльність якої будується на громадських засадах із залученням широкого кола вчених та спеціалістів і спрямована на всебічне висвітлення та популяризацію результатів наукових досліджень НАН України в друкованих виданнях та інших носіях інформації. На всіх етапах діяльності НВР НАН України основними завданнями НВР є – координація видавничої діяльності НАН України та сприяння публікації монографій, збірників наукових праць та наукових журналів, що відображають досягнення та перспективи наукових досягнень в Україні;

– забезпечення разом з відділеннями наук та їх установами високого наукового рівня видань НАН України, усунення паралелізму та дублювання, підвищення міжнародного рейтингу академічних видань;

- сприяння пропаганді досягнень науки і техніки та поширенню наукових знань, зокрема розповсюдженню друкованих видань НАН України;

- методична та економічна підтримка видавничої діяльності наукових установ;

- науково-аналітична робота в галузі видавничої діяльності НАН України.

Діяльність сучасної Ради регламентує Положення [161, 162], яким визначено її завдання і функції. До компетенції НВР НАН України належать також:

- затвердження планів видань та склад редакційних колегій багатотомних видань, спеціальних серій академічної літератури (зібрання творів класиків художньої літератури, науково-популярної та ін.);

- здійснення загального керівництва видавництвом «Наукова думка» НАН України, видавництвом Видавничий дім «Академперіодика» НАН України та книгарнями;

- питання взаємовідносин наукових установ з видавництвами НАН України.

Важливим напрямом діяльності НВР є здійснення контролю за виконанням вимог нормативних документів, що регламентують відомчі видання наукових установ НАН України, надання цим виданням індексу ISBN. Крім того, Рада здійснює як безпосередньо, так і через відділення НАН України методичне забезпечення діяльності журналів і збірників. Зокрема, розглядає та подає Президії НАН України пропозиції щодо створення нових та реорганізації існуючих періодичних видань НАН України, подає на затвердження Президії НАН України погоджені з відділеннями пропозиції щодо головних редакторів періодичних видань НАН України, бере участь у розробці законодавчих актів, які стосуються

видавничої справи в Україні, подає до Президії НАН України пропозиції щодо фінансування видавничої діяльності установ НАН України.

Однією з функцій Ради є вивчення та узагальнення світового досвіду в організації видання наукових журналів та інших публікацій. Останнім часом цей напрям стає одним із пріоритетних з огляду на особливу увагу до визнання української наукової періодики та включення у світові бібліографічні та реферативні бази даних [48].

До складу НВР НАН України входять: голова, заступник голови, академіки-секретарі відділень НАН України, начальник Науково-організаційного відділу Президії НАН України, учений секретар НВР НАН України, директор видавництва «Наукова думка» НАН України, директор Видавничого дому «Академперіодика» та провідні вчені. Організаційне забезпечення роботи Ради здійснює Науково-організаційний відділ Президії НАН України. Отже, склад НВР забезпечував кваліфіковане науково-організаційне вирішення розвитку науково-видавничих питань у межах НАН України за всіма напрямками діяльності.

З 1992 р. почався розвиток незалежної Української держави, відповідні завдання постали й перед Академією наук, оскільки нова держава потребувала розвитку та актуалізації власних наукових здобутків, сучасної мови й оновленої наукової термінології. Необхідно було зберегти, оновити і розвивати далі видавничу справу НАН України. У першій половині 1990-х років відбувався перехід видавничої діяльності на нові організаційні засади та технології, зокрема комп'ютерні, вибудовувалася система поширення наукових видань.

Розвиток видавничої справи в НАН України цього періоду очолив голова НВР у 1993–2002 рр., директор Інституту металофізики ім. Г. В. Курдюмова НАН України, академік НАН України В. В. Немошkalенко.

Одночасно він керував роботою Інформаційно-бібліотечної ради НАН України (з 1992 по 2000 р.) – постійно діючої дорадчої організації при Президії НАН України, яка координувала роботу академічної бібліотечно-інформаційної системи з науково-інформаційного забезпечення наукових досліджень [93, с. 39]. Науково-видавнича та Інформаційно-бібліотечна ради виконували спільне завдання – сприяли формуванню єдиного наукового простору України та інтеграції її наукового потенціалу у світовий науково-інформаційний простір.

НВР під керівництвом В. В. Немошкаленка ініціювала створення Центру автоматизації видавничих процесів, було розпочато оброблення текстів на базі видавничих комп'ютерних систем. При Президії НАН України було створено Спеціалізовану друкарню наукових журналів. Усім науковим установам Академії наук було надано дозвіл на видання монографій, збірників і матеріалів конференцій поза академічним видавництвом без будь-яких обмежень. Було запроваджено контроль за регулярним виходом усіх наукових періодичних видань – журналів та збірників [28].

Упродовж останніх десятиліть сформувалася законодавча база науково-видавничої діяльності в Україні. Різні аспекти цієї діяльності регламентують закони України: «Про авторське право і суміжні права» [164], «Про видавничу справу» [167], «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» [173], «Про засади державної мовної політики» [176], «Про обов'язковий примірник документів» [195] тощо; постанови Кабінету Міністрів, зокрема «Про порядок доставляння обов'язкових примірників документів» [198]; накази Державного комітету телебачення та радіомовлення України про затвердження форм статистичної звітності про випуск книжкової продукції та продукції друкованих засобів масової інформації [117].

З 2002 р. Науково-видавничою радою керує академік НАН України, директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік Я. С. Яцків. НВР долучилася до роботи над нормативними документами державного значення, зокрема, працювала над проєктом Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», проєктами постанов Кабінету Міністрів України щодо сприяння розвитку книговидавничої справи в Україні, державних цільових програм популяризації вітчизняної книговидавничої продукції, формування плану заходів зі створення сприятливих умов для розвитку вітчизняного книговидання та книгорозповсюдження, а також підтримки української книговидавничої справи, документів Міністерства освіти і науки України щодо застосування показників видавничої діяльності й публікаційної активності під час атестації наукових і педагогічних кадрів тощо [28].

З метою впорядкування й розвитку видавничої справи, налагодження взаємозв'язків між суміжними сферами діяльності, сприяння розвитку та уніфікації української термінології у видавничій і суміжних сферах, забезпечення відповідності вітчизняних видань міжнародним і національним стандартам інших країн сформувалася та постійно удосконалюється відповідно до міжнародних вимог система державних стандартів у сфері видавничої справи. Так, упродовж останніх років набули чинності декілька національних стандартів України «Інформація та документація», що стосуються редакційно-видавничої діяльності, які є обов'язковими для усієї видавничої продукції, у тому числі НАН України [32–45].

З 2002 р. Спеціалізовану друкарню реорганізовано у Видавничий дім «Академперіодика» НАН України, який є базовою організацією Науково-видавничої ради, створено *групу науково-методичного забезпечення видавничої діяльності НАН України*, якою підготовлено

низку затверджених Президією НАН України документів, що регламентують певні аспекти науково-видавничої діяльності в наукових установах Академії наук [119]. Це, зокрема, постанови Президії НАН України: «Про забезпечення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського виданнями для міжнародного книгообміну» від 11.11.2009 № 306; «Положення про книжкову серію НАН України» від 14.06.2006 № 171; «Положення про періодичне видання Національної академії наук України» від 07.11.2008 № 283; «Про затвердження нового переліку періодичних видань Національної академії наук України та нової редакції ліцензійного договору на використання твору» від 07.11.2008 № 283; «Про внесення змін до Порядку розповсюдження та обліку видавничої продукції науковими установами НАН України» від 23.02.2012 № 113; «Про доставляння обов'язкових примірників видань» від 21.04.2010 № 118; «Про започаткування конкурсу на краще книжкове видання НАН України» від 30.12.2015 № 320 та ін. У 2013 р. фахівцями групи науково-методичного забезпечення підготовлено збірник нормативних документів з питань упорядкування видавничої діяльності установ НАН України, у якому вміщено постанови і розпорядження щодо видавничої діяльності, починаючи з 2003 р. [80]. Видання було розраховано на керівників наукових установ НАН України, працівників редакційно-видавничих підрозділів Академії наук, а також на науковців, які займаються академічною видавничою справою.

Групою науково-методичного забезпечення видавничої діяльності НАН України в межах напрямів діяльності НВР НАН України надається консультативна допомога суб'єктам видавничої справи НАН України: установам, зокрема видавництвам, редакціям періодичних друкованих видань, авторам, підрозділам з науково-технічної інформації, науково-видавничим радам установ та ін. Найчастіше консультації

стосуються нормативно-правової бази видавничої справи в Україні та Академії (питання щодо чинного законодавства та нормативно-правових актів, що діють у сфері видавничої справи), а також конкретних питань щодо підготовки і випуску установами НАН України книжкових і періодичних видань.

Розвиток інформаційних процесів у суспільстві, формування цифрової науки викликало й появу такого явища як електронні видання.

У 2004 р. МОН України, разом з НАН України та Вищою атестаційною комісією України видали Наказ (30.09.2004 № 768/431/547) про затвердження Положення про електронні наукові фахові видання, де визначалося, що «електронне наукове фахове видання – документ, інформація в якому представлена у формі електронних даних, що пройшов редакційно-видавниче опрацювання, призначений для поширення в незмінному вигляді, має вихідні відомості та включений до затверджених ВАК України переліків наукових фахових видань, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора та кандидата наук і на які можна посилатися у наукових статтях та дисертаціях» [179].

На електронні видання розповсюджувався Закон про обов'язковий примірник документів, тому одержання та організація зберігання цих видань на правах безоплатного примірника покладалася на Книжкову палату України, Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського, Національну парламентську бібліотеку України, один примірник видання повинен зберігатися в редакції.

На НБУВ покладалося забезпечення вільного доступу та створення зведеного електронного каталогу статей з усіх видань разом з Національною парламентською бібліотекою України (нині Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого), а також включення

інформації про статті з видань до загальнодержавної реферативної бази даних. Для цього НБУВ розміщує на своєму сайті вимоги до видань, приклади їх оформлення та методичні рекомендації щодо правил бібліографічного опису публікацій у виданнях і посилань на них (розділ 4).

З 2007 р. на порталі Президії НАН України функціонує сайт з питань наукових публікацій і видавничої діяльності НАН України, на якому представлено інформацію про діяльність НВР НАН України, академічних видавництв; про випуск науковцями Академії монографічних видань, академічних періодичних видань; про видавничі академічні проєкти; а також нормативні документи, що регламентують видавничу діяльність; щорічні плани підготовки та випуску видавничої продукції ДП «НВП «Видавництво «Наукова думка» НАН України» та Видавничого дому «Академперіодика»; інформація про міжнародне просування і розповсюдження результатів наукових досліджень, виконаних в Україні тощо [9].

Великою допомогою в реалізації видавничої діяльності наукових установ НАН України, у тому числі бібліотек, стала розробка основних *вимог до автономного вебресурсу наукового періодичного видання НАН України* з урахуванням чіткої необхідності полегшення пошуку видання користувачам мережі Інтернет з усіх аспектів структури на наповнення сайту, його змістовної інформації та уніфікації усіх елементів. Методичні вказівки враховували нові умови розвитку інформаційного та цифрового суспільства, документи, що пропонували провідні зарубіжні видавництва та міжнародні корпорації, а також вимоги українського законодавства. На редакції установ покладалося й підготовка та редагування текстів сайту, вимагало перебудови свідомості щодо входження в нову видавничу

систему комунікації. І без того складний процес науково-видавничої діяльності ще більше ускладнювався та вимагав фінансування.

Вебресурс повинен мати чітку ієрархічну логічну структуру, доповнену логічним пошуковим сервісом, повинен повністю відтворювати контент видання: бути наповненим відповідно до змісту та рубрикації, містити всю правоустановчу, допоміжну та довідкову інформацію. Версії вебресурсу українською, англійською та іншими мовами повинні бути тотожними за будовою та вмістом. Видавець має забезпечувати якість інформації та грамотність матеріалу, наявність окремого ISSN на електронну версію паперового видання [145].

Вимога сталості співіснувала з вимогою актуальності та оперативності в повідомленнях про нові випуски, про зміни у вимогах, правилах для авторів, складі редакційної колегії тощо. Сайт мав повну прозорість та відкритий доступ щодо будь-якої інформації. Були встановлені обов'язкові елементи структури вебресурсу наукового періодичного видання, що відповідали міжнародним вимогам і містили повну інформацію про видання за різними параметрами, уніфікацію інформації, відповідальність за правильність інформації, відомості про агрегатори наукової інформації, до яких входить видання (реферативні та наукометричні бази, ресурси відкритого доступу, каталогізаційні та пошукові системи (DOI, Google Scholar тощо), мати засоби контекстного пошуку тощо.

Особлива увага надавалася детальній інформації про редакційну колегію, про кожного члена наводилася інформація про посаду, звання, місце роботи (установа, країна), авторський профіль науковця (ORCID, ResearcherID), зверталась увага на правильність написання імен науковців англійською мовою (так, як вони пишуть себе у власних публікаціях, профілях, англomовних виданнях). Підсилення вимог до статей, зокрема,

до визначення тематичного спрямування, мови, обсягу, оформлення матеріалів (структура метаданих та основного тексту статті, вимоги до ілюстративного матеріалу, пристатейного переліку посилань); незалежного рецензування і конфіденційність рецензентів статей (найкраще – подвійне конфіденційне [т. зв. «чорне»]); застереження стосовно плагіату та охорони авторського права (у т. ч. форми ліцензійних авторських договорів, угод про опрацювання й опублікування, відомостей про обов’язкову обробку персональних даних) тощо.

Формування електронного архіву статей давало змогу ознайомитися з усіма текстами статей за конкретними пошуковими ознаками, повинна містити повні метадані, DOI статей; PACS, УДК або інші цифрові коди.

Для науково-видавничої діяльності особливого значення мало коректне подання метаданих: перелік усіх авторів статті із зазначенням їхніх посад, звань та афіліації, відомості про профілі науковців, електронна пошта автора або усіх авторів; структурована анотація статті, ключові слова, пристатейний список посилань (References); відомості про можливість одержання повного тексту статті (за передплатою; безкоштовно за умови реєстрації на ресурсі; безкоштовно з відтермінуванням) або перехід на повний текст – варіант надання доступу до повних текстів обирає редакційна колегія.

Обов’язковим елементом стала рубрика «Контакти», відомості про місце розташування і можливості контактування з редакцією (фактична адреса, поштова адреса, електронна пошта, телефон, факс тощо).

Кожна сторінка вебресурсу наукового періодичного видання має «шапку» – назву видання відповідною мовою та його ISSN. За рішенням редакційної колегії сторінка статті може містити: логотип видання; інформацію про рецензентів цієї статті; відомості про організацію, яка профінансувала дослідження та проєкт, у межах якого це дослідження

виконано; авторські подяки колегам, помічникам, рецензентам; вступ, іншу частину тексту, окремі положення та / або ілюстрації зі статті, анонси подальших номерів чи статей, а також інші допоміжні, додаткові, ілюстративні матеріали [145].

Ці вимоги укладено на основі «Концепції формування сегмента видавничої продукції Національної академії наук України в електронному середовищі» [105], розробленої ВД «Академперіодика» НАН України в межах виконання НДР «Розробка концепції формування сегменту видавничої продукції НАН України в електронному середовищі» (наук. керівник О. Г. Вакаренко, відповідальні виконавці: Ю. В. Діденко, А. І. Радченко).

Концепцію затверджено Науково-технічною радою ВД «Академперіодика» НАН України (протокол від 23.12.2014 № 4), схвалено Науково-видавничою радою НАН України (протокол від 24.12.2014 № 2). Основні положення Концепції формування сегмента видавничої продукції Національної академії наук України в електронному середовищі опубліковано в журналі «Вісник Національної академії наук України» [4] та оприлюднено в доповідях співробітників ВД «Академперіодика» НАН України на V Науково-практичній конференції «Наукова періодика: традиції та інновації» (Київ, 2015, 28 травня).

На сайті Видавничого дому «Академперіодика» представлений науково-методичний матеріал щодо вимог до рукописів, що надаються у ВД «Академперіодика», методичні рекомендації щодо підготовки рукопису до подання до ВД, основні вимоги до веб-ресурсу наукового періодичного видання, присвоєння цифрових ідентифікаторів (DOI), впровадження бібліографічних стандартів (у тому числі ДСТУ 8302:2015) [9]. Отже, цей документ, прийнятий у 2015 р., визначив перехід на нову систему редакційно-видавничої підготовки.

Одним з напрямів роботи НВР є збирання, опрацювання та узагальнення статистичної інформації щодо щорічної видавничої продукції Академії наук. Так, упродовж 2014–2018 рр. Національною академією наук України випущено близько 3 тис. назв наукових книг, з них понад 2,2 тис. монографій. Значну частину книг видано в межах виконання Цільової комплексної програми «Створення та розвиток науково-видавничого комплексу НАН України», яка реалізується шляхом виконання видавничих проєктів за напрямками «енциклопедичні видання» та «наукові видання». У межах напрямку «енциклопедичні видання» науковими установами нині виконується п'ять проєктів: «Словник української мови»; «Енциклопедія сучасної України»; «Франківська енциклопедія», «Історія української літератури» та «Енциклопедія міжнародного права». За напрямом «наукові видання» підготовку та випуск видавничої продукції здійснювали два академічних видавництва: Державне підприємство «Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» та Видавничий дім «Академперіодика». ДП «НВП «Видавництво «Наукова думка» здійснювало випуск фундаментальних та узагальнювальних наукових монографій українських учених, творів класиків української літератури.

Діяльність ВД «Академперіодика» була спрямована на підготовку та випуск періодичних і книжкових видань. На сьогодні ВД «Академперіодика» видає понад 50 назв наукової періодики. Інший напрям його діяльності – випуск наукової, довідкової, науково-популярної та навчальної літератури. Нині НАН України є співзасновником 84 наукових журналів, одного науково-популярного журналу («Світогляд»), одного реферативного журналу у чотирьох тематичних серіях («Український реферативний журнал «Джерело»), 41 збірника наукових праць. Установи Академії самостійно видають ще понад 200 назв

наукових журналів та збірників наукових праць з різною періодичністю. 21 журнал НАН України перевидують англійською мовою закордонні видавничі компанії. Ще 10 академічних журналів виходять англійською мовою в Україні [9].

Протягом 2014–2018 рр. проводилася робота з включення академічних періодичних видань до глобальних індексів цитування. З цією метою вживалися заходи щодо виконання вимог міжнародних видавничих стандартів, зокрема щодо створення англійськомовних вебресурсів видань, їх перехід на випуск матеріалів переважно українською та англійською мовами, коректної атрибуції у статтях тощо. Станом на 2018 р. до БД Scopus входило 37 журналів Національної академії наук України, а до Web of Science (WoS) Core Collection з урахуванням започаткованого 2015 р. індексу ESCI – 28 видань, 20 академічних видань присутні в обох базах. Для висвітлення всього спектра видавничої продукції НАН України та оприлюднення аспектів видавничої справи функціонує портал «Наукові публікації та видавнича діяльність НАН України». З метою інформування наукової спільноти укладаються щорічні анотовані каталоги книжкових видань Академії, представлені у відкритому доступі на вебресурсі Науково-видавничої ради НАН України [92].

Для централізованої організації надання цифрових ідентифікаторів DOI у 2014 р. «Укрінформнаука» стала членом Асоціації *PILA* і резидентом CrossRef – агентства, що надає цифрові ідентифікатори для наукової продукції. Відтепер має усі необхідні повноваження для одержання та що дає можливість для організації найбільш ефективної співпраці з академічними науковими журналами. Установа-видавець кожного з видань НАН України може одержувати DOI, уклавши відповідну угоду з агентством «Укрінформнаука». Видання, які беруть участь у Програмі підтримки наукових журналів НАН України, можуть

одержати цифрові ідентифікатори на підставі відповідного рішення редакційної колегії, звернувшись до ВД «Академперіодика» НАН України. Відповідно до рішення НВР НАН України надання цифрових ідентифікаторів DOI здійснюється в межах вищеназваної Програми підтримки [105, с. 151].

Перспективні напрями та завдання науково-видавничої діяльності НАН України визначено «Планом заходів на 2019–2023 рр. з реалізації «Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр.» (додаток 2 до постанови Президії НАН України від 10.04.2019 № 114), підготовленим НВР НАН України спільно з ВД «Академперіодика» НАН України, видавництвом «Наукова думка» НАН України, Науково-організаційним відділом Президії НАН України [154]. План передбачав реалізацію Цільової комплексної програми «Створення та розвиток науково-видавничого комплексу НАН України» в межах напрямів «Наукові видання» та «Енциклопедичні видання»; ефективну реалізацію та розширення Програми підтримки наукових журналів НАН України; проведення НВР НАН України нарад (конференцій, тренінгів) щодо впровадження міжнародного досвіду видання наукових журналів; супровід та розроблення рекомендацій для активізації входження видань НАН України до світових наукометричних баз даних; науково-методичний супровід наукових періодичних видань НАН України та установ НАН України щодо входження до Переліку фахових видань України; експертну оцінку та внесення пропозицій до МОН України щодо критеріїв входження періодичних наукових видань до Переліку наукових видань України; супровід реєстрації та перереєстрації наукових видань НАН України відповідно до чинного законодавства України.

Крім того, НВР НАН почала проводити щорічний конкурс на краще книжкове видання НАН України з метою підтримки творчої активності

вчених НАН України, підвищення їх зацікавленості та заохочення до оприлюднення наукових результатів високого рівня в галузі фундаментальних та прикладних досліджень, що орієнтовані на вирішення актуальних проблем науки та освіти, популяризації наукових здобутків учених, зростання престижу наукової видавничої продукції і підвищення культури наукового книговидання.

Важливим завданням стала модернізація науково-видавничого комплексу НАН України на основі впровадження передових інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових ліній, створення електронних редакцій на базі єдиного видавничого центру. Для збільшення обсягів англomовної наукової видавничої продукції НАН України створення бюро перекладів з іноземних мов, допомогу у підвищенні публікаційної активності вчених Академії, добиватися збільшення кількості їхніх статей у рейтингових міжнародних журналах. Цей напрям сьогодні, в умовах реформи науки та наближення українських учених до видавничих стандартів, спираючись на практику, набуває пріоритетного значення, оскільки МОН України з 2020 р. переглядає списки наукових фахових видань та залучає новий формат видавничої діяльності для журналів, які опубліковані в інтернет-ресурсах, включені в міжнародні бібліометричні бази.

Нові умови представлення наукових видань, що випускають установи Національної академії наук України, у міжнародних наукометричних базах даних, їхнє представлення у цифровому вигляді трансформації видавничої діяльності наукових установ НАН України в процесі використання міжнародних наукометричних платформ відкритого доступу з метою поширення, оприлюднення результатів наукових досліджень. «Необхідною умовою успішної наукової діяльності є опублікування результатів у престижних наукових виданнях, що

забезпечує широке коло читачів та відкриває кращі перспективи щодо цитувань, а отже – підвищення формальних показників. Опублікування матеріалу в авторитетному виданні забезпечує надійну верифікацію результатів з підтвердженням її якісного рівня шляхом процедури незалежного рецензування та можливості критичного реагування колег» [115, с. 39].

Цей процес активізувався сьогодні, коли вимога присутності в наукометричних базах даних є незворотним процесом, який відображає складову української видавничої наукової продукції у світових мережах. Тим більше, що така вимога є в проєкті Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) «Порядок присудження наукових ступенів доктора наук і доктора філософії спеціалізованими вченими радами закладів вищої освіти (наукових установ)». До Переліку фахових видань включаються наукові періодичні видання України, що входять до наукометричних баз Scopus та/або Web of Science Core Collection (категорія «А»), видання, які відповідають вимогам (категорії «Б») тощо. Реєстрація відбувається лише за наявності зарубіжної сфери його розповсюдження, ідентифікаційні номери (ISSN-номер, що використовується для ідентифікації друкованого та/або електронного періодичного видання та дотримання заявленої періодичності); присвоєння кожному опублікованому матеріалу міжнародного цифрового ідентифікатора DOI (Digital Object Identifier); наявність вебсайту видання з українським та англійським інтерфейсами (інтерфейс може мати інші іноземні мови, пов'язані зі сферою поширення видання) або вебсторінки видання на вебсайті засновника (співзасновника) видання з такою інформацією: політика (мета та завдання) наукового видання; склад редакційної колегії (редакційної ради (за наявності) із зазначенням наукового ступеня, звання та основного місця роботи; процедура

рецензування та дотримання редакційної етики; порядок оформлення та подання публікації для оприлюднення; у разі відкритого доступу – повні тексти за умови розповсюдження за передплатою – інформація про умови доступу та анотації до кожної статті відповідно до змісту випусків, оприлюднених на вебсторінці видання. В україномовних виданнях передбачено наявність великої анотації англійською мовою обсягом не менш як 1800 знаків, включаючи ключові слова. Якщо видання не є повністю україномовним, кожна публікація не українською мовою супроводжується анотацією українською мовою обсягом не менш як 1800 знаків, включаючи ключові слова [182].

Обов'язковим є розміщення на платформі «Наукова періодика України» в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського НАН України та в Національній репозитарії академічних текстів у разі відкритого доступу електронних копій видання, а за умови розповсюдження за передплатою – повного бібліографічного опису та анотації до статей, які розміщуються у відповідних номерах видань, для формування реєстру академічних текстів. Суворою є вимога забезпечення якісного незалежного рецензування поданих для публікації матеріалів вченими, які здійснюють дослідження за спеціальністю і мають за останні три роки не менше однієї публікації у виданнях, включених до Переліку, або закордонних виданнях, включених до Web of Science Core Collection та/або Scopus, або мають монографії чи розділи монографій, що видані міжнародними видавництвами тощо.

Такі вимоги значно підсилюють значення редакційно-видавничої діяльності. Для підтримки участі в цьому процесі НБУВ видає спеціальний методичний документ – «Фахові видання НБУВ: міжнародні вимоги до представлення наукових публікацій (Пам'ятка редактору наукового фахового видання)» [222].

Період 1991–2008 рр. відзначений постійним динамічним розвитком науково-видавничої справи в НАН України, до якого долучилася й НБУВ. За даними статистики, опублікованої Ю. В. Діденко та А. І. Радченко [28, с. 116], у період 2008–2009 рр. видавнича продукція НАН (наукові статті, монографії, збірники наукових праць) досягає свого піку за період незалежності України. ВД «Академперіодика» активно розвивала упровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і світових стандартів у вітчизняну видавничу діяльність. Цим цілям слугує організована за підтримки НВР щорічна наукова конференція «Наукова періодика: традиції та інновації», методичні рекомендації щодо увідповіднення вітчизняних періодичних видань світовим стандартам і вимогам, затверджена Концепція формування сегмента видавничої продукції НАН України в електронному середовищі. Основні методичні матеріали та представлені під час названих конференцій практичні напрацювання постійно оприлюднюються на сторінках започаткованої за ініціативи НВР НАН України загальноакадемічної книжкової серії «Наука України у світовому інформаційному просторі» [150].

За останні роки НВР НАН України організовує науково-практичні конференції «Наукова періодика: традиції та інновації», семінари з питань розширення представлення наукових періодичних видань НАН України в реферативних та наукометричних базах даних, впровадження міжнародного досвіду видання електронних наукових журналів та підготовку відповідних методичних рекомендацій (спільно з НБУВ) [101].

НВР НАН України сприяє й онлайн-підтримці корпоративного вебресурсу www.publications.nas.gov.ua, виданню подальших випусків загальноакадемічного збірника «Наука України у світовому інформаційному просторі» та щорічних анотованих каталогів книжкових

видань і періодичних видань НАН України, а також проводить заходи щодо забезпечення права інтелектуальної власності в іншій, ніж письмова, формі (ліцензії Creative Commons); оферт, офіційної оплати видавничої діяльності з грантових та інших коштів на наукові дослідження незалежно від джерела фінансування.

Отже, у першій половині 1990-х років у НАН України відбувався процес переходу видавничої діяльності на нові засади і нові технології: випуск наукових журналів було передано від «Наукової думки» у профільні наукові установи, запроваджено комп'ютерні технології, опановано сучасні способи виготовлення макетів видань та інші, дешевші, види друку. Водночас доводилося вишукувати можливості для розповсюдження наукової видавничої продукції, адже з розпадом СРСР була фактично зруйнована й система поширення наукових видань. Заходи РВР НАН України надали можливість різко підвищити статус видавничої продукції в Академії та в умовах кризи розвивати нові засади розповсюдження видань. Так, вже 1992 р. побачили світ 661 книжкове та 81 періодичне видання, а 2002 р. – 727 та 102 відповідно [28, с. 113–114].

Кардинальним рішенням стало надання дозволу всім науковим установам Академії на видання монографій, збірників і матеріалів конференцій поза видавництвом без будь-яких обмежень у межах фінансування. Було забезпечено включення видання наукової літератури до державного замовлення, запроваджено й контроль за регулярним виходом усіх наукових періодичних видань – журналів і збірників.

Децентралізація видавничої діяльності та надання установам НАН України права самим вирішувати питання репертуару видань, розвиток видів та видавничої продукції відповідно до виконання науково-дослідних завдань та забезпечення діяльності установ НАН України й бібліотечної мережі НАН України, передання редакційної підготовки

установи, видання на власній поліграфічній базі наукових видань створює нові засади розвитку видавничої діяльності. Впровадження електронно-інформаційних технологій у видавничу справу не лише значно скорочує терміни підготовки видань, а й створює умови для розвитку нових можливостей представлення результатів наукових досліджень, форми та змісту, наближених до потреб розвитку науки та включення до наукового обігу, розвитку видавничої інфраструктури, пов'язаної із створенням відкритого інформаційного простору [61].

Впродовж 1991–2019 рр. науково-організаційна діяльність у галузі видавничої справи НАН України характеризувалася постійним пошуком нових форм, методів і технологій з урахуванням розвитку інформаційного суспільства. Відбувалося її постійне вдосконалення в контексті розвитку інформаційного простору науки, забезпечення реалізації Цільової комплексної програми «Створення та розвиток науково-видавничого комплексу НАН України», науково-методичної підтримки академічних журналів з метою активізації входження видань НАН України до світових наукометричних баз даних, впровадження передових інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових ліній, створення електронних редакцій на базі єдиного видавничого центру.

Значна увага приділяється онлайн-підтримці корпоративного вебресурсу www.publications.nas.gov.ua.

2.2 Науково-видавнича діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 90-х роках XX ст.: фундаментальні зміни

Процеси розвитку бібліотечної справи в незалежній Україні характеризуються створенням нового бібліотечного законодавства, напрацюванням нової інфраструктури бібліотечно-бібліографічних

установ, розширенням фахової періодики, інформатизацією бібліотечної справи, формуванням електронних ресурсів та електронних бібліотек в Україні, активізацією використання фондів, становленням нових умов управління, реорганізацією системи вищої освіти та підготовки кадрів вищої кваліфікації у бібліотечній справі, актуалізацією міжнародного співробітництва, посиленою увагою до збереження фондів, розвитком наукових досліджень [143].

У вересні 1992 р. Бібліотека змінює свою структуру: у її складі починають функціонувати на правах підрозділів чотири науково-дослідні інститути – бібліотекознавства, рукопису, української книги, архівознавства та п'ять центрів – реставрації і консервації, науково-видавничий, бібліотечно-інформаційних технологій, інформаційно-аналітичний та культурно-просвітницький [127]. На наступний рік засновано Інститут біографічних досліджень. Тоді ж започаткований інформаційно-аналітичний центр на правах відділу. Таке рішення значно посилило діяльність Бібліотеки як науково-дослідної установи, визначило її подальший розвиток як науково-дослідної інституції та специфічного соціального інституту, а також визначило подальший розвиток наукової продукції НБУВ.

У 1995 р. Постановою Президії НАН України № 334-Б від 14.12.1995 р. [202] було засновано Службу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади України (СІАЗ) як самостійний науковий підрозділ та визначено основні напрями її діяльності. Розвиваються нові наукові напрями в бібліотекознавстві, книгознавстві, бібліографознавстві, пов'язані з аспектами історії національної культури і освіти, інформатизацією бібліотечної діяльності, нових дисциплін бібліотекознавчого циклу [74].

Постановою Кабінету Міністрів України № 466 від 12.08.1992 р. цінні рукописні та книжкові фонди НБУВ та ЛНБ були визнані такими, що заносяться до Державного реєстру національного культурного надбання, бібліотеки активізували свою діяльність у напрямі розкриття своїх фондів для подальшого розвитку науки і культури та гарантували вільний доступ до пам'яток історії та культури, бібліотечних та архівних фондів, що зберігалися в сховищі. Це відкрило нові перспективи розвитку історико-книгознавчих досліджень [178].

НБУВ, що значний період функціонувала в умовах цензурного контролю за видавничою продукцією, почала активно опрацьовувати ті свої фонди, які раніше були обмежені в доступі або просто вважалися ідеологічні «неактуальними», різко зростає кількість досліджень раніше заборонених як буржуазно-націоналістичних тем, що присвячені минулому українського народу, розпочинається об'єктивне вивчення історичних процесів з використанням повноцінної джерельної бази, що зберігається в бібліотеках, архівах, музеях. Це вимагало від наукових бібліотек та НБУВ як головного зберігача значних за обсягом історико-культурних фондів в Україні (разом із ЛННБ у Західному регіоні) прискорення залучення цих фондів до наукового обігу як шляхом обслуговування, так і шляхом видавничої продукції. Особлива увага приділялася «підґрунтю» науково-видавничої справи в НБУВ – впровадження автоматизованих технологій під час створення науково-довідкового апарату та підготовки науково-довідкових видань.

Впродовж 1990-х років іде формування нового законодавчого поля у сферах діяльності бібліотечної справи та науки, вже в перші роки незалежності приймається низка законів, зокрема про культуру та інформацію (1992), про науку та науково-технічну діяльність, про наукову та науково-технічну експертизу (1995), про бібліотеки і бібліотечну

справу (1993), про Національний архівний фонд та архівні установи (1993), про документальну спадщину та про обов'язковий примірник (1999), про доступність інформації, та інших нормативно-правових актів, міжнародних угод, ратифікованих Верховною Радою України, де бібліотека з її книжковими, рукописними та архівними фондами розглядається як фактор історико-культурного середовища [127, с. 11–34].

НАН України починає працювати за новим Законом про науку та науково-технічну діяльність [189], розвиває науково-дослідні проєкти для академічних установ. За НБУВ закріплюються чотири пріоритетні напрями: формування й використання науково-інформаційних ресурсів, інформатизація бібліотек; створення національної бібліографії, українська біографістика; нові технології збереження, консервації і реставрації бібліотечних фондів; вивчення, збереження і видання української історико-культурної спадщини.

Значні зміни пов'язані з подальшим розвитком структури та наукової діяльності НБУВ. Указ Президента України «Про надання Центральній науковій бібліотеці імені В. І. Вернадського статусу національної» був прийнятий 5 квітня 1996 р., відтоді Бібліотека отримує статус національної та називається «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського» [188]. Цим указом у НБУВ на визнання її національних функцій було також засновано Фонд Президентів України.

Після надання Бібліотеці статусу національної 14 січня 1997 р. затверджується новий Статут Бібліотеки. У статуті відображено демократичні принципи функціонування установи, що базувалися на новому законодавстві України в галузі культури, бібліотечної та архівної справи, законів про інформацію, видавничу справу та інших дотичних нормативних актів. Оголошувалося право Бібліотеки визначати наукову продукцію, дозволялася самостійна діяльність у галузі друку на базі

редакційно-видавничого відділу і здійснювати видавничу й поліграфічну діяльність, зберігаючи за собою авторське право [218].

Отримання статусу національної значно розширило функції Бібліотеки та її права. Ознакою інформаційного суспільства стало те, що Бібліотека мала право на безоплатний примірник комп'ютерних файлів, підготовлених в Україні на основі електронних видавничих технологій та документів на нетрадиційних носіях. Питання опрацювання історико-культурних фондів, дослідження книгознавства, бібліотекознавства, архівознавства, біографістики, науково-технологічні та методичні питання діяльності оновленої національної бібліотеки вийшли на новий рівень. Одним з наважливіших напрямів стало створення нового напрямку Бібліотеки як національної – інформаційно-аналітичної діяльності, спрямованої на оперативне реагування на суспільно-політичну, економічну та зовнішньополітичну оцінку діяльності держави на засадах аналізу публікацій у засобах масової інформації, газетні та мас-медіа ресурси, що є об'єктом комплектування та організації вільного доступу в наукових бібліотеках, а також публікацій в інтернет-мережі через портал НБУВ.

У 1990-х роках виникла необхідність осучаснення видавничої справи в системі НАН України, врахування світових тенденцій до уніфікації видавничої наукової комунікації, забезпечення новим законодавством у цій галузі, впровадження новацій, що диктувалося новим часом: закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту», «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», а також накази Міністерства освіти і науки України стосовно вимог до наукових періодичних фахових видань, здобувачів наукових ступенів і звань тощо. У надзвичайно важких

економічних умовах країни НАН України докладала неабияких зусиль для збереження, осучаснення й розвитку видавничої справи.

Видавнича діяльність почала розвиватися на засадах впровадження автоматизації нових інформаційних технологій. Було оновлено Науково-видавничу раду НАН України, яку, як згадувалося, очолив тоді академік В. В. Немошкаленко, було створено Центр автоматизації видавничих процесів, силами якого було розпочато оброблення текстів на базі видавничих комп'ютерних систем, а також Спеціалізованої друкарні наукових журналів при Президії Академії.

Впровадження автоматизації та інформаційних технологій відразу відбилося на обсягах та репертуарі наукових видань, на характері редакційно-видавничої діяльності, освоєння нових методів, дало змогу розвивати видавничу продукцію, активізувати підготовку наукових праць, що розвивають книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство, розкривають історико-культурні та наукові фонди бібліотек, а також сприяють розвитку української науки та освіти.

Актуалізується питання про необхідність, поряд із збереженням традиційних видавничих технологій, організації при великих бібліотеках електронних власних видавництв для поступального розвитку документних інформаційних комунікацій України, суттєвого поширення інформаційного простору для потреб науки, заповнення цього простору новими видами видавничої продукції [48]. Цей процес прискорюється у зв'язку із завданням інтеграції України у європейський інформаційний простір, що містилося в Указі Президента України Л. Д. Кучми «Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» від 11 червня 1998 р. № 615-98, де йшлося про «забезпечення доступу до європейських правових, бібліографічних та інших інформаційних баз даних», а також у Посланні Президента України до Верховної Ради

України [183] від 30 квітня 2002 р. Відтоді НБУВ орієнтується на поглиблення вивчення європейської практики забезпечення доступу до інформаційних баз даних, що тісно пов'язано з розвитком електронних форм видавничої діяльності.

У другій половині 90-х років ХХ ст. починається розвиток національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та, відповідно, забезпечення широкого доступу до неї в Україні [184]. Інформатизація суспільства поставила перед НБУВ завдання формування зібрань електронних видань на компакт-дисках, започаткування нової складової загальнодержавної системи розповсюдження документів, застосування ліцензійно чистих програмних засобів і технологій інтелектуальної обробки інформації та розкриття знань, акумульованих у фондах електронних документів, для створення нових бібліографічних, реферативних, оглядово-аналітичних і прогностичних матеріалів [56].

Від 2002 р. НБУВ тісно співпрацює з Видавничим домом «Академперіодика» НАН України, у галузі науково-методичного забезпечення видавничої діяльності НАН України, було підготовлено нові затверджені Президією НАН України документи, що регламентують певні аспекти науково-видавничої діяльності в наукових установах і Академії в цілому. Серед них положення про випуск видавничої продукції в НАН України, про академічну книжкову серію та періодичне видання, про забезпечення примірниками видань основних бібліотек, наукових і навчальних установ, функціонування окремих видавничих проєктів тощо [28, с. 115]. Бібліотека бере участь у створенні електронних видань та забезпеченні методичних питань їхньої підготовки.

У цих умовах НБУВ, яка отримала статус національної, науково розробляє проблеми бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, біографістики, документознавства, архівознавства,

інформатики, інформаційно-аналітичного забезпечення науки, органів влади і управління. Різко зростає випуск видавничої продукції НБУВ, розвиваються різні види видань, чому сприяла не лише необхідність наукової розробки фондів бібліотеки, створення нового науково-пошукового апарату та системи різноманітних довідників, що залучали наукову літературу до введення до наукового обігу, розвиток наукового обслуговування користувачів, створення нових засад розвитку наукових напрямів [55].

Децентралізація видавничої діяльності та надання Бібліотеці права самій вирішувати питання репертуару видань, розвиток видів та видавничої продукції відповідно до виконання науково-дослідних завдань та забезпечення діяльності Бібліотеки й бібліотечної мережі НАН України, передання редакційної підготовки в Бібліотеку та видання на власній поліграфічній базі створює нові засади розвитку видавничої діяльності. Впровадження електронно-інформаційних технологій у видавничу справу не лише значно скорочує терміни підготовки видань, а й створює умови для розвитку нових можливостей представлення результатів наукових досліджень, форми й змісту, наближених до потреб розвитку науки та включення до наукового обігу, розвитку видавничої інфраструктури, пов'язаної із створенням відкритого інформаційного простору.

2.3 Науково-організаційне забезпечення видавничої діяльності НБУВ. Редакційно-видавнича рада та Науково-видавничий центр. Впровадження Закону про видавничу справу 1997 р.

Удосконаленню видавничої діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в 1990-х роках XX ст., підвищенню наукового рівня видань, їх актуальності та практичної цінності сприяло

створення Редакційно-видавничої ради НБУВ (далі – РВР, Рада) Бібліотеки в березні 1997 р. *як дорадчого органу при генеральному директорі Бібліотеки*. Було затверджено Положення про РВР, що визначало зміст та організацію роботи Ради, її склад.

РВР на своїх засіданнях розглядала та обговорювала основні напрями видавничої діяльності Бібліотеки, річні й перспективні плани ВД, звіти про їх виконання, заслуховувала також звіти інститутів та відділів про виконання таких планів; визначала типи видань, які готуються до друку, їх обсяг, тираж, періодичність; обговорювала принципові питання, пов'язані з науково-методичною підготовкою видань Бібліотеки; виносила на розгляд вченої ради НБУВ рекомендації щодо готовності рукописів видань до друку; розглядала питання щодо розповсюдження наукових, науково-інформаційних, інформаційно-аналітичних та методичних видань Бібліотеки.

Рішення РВР розглядалися генеральним директором та затверджувалися вченою радою, крім тих, які могли прийматися без подальшого розгляду нею. Це зокрема: затвердження проспектів видань, рекомендації до друку *поточних матеріалів оперативного характеру*, чергових випусків періодичних, бібліографічних, продовжуваних видань; а також рішення щодо поточних питань діяльності Ради. *Отже, інформаційно-аналітичні видання оперативного характеру у зв'язку з їхньою специфікою спочатку не вважалися результатом науково-дослідної роботи. Вони формувалися як інформаційні матеріали, які надсилалися до органів влади щодня.*

До першого складу РВР (1997 р.), затвердженого вченою радою, увійшли провідні науковці та фахівці Бібліотеки: голова ради: канд. екон. наук, заступник генерального директора з наукових питань А. О.Чекмарьов; канд. іст. наук Л. А. Таран (Литвинова), секретар

спеціалізованої вченої ради НБУВ; завідувач редакції журналу «Бібліотечний вісник» Н. Г. Солонська; канд. пед. наук, вчений секретар НБУВ В. Г. Попроцька (заступник голови); д-р іст. наук, проф., директор Інституту рукопису НБУВ Л. А. Дубровіна; д-р іст. наук, завідувач відділу стародруків та рідкісних видань Г. І. Ковальчук; головний бібліограф відділу національної бібліографії Л. В. Беляєва; д-р іст. наук, проф., директор Інституту архівознавства О. І. Путро; керівник Культурно-просвітницького центру Н. Б. Захарова; науковий співробітник відділу бібліотекознавства, учений секретар Інформаційно-бібліотечної ради НАН України А. А. Свобода; д-р іст. наук, проф., завідувач відділу національної бібліографії В. Ю. Омельчук; завідувач відділу Центру консервації та реставрації канд. техн. наук М. М. Омельченко. **Отже, вже перший склад свідчив про міцний колектив вчених, які працювали у РВР, однак інформаційно-аналітичний напрям там фактично не розглядався.**

На засідання РВР у разі необхідності запрошувалися як рецензенти-консультанти співробітники Бібліотеки, інших наукових установ та видавництв. До функцій РВР першого складу увійшло завдання аналізу видавничої продукції НБУВ, її відповідності основним планам і темам діяльності, розгляд започаткованих нових збірників наукових праць та монографічної продукції, забезпечення наукового рівня наукових праць відповідно до отримання Бібліотекою статусу національної. За декілька років діяльності РВР накопичила значний досвід роботи у напрямі підготовки до видання наукових праць, викристалізувалися основні види праць, які фактично продовжувалися відповідно до функцій та планових завдань НБУВ, а також було впроваджено нові інформаційні технології підготовки таких праць.

У 2009 р. вченою радою НБУВ (протокол № 9 від 26 травня 2009 р.) затверджено нові Положення про РВР та склад Ради, з урахуванням постійного вдосконалення наукової продукції НБУВ та змін у кадровому складі Бібліотеки. Важливим рішенням було поєднання у складі ради досвідчених науковців та молодих учених, які розглядалися як перспективні вчені у відповідних галузях знань. РВР оголошувалася науково-організаційним органом, але не при генеральному директорові, а при вченій раді НБУВ, який діє на громадських засадах. Основним завданням РВР була координація видавничої діяльності НБУВ у цілому, співпраця з вченою радою НБУВ та постійний контакт у цих питаннях із НВР НАН України і забезпечення високого наукового рівня друкованих праць.

Нове положення про РВР посилювало відповідальність авторів і відповідальних редакторів за випуск наукової продукції, оскільки у 2000-х роках різко зростають обсяги продукції, її видовий склад, відбувся приплив нових фахівців, які долучилися до наукових розробок тощо. Встановлювалося, що РВР приймає до розгляду рукописи всіх наукових праць (монографій, періодичних та *продовжуваних видань, науково-інформаційних, науково-методичних, бібліографічних робіт*), що відповідають чинним державним стандартам і основним напрямам наукової діяльності НБУВ. У її положення вводилося правило про розгляд видань лише за наявності рецензій фахівців, як внутрішніх, так і зовнішніх, причому Рада мала право додатково залучити до аналізу праць будь-яких інших вчених, у тому числі й з інших установ та закладів, надання витягів із протоколів засідань інститутів або відділів Бібліотеки, які рекомендують роботи до друку, участь у формуванні щорічних планів видавничої діяльності НБУВ і контроль за їх виконанням тощо. Це було спрямовано на підвищення якості праць. Рішення РВР розглядалися

вченою радою НБУВ як необхідна умова затвердження продукції.

Функції РВР були розширені, спрямовані на тісніший контакт із діяльністю вченої ради:

- визначення основних напрямів видавничої діяльності НБУВ;
- внесення пропозицій щодо розгляду на вченій раді НБУВ питань стосовно видавничої діяльності;
- участь у формуванні щорічних планів видавничої діяльності НБУВ і контроль за їх виконанням;
- організація рецензування рукописів наукових праць, які подаються до видання співробітниками НБУВ та представниками сторонніх установ і організацій;
- консультативно-методична робота з авторами наукових праць;
- здійснення експертизи стану готовності авторських рукописів до друку, якості їхнього змісту і оформлення та надання відповідних висновків на розгляд вченої ради.

Положення РВР містило структуру та вимоги до членів РВР: до складу РВР входять: голова, заступник голови, секретар, члени РВР із числа провідних фахівців з основних наукових напрямів діяльності НБУВ. Склад РВР може оновлюватися за рішенням вченої ради НБУВ та за поданням генерального директора. Голова РВР організовує її роботу, забезпечуючи виконання завдань та функцій, щорічно звітує перед вченою радою про результати роботи. Секретар РВР інформує членів ради про чергові засідання, веде протоколи засідань, готує відповідні виписки.

Затверджувався порядок роботи РВР, зокрема передбачалося, що: засідання РВР проводяться у міру необхідності, а подані авторами чи структурними підрозділами тексти розглядаються впродовж місяця; до рецензування поданих рукописів, крім членів РВР, у разі необхідності можуть залучатися будь-які спеціалісти НБУВ, а також фахівці з

інститутів НАН України, інших наукових установ та організацій за їх згодою; рішення щодо готовності чи неготовності рукопису до розгляду на вченій раді НБУВ приймаються більшістю голосів членів РВР, присутніх на засіданні, і оформляються відповідними протоколами, які підписують голова та секретар РВР; у разі, якщо поданий на розгляд РВР рукопис не відповідає встановленим вимогам, має суттєві зауваження рецензентів або членів РВР, він повертається авторові на доопрацювання. При незгоді автора врахувати зауваження, виправити недоліки РВР подає на вчену раду обґрунтований висновок про недоцільність видання даної праці.

Склад РВР НБУВ 2009 р. був істотно оновлений та збільшений у зв'язку з розширенням напрямів діяльності НБУВ. Головою РВР було обрано д-ра іст. наук, професора Г. І. Ковальчук, заввідділу стародруків та рідкісних видань.

Членами Ради стали: І. П. Антоненко, заввідділу каталогізації, канд. іст. наук, ст. наук. співроб.; О. П. Бодак, мол. наук. співроб. відділу кодикології і кодикографії Інституту рукопису, канд. іст. наук; О. В. Воскобойнікова-Гузєва, директор Інституту бібліотекознавства, канд. іст. наук, ст. наук. співроб.; В. М. Горовий, заступник генерального директора з наукової роботи, керівник СІАЗ, д-р іст. наук, ст. наук. співроб.; Т. В. Добко, заввідділу довідково-бібліографічного обслуговування, канд. іст. наук, ст. наук. співроб.; Л. А. Дубровіна, директор Інституту рукопису, чл.-кор. НАН України, д-р іст. наук, проф.; О. Я. Дуднік, наук. співроб. Інформаційно-аналітичного відділу Фонду Президентів України, канд. іст. наук; Н. Я. Зайченко, в. о. завідувача Аналітично-прогностичного відділу Національної юридичної бібліотеки; Л. В. Івченко, заввідділу формування музичного фонду, канд. мистецтвознавства; Г. В. Індиченко, в. о. заввідділу історії академічної науки Інституту архівознавства, канд. іст.

наук; Т. І. Ківшар, ст. наук. співроб. Інституту біографічних досліджень, д-р іст. наук, проф.; В. О. Копанєва, наук. співроб. Центру бібліотечно-інформаційних технологій; Т. Л. Кулаковська, вчений секретар, канд. іст. наук; К. В. Лобузін, ст. наук. співроб. відділу інформаційно-комунікаційних технологій, канд. техн. наук; Н. М. Маслакова, заввідділу наукових видань; В. Ю. Омельчук, заввідділу національної бібліографії, д-р іст. наук, проф.; Н. Ф. Самохіна, заввідділу газетних фондів, канд. техн. наук, ст. наук. співроб.; Г. І. Солоіденко, ст. наук. співроб. відділу бібліотекознавства, учений секретар Інформаційно-бібліотечної ради НАН України, канд. іст. наук.

Такий склад відображав активний розвиток наукових напрямів у Бібліотеці, забезпечував проведення експертизи наукових праць за всіма напрямками діяльності Бібліотеки, у тому числі й інформаційно-аналітичних видань монографічного характеру.

Питання щодо оновлення складу РВР та внесення змін до Положення про РВР розглядалися вченою радою у 2016 р. (протокол № 2 від 12 лютого 2016 р.) та у 2017 р. (протокол № 6 від 7 червня 2017 р.).

Так, у 2016 р. було істотно оновлено склад РВР, до якого увійшли нові члени: Т. Д. Антонюк, завідувач відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства, д-р іст. наук, доцент; Н. П. Бондар, завідувач відділу стародруків та рідкісних видань Інституту книгознавства, канд. іст. наук, ст. наук. співроб.; О. А. Вакульчук, завідувач відділу газетних фондів, канд. іст. наук; О. М. Василенко, директор Інституту бібліотекознавства, канд. іст. наук; І. Д. Войченко, науковий співробітник відділу національної бібліографії; М. А. Філіпович, завідувач відділу кодикології та кодикографії Інституту рукопису, канд. іст. наук; Т. Ю. Гранчак, ст. наук. співроб. відділу політологічного аналізу СІАЗ, д-р наук із соц. комунікацій, ст. наук. співроб.; Т. П. Дубас, завідувач відділу

синтезу соціокультурних мережевих ресурсів НЮБ (заступник голови РВР); Л. А. Поперечна, наук. співроб. Інституту бібліотекознавства, керівник прес-служби НБУВ; О. В. Принь, канд. іст. наук, ст. наук. співроб. Інституту архівознавства; П. І. Шекера, завідувач відділу систематизації та каталогізації.

Остаточний сучасний склад РВР НБУВ було затверджено 7 червня 2017 р. з незначними змінами у складі. Нині її очолює Л. І. Буряк, провідний науковий співробітник Інституту біографічних досліджень, д-р іст. наук, проф. У новому положенні підтверджувалися основні положення попереднього, але новим у діяльності РВР стало диференціація видавничої продукції на такі, де відповідальність за випуск покладено на автора/авторів та відповідального редактора (зокрема монографії), а також такі, що підготовлені редакційною колегією, тобто, збірники наукових праць, науково-довідкові видання, публікації пам'яток та документальні збірки, наукові каталоги, покажчики тощо. Останні, як правило, не розглядаються РВР, лише у спірних питаннях, а відразу виносяться на обговорення вченої ради, де виступає голова редакційної колегії. На редакційні колегії покладаються питання експертизи стану готовності підготовлених до друку співробітниками НБУВ та представниками сторонніх установ і організацій авторських рукописів, контроль за якістю та їх відповідністю чинним державним стандартам у галузі видавничої справи та бібліографії, основним напрямом наукової діяльності НБУВ, обговорення зауважень експертів, та повторне рецензування тощо.

До нового складу включено Ю. М. Половинчак, керівника Національної юридичної бібліотеки, канд. іст. наук, ст. наук. співроб.; Л. А. Поперечну, наук. співроб. Інституту бібліотекознавства, керівника прес-служби НБУВ; Л. М. Яременко, директора Інституту архівознавства, канд. іст. наук, ст. наук. співроб.; О. М. Яценка, завідувача відділу

формування біобібліографічних інформаційних ресурсів Інституту біографічних досліджень, канд. іст. наук, ст. наук. співроб.

Розвиток персонального складу РВР, починаючи від її заснування та дотепер, показав, що за цей час поступово розширювалося представництво різних наукових колективів. Рада включала та виховала значну кількість вчених як експертів у галузі видавничої справи та підготовки наукових видань нового типу, яка працювала постійно з авторами, спільно опрацьовувала основні методологічні та методичні засади репертуару видань, структури, змісту, колективна праця давала змогу вдосконалювати науковий рівень видань, які постійно ускладнювалися за своїм змістом та збільшувалися за обсягом і кількістю. Ця підготовка значно прискорила роботу вченої ради, частково взяла на себе підготовчий етап та планування видавничої діяльності.

Важливим питанням, до якого долучилася РВР НБУВ, було розробка **Положення про порядок друкування, обліку та розповсюдження видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського** (затверджене на засіданні Адміністративної ради Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського 23 січня 2001 р., протокол № 3). Цим Положенням регулюється порядок друкування, обліку та розповсюдження видань, що готуються до друку в **Науково-видавничому центрі НБУВ** (далі – НВЦ) і виходять під її грифом.

Створення НВЦ забезпечувало видання наукової продукції НБУВ. Головний підрозділ, що випускає друковану продукцію, створену в бібліотеці, – Науково-видавничий центр. Його діяльність спрямована на введення в широкий науковий і культурний обіг наукових і практичних результатів праці в галузі бібліотекознавства, книгознавства, бібліографознавства, інформаційних технологій, документних комунікацій шляхом підготовки, друку і розповсюдження друкованих та

електронних видань, а також на розвиток інформаційних технологій формування електронних видань на основі публікацій бібліотеки та їх представлення на вебсайті бібліотеки [157].

Однак специфіка структури і функцій НБУВ викликала одночасно формування редакційно-видавничих груп у підрозділах, які започаткували фахові видання та створювали наукову продукцію з урахуванням специфіки. Це, передусім, Інститут рукопису взяв на себе збірник наукових праць «Рукописна та книжкова спадщини», СІАЗ – аналітичні видання й окремі випуски «Наукових праць Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» та інформаційно-аналітичні видання; Інститут бібліотекознавства – збірник Ради директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академій наук – членів Міжнародної асоціації академій наук, яку від часу заснування у 1996 р. по 2018 р. очолював генеральний директор НБУВ академік НАН України О. С. Онищенко («Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития»).

Діяльність РВР та НВЦ НБУВ врахувала й нову законодавчу базу в цій царині, зокрема Закон України про видавничу справу, що визначає загальні засади видавничої справи, регулює порядок організації та провадження видавничої діяльності, виготовлення та розповсюдження видавничої продукції, умови взаємовідносин і функціонування суб'єктів видавничої справи [167]. Було приділено увагу визначенню організаційного аспекта «видавничої діяльності»: розумілася організаційно-творча, господарсько-виробнича діяльність видавців, спрямована на підготовку і випуск у світ видавничої продукції.

Закон визначив поняття, які увійшли в науковий та виробничий процеси НБУВ щодо видання наукових праць. Там самим на НБУВ покладалися в повній мірі розуміння видавничої справи – провадження

або поєднання суб'єктами господарювання таких видів діяльності: видавничої діяльності, виготовлення видавничої продукції, розповсюдження своїх науково-дослідних, науково-інформаційних та інформаційно-аналітичних видань. Принциповим було визначення й поняття «видання» – «твір (документ), що пройшов редакційно-видавниче опрацювання, виготовлений шляхом друкування, тиснення або іншим способом, містить інформацію, призначену для поширення, і відповідає вимогам національних стандартів, інших нормативних документів з питань видавничого оформлення, поліграфічного і технічного виконання», а також вихідних відомостей видання – як «сукупність даних, що характеризують видання та призначені для його оформлення, бібліографічного опрацювання, статистичного обліку та інформування споживача» (ст. 1). Таким чином Закон визначає можливість об'єднання у понятті як паперового, так і електронного варіантів текстів. Це було принципово для НБУВ, яка на той час вже готувала електронні версії видань, які друкувалися на поліграфічному обладнанні НБУВ, але не мала електронних періодичних видань.

Видавнича продукція НБУВ потрапляла до сфери суспільно значущих видань – видів видань, передбачених до випуску за державним замовленням для задоволення пріоритетних державних потреб. Вона видавалася за бюджетні кошти з метою задоволення потреб особи, суспільства, держави у видавничій науковій продукції, створення можливостей для вільного розвитку науки, підвищення наукового статусу авторів, забезпечення права на свободу наукової думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

За самим змістом функцій НБУВ як національної бібліотечної інституції та напрямками наукової діяльності як науково-дослідного інституту, видавнича діяльність НБУВ була спрямована на сприяння

національно-культурному розвитку українського народу та національної науки шляхом розробки наукових тем, розвитку видового складу продукції, її цільової спрямованості, збільшення загальної кількості тиражів, обсягів та розширення тематичного спрямування наукового на культурно-просвітницького книговидавання. У Законі підтримувалася діяльність у галузі забезпечення доступу українського суспільства до загальнолюдських цінностей шляхом налагодження співпраці з іноземними видавництвами, українською діаспорою, укладення відповідних міжнародних угод тощо. За новим Законом уся друкована продукція, призначена для службового та ужиткового користування (бланки, форми, квитанції, квитки, посвідчення, дипломи тощо), що розповсюджується через державні підприємства, установи і організації, видається державною мовою (ст. 8).

Загальна практика наукових видань передбачає рекомендацію до друку РВР та затверджуються до друку вченою радою НБУВ. Після цього рукописи передаються до НВЦ і готуються до друку згідно з поточними планами і графіками роботи центру. Таким чином видання НБУВ проходили подвійну експертизу.

Видання з грифом НБУВ за положенням Закону можуть друкуватися як НВЦ, так і за замовленням на сторонній поліграфічній базі. Замовником видання на сторонній поліграфічній базі може виступати НБУВ або інші юридичні та фізичні особи, що оплачують замовлення, або залучають позабюджетні (спонсорські, власні та інші) кошти. *Така можливість залучення коштів авторів, інших позабюджетних спонсорських коштів також стала нововведенням у роботі НБУВ*, зокрема, коли Бібліотека спільно готувала видання з установами або організаціями, наприклад, діаспори. Практика спонсорської допомоги стала впроваджуватися як на рівні поліграфічних

матеріалів (папір, фарби, плівки та інші матеріали), так і на рівні договорів з видавництвами, іншими установами, які спонсорували друк повністю, якщо було підготовлено макет видання тощо. Автори, видання яких друкуються на поліграфічній базі НБУВ, можуть, за власним бажанням, брати участь не лише у придбанні витратних матеріалів, але й у ремонті поліграфічного обладнання, якщо в цьому виникає потреба. Одним з видів спонсорської допомоги стало надання комп'ютерного видавничого обладнання.

Для НБУВ введення цієї статті в Законі мало велике значення у зв'язку з розвитком міжнародного співробітництва НБУВ та комплектування й книгообміну, спільних наукових досліджень унікальних джерел, підготовки спільних наукових видань, які спонсорувалися українською діаспорою та міжнародними організаціями. Цільовими спонсорськими коштами частково або повністю було надруковано багато праць, коли в умовах зростання видавничої продукції не вистачало бюджетних коштів. У зв'язку з цим наприкінці 1990-х років активізуються спільні наукові проєкти, що спрямовані на підготовку наукових видань. Серед таких проєктів: «Грецькі рукописи в зібраннях Києва» (Київ-Вашингтон, 2000, упорядник К. Є. Чернухін), що було видано спільно з центром візантиністики Дамбартон Оукс, під керівництвом Гарвардського університету. Значною подією стала спільна підготовка спільного бібліографічного покажчика до видання «Літературно-наукового вісника», укладеного спільно двома авторами – відомого бібліографа Європейського відділу Бібліотеки Конгресу США Богдана Ясінського та заввідділу довідково-бібліографічного обслуговування НБУВ Т. В. Добко, виданого у 2000 та 2002 р. [127, с. 212–213].

У цей період Фондом Катедр українознавства США та Канади та Українським науковим інститутом Гарвардського університету (США) було надано НБУВ значну допомогу комп'ютерним обладнанням фірми «Еппл-Макінтош», завдячуючи чому світ побачила велика кількість наукових праць, де публікувалися матеріали рукописної та книжкової спадщини України, публікації унікальних джерел з історії та культури України. Міжнародний фонд «Відродження» надав обладнання для НВЦ для видання впродовж багатьох років журналу «Бібліотечний вісник» [127, с. 214].

На НБУВ розповсюджений й закон про обов'язковий примірник. З метою державної реєстрації видання, надруковані на поліграфічній базі НБУВ, мають бути у місячний термін розіслані (або передані) як обов'язкові та контрольні примірники до установ і організацій згідно зі Списком обов'язкової розсилки. Обов'язкова розсилка була покладена на відділ комплектування вітчизняною літературою НБУВ.

Для розвитку видавничої діяльності важливе значення мав розділ Закону про Міжнародне співробітництво у видавничій справі. З огляду на загальний матеріально-технічний стан держави, він спрямовувався на зміцнення матеріально-технічної бази видавничо-поліграфічного комплексу шляхом впровадження нових технологій, залучення для цього іноземних інвестицій; інтенсифікацію культурного і наукового обміну з іншими державами, розширення участі в міжнародних виставках, ярмарках тощо; створення мережі розповсюдження вітчизняної видавничої продукції за кордоном та відповідно – іноземної в Україні; забезпечення культурних, наукових і освітніх потреб українців, які проживають за кордоном (ст. 30). Спільна підготовка видань з іншими організаціями оформлювалася спеціальною двосторонньою угодою, де визначався внесок кожної сторони в наукову підготовку видання або

поліграфічні витрати та обов'язки сторін. Участь автора або спонсора у фінансуванні або підготовці видання НБУВ обумовлювалася різними способами. Так, якщо вона не зазначалася у вихідних даних, за бажанням і згодою автора або спонсора, існувала можливість вказувати внесок іншими засобами на звороті титулу видання або на останній сторінці видавничої відповідальності та авторитетних даних. Так, значна кількість спільних видань за проблематикою «Архівна та рукописна україніка» та «Книжкова спадщини України: створення бібліографічного та археографічного реєстру і системи збереження та загальнодоступності» (1993–1995) за участю НБУВ, Державного комітету архівів України та Інституту української археографії НАН України, що виконувалися за фінансової підтримки Державного комітету України з питань науки і технологій (ДКНТ України), була позначена вказівкою на джерело фінансування, а спільні проєкти НБУВ, Інституту української археографії НАН України, Міністерства культури України та інших установ, що друкувалися на базі поліграфічного обладнання Фонду катедр українознавства США та Канади, за згодою сторін відзначалися на звороті титулу та грифами установ на обкладинці видань [127, с. 231–245, 347–353].

Наклади видань, підготовлених до друку або надрукованих за участю інших установ-співвиконавців, розподіляються між НБУВ та цими установами згідно з внеском кожної сторони за згодою сторін. Наклади видань, надрукованих коштом автора на поліграфічній базі НБУВ або за рахунок спонсорських коштів на сторонній поліграфічній базі, передаються до відділу комплектування вітчизняною літературою НБУВ у кількості, погодженій з автором або спонсором, з урахуванням обсягу обов'язкової розсилки видань та потреб формування фонду НБУВ. Значна частина накладу, що за угодою була більше потреб НБУВ, залучалася за

бажанням автора в процес книгообміну, що давало змогу значно поповнити фонди бібліотеки за рахунок видань, що не проходили через комплектування. Увесь тираж власної видавничої продукції та частка тиражу (обумовлена з замовником) замовлених видань та видань, що вийшли за рахунок автора або спонсора (з урахуванням обсягу обов'язкової розсилки видань та потреб формування фонду НБУВ), передавалася до відділу комплектування вітчизняною літературою, де береться на облік та знімається з обліку у встановленому порядку.

З цього часу, **виступаючи суб'єктом видавничої справи, НБУВ, згідно з Законом про видавничу справу, стала одночасно видавцем, виготовлювачем та розповсюджувачем видавничої продукції.** Дозвіл на власну видавничу діяльність відрегулював й розповсюдження всієї видавничої продукції, надрукованої на поліграфічній базі НБУВ (як власних, так і замовлених), а також надрукованої за рахунок спонсорських коштів на сторонній поліграфічній базі та переданої до НБУВ.

Розповсюдження видань реалізовувалося відділом комплектування вітчизняною літературою: обов'язкового примірника документів відповідно до Закону України «Про обов'язковий примірник документів» (09.04.1999 р. № 595-XIV); контрольного примірника наукових видань установ НАН України за розпорядженням № 410 від 23.02.1998 р. Президії НАН України «Про контрольні примірники наукових видань установ НАН України». Решта накладу (з обов'язковою реєстрацією в обліковому журналі та оформленням відповідних актів) розподілялася таким чином: направляється в діючі фонди НБУВ у необхідній кількості примірників; передається за книгообміном з установами; за розпорядженням дирекції безкоштовно передається авторам (прізвища яких зазначені на титулі); передається в резервний та обмінний фонди НБУВ; передається за різними потребами з метою поширення знань,

зокрема для презентацій, конференцій, семінарів, а також у споріднені установи на їх прохання.

Розповсюдження видання з науковою, культурно-просвітницькою та благодійною метою здійснюється згідно зі статтею 25 Закону України «Про видавничу справу» на основі безоплатного розповсюдження чи обміну на договірних засадах. Тут доречно підкреслити, що НБУВ встановила в цей період книгообмін з великою кількістю вітчизняних та іноземних національних і наукових бібліотек та наукових центрів [127, с. 121–125]. Там самим НБУВ розвиває функції розповсюджувача видавничої продукції періодичних видань установ НАН України. Важливим завданням розповсюджувача наукових видань НБУВ стала означена Постановою Президії НАН України «Про забезпечення Національної бібліотеки НАН України науковими виданнями для міжнародного книгообміну» від 11.11.2009 р. № 306 чітко сформульована мета – потреба науково-дослідних установ НАН України в отриманні зарубіжної наукової інформації задовольняється з централізованого комплектування зарубіжних видань через Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського (НБУВ), оскільки міжнародний книгообмін (МКО), який проводила НБУВ, став єдиним економічно вигідним джерелом отримання закордонних видань та розповсюдження за кордоном наукових досягнень НАН України та її науковців.

МКО розвивається на засадах еквівалентності обміну, збереження репертуару і комплектності наукових періодичних видань в установах НАН України, передбачає пріоритетність НБУВ в отриманні видань, що надходять в обмеженій кількості. На той час НБУВ підтримувала книгообмінні зв'язки з 901 зарубіжною установою (академіями наук, національними і державними бібліотеками, вищими навчальними

зкладами, музеями, видавництвами, науковими установами) 73 країн світу. У 2008 р. зарубіжні партнери надіслали для НБУВ близько 12 тис. пр. та для установ НАН України близько 8 тис. пр. наукових видань. Бібліотекам та установам зарубіжних країн НБУВ було відправлено близько 24 тис. видань (зокрема, 4,3 тис. пр. книг, 17,4 тис. пр. журналів, 2 тис. пр. видань, що продовжуються).

У цьому питанні НВР НАН України та НБУВ працювали в тісному контакті: НВР було доручено забезпечити систематичне надсилання до НБУВ видання, що випускаються за державним замовленням, зокрема по 40 пр. періодичних видань та видань, що продовжуються; по 20 пр. наукових видань (монографій, наукових збірників, енциклопедій, словників, довідників тощо), що виходять друком у видавництві «Наукова думка» та Видавничому домі «Академперіодика» [174].

Надалі видається розпорядження – Про внесення змін до Порядку розповсюдження та обліку видавничої продукції науковими установами НАН України від 23.02.2012 р., № 113, яким керувалася НБУВ у діяльності як юридична особа, розповсюджувач видавничої продукції НАН України. Основними видами видавничої продукції НАН України було визначено книжкові видання – наукові монографії, навчальна (підручники, посібники), довідкова (енциклопедії, словники, довідники, каталоги) та науково-популярна література; а також періодичні видання – журнали, збірники наукових праць, альманахи, часописи тощо.

Видавнича продукція НАН України може бути виготовлена у спеціалізованих видавництвах або безпосередньо науковими установами НАН України на власних поліграфічних дільницях. В умовах, коли не вистачало кваліфікованих редакторів окремі етапи підготовки й випуску видань (редагування, виготовлення оригінал-макетів, тиражування) дозволялося передавати спеціалізованим видавництвам. Видавнича

продукція НАН України може бути виготовлена бюджетними установами НАН України за рахунок загального й спеціального (власні надходження бюджетних установ) фондів Державного бюджету України та державними підприємствами (за рахунок власних коштів), або на умовах державного замовлення НАН України на підготовку і випуск друкованої продукції [168].

Тому видавнича продукція установи (отриманої у тому числі безоплатно на підставі відповідних розпорядних документів Президії НАН України), що передавалася в бібліотечні (основний або обмінний) фонди, підлягала бухгалтерському обліку, зберіганню, використанню та розповсюдженню згідно з чинним законодавством із залученням сторонніх розповсюджувачів видавничої продукції або після внесення наукової установи до Державного реєстру видавців і книгорозповсюджувачів України. Рекомендації щодо переведення видавничої продукції до бібліотечного фонду наукової установи або НБУВ та ЛННБ надає вчена рада наукової установи (розділ III) [168]. Залишки тиражу видань самої НБУВ з обмінного фонду Бібліотеки було дозволено реалізовувати на виставках, книжкових ярмарках тощо. Вперше така можливість для Бібліотеки була представлена на Першому Міжнародному конгресі українців у 1993 р. в Києві, коли значна література, що була цікавою для міжнародних українознавчих центрів з фондів Бібліотеки, була швидко реалізована.

Одним з нових і плідних напрямів видавничої діяльності з огляду на рекомендації НВР установам розвивати власну наукову періодику, стало створення власних наукових журналів та збірників наукових праць, активне залучення до співпраці в них академічних вчених та установ. З 1993 р. НБУВ видає низку періодичних та продовжуваних видань, зокрема науково-теоретичний і практичний журнал «Бібліотечний вісник»

(з 1993 р. голов. ред. академік НАН України О. С. Онищенко). У 2008 р. Президія НАН України приймає Постанову від 07.11.2008 р. № 283 «Про періодичне видання Національної академії наук України» [180]. Особлива увага до періодичного видання визначає, що періодичне видання є загальноприйнятою формою представлення науковій спільноті результатів досліджень вчених, оскільки опублікування статей періодичних виданнях – більш оперативне і масове, ніж публікація монографій. В основу Положення покладено терміни та визначення, які вживаються відповідно до законів України «Про видавничу справу», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» і ДСТУ 3017–95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення». Дійсно, загальновизнаним є те, що монографія як вид наукової праці та окремого видання є вже систематизація поглибленого дослідження наукової розробки проблеми або теми, де вже підбивають підсумок певних результатів та осмислюють науковий доробок.

НАН України складала класифікацію періодичних видань, що виходять в установах НАН України. Було затверджено список загальноакадемічних офіційних видань, якими є засновник НАН України, вони визначалися окремим списком. Водночас надано право започаткувати й інші журнали та друковані періодичні видання, засновниками котрих мали право бути самі установи з відповідною державною реєстрацією. Станом на 2008 р. за цим документом установи Національної академії наук України брали участь у виданні понад 250 друкованих періодичних наукових видань – журналів, збірників, бюлетенів, альманахів тощо. Серед них 83 журнали і 38 збірників, започатковані згідно з рішенням Президії НАН України, решта – за рішенням установ-видавців [180].

Журнал «Бібліотечний вісник» увійшов до офіційного переліку періодичних видань НАН України. У Положенні журнали класифікувалися також за цільовим призначенням: періодичні видання можуть бути науковими, науково-теоретичними, науково-виробничими, науково-технічними, науково-прикладними, науково-практичними, науково-методичними, науково-популярними тощо. Реєстрація періодичного видання відбувається у порядку, визначеному Законом України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні». Подання документів до державного органу реєстрації здійснює Науково-видавнича рада НАН України протягом місяця з дня прийняття рішення Президії НАН України щодо створення періодичного видання. У Положенні визначалися основні засади функціонування журналу, вимоги до редколегії, установи-видавця, визначалися зміст та порядок оформлення ліцензійного договору між установою-видавцем і автором твору (п. 7.3). Зазначалося, що установа-видавець є власником авторського права на складаний твір – періодичне видання НАН України (п. 8). Для фінансування підготовки, випуску і розповсюдження періодичного видання установа-видавець може залучати у встановленому законодавством порядку кошти фізичних осіб, державних і зарубіжних організацій.

За рішенням Президії НАН України англomовні анотації наукових статей, опублікованих у 17 академічних журналах соціогуманітарного профілю, зокрема й у «Бібліотечному віснику», представлено в електронному журналі CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities – «Центральноєвропейський журнал суспільних і гуманітарних наук»), заснованому академіями наук країн Вишеградської четвірки (Польщі, Словаччини, Чехії, Угорщини) з метою забезпечення

відкритого доступу до результатів наукових досліджень і наукових публікацій національними мовами.

Як установа-видавець Бібліотека видає не лише журнал «Бібліотечний вісник», а й збірники наукових праць, які увійшли до переліку наукових фахових видань України, де публікувалися статті, що розкривали результати дисертаційних досліджень на здобуття наукових ступенів, серед яких «Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (з 1998 р., голов. ред. О. С. Онищенко), «Рукописна та книжкова спадщина України: Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів» (з 1993 р., голов. ред. Л. А. Дубровіна), «Українська біографістика» (з 1996 р., голов. ред. В. С. Чишко). У цей період виходить й перший випуск інформаційно-аналітичного журналу «Україна: події, факти, коментарі» (з 1998 р., голов. ред. академік НАН України О. С. Онищенко). Ці збірники наукових праць стали засновниками нових напрямів української науки, які підтримували наукові школи, виховали та згуртували велику кількість вчених, а також стали лідерами науково-видавничої діяльності серед наукових бібліотек України.

У вересні 1993 р. створюється Міжнародна асоціація академій наук (МААН) відповідно до Угоди, підписаної уповноваженими делегаціями національних академій наук 15 країн Європи та Азії. НБУВ стає базовою організацією міжнародної Ради наукових бібліотек та інформаційних центрів академій наук – членів МААН (голова Ради – О. С. Онищенко) і з 2000 р. почала видавати міжнародний науковий збірник «Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития» (7 вип.) з метою розвитку ділового партнерства, зміцнення професійних контактів, взаємодії в питаннях формування, інтеграції і

взаємовикористання інформаційних ресурсів, розвитку науково-інформаційного простору (у 2000–2019 рр. вийшло 17 випусків).

Результатом спільної науково-видавничої діяльності НБУВ (як співзасновник) і Українського комітету славістів (голова Комітету – О. С. Онищенко) щодо оприлюднення наукових результатів у галузі славістики, з питань історії і культури слов'янських народів, їхніх взаємозв'язків зі світовою спільнотою, інформаційного забезпечення розвитку цих напрямів досліджень є видання з 2006 р. міждисциплінарного збірника наукових праць «Слов'янські обрії» (2 вип.) і «Українсько-македонського наукового збірника» (3 вип.)

Надалі був започаткований збірник наукових праць «Бібліотечна справа та краєзнавство» спільно з Республіканською кримськотатарською бібліотекою ім. І. Гаспринського та Фондом підтримки бібліотек Криму (редкол.: П. Т. Тронько, А. А. Непомнящий, А. Р. Еміров та ін. Київ; Сімферополь: ДОЛЯ, 2004).

Бібліотека взяла на себе й створення загальноукраїнського наукового журналу – Український реферативний журнал «Джерело» (з 1999 р., спільно з Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України, голов. ред. член-кореспондент НАН України В. В. Петров, заст. голов. ред. академік НАН України О. С. Онищенко). Повні тексти статей, реферати і випуски цих видань сьогодні представлено на порталі наукової періодики України, що функціонує на сайті НБУВ (<http://192.168.2.2/portal/>).

Створення фахової періодики стало значним науковим повстхоом для розвитку наукових досліджень. НБУВ – великий науково-дослідний центр, при якому з 1993 р. діє аспірантура, з 2013 р. – докторантура. Тут готують науковців вищої кваліфікації. Багатоаспектна науково-дослідна діяльність НБУВ, її наукові здобутки, які щороку широко

оприлюднюються на міжнародних наукових конференціях, знаходять своє відображення на сторінках наукових праць Бібліотеки. Їх тематика відповідає найгострішим та найактуальнішим проблемам розвитку бібліотечно-інформаційної галузі в цілому й наукової бібліотеки як бібліотечно-інформаційного комплексу зокрема [77, с. 45]. Результати наукових досліджень, що проводить бібліотека, оприлюднено також в авторефератах, монографіях, покажчиках, численних публікаціях у різних періодичних та інформаційно-аналітичних виданнях, електронних базах даних, які формуються Бібліотекою.

Ті самі процеси щодо створення власної періодики характеризували й науково-видавничу діяльність інших галузевих наукових бібліотек, передусім, ЛНБ ім. Стефаника. З 1992 р. бібліотека стала видавати щорічний збірник «Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника», з 1993 р. – «Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства».

Науково-інформаційний центр, що має інформаційно-аналітичний підрозділ галузевої інформації, створено в Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці Української академії аграрних наук (ННСГБ). Щорічно (з 1999 р.) видає по чотири випуски «Бюлетеня ДНСГБ УААН» та реферативного журналу «Агропромисловий комплекс України» [128]. Це видання сьогодні серед аграріїв вже набуло популярності й посідає чинне місце в потоці реферативної вітчизняної науково-технічної інформації [96].

У 2003 р. ДНПБ спільно з Міністерством освіти і науки України, Інститутом психології ім. Г. С. Костюка засноване практичне фахове видання «Шкільна бібліотека плюс», що виходить двічі на місяць, і яке сьогодні передплачують понад 1500 бібліотек галузі. Видає збірник

«Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського» (<http://journals.dnrb.gov.ua/about>) [54].

Відділ інформаційних технологій Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Франка, розвиваючи свою видавничу діяльність, займається підготовкою до друку видань бібліотеки (комп'ютерний набір, редагування, верстка, сканування, обробка фотоілюстративного матеріалу), випуск серійних видань: «Вісник Львівського університету. Серія «Книгознавство. бібліотекознавство та інформаційні технології», «Біобібліографія вчених ЛНУ», «Українська біобібліографія. Нова серія» [118].

Нові умови розвитку науки, нове законодавство, діяльність НВР НАН України, розвиток наукових досліджень, діяльність нових інститутів та центрів, створених за новою структурою Бібліотеки, активна робота РВР та НВЦ НБУВ сприяла тому, що впродовж 90-х років було реалізовано 51 науковий проєкт, результати яких широко висвітлювалися в наукових звітах, статтях, у колективних та індивідуальних монографіях, збірниках наукових праць, журналах, науково-інформаційних, бібліографічних, біобібліографічних, довідково-енциклопедичних виданнях, організаційно-методичних, інформаційно-аналітичних матеріалах, що видаються на власній поліграфічній базі Науково-видавничим центром (заснований у 1992 р.). За результатами наукових розробок за період видано 411 колективних і індивідуальних наукових робіт, у журналах і наукових збірниках опубліковано 6062 статті загальним обсягом 5682,83 обл.-вид. арк. Повний перелік виданих робіт співробітників Бібліотеки відображено в бібліографічних покажчиках, що хронологічно охоплюють період з 1918 по 2003 р., анотовану інформацію про наукові видання 2004–2008 рр. представлено на сайті Бібліотеки (<http://192.168.2.2/library/publishing.html>) [124].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Після здобуття Україною незалежності виникають нові умови для розвитку науково-видавничої діяльності НАН України, актуалізується питання про рівень наукових праць та оприлюднення результатів наукових досліджень, що потребує узагальнення та визначення подальших перспектив розвитку наукової продукції у її різних формах та вдосконалення науково-організаційної діяльності. Надзвичайно важливим було надання дозволу науковим установам розвивати видавничу діяльність та самим визначати наукову продукцію. Установам було надано дозвіл на видання монографій, збірників і матеріалів конференцій поза академічним видавництвом без будь-яких обмежень за рішеннями вчених рад установ, почався процес розширення присутності наукової продукції, у тому числі електронної, у соціальних мережах, розвиток нових форм видавничої діяльності.

Тому для координації видавничої діяльності створюється Науково-видавнича рада НАН України, яка взяла на себе організацію роботи видавничих ділянок академічних установ та наукових бібліотек, брала участь у розвитку нормативної бази, опрацьовувала засади, принципи, завдання та форми роботи, розвитку видавничої діяльності в епоху електронних технологій та свободи поширення друкованої наукової продукції тощо. Впродовж 1991–2019 рр. науково-організаційна діяльність у галузі видавничої справи НАН України характеризувалася

постійним пошуком нових форм, методів та технологій з урахуванням розвитку інформаційного суспільства.

У 1990-х роках Бібліотека отримала статус національної, створює нову структуру з п'ятьма науковими інститутами, Фондом Президентів України, Службою інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади, Національною юридичною бібліотекою. НБУВ переглядає Статут та засади видавничої діяльності, яка отримала свободу в діяльності, була зкоординована з розвитком видавничої справи в НАН України та новим законодавством. Новий «Закон про видавничу справу» (1997 р.) відкрив багато можливостей для розвитку видавничої справи в наукових установах НАН України. Виступаючи суб'єктом видавничої справи, НБУВ стала одночасно видавцем, виготовлювачем та розповсюджувачем видавничої продукції. Під видавничою діяльністю розумілася організаційно-творча, господарсько-виробнича діяльність НБУВ, спрямована на підготовку, випуск і розповсюдження у світ видавничої продукції.

Бібліотека створює оновлену Редакційно-видавничу раду та засновує Науково-видавничий центр, розробляє нормативні документи. НВЦ опрацював «Положення про порядок друкування, обліку та розповсюдження видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», яке періодично оновлювалося.

Склад РВР був репрезентованим провідними вченими Бібліотеки, які відповідали за розвиток наукових напрямів та підготовку наукових праць. Такий склад забезпечував кваліфіковане проведення експертизи за всіма напрямками діяльності Бібліотеки та її наукової продукції, допомагав науковцям добиватися якісної продукції, здійснював консультаційну допомогу.

Важливі нормативні та методичні документи були прийняті у зв'язку з впровадженням автоматизації та інформаційних технологій у бібліотечну справу, що вплинуло на характер редакційно-видавничої діяльності, освоєння нових методів, дало змогу розвивати видавничу продукцію, активізувати підготовку наукових праць з допомогою електронних технологій і стандартів, що розвивало книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство, розкривало історико-культурні й наукові фонди бібліотек, а також сприяло розвитку української науки та освіти.

Статті, що розкривають зміст розділу

Дубас Т. Бібліотеки науково-дослідних установ НАНУ в системі соціальних комунікацій: видавничий аспект. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2010. Вип. 27. С. 247–255.

Дубас Т. Видавнича діяльність НБУВ як сфера наукового знання і практичної діяльності. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 35. С. 327–332.

3. Дубас Т. П. Видавнича діяльність сучасних бібліотек в електронному світі. *Znanstvena misel journal*. Ljubljana, Slovenia, 2019. № 36. Vol. 3. pp. 11–16.

4. Дубас Т. Видавнича продукція НБУВ на сучасному етапі: проблеми, перспективи. *Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2013 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. С. 141–143.

5. Дубас Т. Інформаційний ринок і видавнича діяльність наукових бібліотек. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського* Київ, 2009. Вип. 25. С. 76–86.

6. Дубас Т. Організація видавничої діяльності в сучасній бібліотеці: нові тенденції в бібліотечному просторі. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2016. Вип. 43. С. 461–475.

РОЗДІЛ 3

РОЗВИТОК НАУКОВИХ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ НБУВ, ФОРМУВАННЯ ВИДОВОГО ТА ЖАНРОВОГО СКЛАДУ НАУКОВО-ВИДАВНИЧОЇ ПРОДУКЦІЇ

3.1 Науково-видавнича діяльність НБУВ напередодні незалежності України: започаткування автоматизованих технологій, розвиток наукових напрямів та репертуару видань

Редакційно-видавничі відділи двох академічних наукових бібліотек (ЦНБ АН УРСР та ЛНБ ім. В. Стефаника) були створені як окремі підрозділи з метою видань інформаційно-бібліографічної продукції в системі АН УРСР у 70-х роках, у зв'язку з наданням бібліотекам статусу наукових установ і відповідно — з метою організації редакційно-видавничої діяльності поточного характеру, спрямованої на організацію випуску на базі бібліотек науково-допоміжних бібліографічних видань переважно оперативного характеру для потреб діяльності АН УРСР.

Бібліотекам було дано право видань обмеженого видового складу: бібліографічних науково-допоміжних покажчиків, каталогів, науково-методичних матеріалів, а також документів, що регламентують діяльність бібліотеки та бібліотек наукових установ НАН України.

У цей період створювалися редакційні колегії на чолі з директором бібліотек. Штат цих відділів був дуже невеликий, і редакційна підготовка була зосереджена безпосередньо у відділах, що готували цю продукцію, введені до штату бібліотеки редактори та провідні редактори. Наукова продукція бібліотек була значно обмежена кількістю видань та її видами, зокрема виданнями бібліографічних покажчиків і методичних матеріалів. Підготовки таких видань проводилася вручну, забирала багато часу і була обмежена в накладах. Базовим обладнанням технічного забезпечення були ротапринти.

Основна діяльність відділів була спрямована на створення *інформаційно-бібліографічних видань*: науково-допоміжні бібліографічні посібники, поточні бібліографічні покажчики, що слугували науково-бібліографічному забезпеченню розвитку наукових напрямів в АН УРСР. Серед цих видань були постійні серіальні бібліографії, що їх видавав відділ наукової бібліографії. Наприклад, «Порошковая металлургия»; «Развитие топливно-энергетического комплекса Украинской РСР»; «Наука на Украине», «Філологічні науки на Україні»; «Информационный указатель библиографических работ, выполненных библиотеками и научными учреждениями АН УССР в 1985 и запланированных на 1986–1990 гг.», «Социалистический образ жизни» тощо. Продовжувалося видання щоквартальника «Охрана природы и рациональное использование природных ресурсов Украинской ССР». У рік Чорнобиля Бібліотека підготувала позаплановий покажчик «Методы защиты окружающей среды от радиоактивных загрязнений» (К., 1986). З 1987 р. почалося видання покажчика «Проблемы биотехнологии. Техническое использование микроорганизмов» (Вып. 1, 2).

Відділ іноземного комплектування ЦНБ АН УРСР готував «Зарубежные периодические издания в фондах ЦНБ и библиотек научных

учреждений АН УССР» та «Зарубежные периодические издания», замовлені ЦНБ і бібліотеками наукових установ за валютною передплатою. Лише ґрунтовні покажчики публікувалися у видавництві «Наукова думка», наприклад «Археология Украинской ССР: 1918–1980» (І. Г. Шовкоплас, Н. Г. Дмитриєнко), а також біобібліографія вчених АН УРСР, зокрема академіків Ю. А. Митропольського, І. К. Походні, К. Б. Яцимирського, К. М. Ситника, В. І. Шинкарука, А. А. Смирнова, В. І. Гриднєва, Д. К. Зерова, Н. П. Семененка, І. І. Лукінова, Ф. М. Серкова, К. С. Тернової, Г. М. Малахова, С. І. Пекара, Е. П. Федорова, А. М. Окснера, В. І. Шинкарука та ін. Біобібліографія вчених була профільним напрямом НБУВ, тому було підготовлено методичні рекомендації зі складання біобібліографій «Биобиблиографический указатель: Рекомендации по составлению и оформлению» (Ю. В. Альберт, В. С. Кабкова) (К., 1988), де участь брала бібліограф ЦНБ В. С. Кабкова.

На внутрішні редакційно-видавничі відділи обох бібліотек покладалося завдання підготовки та публікації **науково-методичної літератури**, що регулювала діяльність НБУВ та бібліотек науково-дослідних установ АН УРСР. У цей період у ЦНБ, наприклад, публікувалися внутрішньометодичні документи, зокрема було опубліковано «Система бібліографічних картотек ЦНБ АН УРСР: Звіт» (К., 1987), методичні рекомендації «Организация библиографических картотек в библиотеках НИУ АН УРСР» (К., 1986). Тоді ж було видано «Положение о каталогах библиотеки научного учреждения Академии наук Украинской ССР» (К., 1986) та «Положение о системе заказа зарубежных изданий в библиотеках АН УССР» (К., 1986). Щорічно до 1990 р. виходили друком основні показники роботи бібліотек науково-дослідних інститутів Академії, різні методичні рекомендації щодо обслуговування читачів у цих бібліотеках тощо. У 1987 р. підготовлено

збірник статей «Бібліотеки АН УРСР». Наукова діяльність забезпечувалася й обмеженими науковими кадрами. На початок 90-х років у Бібліотеці працювало 2 доктори наук та 16 кандидатів наук різного профілю, прийшло нове покоління молодих науковців, які забезпечували подальший розвиток книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства, наукові напрями підготовки показників та інформатизацію бібліотеки: розвиток автоматизації у другій половині 80-х років розширює внесок науковця і з'являються фахівці в галузі інформаційних технологій [70, с. 328–329].

Друга половина 80-х років характеризувалася значними процесами звільнення суспільства від попереднього ідеологічного диктату, тому в умовах деідеологізації суспільства в другий половині 80-х років зупинилося видання таких показників як «Социально-экономические проблемы научно-технического прогресса в УССР»; «Социалистический образ жизни и формирование нового человека»; «Великий Жовтень на Україні та захист його завоювань» тощо.

У Бібліотеці готувалися й поодинокі монографії, публікації документів і наукові каталоги, редпідготовка котрих та друк здійснювалися видавництвом «Наукова думка». Продукція, що видавалася у видавництві «Наукова думка», котролювалася Головлітом України, який здійснював цензуру друкованих творів до 1991 р., тому репертуар видань відповідав загальним ідеологічним вимогам радянського часу. План підготовки до друку наукових видань регулювався відповідно до плану видань Академії, а видання НБУВ не були в пріоритеті видавничої діяльності АН УРСР. Між підготовкою видань та випуском цих видань друкарнею АН УРСР проходило два-три роки, що не сприяло оперативному включенню нових знань у науковий обіг.

«Наукова думка» була провідним видавцем наукової літератури в Україні, отримувала централізоване фінансування на випуск наукової літератури в усіх галузях науки, здійснювала випуск понад 80 % усієї видавничої продукції Академії наук України – монографій, збірників наукових праць, журналів [46]. І лише близько 10–15 % видань випускали установи Академії наук, які мали дозвіл на функціонування власних відомчих поліграфічних дільниць. Розповсюдженням академічної друкованої продукції з початку 1940-х років займалися книжкові магазини Академії та видавництво «Наукова думка» [28, с. 114]. Тому найбільші наукові видання академічних бібліотек до 1991 р. публікувалися на базі «Наукової думки», зокрема науково-бібліографічні видання шевченкіани [227, 228, 229]. Лише невеликі за обсягом бібліографічні покажчики видавалися силами самих установ [21, 22, 57].

Результати *науково-дослідної та науково-методичної роботи* також концентрувалися відповідно до затвердженого напрямку діяльності ЦНБ у галузі книгознавства та бібліотекознавства. У 80-х роках вийшла дуже обмежена кількість монографій, збірників документів, методичних праць. Вони носили вітчутно ідеологічний характер.

Так, у 1986–1987 рр. було видано: другий том публікацій документів «Книга и книжное дело в Украинской СРСР», присвячений періоду 1941–1984 рр. (К., 1986), Є. П. Демченко «Издание марксистской книги на Украине до Великого Октября» (К., 1987); М. Ф. Кодака «Время. Произведение. Книга» (К., 1987). Є. А. Колесник «Книжкові колекції Центральної наукової бібліотеки Академії наук УРСР» (за ред. М. Ф. Котляра) (К., 1988). Ротапринтним виданням виходить каталог бібліотеки Бориса Грінченка, переписаний рукою його дружини М. Загірньою, підготовлений І. Г. Шовкоплясом, Г. І. Дідківською та М. А. Вороб'єм.

Підготовка усіх видань здійснювалася традиційними методами як на стадіях редакційної роботи, так і друку.

У 80-х роках у системі АН УРСР почалися перші кроки автоматизації. Починається розширення репертуару бібліографічних видань, що мали увійти в систему науково-технічної інформації, відповідно до Постанови Президії АН УРСР № 222 від 29.04.1981 р., коли почалося проєктування та експлуатація автоматизованої системи науково-технічної інформації ЦНБ АН УРСР (АСНТІ). Визнавалися низкі темпи інформаційного забезпечення науки, слабкий розвиток такого виду інформаційного забезпечення як вибіркове розповсюдження та ретроспективний пошук інформації на ЕОМ, недостатність матеріально-технічного та кадрового забезпечення цих робіт. ДПНТБ СВ (Сибірського відділення) АН СРСР впродовж 1983–1984 р. була зобов'язана створити тематичний фонд алгоритмів і програм, що впроваджені в бібліотеках та інформаційних центрах. Бібліотекам академій наук пропонувалося звернути увагу на впровадження копій першоджерел на мікроносіях, що видаються ВІНІТІ й ДПНТБ та іншими організаціями.

У середині 80-х років АСНТІ мала б забезпечити такі завдання бібліотек: інформаційного обслуговування читачів, включаючи документальний пошук у режимі колективного доступу до баз даних через термінальну мережу, вибіркове поширення інформації за запитами постійних абонентів; організаційне обслуговування абонентів та служб бібліотеки, включаючи реєстрацію абонентів, книговидачу та міжбібліотечний абонемент, узагальнення відомостей та вивчення інформаційних потреб абонентів з метою оптимального планування комплектування та розміщення фондів ЦНБ, автоматизованої підготовки планово-звітної документації та поповнення фондів ЦНБ.

Тоді ж було поставлене завдання переведення *підготовки інформації та редакційно-видавничу діяльність ЦНБ на автоматизовані технології редагування та набір матеріалів*. Були поставлені завдання розробити технічний та робочий проекти АСНТІ ЦНБ, розробити структури баз даних різних СУБД, програмний інтерфейс та засоби обміну даними, захисту інформації тощо [70, с. 331–332].

З 1987 р. з проблеми «Розробка автоматизованої системи науково-технічної інформації ЦНБ АН УРСР» була відкрита пріоритетна тема «Автоматизація технологічних процесів і процесів управління в бібліотечній справі» (керівники М. І. Сенченко, Л. Й. Костенко). Метою дослідження стало розроблення основних напрямів автоматизації системи бібліотек АН УРСР на базі концепції функціональної централізації ключових бібліотечно-бібліографічних процесів у бібліотеках НДУ при зберіганні централізованої структури керування системою. Відкривається наукова тема «Оптимізація роботи бібліотеки в умовах АСНТІ» (1986–1990), спрямована на вдосконалення системи бібліотечно-бібліографічного обслуговуванням та бібліотечних технологій в умовах автоматизації бібліотек (керівник – заввідділу бібліотекознавства М. С. Слободяник).

У кінці 1986 р. обговорюються перспективні напрями науково-дослідної роботи в ЦНБ АН УРСР, відбувається корективна тематика науково-дослідної роботи. Було вирішено проводити розробку таких проблем: «Теоретико-методологічні дослідження функціонування бібліотечно-бібліографічних процесів в умовах науково-технічного прогресу»; «Історія рукописної книги та пам'яток писемності на Україні»; «Історія книги та книгодрукування. Опис рідкісної книги та стародруків»; «Інформаційно-бібліографічне забезпечення цільових комплексних програм, що розробляються в АН УРСР». Основною особливістю цього

періоду є його глибоко інноваційний характер, який був пов'язаний з кардинальними змінами в політичній, економічній та культурній сферах суспільства. Для бібліотечної продукції, яка до отримання незалежності перебувала в умовах жорсткого цензурного обмеження (зокрема щодо створення власного наукового продукту), який мав яскраво виражений національний характер, нові умови стали благодатним ґрунтом для розвитку видавничої діяльності [66]. Порівняльний аналіз видавничої діяльності 80-х та 90-х років ХХ ст. показує прорив – надзвичайно бурхливий розвиток та ініціативу науковців у вільному науковому розвитку та публікації результатів. Відсутність комп'ютерної техніки та належних умов для якісної поліграфії позначилися на зовнішньому вигляді видань на сірому папері, у паперових обкладинках. Але наукова якість цих видань була високою і постійно вдосконалювалася.

З 1987 р. у межах цих наукових напрямів наукові відділи почали виконання декількох нових тем. Відділ наукової бібліографії починає розробку проблем інформаційно-бібліографічного обслуговування вчених та спеціалістів в умовах автоматизації системи науково-технічної інформації; відділ книгознавства починає опрацювання проблеми вивчення, збереженості та пропаганди друкованих джерел; відділ рукописів – історії рукописної книги та пам'яток писемності в культурно-історичному процесі в Україні; організація, вивчення та пропаганда рукописних книг та стародруків, колекцій і зібрань.

У другій половині 80-х років цілеспрямовано проводилися роботи з виявлення, наукового опису та підготовки наукових каталогів рукописних та цінних книжкових фондів, зокрема *каталогу палеотипів, науковий опис слов'янських рукописних книг* з фондів ЦНБ АН УРСР. Арабські рукописи були представлені у виданні «Каталог арабских рукописей из фондов ЦНБ им. В. И. Вернадского АН УРСР» (К., 1988). У зв'язку з

невеликим обсягом останній також був опублікований у ЦНБ. Почалися публікації джерел української історії, які до цього не були актуалізовані, зокрема документи гетманської канцелярії XVIII ст. «Діловий стиль XVIII ст. на Україні».

Почалася розробка тем та підготовка *наукових каталогів* політично востребуваної у новий час літератури, зокрема «Український політичний плакат 1917–1941 рр. в фондах НБУВ», «Газети Радянської України. 1930–1934 гг. Каталог», «Каталог нелегальних та заборонених видань XIX – поч. XX ст.) в фондах НБУВ АН УРСР», «Колекція листівок 1879–1927 рр.» тощо. Співробітники відділу архівних фондів почали підготовку «Каталогу особових архівних фондів вітчизняних істориків», публікується каталог «Грецькі актові документи і листи з фондів Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського АН УРСР: Каталог рукописів XI–XIX ст.» (уклад. Є. К. Чернухін). (К., 1991).

Визначною подією стала участь ЦНБ у діяльності Комісії з вивчення спадщини В. І. Вернадського, підготовка праці «В. І. Вернадський та перші роки Української Академії наук», друкуються неопубліковані матеріали В. І. Вернадського в ЦНБ АН УРСР, документи перших років існування Української академії наук.

Після ухвалення 28 червня 1988 р. вченою радою Бібліотеки рукопису «Основні напрями розвитку ЦНБ до 2005 р.», він представляється Бібліотечній раді АН УРСР, яка рекомендує його до друку [146].

У кінці 80-х років Бібліотека почала видавати тематичні *збірники наукових праць*, видано збірник «Рукописные фонды Центральной научной библиотеки им. В. И. Вернадского АН УССР» (К., 1989). Виходить із друку низка збірників наукових праць «Бібліотеки АН УРСР: збірник наукових праць» (К., 1990); «Прогрессивные библиотечные

технологии» (К., 1989); «Перспективы развития библиотечного дела в Украинской РСР» (Тези доповідей та повідомлень наукової конференції 16–18 жовтня 1990 р.); збірник статей «Библиотечно-информационные системы» (К., 1990).

У 1989 р. опублікована монографія Л. А. Дубровіної, присвячена книгознавчо-текстологічному аналізу пам'ятки слов'янської культури – Казанського літописця, «Каталог палеотипів з фондів ЦНБ ім. В. І. Вернадського АН УРСР» (М. А. Шамрай, Б. В. Грановський, І. Б. Торбаков), М. І. Сенченка «Бібліотека и комп'ютер» (К., 1990); І. Г. Шовкопляс опублікував монографію «За покликом серця: пам'ятки історії та культури в житті і творчості Т. Г. Шевченка» (К., 1990).

Бібліографічні джерела були репрезентовані виданнями Д. Й. Гольденберга «Бібліографічні джерела українського літературознавства: Путівник» (К., 1990), виходить із друку бібліографічне видання «Джерела українознавства. Вип. 1. Вітчизняні бібліографічні джерела» (Б. В. Грановський, Н. М. Погребецька, С. О. Рильков, В. І. Костира) (К., 1990), а також «Нездійснені видання: Анот. показ. нереалізованих проектів україномовних періодичних видань кінця XIX – поч. XX ст.» (О. І. Сидоренко) (К., 1990 (на обкл. – 1989).

Методичні матеріали представлено в опублікованому «Положенні про систему каталогів і картотек ЦНБ ім. В. І. Вернадського АН УРСР» (1991 р., І. А. Зарічняк, Г. Є. Палажченко, Г. О. Ритова), що завершило значну роботу в галузі вдосконалення системи науково-пошукового апарату Бібліотеки.

Затверджується низка нових наукових тем: «Системне дослідження бібліотечних ресурсів АН УРСР» (керівник М. С. Слободяник); «Історико-кодикологічні та джерелознаві дослідження української рукописної книги XVI–XVII ст. та документальних джерел з історії України XIX–XX ст.»

(керівник Л. А. Дубровіна); «Рідкісні друковані пам'ятки XVI–XX ст., їх вивчення та бібліографування» (керівник Є. П. Демченко); «Розробка і створення інформаційних технологій документальних комунікацій в наукових бібліотеках» (керівник Л. Й. Костенко). Ці теми визначили надалі репертуар видань НБУВ.

Нові зміни в суспільстві сприяли тому, що в кінці 80-х років ЦНБ ім. В. І. Вернадського перетворилася в значну науково-інформаційну установу, що проводила дослідження з проблем бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, автоматизації інформаційно-бібліотечних процесів. Розширення репертуару наукових видань та їх проблематика свідчило про початок змін в Україні. Наукові здобутки НБУВ сприяли отриманню статусу НДУ другої категорії, змінюється статут Бібліотеки, приймаються «Основні напрями розвитку ЦНБ ім. В. І. Вернадського АН УРСР на період до 2005 р.», де значна увага надається розвитку Бібліотеки як науково-інформаційної установи, що спрямовує свою діяльність на першочергове задоволення інформаційних потреб учених і спеціалістів.

Початок 1991 р. характеризується подальшим розвитком ЦНБ як інформаційного центру АН УРСР. 14 лютого 1991 р. постановою Бюро Президії АН УРСР № 48 б «Про впорядкування роботи з інформаційного забезпечення, організації виставкової діяльності та пропаганди науково-технічних досягнень Академії наук УРСР» ліквідовані Відділення наукової інформації Інституту математики (ВНІМ) АН УРСР та відділ наукової інформації із суспільних наук (ВНІСН), а інформаційне забезпечення Академії наук УРСР, у тому числі питання створення та використання автоматизованих систем та банків даних, передається до ЦНБ ім. В. І. Вернадського. На Бібліотеку покладаються функції головної організації Академії наук УРСР з науково-технічної інформації та

інформації із суспільних наук, розробка теоретичних проблем інформаційного забезпечення комісій Верховної Ради УРСР, наукових досліджень, підготовка аналітичних дайджестів з актуальних для республіки гуманітарних проблем, створення гіпертекстових баз даних із суспільних наук та інформаційне забезпечення комплексних програм наукових досліджень із суспільних наук.

У ЦНБ ім. В. І. Вернадського АН УРСР у цей період відбуваються принципові зміни: нове приміщення, створення реальних умов для розміщення фондів і каталогів, розгортання взаємопов'язаної системи читальних залів, впровадження сучасного обладнання, автоматизації і механізації бібліотечно-інформаційних процесів – вперше в історії Бібліотека дає змогу налагодити систему бібліотечної діяльності у сукупності усіх її функцій. У новому приміщенні Бібліотека змогла розмістити друкарську дільницю з усіма технічними вимогами, закупити відповідне обладнання, у тому числі й те, що отримала для підготовки періодичних видань від Міжнародного фонду «Відродження» та розширити видавничу продукцію. З 90-х років XX ст. у НБУВ починається новий період видавничої діяльності, пов'язаний із двома факторами: незалежність України та свобода в галузі видавничої діяльності та бурхливий розвиток електронних технологій, які докорінно змінюють умови видавничої діяльності в аспектах створення наукових видань, редакційної підготовки, організації публікацій на поліграфічній базі та методів і форм розповсюдження наукових видань [48].

У період демократичних перетворень на перший план виходять питання наукової розробки історико-культурних фондів та рукописних і книжкових колекцій, що впродовж багатьох періодів часу не були актуалізовані, звільнення світової та національної книжкової та рукописної спадщини від забуття, залучення інформаційного

документального потенціалу бібліотечних ресурсів до національного культурного відродження країни.

3.2 Стандартизація науково-видавничої термінології.

Видання. Основні види. Терміни та визначення

У 90-х роках ХХ ст. відбувалося формування нових наукових напрямів, спрямованих на підвищення наукового та загальнонаціонального статусу Бібліотеки, реалізації її науково-дослідної функції та активного впливу на соціокультурну сферу України як суверенної держави, розробки нових механізмів впровадження наукових результатів у суспільну практику. Це, передусім, створення напряму національної бібліографії, історико-книгознавчих досліджень документальної спадщини України, теоретичних та практичних розробок наукових досліджень у галузі бібліотекознавства, документознавства, книгознавства, бібліографознавства, архівознавства, соціальних комунікацій та інформології. Бібліотека починає видавати фундаментальні наукові праці в галузі національної бібліографії, історії книги, бібліотечної справи, формування та використання документальних інформаційних ресурсів з різних галузей наукового знання та суспільної діяльності, розвиває інформаційно-аналітичний напрям діяльності [144].

Починаються ґрунтовні обговорення питань розвитку бібліотечних наук та нового змісту функцій Бібліотеки як науково-дослідного інституту. У галузі видавничої справи формувався новий репертуар видавничої продукції, який характеризувався новими жанровими характеристиками та розширенням видів бібліотечної наукової продукції з орієнтуванням на загальні потреби розвитку наукових напрямів та цільову аудиторію користувачів інформації [50].

Бібліотечні науки та практична діяльність тісно пов'язуються з проблемами інформатизації процесів історичних досліджень, побудови сучасних науково-інформаційних мереж, формування системи національних інформаційних ресурсів у гуманітарній сфері, створення цифрових бібліотек та архівів й електронних копій унікальних документів [185]. Для реалізації цих завдань Президією була створена Наукова рада «Інтелектуальні інформаційні технології», на яку було покладено науково-методичний супровід упровадження інноваційних технологій [201].

Розвиток видавничої діяльності в Бібліотеці в нових умовах спирався на основну законодавчу та нормативну базу України, розробки та рекомендації НВР НАН України. Водночас Бібліотека розвивала свої підходи до формування видавничої продукції [52]. Вчена рада Бібліотеки в 1990-х роках обговорювала питання статутної діяльності Бібліотеки та місце видавничої діяльності, було прийнято новий Статут, де включено видавничу діяльність як статутну [72].

Види видань, що належать до видавничої продукції, визначаються відповідними національними стандартами чим, безумовно, керуються бібліотеки у своїй видавничій діяльності, спираючись на Закон про видавничу справу. Впродовж досліджуваного періоду видавнича діяльність НБУВ в аспекті визначення видів за різними критеріями, що зазначені у виданнях, спиралася на декілька стандартів, які змінювалися дуже швидко, зокрема групу стандартів «Видання. Основні види. Терміни та визначення» (ДСТУ 3017–95 та подальші варіанти) та ДСТУ 7157:2010 «Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості». Оновлений стандарт: ДСТУ 3017:2015 (включно з розділом електронних видань) [32–45].

Сьогодні бібліотеки користуються останніми визначеннями наукових видань, що розміщені в стандарті 2015 р. (ДСТУ 3017:2015). Нас, передусім, цікавлять розділи, що стосуються видів за цільовим призначенням (п. 4.8). Наукове видання – «видання, що містить результати теоретичних і (або) експериментальних досліджень, а також науково підготовлені до публікації пам'ятки культури та історичні документи з розгалуженим науково-довідковим апаратом (науково-дослідний, пояснювальний текст, коментар, різноманітні покажчики)» (п. 4.8.3).

За цей час визначення певною мірою уточнювалися, що, безумовно, було на користь розвитку науково-видавничої справи. Так, якщо в 1995 р. поняття науковим виданням вважалося таке, що є «виданням результатів теоретичних і (чи) експериментальних досліджень, а також підготовлених науковцями до публікації пам'яток культури, історичних документів та літературних текстів» (п. 4.2), то у 2015 р. поняття науковості тексту щодо публікацій принципово уточнено як «публікації пам'ятки культури та історичні документи з розгалуженим науково-довідковим апаратом (науково-дослідний, пояснювальний текст, коментар, різноманітні покажчики). Уточнення стосувалося приципових визначень науковості текстів. Проста передача тексту пам'ятки без належного наукового опрацювання не має відповідного значення для розвитку наукового напрямку, або відповідної джерельної бази наукового апарату, який містить дослідження пам'ятки. Наукове дослідження та апарат публікації є наслідком науково-дослідної роботи в атрибуції пам'ятка та її місця в історичному процесі.

Уточнення стосувалися й поняття **довідник**: «Довідкове видання прикладного характеру, побудоване за абеткою назв статей або в систематичному порядку. Примітка 1. За цільовим призначенням

розрізняють: науковий, громадсько-політичний, виробничо-практичний, навчальний, популярний, побутовий та інші» (12.34). У Стандарті довідкове видання, що містить *короткі відомості наукового чи прикладного характеру*, розташовані в порядку, зручному для їх швидкого пошуку, призначене для вибіркового читання (4.8.10).

Уточнення стосувалося й визначення поняття бюлетеня: за Держстандартом 1995 р. **бюлетень** це «періодичне або продовжуване видання, що випускається оперативно, має ознаки журнального і (або) газетного видання, *містить матеріали організації, яка його видає*. Примітка 1. Періодичні бюлетені, як правило, мають постійну рубрикацію (13.13), **а 2015 р. – бюлетень**. Періодичне чи продовжуване видання, яке випускають оперативно, має ознаки журнального чи газетного видання й містить стислі *офіційні відомості з питань, що належать до сфери діяльності організації, яка його видає*. Примітка 1. В окремих випадках бюлетені випускають упродовж короткого часу, обмеженого періодом проведення певного заходу. Примітка 2. Періодичні бюлетені мають зазвичай постійну рубрикацію» (4.14.3). Це визначення розширює застосування терміна з його призначенням.

Те саме стосується 1 поняття «монографія». За Стандартом 1995 р. монографія – це «наукове *книжкове* видання повного дослідження однієї проблеми або теми, що належить одному чи декільком авторам» (12.1). За Стандартом 2015 р. – наукове *або науково-популярне* видання, що містить повне дослідження однієї проблеми або теми та належить одному чи кільком авторам (4.9.2.1). Важливим аспектом є те, що до монографій віднесено й науково-популярні видання та відокремлено поняття науково-популярного та популярного видання. Так, Стандарт 1995 р. визначє «науково-популярне видання» як «видання, що містить відомості про дослідження в галузі науки, техніки, виробництва, культури, освіти,

мистецтва тощо, які популяризують наукові знання, викладені в зрозумілій читачам-нефахівцям формі» (4.8.4). Стандарт 2015 р. містить поняття «популярне» видання: «Видання, що містить відомості просвітницького значення з однієї чи кількох галузей знань, *нескладні* за змістом та викладені в легкій, доступній для розуміння формі для задоволення непрофесійних інтересів читачів» (4.8.5).

Уточнюється й поняття автореферату дисертації. За Стандартом 1995 р. це – «наукове видання у вигляді брошури авторського реферату проведеного дослідження, яке подається на здобуття наукового ступеня» (12.2), за Стандартом 2015 р. – «наукове видання, що містить *короткий* виклад автором змісту наукової праці, поданої на здобуття вченого ступеня» (4.9.2.2)

Цьому сприяла й діяльність оновленої НВР НАН України, у тому числі й розроблена ***НВР НАН України концепція формування сегмента видавничої продукції НАН України в електронному середовищі.***

У ці роки було уточнено зміст понять видавничої справи в науці, виокремилися поняття «видавничої діяльності» та «публікаційної діяльності (активності)».

Видавнича діяльність концентрувалася на власне організацію та підтримку видань на сучасному технічному і технологічному рівні, забезпеченням майданчиків для оприлюднення результатів у формі, доступній якомога більшій кількості зацікавлених користувачів. Тому ця діяльність має бути сферою відповідальності професійних видавців. ***Публікаційна діяльність*** – це діяльність наукових колективів, наукових установ, закладів вищої освіти, науковців і освітян, спрямована на ефективне викладення і представлення власних результатів. Для її розвитку стало необхідним упровадження різноманітних засобів стимулювання науковців і наукових колективів до продукування якомога

якісніших досліджень і публікацій [28, с. 117]. Водночас науковим установам надавалися можливості розвитку видів наукових публікацій за призначенням.

Надання НБУВ статусу національної та науково-дослідного інституту, можливість самостійного вирішення змісту та видів продукції стало значним стимулом для розвитку особливих видів наукової продукції, що хоча й пов'язано з дотриманням загальних пропозицій Держстандартів, але відповідно до аналізу розвитку наукової продукції НБУВ у період незалежності характеризується значною науково-творчою складовою як за формою, так і за складом і змістом видань [58].

3.3 Науково-видавнича діяльність: фундаментальні зміни, розвиток напрямів, видів та жанрів видавничої продукції (1991–2019 рр.)

Особливістю науково-видавничої продукції НБУВ у цей період є певна творчість у будь-якому науковому виданні, видовому аспекті, що було наслідком бажання забезпечити науковим знанням про предмет дослідження. У цьому проявився інноваційний підхід Бібліотеки [57].

Бібліотека організувала свою науково-дослідну та науково-практичну діяльність відповідно до напрямів:

- створення національної бібліографії. Українська біографістика;
- вивчення, збереження та видання української історико-культурної спадщини та нові технології збереження, консервації та реставрації бібліотечних фондів;
- формування і використання науково-інформаційних ресурсів. Інформатизація наукових бібліотек.

В останні десятиріччя XXI ст. науково-видавнича діяльність НБУВ надзвичайно зросла відповідно до запитів нових категорій бібліотечних користувачів, особливо тих, предметом інтересу яких є електронні

інформаційні ресурси, основні наукові видання цього періоду за короткий термін забезпечили статус головної наукової та національної бібліотеки України [64].

Останній напрям – фундаментальних довідників, бібліографічних анотованих покажчиків, що репрезентували національну бібліографію та розкривали бібліотечні фонди.

Видання в галузі національної бібліографії, української біографістики, української історико-культурної спадщини, консервації та реставрації бібліотечних фондів

1. Фундаментальні серійні бібліографічні видання

Розвиток національної бібліографії було покладено на Інститут української книги під керівництвом академіка НАН України П. Т. Тронька та співкерівництвом доктора історичних наук, професора, завідувача відділу національної бібліографії НБУВ В. Ю. Омельчука. На підрозділи інституту було покладено розробку концептуальних засад бібліографічного напрямку, що охоплював спеціалізовані відділи національної бібліографії, стародруків та рідкісних видань, нотних та картографічних видань, видань образотворчого мистецтва, газетного фонду тощо. Науковий опис видань, що передбачає цілісні наукові дослідження книжкових пам'яток та унікальних бібліотечних фондів, формування наукових каталогів, бібліографічних покажчиків та довідників, став основним змістом діяльності інституту.

Почалися заповнення інформаційних прогалів у бібліографічній ретроспекції, зокрема стародруків, нотних та картографічних видань, видань образотворчого мистецтва; створенні каталогів зарубіжної україніки, газетних фондів, україномовної книги тощо. Було уточнено на всеукраїнських наукових дискусіях ряд змістових орієнтирів, викристалізовуються теорія та методологія національної бібліографії,

було збагачено репертуар української книги, обсяги та зміст наповнення національної бібліографії, визначено шляхи координації цієї діяльності наукових бібліотек, зокрема НБУВ та ЛНБ ім. В. Стефаника. Таким чином відбувалося *створення національної бібліографії України та ретроспективного бібліографічного репертуару української книги, ретроспективної національної бібліографії, «бібліографічної україніки» тощо* [136, 137].

У цей період першою сформувалися серія науково-бібліографічних видань «Національна бібліографія України» під керівництвом академіка О. С. Онищенка та завідувача віділу національної бібліографії доктора історичних наук, професора В. Ю. Омельчука. До її складу увійшли підсерії декількох фундаментальних науково-бібліографічних показників: «Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1798–1916», у 3 томах, підготовлена великим колективом відділу національної бібліографії (1999–2003), та «Книга в Україні. 1861–1917: Матеріали до репертуару української книги» в 20 томах (1996–2017), підготовлена колективом науковців за багаторічної участі С. С. Петрова (див. Додаток 3). Науково-методичні підходи до концепції видання були ґрунтовно викладені в передмові до серії цих видань.

У концепцію джерел з української національної бібліографії було включено й видання «Джерела українознавства: вип. 1–2. Бібліографія бібліографічних посібників українських періодичних видань» (1996–1998) та Міжнародний зведений каталог-репертуар української книги, 1798–1923: Науково-бібліографічне видання: у 3 т. Методичні засади змісту та бібліографічного опису видань, наукового апарату були розроблені В. Ю. Омельчуком, І. Д. Войченко, Л. С. Новосьоловою С. С. Петровим та іншими бібліографами Бібліотеки. Вперше в історії

української науки та культури було створено фундаментальні засади національної бібліографії України.

Традиційним видом науково-бібліографічної діяльності була підготовка «Шевченкіани» у фондах Бібліотеки, зокрема у 2018 р. вийшов покажчик Тарас Григорович Шевченко: бібліографія бібліографії видань творів Т. Г. Шевченка та літератури про нього (авт. кол.: В. Ю. Омельчук, Л. В. Беляєва, С. А. Дзюбич, Л. В. Лісовська, Л. С. Новосьолова, О. О. Фіклістова (2018), а також «Музична Шевченкіана у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (Л. Г. Руденко, наук, Л. В. Івченко, Руденко та ін. 2019). Л. В. Беляєва та І. Д. Войченко підготували наукове книгознавче та бібліографознавче дослідження «Кобзар» Т. Г. Шевченка у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: книгознавче та бібліографічне дослідження» (2015), а також «Тарас Григорович Шевченко: бібліографія видань творів, 1840–2014» (авт. кол.: В. Ю. Омельчук, Л. В. Беляєва, І. Д. Войченко, Т. Б. Корольова, Л. С. Новосьолова, О. О. Фіклістова (2014).

Бібліографічний репертуар газет був представлений у серії «Газети України», який починається з 2004 р. Розпочато серію фундаментальних *покажчиків газет* за хронологічним принципом. Методичні засади підготовки таких видань, які не мали аналогів у попередні роки, вони обговорювалися авторським колективом учених та членами РВР НБУВ, затверджувалися методики їхньої підготовки. Так, основу методичних засад публікацій наукових покажчиків газет розроблено Т. О. Борисенко, О. С. Залізнюк, О. С. Лук'янчук, Н. Ф. Самохіною та ін. Перший випуск серії – «Газети України 1930–1934 рр. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: Каталог: У 2 ч.» (2004–2019) (див. Додаток В).

Під керівництвом заввідділу пресознавства О. А. Вакульчук упорядники О. С. Залізнюк, І. М. Швець, Л. А. Білименко, С. Ю. Трашкова підготували каталог «Київські газети 1941–1991 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (Київ, 2017). О. С. Залізнюк, Л. А. Білименко Н. Ф. Криворучко, С. В. Дригайло брали участь у підготовці каталогу «Українські газети 1898–2015», що виходили за межами України (з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) (Київ, 2018. 474 с.)

Серія «Джерела української біографістики», започаткована Інститутом біографічних досліджень, почала виходити під керівництвом директора інституту В. І. Попика з 2004 р., зокрема «Книжкові джерела української біографістики у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: матеріали до бібліографії» (Сер. XIX–XX ст.), вип. 1–4, опрацьований укладачами Т. В. Куриленко, Н. І. Мельник, О. М. Яценком, Ю. В. Вернік, Т. В. Котляровою, Н. І. Любовець, В. В. Патик, Н. П. Філіппової), які розробляли методичні засади підготовки кожного тому (див. Додаток 3). До цієї серії можна додати видання: Ляшко С. М. Автобіографічні джерела Постійної комісії для складання Біографічного словника діячів України (1918–1933) Всеукраїнської академії наук / підготовка до видання документів, упорядкування, текстологія, наукові розділи, коментар, додатки (2018). Попик В. І., Бугаєва О. В., Гончаренко М. І., Горбик В. О., Даниленко В. М., Зінченко Ю. І., Кім Н. А. Реєстр імен українського біографічного словника: літери А–Б, 2008 (Реєстр Українського біографічного словника; вип.1).

З початком 2000-х років виходила щорічна серія «Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек науково-дослідних установ НАН України: наук.-інформ. сист. покажч.», до підготовки якої долучилися Н. В.

Стрішенець, Р. Л. Красій, Н. І. Малолєтова, О. В. Полякова (уклад.) (надходження 2005–2018 рр.). (див. Додаток В). Іншим виданням цієї серії став науково-інформаційний показчик «Енциклопедичні, довідкові та бібліографічні зарубіжні книжкові видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського і бібліотек науково-дослідних установ НАН України: наук.-інформ. сист. показч. (надходження 2003–2005 рр.)», уклад.: О. Б. Вихристюк, О. С. Гур'янова, Р. Л. Красій, Н. І. Малолєтова (2006). Обмінний фонд Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 2017 році: бібліогр. показч. (уклад.: Л. А. Пестрецова, І. О. Шульга, С. Ю. Брянцева, О. Ю. Кірданова, В. С. Кабкова, М. Ю. Кузнецова, І. М. Смелік).

2. Серія монографій, публікацій джерел, довідників «Історія Національної академії наук України». Унікальною стала серія збірників публікацій документів і матеріалів «Історія Національної академії наук України» (що виходить з 1993 р. і до сьогодні) – джерелознавче, археографічне, документознавче дослідження науково-інформаційних ресурсів з історії і діяльності НАН України з часу заснування Академії наук у 1918 р. Очолює науковий проєкт та видання серії академік НАН України (до 2013 р. – генеральний директор НБУВ) О. С. Онищенко. Перші чотири три випуски, що представляли документи 1918–1923 рр., вийшли за участю Інституту української археографії НАН України в 1993–2002 рр.

Ці публікації залучали до наукового обігу велику кількість документів, які не були в попередні роки оприлюднені, та висвітлювали справжню історію заснування Української (Всеукраїнської) академії наук. Надалі серія розкривала в хронологічному порядку історію Академії у документах і матеріалах, підготовлену колективом Інституту архівознавства НБУВ, за участю як керівників інституту, так і майже всіх

наукових працівників, передусім: В. Г. Шмельова, В. А. Кучмаренко, Л. М. Яременко, Т. В. Вересовської, Г. В. Індиченко, С. В. Старовойт та інших. Публікація першого тому містила коротку історію Академії, яка не була до цього часу відома, або перекручена у зв'язку з ідеологічними обмеженнями. Сьогодні видана низка видань до 1960-х років.

Інститут архівознавства та Інститут рукопису НБУВ видали також й путівники по архівних фондах учених НАН України, що зберігаються у фондах цих підрозділів, зокрема «Видатні вчені Національної академії наук України: особові архівні та рукописні фонди академіків та членів-кореспондентів у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (1918–1998): путівник» (1998) та «Особові архівні фонди вчених НАН України в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: путівник» (2017). У підготовці таких видань бере зазвичай участь значний колектив науковців, зокрема О. С. Боляк, Т. І. Воронкова, С. Г. Даневич, Н. М. Зубкова, І. В. Клименко, І. Д. Лисоченко, Т. Г. Маєр, М. Л. Скірта, К. П. Терещенко, В. Г. Врублевський, О. М. Закусило, О. О. Колобов, О. Г. Луговський, С. В. Старовойт, Ш. Стрельська та ін.

Великий за обсягом документальний матеріал за період 1918–2018 рр. представлений у документальних публікаціях, присвячених 100-літньому ювілею НАН України в 3-х книгах, 4-х частинах, підготовлений Інститутом архівознавства: Національна академія наук України – 100: головні тенденції розвитку і здобутки: документи і матеріали / упоряд.: О. С. Онищенко (наук. кер. проєкту), Л. М. Яременко, Г. В. Індиченко та ін. (2018).

Науковці НБУВ спільно з фахівцями інших установ НАН України активно долучилися до підготовки у 2008 р. до 90-річчя від дня заснування Академії фундаментальної колективної монографії

«Національна академія наук України. 1918–2008» (укр., рос., англ. мовами, голов. ред. академік НАН України Б. Є. Патон); біобібліографічного покажчика «Борис Євгенович Патон» (спільно з Інститутом електрозварювання ім. Є. О. Патона); бібліографічних покажчиків «Видання Секції суспільних та гуманітарних наук НАН України 2003–2008 рр.» тощо. Виходять друком видання «Національна академія наук України: проблеми розвитку та входження в європейський науковий простір» (2007); ґрунтовний довідник «Академії наук країн Європи»: у 2 кн., підготовлений великим колективом Інституту архівознавства [О. С. Онищенко (керівник) та ін.]. Київ, 2012.

Окремою фундаментальною низкою серійних видань є «Вернадськіана» – бібліографічні покажчики, монографії та публікації наукових праць великого вченого до ювілейних дат. У 1994 р. вийшла публікація «В. И. Вернадский: Дневники. 1917–1921: в 2 т.» (С. Киржаев, М. Сорокина, В. Неаполитанская, О. Мамелов, 1994, 1997).

Відділ національної бібліографії видав два персональних бібліографічних покажчика «В. І. Вернадський. Вчений. Мислитель. Громадянин. Праці вченого та література про нього з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: бібліогр. покажч.» (2003) та «Бібліографія праць В. І. Вернадського. Література про життя та діяльність» (2012), видана під егідою Комісії НАН України з наукової спадщини академіка В. І. Вернадського, Інституту історії України НАН України в серії «Вибрані наукові праці академіка В. І. Вернадського»; т. 10).

Серія «Вибрані наукові праці академіка В. І. Вернадського» готувалася до 150-річного ювілею вченого. Інститут архівознавства та Інститут рукопису НБУВ взяли на себе підготовку томів публікацій документів «Володимир Іванович Вернадський і Україна. Т. 1, Кн. 1:

Володимир Іванович Вернадський. Науково-організаційна діяльність в Україні (1918–1921)»; Т. 1, Кн. 2: Володимир Іванович Вернадський. Вибрані праці (2012), а також «Володимир Іванович Вернадський. Листування з українськими вченими» у двох книгах, трьох частинах спільно з Комісією НАН України з наукової спадщини академіка В. І. Вернадського, Інститутом історії України, Архівом РАН; редкол.: А. Г. Загородній, О. С. Онищенко (голова), В. А. Смолій, В. Ю. Афіані [та ін.]; уклад.: О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, С. М. Кіржаєв та ін.

Колектив продовжив видання листування В. І. Вернадського й надалі: у 2018 та 2019 р. вийшло ще два томи, присвячені 100-річному ювілею НАН України: В. І. Вернадський і Україна: листування. Кн. 1–2 (авт. та упоряд.: С. М. Кіржаєв, К. Є. Новохатський, Л. М. Яременко та ін. вчені, у тому числі Інституту історії України НАН України; редкол.: А. Г. Загородній (голова), О. С. Онищенко (заст. голови), у тому числі «Офіційне. Родинне» (2019). Величезні за обсягом публікації документів створили повну джерельну базу подальшого вивчення життя та діяльності В. І. Вернадського – засновника НАН України та НБУВ.

Видання «Вернадськіани» стало взірцем підготовки археографічних публікацій. Великий авторський колектив досвідчних фахівців не лише підготував значну кількість документів, творів та листування вченого, а й супроводив це ґрунтовними дослідженнями, коментаріями, довідковим апаратом. У повній мірі це видання відображає вимоги Стандарту – *публікації історичних документів з розгалуженим науково-довідковим апаратом (науково-дослідний, пояснювальний текст, коментар, різноманітні покажчики).*

3. Монографічна та бібліографічна серія «Історія бібліотечної справи в Україні»

Вона була започаткована виданнями монографій «Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», починаючи від 1998 р. (автори перших трьох томів Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко, 1998, 2003, 2008), що висвітлюють всю історію діяльності Національної бібліотеки у 1918–1991 рр., формування її фондів і каталогів, організацію роботи з різних напрямів, досягнення, розвиток наукових напрямів тощо (Додаток В).

Останнім часом до 100-річчя НБУВ вийшли декілька томів – «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у перше десятиліття незалежності України (1991–2002)» (2019), яку підготував великий колектив провідних вчених НБУВ, «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в науково-інформаційному просторі (2000–2018)» (В. М. Горовий, Ю. М. Половинчак, К. В. Лобузін та ін., 2019); «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: збереження, консервація та реставрація бібліотечних фондів в Україні (1992–2018)» (Л. В. Муха, Л. П. Затока, Л. М. Куява (2019).

Серед праць – дослідження історії бібліотечної справи в Україні у ХХ ст.: основним тенденціям розвитку бібліотечної справи й долі українських бібліотек присвячено монографію вищеназваних авторів «Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті» (Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко, 2009).

Новим явищем у цій серії стали підготовлені зацікавленими установами комплексні видання, що поєднували дослідження, анотований покажчик документів та їх публікацію, зокрема «Бібліотеки Києва в період нацистської окупації (1941–1943): Дослідження. Анотований покажчик. Публікації документів» (автори Л. А. Дубровіна, Н. І. Малолєтова) (2004), разом з Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, ІЦАВО України. Разом з

Держкомархівом України підготовлено довідник: Кашеварова Н., Малолетова Н. «Деятельность Оперативного штаба рейхслайтера Розенберга в оккупированной Европе в период Второй мировой войны: справочник-указатель архивных документов из киевских собраний» (2006). Історія розвитку наукових напрямів у НБУВ у 20–30-ті роки ХХ ст. висвітлена в монографії Матусевич В. В. «Діяльність науково-дослідної комісії бібліотекознавства та бібліографії ВБУ в 1925–1933 рр.» (1998). До історії бібліотекознавства та бібліографознавства можна віднести бібліографічну монографію Стрішенець Н. В. «Бібліографічна спадщина Юрія Меженка» (1997), а також видання «Віктор Федорович Іваницький (1881–1955). Життя, віддане книзі», підготовлене колективом авторів, які розкрили аспекти дослідження діяльності вченого в НБУВ у 20–30-х роках та реконструювали бібліографію його праць (2018).

Серед останніх видань слід назвати довідкове видання «Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець ХІХ ст. – 1941 р.): матеріали до біобібліографічного словника» (Л. В. Гарбар, 2017).

Історії бібліотечної справи стосується й монографії «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: розвиток національної бібліографії, біографічних досліджень та науково-бібліографічної діяльності (2002–2018)» (О. В. Бугаєва, Т. В. Добко, С. С. Кіраль, Т. В. Котлярова Н. І. Любовець, Л. С. Новосьолова, В. І. Попик (2019) та «Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1918–2018» (2018).

Повний перелік наукових праць НБУВ за період її існування представлено в науково-бібліографічних покажчиках «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (1993–2003 рр.): наук.-бібліогр. покажч. видань б-ки та літ. про її діяльність» (уклад.

Н. М. Погребецька) (2005) та «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: видання бібліотеки та література про її діяльність (2004–2018 рр.): наук.-бібліогр. покажч.» (С. А. Дзюбич, І. Г. Лиханова; за участю О. В. Давидович, С. О. Денисової, Е. П. Євженко; бібліогр. ред. Л. С. Новосолової, 2018).

Відділ газетних фондів опублікував покажчик «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського на сторінках газет (1918–2008): бібліогр. покажч.» (Н. Ф. Самохіна, О. С. Залізнюк, Н. М. Носкіна, Н. І. Таранова) (2008).

4. Значного розвитку набула серія «З історії музичної спадщини України». НБУВ зберігає значну музичну архівну та книжкову спадщину, яка представляє як особистостей, так і фонди товариств, спеціалізованих видавництв. Питання розкриття цих фондів вирішували Інститут рукопису та музичний відділ НБУВ (відділ нотних видань), Інститут біографічних досліджень. Уся ця спадщина була практично маловідомою для дослідників-музикознавців.

Так, спільно з Національною музичною академією України ім. П. І. Чайковського НБУВ видала два наукові каталоги – Болгарський наспів в рукописних книгах 17–18 ст. (Л. А. Дубровіна, Л. П. Корній) та науковий каталог цінного архіву Музичного товариства імені М. Д. Леонтовича, вийшов у 1999 р., де були атрибутовані та описані духовні та світські твори, складений Л. П. Корній, Е. С. Клименко. Біографічний словник Музичне товариство імені М. Д. Леонтовича (1921–1931) був виданий О. В. Бугасвою у 2015 р. Декілька наукових каталогів нотних видань з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського підготували Л. В. Івченко та О. А. Вакульчук, зокрема «Українські нотні видання 1923–1934: (інструментальна музика)»; Л. В. Івченко – «Українські нотні видання 1924–1930 років у фондах Національної бібліотеки України імені

В. І. Вернадського: (вокальна музика)». Науковий каталог «Українські нотні видання 1917–1923 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (І. В. Савченко, 2007). Одним з помітних явищ стало видання музичної шевченкіани – «Музична Шевченкіана у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (упоряд.: Л. В. Івченко, Л. Г. Руденко, І. В. Савченко [та ін.], 2016). До складу серії увійшли видання наукових каталогів музичної спадщини Розумовських, супроводжене ґрунтовним дослідженням історії та змісту музичної колекції, підготовленої заввідділу Л. В. Івченко «Реконструкція нотної колекції графа О. К. Розумовського за каталогами XVIII сторіччя: Нотне зібрання Розумовських з фондів Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського (XVIII – початок XIX сторіччя)». (2004); та Музичний архів В. Косенка з фондів Інституту рукопису НБУВ (упоряд. О. А. Іванова) (2019).

Видатною подією в історії єврейської культури стало видання, підготовлене Л. В. Шолоховою у відділі фонду юдаїки, «Фоноархів єврейської музичної спадщини: Колекція фонографічних записів єврейського фольклору із фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: анотований каталог фоноциліндрів та нотних і текстових розшифровок» (2001).

5. Серія образотворчих видань з фондів НБУВ представлена каталогами Фоменко Д., Цинковська І., Юхимець Г. «Аркушеві образотворчі видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1904–1923): бібліогр. покажч.» (2002); «Український друкований плакат», у тому числі кіноплакат, за період 1947–1994, підготовлені співробітниками образотворчого відділу, зокрема Т. А. Галькевич, Л. М. Гутник, О. М. Донець; Графіка Георгія Сергєєва з

фондів НБУВ: каталог колекції (Л. М. Гутник, І. І. Цинковська, Г. М. Юхимець, 1997).

Публікація пам'яток рукописної та книжкової спадщини, документальних джерел

Значний обсяг отримали публікації пам'яток та документів з фондів НБУВ. Характерною особливістю є спільна участь у підготовці видань спеціалістів різних академічних установ. У 90-х роках одним з постійних учасників був Інститут української археографії та інші установи. Серед них: Ділова документація Гетьманщини XVIII ст.: збірник документів (В. Й. Горобець, 1993) (разом з Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького у серії «Пам'ятки політично-правової культури України»); Синові України: збірник статей 1906 року на пошану проф. Володимира Антоновича (С. М. Кіржаєв, В. І. Ульяновський) разом з Київським університетом ім. Тараса Шевченка, Інститутом української археографії, 1993); Пантелеймон Куліш: Щоденник (С. М. Кіржаєв, 1993); Єфремов С. О. Щоденники. 1923–1929 (О. І. Путро, В. А. Кучмаренко та ін, 1997); Де ля Фліз: Альбоми. Т. 1–2 (В. Наулко. В. Горленко, 1997, 1999) за участі Кафедри української культури та етнографії ім. Гуцуляків університету Альберта (Канада); декілька томів довідника: Модзалевський В. Л. Малоросійський родословник. Т. 5 (С. В. Шурляков, В. В. Томазов, 1996, 1998); Шевченко Федір. Історичні студії: збірка вибраних праць і матеріалів: до 100-річчя від дня народж. (С. Батуріна, С. Блащук, І. Корчемна, О. Ясь, 2014).

6. Публікація джерел та пам'яток рукописної та книжкової спадщини, що здійснювалася разом з іншими науковими та освітніми установами: «Пересопницьке Євангеліє (1556–1561): Дослідження. Транслітерований текст. Словопоказчик» (І. П. Чепіга, Л. А. Гнатенко, О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, 2001, 2011 2 вип.); Псалтир: переклад

новою українською мовою П. С. Морачевського (1865) (Л. А. Гнатенко, В. В. Німчук разом з Українським комітетом славістів, Інститутом української мови НАН України, 2015); «Лікарство на оспалый оумысль чоловічій» (В. М. Мойсієнко, Н. П. Бондар, О. Ю. Макарова, С. П. Радомська, разом з Інститутом української мови НАН України, Житомирським державним університетом ім. І. Франка. Житомир, 2017); Метрична книга Свято-Воскресенської церкви м. Острога 1735–1759 рр. (С. І. Кононський, О. С. Боляк та ін., 2019); Гізель Інокентій. Вибрані твори: у 3 т. (разом з Інститутом філософії ім. Г. Сковороди НАН України та Товариством дослідників Центрально-Східної Європи: Dipartimento di Studi Linguistici Letterari e Filologici dell' Università di Milano (Лариса Довга (2011, 2012).

7. Наукові каталоги рукописних книг, стародруків, рідкісних та цінних видань – окремий напрям.

Так вперше вийшли друком фундаментальні каталоги рукописних книг, що супроводжувалися кодикологічним дослідженням: декілька каталогів слов'янської кириличної рукописної книги XII–XV ст. Гнатенко Л. А. «Слов'янська кирилична рукописна книга XII–XIII ст. з фондів НБУВ Каталог. Кодиколого-палеографічне та графіко-орфографічне дослідження. Палеографічний альбом» (2012); Гнатенко Л. А. «Слов'янська кирилична рукописна книга XIV ст.» (2007); Гнатенко Л. А. «Слов'янська кирилична рукописна книга XV ст. з фондів Інституту рукопису НБУВ: Каталог» (2003); Іванова О. А. «Кирилична рукописна книга XVI ст. з фондів НБУВ: Історико-кодикологічне дослідження. Альбом філіграней» (2016); Просвітители Кирило і Мефодій у писемних джерелах Інституту рукопису ЦНБ НАН України: Каталог рукописів другої половини XV – першої чверті XX ст. (Л. А. Гнатенко); «Грецькі

рукописи у зібраннях Києва: Каталог» (Є. Чернухін, Київ – Вашингтон, 2000).

Стародруки представлені Бондар Н. П. «Видання Івана Федорова та Петра Мстиславця з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: дослідження, попримірниковий опис» (2012); Каталог палеотипов из фондов Центральной научной библиотеки имени В. И. Вернадского НАН Украины (М. А. Шамрай, Б. В. Грановский, И. Б. Торбаков) (1995); Кириличні стародруки 15–17 ст. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (Н. П. Бондар, 2008); Шамрай М. А. «Альдини в бібліотеках України: каталог» (2008); Шамрай М. Маргіналії в стародруках кириличного шрифту 15–17 ст. із фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2005).

Цінні для історії України фонди розкриваються у виданнях «Києво-Могилянська академія у документах і рідкісних виданнях Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського у двох випусках»: Л. М. Дениско, М. С. Рубльова, В. Р. Галай, Т. В. Міцан 1995, 2002); Дениско Л. М. «Релігійні православні періодичні видання ХІХ – початку ХХ століття у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: каталог» (2001); «Культур-Ліга: художній авангард 1910–1920-х років: каталог» (Г. Казовський, Н. Щеколдіна, 2007).

8. Значним напрямом стало видання каталогів, що супроводжуються ґрунтовною розробкою біографій учених: «Архівна спадщина видатних осіб: Б. Д. Грінченко. Документи і матеріали з фондів Інституту рукопису ЦНБ ім. В. І. Вернадського НАН України: покажч. Вип. 1: *Віршовані твори*» (Н. М. Зубкова, 1994); Чернухін Є. «Архів протоієрея Трифілія Карацоглу: першоджерела з історії греків Криму та Надазов'я ХVІІІ ст. у НБУВ» (2016); Бодак О. П. «Архів Михайла Брайчевського у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І.

Вернадського: каталог» (2007); «Архів українського історика Олени Компан у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: біографічне дослідження: науковий каталог» (М. А. Філіпович, І. В. Клименко, 2019); «Архів українського історика Олени Апанович в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: біографічне дослідження: науковий каталог» (2019); Бойко Ю. О., Брязкало Т. В. «Архівна спадщина академіка Георгія Степановича Писаренка» (Ю. О. Бойко, Т. В. Брязкало, 2017); Зубкова Н. М. «Архів і бібліотека видатного діяча українського просвітництва Б. Д. Грінченка» (2008); Дениско Л. М. «Автографи на книжках із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: каталог» (2007); Шаповал А. І. «Документи С. Я. Парамонова у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: джерелознавче дослідження: науковий каталог» (2016).

9. Окремі тематичні довідники, покажчики, довідники, словники.

Вісті Таврійської вченої архівної комісії і Таврійського товариства історії, археології та етнографії (1887–1931): бібліогр. покажч. (Л. Шарипова, 1994); Археологія України: бібліогр. покажч., 1981–1990 (І. Г. Шовкопляс, 1999); Бібліологічні вісті 1923–1930: сист. анот. покажч. (Г. І. Ковальчук, 1996).

Видання довідково-бібліографічного відділу мали тематичний характер: «Сербські фольклор і література в українських перекладах та дослідженнях. 1837–2004: матеріали до бібліографії» (Д. Айдачич, Н. Дацькова, Т. Добко, Н. Моїсеєнко та ін., 2005); «Українсько-сербські історико-культурні взаємозв'язки: Каталог книжкової виставки з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (І. Д. Войченко та ін., 2005); «Українсько-бельгійські літературні зв'язки. 1870–2008: бібліогр. покажч.» (Т. Добко, Я. Кравець, Н. Дацькова, М. Чиж, 2010);

Радченко В. Ю., Шкаріна В. А. «Держава і право: бібліографічні посібники: анот. каталог», 2010).

Бібліотечна діяльність була в центрі уваги під час підготовки довідників: «Каталоги Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: довідник» (уклад.: Ю. Л. Фіх, Т. В. Добко, Л. В. Коновал, О. П. Ткаченко (2017); «Українська канадіана: анотований покажчик видань НБУВ» (Н. Г. Солонська, Г. О. Борисович (2017); «Стандарти з бібліотечної справи і суміжних галузей (чинні станом на 1.11.2019): анот. бібліогр. покажч.», 2019); «Наукові бібліотеки України: довідник» (А. А. Свобода, Л. І. Загородня, Н. Б. Захарова, Н. В. Попович, О. В. Савченко, 2004); «Енциклопедичні, довідкові та бібліографічні зарубіжні книжкові видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського і бібліотек науково-дослідних установ НАН України: наук.-інформ. сист. покажч. (Надходження 2003–2005 рр.)» (О. Б. Вихристюк, О. С. Гур'янова, Р. Л. Красій, Н. І. Малолєтова, 2006).

10. Термінологічні та біографічні словники: Стрішенець Н. В. Англо-український словник-довідник бібліотечно-інформаційної термінології» (2004); Іванов Ю. Ф., Куриліна О. В., Іванова М. В. «Право інтелектуальної власності: термінологічний словник» (2017); «Матеріали до Українського біографічного словника. Короткі біографічні довідки. Випуск 1. «А». (Київ, 2006); Супронюк О. К. «Н. В. Гоголь и его окружение в Нежинской гимназии: библиографический словарь» (2009).

11. Реферативні огляди: Бібліотека та наукова електронна комунікація: науковий реферативний огляд (К. В. Лобузін, Гарагуля С. С., Коновал Л. В., Корнілова Є. О., Лобузін К. В., Лаєнко Н. А., Півнюк О. В., Сандул О. Г., Ясінська О. А. , 2019).

12. Біобібліографія вчених: академіки Борис Євгенович Патон, Лукінов Іван Іларіонович, Віктор Іванович Трефілов, Петро Тимофійович Тронько, Олексій Семенович Онищенко, інші вчені та діячі культури – Галина Іванівна Ковальчук, Зінаїда Павлівна Тулуб, Степан Онисимович Сірополко, Таїсія Іванівна Ківшар та ін.

13. Науково-методичні видання в галузі наукового опису рукописів, стародруків, рідкісних видань: «Кодикографія української та східнослов'янської рукописної книги і кодикологічна модель структури формалізованого опису рукопису» (Л. А. Дубровіна, О. М. Гальченко, О. А. Іванова, 1992); «Національна архівна інформаційна система: структура даних (матеріали для обговорення)» (Л. А. Дубровіна, О. В. Сохань) (1994); «Опис аркушевих образотворчих документів. Методичні рекомендації» (Цинковська І. І., Юхимець Г. М., (2000).

Центр консервації та реставрації вводить у суспільний обіг науково-методичні документи в галузі збереження фондів: «Санітарно-гігієнічна обробка документів, каталогів та засобів їх зберігання в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського: інструкт-метод. рекомендації» (Г. М. Новікова, 1997); «Забезпечення фізичного збереження документних фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (Г. Новікова, 1996).

Інститут бібліотекознавства концентрувався на підготовці науково-методичних питань у галузі забезпечення діяльності бібліотек мережі НАН України: щорічні науково-методичні *серійні видання*: «Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України: зб. документів і матеріалів (з 1997 р. (уклад. Н. І. Смаглова; ред. А. А. Свобода, Т. Л. Кулаковська, Г. І. Солоїденко, В. П. Здановська, з 1997 р. і до сьогодні); серія «Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України»: інформаційно-аналітичний огляд»,

щорічник (А. А. Свобода, Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко, Т. Л. Кулаковська, С. О. Денисова; відп. ред. Т. П. Павлуша, О. В. Воскобойнікова-Гузєва (1995–2020). Науково-методичні видання для архівних підрозділів установ НАН України: «Перелік документів, що утворюються в діяльності НАН України та її установ, із зазначенням строків зберігання документів» (Л. М. Яременко, О. Г. Мітюков, В. В. Сендик, Л. С. Воловник, Л. Є. Варшавська, та ін. (2005); «Організація діловодства та архівного зберігання документів у Національній академії наук України: збірник нормативних та методичних документів» (Л. М. Яременко, О. В. Січова, О. В. Березовська та ін. (2017). Розвиток інформатизації викликав створення відповідних рекомендацій та інструкцій, зокрема «Методика індексування інформаційних ресурсів (О. О. Сербін, Т. П. Медвідь, С. В. Галицька, 2013); «Карткові каталоги в системі науково-інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: метод. посіб.» (Г. А. Кузьменко, Т. П. Медвідь, 2015). Лобузіна К. «Корпоративна бібліотечна база знань: наук.-метод. посіб.» (2016).

Робота з фондами та послугами: «Інструкція з обліку фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (О. М. Василенко, Т. І. Клочок, Л. А. Пестрецова, О. І. Посметна, Л. М. Яременко, 2019); «Бібліотечні послуги: облік, статистика, ефективність: наук.-метод. посіб.» (О. Яковенко, А. Венідиктова, О. Василенко, 2019).

Постійно проводяться роботи із складання рубрикатора НБУВ «Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» за різними науками, опубліковано «Рубрикатор НБУВ. Скорочений варіант (К. В. Лобузіна, С. В. Галицька, Н. Я. Зайченко, Т. С. Медвідь, Н. В. Орєшина, І. П. Перенесієнко, О. Г. Сандул, 2016).

Окремим напрямом науково-видавничої діяльності Бібліотеки стала також реалізація спільного з НВР проєкту *«Система наукових електронних видань України «Бібліотека – суспільству»* (з 2003 р.), у рамках якого здійснюється формування та розповсюдження на компакт-дисках у вигляді п'яти галузевих серій (природничі і технічні науки; суспільні і гуманітарні; медичні; аграрні науки; бібліотечна справа і науково-інформаційна діяльність) інформаційних ресурсів провідних бібліотек України.

Монографічні видання НБУВ розкривали теоретико-методологічні дослідження напрямів діяльності Бібліотеки. Насамперед слід виокремити монографії, що створювалися провідними вченими Бібліотеки, **які очолили ці напрями і заклали основу для захисту докторських дисертацій**, зокрема: Дубровіна Л. А. «Кодикологія та кодикографія української рукописної книги» (1992); Слободяник М. С. «Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій» (1995); Чишко В. С. «Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України» (1996); Ковальчук Г. І. «Книжкові пам'ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах» (2004); Горовий В. М. «Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства» (2005); Стрішенець Н. В. «Сучасна американська бібліотечно-інформаційна терміносистема: бібліотекознавчий аспект» (2011); Лобузіна К. В. «Технології організації знаннєвих ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності» (2012); Гранчак Т. Ю. «Бібліотека і політична комунікація» (2012); Попик В. І. «Ресурси довідкової біографічної інформації: історичний досвід формування, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку» (2013); Добко Т. В. «Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України: становлення та розвиток (XX ст. – перше десятиліття XXI ст.)» (2013);

Воскобойнікова-Гузева О. В. «Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація» (2014); Пастушенко О. В. «Книга і періодика в дисертаційних дослідженнях незалежної України: соціокомунікаційний аспект» (2016); Закіров М. Б. «Феномен політичної думки російського зарубіжжя в контексті української державної ідентичності» (2016); Половинчак Ю. М. «Сучасне інформаційно-комунікаційне середовище як простір трансформації української національної ідентичності» (2017); Гнатенко Л. А. «Палеографічно-орфографічна атрибуція української кириличної рукописної книги: уставні та півуставні кодекси кінця XIII – початку XVII ст.» (2016).

Значну кількість монографій видано за результатами захисту **кандидатських дисертацій**: Стрішенець Н. В. «Бібліографічна спадщина Юрія Меженка» (1997); Гальченко О. М. «Оправа східнослов'янських рукописних книг та стародруків в Україні: історія, структура, опис» (2005); Мяскова Т. Є. «Бібліотека Імператорського університету Св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927 рр.)» (2005); Булатова С. О. «Книжкове зібрання роду польських магнатів Яблоновських у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (2006); Дениско Л. М. «Бібліотека Київської духовної академії (1819–1919)» (224); Мищак І. М. «Архівна справа в Україні середини 1940-х – середини 1960-х років (історичний нарис)» (2006); Ціборовська-Римарович І. О. «Родові шляхетські бібліотеки Правобережної України XVIII століття (Вишневецьких-Мнішків, Потоцьких, Мікошевських): історична доля та сучасний стан» (2006); Міщук С. М. «Рукописні та книжкові зібрання Волині у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: історія, склад, наукове дослідження» (2007); Зубкова Н. М. «Архів і бібліотека видатного діяча українського

просвітництва Б. Д. Грінченка: з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (2008); Степченко О. П. «Українські вчені – фундатори спеціалізованих відділів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1918–1934)» (2008); Половинчак Ю. М. «Газета «Киевлянин» і українство: досвід національної самоідентифікації» (2008); Дениско Л. М. «Бібліотека та архів Олексія Захаровича Попільницького» (2009); Самохіна Н. Ф. «Документні ресурси наукової бібліотеки: модель обігу, рівнева організація» (2008); Солоіденко Г. І. «Українська бібліотечна термінологія: становлення та основні етапи розвитку» (2010); Бугаєва О. В. «Архівна спадщина Музичного товариства імені М. Д. Леонтовича» (2011); Рукавіцина-Гордзієвська Є. В. «Київський митрополит (Є. О. Болховітінов): Біобібліографія. Бібліотека. Архів» (2010); Іващук Л. А. «Архівні фонди музейних установ гуманітарного циклу Всеукраїнської академії наук (1918–1934 рр.)» (2012); Сербін О. О. «Бібліотечно-бібліографічні класифікації: історична еволюція та сучасні тенденції розвитку» (2009); Горова С. В. «Інтернет-ЗМІ як об’єкт бібліотечної інформаційної діяльності» (2013); Галаган Л. М. «Вищі органи державної влади в Україні (1991–2012 рр.): формування та взаємодія» (2013); Лось В. Е. «Уніатська Церква на Правобережній Україні наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.: організаційна структура та культурно-релігійний аспект» (2013); Руденко Л. Г. «Нотна бібліотека хору Київської духовної академії» (2013); Філіпович М. А. «Полоцька земля в літописних та актових джерелах XI – XVI століть» (2014); Лобузін І. В. «Цифрові бібліотечні проекти: технологічні рішення та управління життєвим циклом колекцій» (2016); Горбач Т. С. «Inter rasem et bellum : Польща і Німецький орден у XIII – на початку XV ст.» (2017).

Монографії з різних напрямів наукової діяльності, які виконувалися за науковими темами: Стрішенець Н. В. «Бібліографічна спадщина Юрія Меженка» (1997); Чернухін Є. К. «Грецька рукописна спадщина в Києві: Історіографія та огляд матеріалів IV–XX ст.» (2002); Ляшко С. М. «Біографічна довідкова справа в Україні (60-ті рр. XIX – 40-і рр. XX ст.): Нариси», 2006; Малолетова Н. І., Красій Р. Л. «Міжнародний книгообмін Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського 1918–2008: Започаткування. Становлення. Розвиток» (2009); Супронюк О. К. «Литературная среда раннего Гоголя: монографія» (2009); Стамбол І. І. «Іван Львович Липа в українському національному русі: лікар, письменник» (2017); Ціборовська-Римарович І. О. «Друкарня Бердичівського монастиря босих кармелітів: історія та видавнича діяльність. 1758–1844» (2019); Булгаков Ю. В. «Академік А. Д. Коваленко: життя та наукова діяльність: джерелознавче дослідження» (2019), Заєць О. В. «Особові та інституційні зібрання у складі історичної бібліотеки Києво-Печерської лаври у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (2018).

Ще одним важливим видом продукції стали фахові збірники наукових праць, які публікували дослідження вчених НБУВ та з інших наукових установ, зокрема «Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (вийшло 56 випусків), «Рукописна та книжкова спадщина України» (вийшло 24 випуски), «Українська біографістика=Biographistica Ucrainica», «Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития» (17 випусків), Український реферативний журнал «Джерело» (щорічно 24 номери), а також збірників матеріалів до щорічної Міжнародної конференції НБУВ різної проблематики «Бібліотека. Наука. Комунікація»,

Слов'янознавство і нові парадигми та напрями соціогуманітарних досліджень: матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 24 травня 2017 р.) тощо.

Матеріали щорічної міжнародної конференції відображали основні актуальні напрями трансформації бібліотечної справи впродовж усього існування НБУВ. Так, за останні роки темами конференції були: «Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек», «Актуальні тенденції у цифрову епоху», «100-річчя Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» тощо.

Участь Національної бібліотеки України в Конкурсі на краще книжкове видання НАН України

З метою підтримки творчої активності вчених НАН України, підвищення їх зацікавленості та заохочення до оприлюднення наукових результатів високого рівня в галузі фундаментальних і прикладних досліджень, що орієнтовані на вирішення актуальних проблем науки та освіти, популяризації наукових здобутків учених, зростання престижу наукової видавничої продукції і підвищення культури наукового книговидання та підтримуючи ініціативу, Президія НАН України постановою від 30.12.2015 р. №. 320 «Про започаткування конкурсу на краще книжкове видання НАН України» з 2016 р. проводить щорічний конкурс на краще книжкове видання НАН України відповідно до «Положення про конкурс на краще книжкове видання НАН України». НБУВ є постійним учасником конкурсів і неодноразовим переможцем [81–84]. За цей час Бібліотека отримала: **2016 р.** Диплом переможця в номінації «Монографічні видання. Суспільногуманітарний напрям» отримали ВД «Академперіодика» НАН України та Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського за книгу: Ковальчук Г. І. Український науковий інститут книгознавства (1922–1936) / Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського; ВД «Академперіодика». Київ:

Академперіодика, 2015. **2018 р.** Диплом переможця в номінації «Довідкові видання. Суспільногуманітарний напрям» отримала Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського за видання: «Кобзар» Т. Г. Шевченка у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: книгознавче та бібліографічне дослідження / Л. В. Беляєва, І. Д. Войченко; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.]; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Київ, 2015. 994 с. **2019 р.** Диплом лауреата в номінації «Довідкові видання. Суспільногуманітарний напрям» отримали ВД «Академперіодика» НАН України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського за книгу: Гутник Л. Український кіноплакат 1947–1994 років з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Київ: Академперіодика, 2018. 576 с. 104 с. іл.

Видання, надруковані на поліграфічній базі НБУВ, відзначено дипломами та нагородами вітчизняних і міжнародних конкурсів, зокрема: у 2011 р. підготовлене Інститутом рукопису НБУВ за участю Інституту української мови НАН України та до 450-річчя від часу створення Пересопницького Євангелія видання «Пересопницьке Євангеліє. 1556–1561. Дослідження. Транслітерований текст. Словопоказчик» (Київ, 2011) здобуло перше місце у номінації «Хрестоматія» за результатами XIII Всеукраїнського рейтингу «Книжка року'2011», а Науково-видавничий центр НБУВ – спеціальну премію «Найкраще бібліотечне видавництво». 2012 р. за результатами Міжнародного конкурсу на кращу наукову книгу, організованого Радою з книговидання Міжнародної асоціації академій наук спільно з Науковим центром дослідження історії книжкової культури Російської академії наук, дипломом лауреата в номінації «Суспільні науки» нагороджено НБУВ за підготовку і випуск книг із загальноакадемічної серії «Вибрані наукові праці академіка В. І.

Вернадського». 2015 р. на IX сесії Ради з книговидання при Міжнародній асоціації академій наук (14–16 жовтня 2015 р. м. Мінськ, Республіка Білорусь) переможцем Міжнародного конкурсу на кращий науково-видавничий проєкт «Наукова книга» – 2015» у номінації «Гран-Прі» дипломом лауреата нагороджено видання «Мідні гравірувальні дошки українських друкарень XVII–XIX ст. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (автори – Д. Д. Фоменко, І. І. Цинковська, Г. М. Юхимець).

З 2015 р. колективи РВР та НВЦ, робочі групи, які займалися підготовкою видань, почали постійно опрацьовувати питання підготовки наукових праць за новими рекомендаціями та настановами НВР НАН України з огляду на поширення електронних технологій та наближення до світових вимог підготовки електронних видань, які мають входити в бібліометричні та наукометричні бази даних. Питання видання та розповсюдження наукових праць виходить на новий рівень інтеграції з інформаційним суспільством. Виникають умови обов'язкового входження до світових інформаційних ресурсів [62].

Одним з факторів таких успіхів у науково-дослідних розробках НБУВ у галузі таких історико-культурних напрямів як створення національної бібліографії, українська біографістика, вивчення, збереження та видання української історико-культурної спадщини та нові технології збереження, консервації та реставрації бібліотечних фондів, було започаткування в структурі НБУВ низки наукових інститутів, зокрема Інституту рукопису, Інституту української книги (сьогодні Інститут книгознавства), Інституту бібліотекознавства, Інститут архівознавства, Інститут біографічних досліджень, окремих наукових відділів – національної бібліографії, пресознавства тощо.

3.4 Науково-дослідні інститути та центри в структурі наукових бібліотек

Практика створення науково-дослідних інститутів та центрів у структурі наукових бібліотек ефективно себе виправдала й на прикладі інших наукових бібліотек, зокрема ЛННБ НАН України, ННСГБ та ДНПБ України.

Видатного значення для розвитку нових наукових напрямів набув розвиток історичного напрямку у дослідження бібліотечних фондів та профільних ресурсів, зокрема створення в ЛННБ «Науково-дослідного центру періодики» у травні 1993 р. як відділення ЛННБ згідно з розпорядженням Президії АН України № 420 від 04.03.1993 р. Упродовж 1993–2003 рр. «Науково-дослідним центром періодики» керував член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор М. М. Романюк, надалі центр очолила доктор наук із соціальних комунікацій Л. В. Сніцарчук [121]. У грудні 2010 р. на базі відділення був створений Науково-дослідний інститут пресознавства (керівник Л. В. Сніцарчук) [120]. Результати досліджень публікуються як в окремих методологічних та історико-бібліографічних монографіях, так і в щорічнику «Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства» [212]. ЛННБ стала всеукраїнським центром дослідження історії та теоретико-методологічних аспектів пресознавства та історико-бібліографічних досліджень, які розвивали М. М. Романюк, Л. В. Сніцарчук, М. В. Галушко, О. Р. Дроздовська та ін. [204, 205, 213, 214].

За період свого існування інститут підготував та видрукував низку багатотомних бібліографічних видань, що охопили увесь західноукраїнський регіон: «Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.: матеріали до бібліографії: у 5 т.» (1998–2003); «Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника» (з 1994

до 2013 р. вийшло 20 випусків); «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.: історико-бібліографічне дослідження» (2006. – Т. 1: 1816–1890; 2009. – Т. 2: 1891–1905 рр.; 2011. – Т. 3: 1906–1910; 2014. – Т. 4: 1911–1916 рр.); «Українські часописи Львова: історико-бібліографічне дослідження: у 3 т., 4 кн.» (2001–2003). Було опубліковано понад 150 фахових наукових праць, серед яких – хрестоматійні видання, наукові дослідження, посібники, анотовані та систематичні покажчики, каталоги і списки української періодики, матеріали конференцій, бібліографічні покажчики, монографії, підготовлені та видані в НДІ пресознавства [120, 60].

Розвиток історичного напрямку дослідження історії аграрної науки та видавничу діяльність розвиває й **Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук**, яка також згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 29 жовтня 2003 року № 1697 має статус науково-дослідної установи. Ще в жовтні 1998 р. створено сектор історії аграрної науки. Відповідно до постанови Президії УААН від 26 квітня 2001 р. про виконання Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України», у ННСГБ НААН створено Центр, а від 2013 р. – **Інститут історії аграрної науки, освіти та техніки**, який об'єднує три підрозділи: сектор наукознавства сектор наукової бібліографії і біографістики та сектор архівів. Керівник ННСГБ та інституту академік НААН, доктор сільськогосподарських наук, професор В. А. Вергунов є автором багатьох монографій та статей з історії аграрної науки.

Створений при ННСГБ НААН Інститут історії аграрної науки, освіти та техніки на основі результатів проведених досліджень системно й послідовно проводить дослідження та популяризацію історії аграрної науки України, підтримує реалізацію програми увічнення видатних

постатей учених і інституцій, проводить наукові конференції, наукові читання, круглі столи, репрезентації у засобах масової інформації тощо [88]. Бібліотека видає власний «Бюлетень ННСГБ НААН», «Реферативний журнал», серію видань «Історія науки і біографістика» (<http://dnsgb.com.ua/buleten-nsal.html>).

Бібліотека увійшла до Відділення регіональних центрів АПВ НААН, відкрила спеціалізовану вчену раду. ННСГБ НААН як галузевий депозитарій сільськогосподарської та лісотехнічної літератури через Інститут історії аграрної науки, освіти та техніки сьогодні репрезентує результати досліджень у 13 біобібліографічних серіях: «Академіки Національної академії аграрних наук України» (1998 р.) – 70 книг; «Біобібліографія вчених-аграріїв України» (1998 р.) – 66 книг; «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії» (2001 р.) – 93 книги; «Наукові історико-бібліографічні читання» (2001 р.) – 10 книг; «Науково-допоміжні ретроспективні бібліографічні, біобібліографічні покажчики» (2001 р.) – 26 книг; «Відомі вчені-природознавці та освітяни України» (2004 р.) – 8 книг; «Члени-кореспонденти Національної академії аграрних наук України» (2005 р.) – 12 книг; «Землевпорядна наука» (2005 р.) – 1 книга; «Академіки та члени-кореспонденти НАН України для сільського господарства» (2007 р.) – 2 книги; «Іноземні члени Національної академії аграрних наук України» (2009 р.) – 1 книга; «Іноземна сільськогосподарська книга у фондах ДНСГБ НААН та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю» (2009 р.) – 5 книг; «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України» (2013 р.) – 3 книги; «Біобібліографія діячів науки, освіти, культури України» (2014 р.) – 2 книги [128].

Підготовка і видання наукових історичних та біобібліографічних довідників, покажчиків, збірників архівних документів і матеріалів.

Усього за роки існування бібліотеки видано понад 100 наукових видань (монографій, збірників, бібліографічних покажчиків) і близько 600 науково-методичних матеріалів, статей та інших наукових публікацій [97]. Бібліотека започаткувала історико-бібліографічні серії «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії» кн. 68) та «Біобібліографія вчених-аграріїв України»; кн. 42). Низку фундаментальних монографій з історії Бібліотеки та її життя і наукової діяльності видатних аграріїв було написано самим академіком В. А. Вергуновим [129].

Державну науково-педагогічну бібліотеку України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ України) засновано за ініціативи та сприяння Національної академії педагогічних наук України (далі – НАПН України) 30 жовтня 1999 р. відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 2018 «Про створення Державної науково-педагогічної бібліотеки України» унаслідок об'єднання двох спеціальних педагогічних бібліотек: наукової бібліотеки Інституту педагогіки НАПН України та Центральної освітянської бібліотеки Міністерства освіти України.

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського є науково-дослідною установою в складі Національної академії педагогічних наук України, координаційний, науково-методичний центр мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України. З 1999 по 2014 р. бібліотеку очолювала кандидат історичних наук, старший науковий співробітник П. І. Рогова. Сьогодні установу очолює доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України Л. Д. Березівська. Бібліотека проводить наукових досліджень з питань історії галузевого бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, інформаційної діяльності, педагогічного джерелознавства й біографістики, історії освіти для науково-інформаційного забезпечення

та сприяння здійсненню наукових досліджень у галузі наук про освіту, педагогіки, психології, упровадженню досягнень науки, передового досвіду в практику роботи закладів освіти та їх структурних підрозділів – бібліотек, а також підвищенню професійного, духовного й культурного рівня педагогічних і науково-педагогічних, наукових працівників, здобувачів освіти та інших категорій користувачів [26]. Видає збірник «Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського» (<http://journals.dnpb.gov.ua/about>). Бібліотека розгорнула важливу діяльність у галузевому бібліотекознавстві, а також історико-бібліографічних досліджень, створила серію біобібліографічних покажчиків «Видатні педагоги світу», присвячені діяльності М. І. Пирогова (1810–1881), В. М. Хайруліної, Софії Русової, В. О. Сухомлинському, С. О. Сисоєвій та ін. [90].

Водночас науково-дослідна діяльність НБУВ та її видавнича продукція характеризувалася значно більшим обсягом та різноманітністю, що було пов'язано з її універсальними фондами та загальнонаціональним значенням як національної. Її продукція може стати модельним об'єктом для аналізу дослідницьких можливостей потужних наукових бібліотек України.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Науково-видавнича діяльність НБУВ характеризується значними обсягами, розвинутою структурою, відображає різноманітність напрямів, які можуть бути предметом досліджень у науковій бібліотеці. Водночас вона відображає реалізацію національних функцій універсальних наукових бібліотек широкого профіля. За період 1999–2019 рр. НБУВ видано: 124 монографії; 155 випусків збірників наукових праць; 165 довідкових, бібліографічних, науково-інформаційних видань; 73 науково-методичних видань та збірників документів; 908 номерів журналів.

Одним з фундаментальних напрямів стала наукова *розробка історико-культурних фондів*, що відображали історію наукової думки, літератури, духовної культури України, які у ХХ ст. фактично були під ідеологічною забороною і не використовувалися як джерельна база

історичних та культурологічних досліджень. Особлива відповідальність цієї роботи полягала в тому, що треба було розпочати цю роботу майже «з нуля». Науковий опис та залучення цієї спадщини до наукового та культурного обігу вимагали оволодіння спеціальними методами дослідження фондів Бібліотеки як історичних джерел, знання різних, у тому числі «забутих» мов, проведення ґрунтовних історичних студій стосовно походження джерел, колекцій та меморіальних бібліотек в умовах практичної відсутності документального супроводу цих фондів щодо їхньої долі, переміщень та втрат [127, с. 221–222].

У нових умовах діяльності Бібліотеки як національної звернення до джерел пам'яті є хоча й не єдиною, але необхідною умовою формулювання національної ідеї сучасної України, захисту базових культурних цінностей, що стабілізує українське суспільство, об'єднує та підтримує духовні сили народу. Бібліотека виступає інститутом національної пам'яті як установа, що організує збирання, збереження та використання джерел національної пам'яті, відіграє важливу соціокомунікаційну роль у визначенні ціннісно-нормативної системи суспільства, її стабільного емоційно-психологічного стану, морального та інтелектуального потенціалу [68].

Розуміння колективом Бібліотеки значення розвитку цього напрямку як функції національної бібліотеки викликало наукові дискусії під час робочих зустрічей, на засіданнях вченої ради та РВР. У цей період широко, на всіх рівнях – на засіданнях вченої та Редакційно-видавничої рад, у колективах відділів та авторами підготовки різних видань обговорювалися питання подальшого розвитку науково-видавничої діяльності з урахуванням нового статусу Бібліотеки.

Характерною особливістю цього періоду стало створення монографічних, бібліографічних та археографічних (публікацій

документів та пам'яток історії та культури) *серій видань*, які присвячувалися розкриттю унікальних фондів *Бібліотеки універсального характеру*, на відміну від діяльності бібліотек галузевих академій, які були визнані науково-дослідними інститутами і працювали відповідно на галузь науки.

Обговорення напрямів діяльності та основних серій видань НБУВ та методологічних засад і методів підготовки багатотомних фундаментальних колективних і індивідуальних робіт відбувалося практично всім колективом науковців. Перевагою створення серій вважалася можливість визначення та забезпечення спільних принципів підготовки видань зусиллями об'єднання науковців у творчі колективи та у найбільш раціональний спосіб. У центрі уваги опинилися й методологічні і методичні питання, що пояснювалося тим, що такі види та типи видань виникають в історії українського наукового й культурного простору вперше і тому носили дискусійний характер. Очолити процес створення серій було надано найбільш досвідченим вченим та фахівцям, які мали певний досвід, під загальним керівництвом академіка О. С. Онищенка, що значною мірою визначило успіх колосальної науково-видавничої діяльності. Усі розробки і серії започатковувалися вперше в історії НБУВ відповідно до затверджених Президією НАН України напрямів науково-дослідних досліджень і тем. Тому основна наукова продукція була спрямована спочатку на виконання проєктів науково-прикладної тематики. Відкриття аспірантури і докторантури значно зміцнило науково-дослідну складову досліджень, зростають обсяги монографічної продукції.

Науково-видавнича продукція складалася з монографій, публікацій пам'яток культури, наукових довідників (архівних, бібліографічних та археографічних), наукових каталогів, що репрезентували фонди,

анотованих наукових покажчиків, словників. Важливим напрямом стала підготовка науково-методичних видань, які регулювали розвиток наукових технологій та організації фондів, їх обліку, обслуговування користувачів.

Розвиток фундаментальних досліджень супроводжувався активною підготовкою індивідуальних і колективних монографій, збірників наукових праць, розробкою нових напрямів наукових досліджень у період інформатизації. Разом з тим ініціативна розробка складних питань показала цікаву наукову творчість у галузі створення таких видань як монографії, публікції пам'яток культури та документів. Так, з'явилася нова наукова продукція – **комплексні наукові видання**, які одночасно у складі видання мали як монографічну складову, так і бібліографічний покажчик або каталог історико-культурних джерел, публікацію джерел, включення ілюстрацій довідкового та верифікаційного характеру тощо. Це інноваційний вид видань, спрямований на усебічну розробку питання складного джерельного характеру або предмета. Серед таких видань, наприклад, монографії: Рукавіцина-Гордзієвська Є. В. Київський митрополит (Є. О. Болховітінов): Біобібліографія. Бібліотека. Архів (2010); Іванова О. А. Кириличні рукописні книги 16 ст. Дослідження. Каталог. Альбом філіграней. Яскравим прикладом стала публікація видатної рукописної пам'ятки – Пересопницького Євангелія XVI ст., яке мало науково-дослідний характер та приклад усебічного дослідження пам'ятки культури, де було проведено історичне дослідження, атрибуція пам'ятки, публікація тексту, словника мови Пересопницького Євангелія, бібліографію наукових публікацій тощо. Комплексного характеру набуває й підготовка видань, присвячених життю та діяльності видатних осіб, коли дослідження супроводжується як ґрунтовним вивченням діяльності особи, так і подається публікація офіційних документів, листів,

бібліографії, спогадів тощо, як наприклад дослідження таких персоналій як Ф. П. Шевченко, В. Ф. Іваницький, Ю. І. Меженко. Це специфічний аспект наукових видань НБУВ, запропонований його колективом.

З'явився новий вид наукової продукції – історико-бібліографічне дослідження, що поєднало монографічний та бібліографічний текст: «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.: історико-бібліографічне дослідження» (2006. Т. 1: 1816–1890 pp.; 2009. Т. 2: 1891–1905 pp.; 2011. Т. 3: 1906–1910 pp.; 2014. Т. 4: 1911–1916 pp.). «Повернення в Україну грамоти Петра I Іоасафу Кроковському 1708 р. Матеріали урочистого передання грамоти та українсько-німецького колоквіуму 30 травня 2019 р., присвяченого історії унікального документа Софійської колекції» (упоряд. Л. А. Дубровіна, З. К. Шарикова, Т. І. Арсеєнко, Київ, 2019 (який складався з трьох частин: урочиста частина передачі з виступами офіційних осіб, доповіді колоквіуму – виступи німецьких та українських експертів та обговорення з виступами українських вчених, які займаються проблемами повернення культурних цінностей).

Наступним видом видавничої продукції НБУВ, яка є також установою Національного архівного фонду, стали архівні довідники, за визначенням Л. А. Дубровіної – архівні довідники нового покоління, які, зберігаючи загальні формальні вимоги як до жанру, разом з тим суттєво поповнювалися інформацією, що раніше не включалася, які набули суттєвого змістового розвитку. Вони від інформаційно-пошукового апарату перейшли до функцій науково-довідкового видання. Передусім – це путівники по рукописних та архівних фондах різного походження, по архівних фондах вчених НАН України, рукописних зібраннях та колекціях, які містили багато довідкової інформації, що базувалася на науково-дослідній роботі. Електронні версії видань Бібліотеки

поповнюють науково-інформаційні ресурси сайту НБУВ та порталу НАН України і доступні віддаленим користувачам.

НБУВ й надалі активно розвиває обсяги своєї продукції завдяки діяльності своїх інститутів, центрів, служб, створенню спеціалізованої вченої ради, а також виданню фахових журналів та збірників наукових праць. Так, за нашими статистичними даними, обсяги видавничої продукції НБУВ за 1993–2008 рр. зросли від 145,95 обл.-вид. арк. до 646,52 обл.-вид. арк., а кількість і обсяги опублікованих статей – від 114/31,0 друк. арк. до 493 / 198,5 друк. арк., а з 2009 по 2019 р. – від 472,18 обл.-вид. арк. до 1129,77 обл.-вид. арк., а кількість і обсяги опублікованих статей – від 463 / 386,47 друк. арк. до 977/463,48 друк. арк. (див. Додаток Б).

Отже, у період незалежності НБУВ розвиває свою науково-видавничу діяльність в умовах свободи та впровадження інформаційних технологій, формується як установа супроводу суспільних реформ, інноваційної діяльності, учасник розробки та реалізації національної інформаційної політики. На загальнодержавному рівні Бібліотека здійснює бібліотечно-інформаційні, науково-дослідні, загальнокультурні, освітні та інші суспільно значущі функції, є місцем зберігання національних інформаційних ресурсів на всіх видах носіїв, включаючи сховище визначних для українського народу та світової культури рукописних і книжкових пам'яток, а також творів друку, цифрових ресурсів, баз даних електронної інформації. Ці ресурси є важливою складовою загальнонаціонального інформаційного потенціалу, що реалізується в процесі розвитку українського суспільства.

Структура видавничої продукції виглядає таким чином.

І. Фундаментальні серійні бібліографічні видання

1. Бібліографічна серія «Національна бібліографія України»: «Джерела українознавства», «Шевченкіани», «Газети України», «Джерела української біографістики» (Інститут української книги, Інститут біографічних досліджень).

2. Серія монографій, публікацій джерел, довідників «Історія Національної академії наук України». Окремою фундаментальною низкою серійних видань є «Вернадськіана» (Інститут архівознавства, Інститут рукопису).

3. Монографічна та бібліографічна серія «Історія бібліотечної справи в Україні» (Інститут рукопису, Інститут бібліотекознавства).

4. Серія довідників та оглядових видань спеціалізованих фондів: нотних, образотворчих видань. «З історії музичної спадщини України» (Інститут української книги, Інститут книгознавства) «Образотворчі джерела».

II. Публікація пам'яток рукописної та книжкової спадщини, документальних джерел.

III. Наукові каталоги рукописних книг, стародруків, рідкісних та цінних видань, методичні видання з наукового опису рукописів, стародруків, рідкісних видань, питань збереження фондів.

IV. Архівна спадщина видатних осіб, що зберігається в НБУВ та біобібліографія вчених і діячів освіти та культури: каталоги, наукові описи та огляди.

V. Довідкові видання: тематичні довідники, анатовані покажчики, бібліографічні довідники по фондах, словники, реферативні огляди документів та ресурсів.

VI. Науково-методичні видання в галузі розвитку бібліотечної діяльності, методичні рекомендації та інструкцій з основної діяльності бібліотек та бібліотечних ресурсів, створення науково-пошукового

апарату, обліку фондів, розвитку бібліотечних послуг, забезпечення мережі бібліотек НАН України.

VII. Науково-методичні видання в галузі архівознавства: інструкції та рекомендації для архівних підрозділів установ НАН України.

Це інноваційний вид видань, спрямований на усебічну розробку питання складного джерельного характеру або предмета.

Монографічні видання НБУВ розкривали теоретико-методологічні дослідження проблем та тем відповідно до напрямів діяльності Бібліотеки:

У галузі бібліотекознавства: еволюція структури і функцій наукової бібліотеки; стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України, технології організації знаннєвих ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності, бібліотека і політична комунікація, бібліотечно-інформаційна термінологія, документальні ресурси наукових бібліотек, бібліотечно-бібліографічні класифікації, міжнародний книгообмін, питання організацій збереження фондів та їх консервації та реставрації тощо.

У галузі історії бібліотечної та архівної справи в Україні і світі, історичних бібліотек, життя та діяльність видатних архівістів та бібліотекарів, які залишили помітний слід в історії розвитку бібліотек, їх бібліографічна та архівна спадщина.

У галузі книгознавства: історія та теорія книжкової культури, унікальних фондів, книжкових та документальних пам'яток, формування історико-культурних фондів, рукописних, книжкових, газетних, нотних та музичних фондів, естампів та образотворчих джерел, історичних колекцій та зібрань як об'єктів культурної спадщини.

У галузі біографістики: біографічна традиція та біографічна інформація: історичний досвід формування, сучасний стан, створення біографічних систем та історіографічних досліджень.

У галузі документознавства: теорія та історія документальних систем, формування документальних фондів НАН України та архівних установ, довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек, предметні дослідження складу та змісту документальних фондів.

Статті, що розкривають зміст розділу

Дубас Т. Бібліотеки науково-дослідних установ НАНУ в системі соціальних комунікацій: видавничий аспект. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2010. Вип. 27. С. 247–255.

Дубас Т. Видавнича діяльність НБУВ як сфера наукового знання і практичної діяльності. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 35. С. 327–332.

3. Дубас Т. Видавнича діяльність як важлива складова науково-дослідної роботи НБУВ (2005–2010). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2011. Вип. 32. С. 377–384.

4. Дубас Т. Видавнича продукція НБУВ на сучасному етапі: проблеми, перспективи. *Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2013 р.). / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. С. 141–143.

5. Дубас Т. Організація видавничої діяльності в сучасній бібліотеці: нові тенденції в бібліотечному просторі. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2016. Вип. 43. С. 461–475.

6. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах цифрового середовища. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 36. С. 452–460.

7. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності наукової бібліотеки і вдосконалення якісних аспектів цієї діяльності. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2015. Вип. 41. С. 264–283.

8. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності наукової бібліотеки в системі соціальних комунікацій. *Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 10–11 верес. 2015 р. Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2015. Електрон. текст. дані (340 КБ). URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/29648>.

9. Дубас Т. Роль бібліотечних закладів у реалізації програми інформатизації українського суспільства. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2009. Вип. 23. С. 44–52.

РОЗДІЛ 4 **ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ** **НБУВ, СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ФУНКЦІЙ** **І ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ**

4.1 Створення науково-дослідних підрозділів нового типу: Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ), Фонду Президентів України (ФПУ), Національної юридичної бібліотеки (НЮБ)

У розпорядженні Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 р. № 386-р. «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» зазначалося, що «загальносвітовою тенденцією є трансформація індустріального суспільства у постіндустріальне, що відбувається в умовах посилення глобалізаційних процесів, розширення сфери послуг і

нематеріального виробництва у результаті науково-технічного прогресу, у тому числі масштабного, глибинного та динамічного проникнення інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності особи, суспільства, суб'єктів господарювання та держави». Отже, розвиток інформаційного суспільства є одним з національних пріоритетів. Інформаційно-комунікаційні технології стали необхідним інструментом соціально-економічного прогресу, одним з основних чинників інноваційного розвитку економіки [203].

Електронні технології в інформаційній сфері забезпечують зростаючу ефективність використання документально-інформаційного потенціалу універсальних наукових бібліотек у забезпеченні потреб, пов'язаних з необхідністю вдосконалення управлінської роботи, діяльності громадських організацій, бізнесу, науки, культури [77]. Вони мають необмежені можливості у підготовці цими бібліотеками, зокрема, найбільшими з них, широкого аспекту аналітичних продуктів та використання їх інформаційного потенціалу, підготовці нових видів та форм електронних видань, організації швидкого доступу та їх дистанційного розповсюдження, – як нових ознак інформаційного суспільства. Бібліотеки отримали можливість розвитку нового виду – інформаційно-аналітичних послуг. Ця продукція нових видів та форм електронних видань інформаційного, інформаційно-аналітичного та інформаційно-реферативного характеру існує в електронному вигляді на сайтах, які забезпечують необмежений доступ, дистанційне розповсюдження та інтерактивний зворотний зв'язок [49].

Ці тенденції відчутно показали й необхідність **створення інформаційно-аналітичних структур у потужних бібліотеках**, які змогли б накопичувати, аналізувати та використовувати інформацію, яка є у розпорядженні бібліотек і мереж, що прямо б пов'язувалася з розвитком

національного суверенітету з одного боку, та включення ресурсів у глобальні інформаційні процеси – з іншого [54]. Це стало можливим на новому етапі розвитку України, яка здобула незалежність, а також бурхливим розвитком інформаційних структур, наповнення інформаційного простору новими формами джерел, однак на сьогодні така потужна інформаційно-аналітична структура існує лише в НБУВ. Аналіз сайтів інших наукових бібліотек показав, що аналітичні відділи інших наукових бібліотек займаються переважно моніторингом бібліотечної справи.

Такі структури були створені в НБУВ у 1990-х роках: Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) як окремого підрозділу НБУВ, Фонду Президентів України (ФПУ), Національної юридичної бібліотеки (НЮБ) [127, с. 83–96]. Особливістю діяльності цих структур є розвиток наукових досліджень сучасних соціальних комунікацій у галузі управлінської сфери, бізнесу, різних видів промислової діяльності, суспільно-політичної сфери, сфери інформаційної безпеки та ін., що використовують інформаційні ресурси в практиці суспільних перетворень. У практичній сфері це супроводжувалося організацією інформаційно-аналітичної діяльності та дослідження актуальних питань інформаційного розвитку суспільства, ролі в цьому процесі наукових та національних бібліотек як інфоцентрів, створення умов для розвитку політичної комунікації засобами функцій національних універсальних бібліотек, що відомо у світовій практиці бібліотечної діяльності [20]. Інформаційно-аналітичні підрозділи НБУВ швидко розгорнули свою діяльність: сьогодні повне уявлення про характер та продукцію надає окремий сайт, який інформує про науково-дослідну та інформаційно-аналітичну діяльність: «Центр досліджень

соціальних комунікацій НБУВ: СІАЗ, НЮБ, ФПУ» (URL: <http://nbuviap.gov.ua>).

Перший структурний підрозділ було створено в 1995 р. як **Службу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади** (далі – СІАЗ), зокрема відповідних запитів вищих органів державної влади суверенної України. Її очолив кандидат філософських наук В. М. Горовий, заступник генерального директора з наукової роботи НБУВ (з 2006 р. д-р іст. наук, з 2016 р. заслужений діяч науки і техніки України) [139]. Розробка концепції діяльності СІАЗ відбувалася за участю генерального директора НБУВ академіка О. С. Онищенка.

В умовах розвитку інформатизації суспільства перед СІАЗ було поставлено три групи завдань:

- відбір, структурування, підготовка до ефективного використання інформації, продукованої у процесі вітчизняного інфотворення;
- аналіз інформаційних ресурсів, пов'язаних із задоволенням актуальних запитів українських користувачів у глобальному інформаційному просторі;
- введення в суспільний обіг необхідних суспільству, особливо в період кризових проявів, інформаційних ресурсів з бібліотечних фондів; ресурсів, що відображають національну традицію в розв'язанні суспільно значущих проблем [19].

Концептуально створення нового підрозділу було пов'язано з можливостями наукового використання ресурсної бази універсальної наукової бібліотеки як джерельної бази інформаційно-аналітичного обслуговування владних структур різноматнітною інформацією, одночасно з можливостями використання ресурсів суспільних інформаційних баз, які стрімко нарощували темпи розвитку НБУВ в умовах нової політичної та економічної ситуації в Україні.

У 1995 р. Постановою Президії НАН України № 334-Б від 14.12.1995 р. відділ інформаційно-аналітичного забезпечення було реорганізовано в Службу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади України (СІАЗ) та визначено основні напрями її діяльності:

- аналіз політичних, соціально-економічних процесів під час ринкових перетворень в Україні;
- аналіз ставлення до громадського життя в Україні державних структур, громадської думки країн СНД та далекого зарубіжжя;
- вивчення державотворчого, законодавчого процесів у зарубіжних країнах і порівняння їх із законотворчою практикою в Україні;
- узагальнення досвіду роботи інформаційно-аналітичних структур системи бібліотек з ефективного використання фондів, активного введення в обіг наукової та іншої інформації, необхідної для підвищення ефективності діяльності органів державної влади.

СІАЗ створювався як науково-дослідний підрозділ, фахівці якого досліджують особливості формування національного інформаційного простору та розвитку і функціонування соціальних комунікацій; шляхи впровадження електронних інформаційних технологій у бібліотечній сфері; специфіку формування оптимальних обсягів інформаційно-інтелектуального ресурсу для суб'єктів, що беруть участь у процесі прийняття управлінських рішень; технології удосконалення комунікації між громадянським суспільством і владними структурами, зокрема участі у розвитку інформаційної інфраструктури електронного урядування в Україні вітчизняних бібліотек; проблеми удосконалення інформаційно-аналітичної роботи бібліотек та моніторингу наукових комунікацій і формування джерельної бази для оцінювання результативності дослідницької діяльності в Україні.

Пріоритетними технологіями підготовки розвитку СІАЗ є використання новітніх електронних інформаційних технологій, передових методів моніторингу й обробки інформації, посилення аналітичної і прогностичної складової в інформаційно-аналітичних матеріалах Служби, розроблення теоретичних та науково-практичних питань інформаційно-аналітичного обслуговування різних категорій користувачів актуальною інформацією сьогодення [51].

СІАЗ також визначив й групу замовників оперативної аналітичної інформації. Серед них – центральні та регіональні управлінські структури, наукові установи, громадські організації. Важливим науково-прикладним завданням СІАЗ стало вивчення сучасних наукових підходів до організації збереження бібліотеками інформації інтернет-середовища та збереження широкого спектра інтернет-інформації соціально-політичного, правового і економічного спрямування [52].

Впродовж останніх 20 років ХХІ ст. науковці СІАЗ під керівництвом В. М. Горового активно опрацьовують питання теорії та практики соціальних комунікацій та інформаційно-аналітичної діяльності, проводять моніторинг різних назрілих питань суспільного розвитку [66]. Інформацію про наукові праці, напрями діяльності та основні засади розвитку, конкретні форми науково- та інформаційно-аналітичної діяльності нині представлено на сайті СІАЗ на порталі «Центру досліджень соціальних комунікацій» (<http://nbuviap.gov.ua>). Сьогодні цей сайт є основною джерельною базою діяльності СІАЗ, який усебічно представляє усю свою науково-дослідну, науково-інформаційну та інформаційно-аналітичну діяльність.

Досвід СІАЗ став основою для розвитку інформаційної діяльності Фонду Президентів України та Національної юридичної бібліотеки, що відпрацьовують нові форми роботи з обслуговування

відповідних категорій користувачів, розвивають власну видавничу діяльність [77, с. 25].

Концептуальні засади створення підрозділів СІАЗ, НЮБ, ФПУ привели до поступової координації досліджень і підготовки науково-дослідних робіт та аналітичних видань СІАЗ, НЮБ, ФПУ, а створення спільного порталу «Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ: СІАЗ, НЮБ, ФПУ» на засадах інтеграції інформації дало змогу реалізувати їх консолідоване представлення в аналітичних продуктах (URL: <http://nbuviap.gov.ua>).

Підбиваючи підсумки розгляду питання формування єдиного інформаційного простору та пріоритетної ролі наукових бібліотек, у тому числі НБУВ, академік НАН України В. М. Литвин у 2006 р. спеціальну увагу звернув на необхідність інтеграції окремих сукупностей інформаційних ресурсів в єдину національну систему, де бібліотеки мають відіграти важливу роль. Він відзначив, що і лише останніми роками в суспільстві відчутною стала потреба створення нових знань, отриманих унаслідок аналітичного оброблення значних масивів інформації, того, що нині називають ще консолідованою інформацією. Він підкреслив необхідність мати професійних фахівців, котрі беруть участь в інтелектуальному опрацюванні матеріалів – інформаційних аналітиків, які працюють з консолідації інформації. В. М. Литвин окреслив й вимоги до фахівців цієї галузі – «притаманність системного мислення, здатність здійснювати творчий міжгалузевий синтез різнопланових знань. Спираючись на свою потужну інформаційну базу та інтелектуальні інформаційні технології, бібліотеки покликані посилити діяльність із консолідації інформації – створення аналітичних, аналітико-прогностичних матеріалів, проведення бібліо-, інформо- та

наукометричних досліджень у сховищах даних і екстракції нових знань, що в явному вигляді в них не містяться» [109].

Отже, вже у середині 2000-х років було відзначено вкрай важливе значення діяльності аналітичних структур НБУВ. СІАЗ виконує функції науково-дослідного центру в галузі розробки теоретико-методологічних питань сучасних соціально-суспільних комунікацій, а також досліджень прикладного характеру, серед яких важливе місце отримала підготовка інформаційних, інформаційно-аналітичних, інформаційно-реферативних видань, оглядів, бібліографічних покажчиків, прогнозних матеріалів тощо, спрямованих на обслуговування владних структур та відкритого інформування суспільства про події в Україні та у світі щодо сучасних актуальних питань розвитку суспільства [53]. Узагальнення його потужної діяльності представлено в колективній монографії «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в науково-інформаційному просторі (2000–2018)» (Київ, 2019).

Тому в цьому дослідженні ми зупиняємося на видавничій продукції СІАЗ.

4.2 Інформаційно-аналітичні видання СІАЗ, НЮБ, ФПУ

Подальший розвиток інформатизації поставив питання про оперативне електронне обслуговування інформацією, створення широкого спектра інформаційних електронних ресурсів [197].

Характерною особливістю інформаційно-аналітичних видань СІАЗ, НЮБ, ФПУ є їх оціночно-рекомендаційний характер. У них фіксується поява нової інформації, що відображає інноваційні процеси суспільного розвитку, навколишнього середовища, форми узагальнення цих

процесів, їх співвідношення з практикою суспільного розвитку, доцільність використання в цій практиці.

Аналітичні видання бібліотек, прогностичні матеріали, аналітична графіка, що відображає загальні характеристики змістового, структурного розвитку нових масивів електронної та іншої інформації, орієнтуються насамперед на запити суспільно значущих центрів нового інфотворення: на працівників наукових установ, аналітичних центрів (типу «фабрика думки»), на експертні структури в бізнесі, оборонній сфері, політичних колах – на ту частину суспільства, яка здійснює нове інфотворення в інтересах подальшого суспільного розвитку.

Ці бібліотечні видання мають рекомендаційний характер для відповідних груп користувачів у сфері використання наявних у фондах бібліотечних ресурсів, а також у можливому використанні ресурсів глобального інформаційного простору та вітчизняного інфотворення для розвитку вітчизняної науки, прийняття інноваційних рішень у різних сферах суспільної діяльності, узгоджених із трендами національного розвитку, планами і завданнями суспільної трансформації.

Серед різних видів продуктів видавничої діяльності бібліотек, яка розвивається відповідно до загальних запитів користувачів, інформаційні продукти бібліотечних інформаційно-аналітичних центрів представляють найбільш «рухливий» компонент, такий, що постійно еволюціонує і адаптується до нових умов і вимог. Власне, саме потреба в такому продукті вплинула на створення в структурі бібліотек спеціальних інформаційно-аналітичних підрозділів [64].

З 1998 р. СІАЗ започатковує інформаційно-аналітичний журнал «Україна: події, факти, коментарі», який сьогодні видається в електронному вигляді, а також спеціальних аналітичних видань – бюлетень оперативної інформації електронних видань «Резонанс» (на базі

аналізу матеріалів інтернет-видань про Україну) як додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі». Іншим виданням стало «Україна регіональна сьогодні» (на базі аналізу джерел інформації в областях України). Також розпочалися роботи із створення карти електронних інформаційних ресурсів регіонів України, поповнення та підтримки баз даних «Україна: події, факти, коментарі», «Політичне життя» тощо [127, с. 97–108].

У 2009 р. організовано видання інформаційного бюлетеня «Аналітична думка в Україні» (експерти інформаційно-аналітичних центрів про найактуальніші проблеми українського суспільного життя). Напередодні виборів Президента України замовників цікавили матеріали щодо оцінки політичної ситуації в країні: політична конкуренція, рейтинги політиків, політичні відносини; питання зовнішньої політики тощо. Широкий спектр рубрик, представлених у бюлетені, містив, зокрема, розширену інформацію про політичну ситуацію в країні, прогнози експертів, зокрема Інституту глобальних стратегій, Соціологічної компанії Research & Branding Group, Аналітичного центру «Відкрита політика», Центру прикладних політичних досліджень «Пента» та ін.

Серед проблем, що нині досліджуються Службою, – розвиток форм і методів підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів, пов’язаних з антикризовою тематикою, та організація їх включення в систему сучасних соціальних комунікацій. Ця продукція готується, зокрема, для користувачів в економічній та соціально-політичній сферах життя суспільства.

Відповідно до запитів різних категорій замовників, а серед них – Адміністрація Президента, Кабінет Міністрів України, РНБО, Міністерство фінансів, Міністерство соціальної політики, Інститут

оперативної діяльності та державної безпеки СБУ, Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України, представники інших силових структур, посольства України в Грузії, Республіці Польща, Республіці Македонія, 29 обласних державних адміністрацій та облрад, КМДА, понад 400 районних органів влади, а також велика кількість міських владних структур, 325 абонентів по лінії УСПП та ін. [81–83] – Служба розробляє необхідні їм інформаційно-аналітичні продукти. Серед них інформаційні бюлетені – «Проблеми ринку праці», «Реакція на прийняття Податкового кодексу в регіонах», «Українсько-російські відносини: досягнення та перспективи співробітництва», «Проблеми інформатизації» та ін. Користувачі отримують інформацію про розвиток сучасних інформаційних технологій, інформаційних комунікацій, глобальні інформаційні впливи, організацію захисту інформаційних ресурсів, забезпечення інформаційного суверенітету в умовах активізації глобальних процесів у світі тощо.

Слід зазначити, що є досить високий попит і в законодавчій, і у виконавчій гілках влади, на матеріали, у яких здійснено аналіз демократичних процесів в українському суспільстві, його політичної структуризації, формування загальнодержавного й регіональних та місцевих виборчих механізмів. У 2012 р. розпочато видання інформаційно-аналітичного бюлетеня «Політичні партії в демократичному процесі» (огляд матеріалів ЗМІ), у якому публікуються матеріали стосовно позиціонування партій; регіональних партійних організацій у політичному процесі; партійних акцій, заходів, а також даються оперативні політичні прогнози.

Інформаційно-аналітичний щотижневий бюлетень «Резонанс» містить матеріали, підготовлені на базі аналізу оперативної інформації електронних видань, що висвітлює резонансні події суспільно-

політичного, економічного, культурного життя в Україні та за кордоном, а також актуальні проблеми становлення громадянського суспільства, розвитку гуманітарної сфери, впровадження інноваційних технологій тощо. Цей інформаційний продукт видається двічі на тиждень. Стадія редакційного опрацювання, що триває від 40 хв до 1 год (слід підкреслити оперативність і високу швидкість обробки тексту). «Резонанс» видається в електронному та друкованому вигляді з 2003 р.

Комп'ютерні технології значно прискорили підготовку видань та за рахунок розширення й урізноманітнення джерельної бази надали можливість підвищити достовірність, точність, надійність інформаційно-аналітичної продукції, що видається СІАЗ.

Відповідно до Указу Президента України «Про вдосконалення діяльності органів виконавчої влади з питань інформування населення» № 101/2001 від 17 лютого 2001 р. [166] Службою було створено інформаційно-аналітичний журнал «Україна: події, факти, коментарі», у якому міститься актуальна суспільно значуща інформація, огляди ЗМІ, аналітичні матеріали, що відображають актуальні події в житті України та за кордоном, оціночні й прогностичні матеріали, довідкова інформація, орієнтована на управлінські структури. Для оперативного доведення до користувачів у регіони журнал надсилається в електронному вигляді. Після завершення періоду становлення цього видання спільним листом заступників глав Адміністрації Президента України – керівників головних управлінь з питань внутрішньої політики та організації кадрової роботи і взаємодії з регіонами № 12–9/148 на адресу голів Ради міністрів АРК, голів обласних Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій його матеріали було рекомендовано постійно використовувати в інформуванні населення [19, с. 260].

На оперативних сторінках сайту аналітичних структур НБУВ – «Центру досліджень соціальних комунікацій» – постійно представляються для обговорення проблемні, найбільш суспільно значущі інформаційно-аналітичні матеріали, візуальна аналітика, що відображає загальний зміст великих масивів інформації, проблеми якісного використання бібліотеками електронних інформаційних ресурсів, що представляються на розгляд у рамках щорічних наукових конференцій та ін.

Керівник Служби доктор історичних наук, професор В. М. Горовий визначив пріоритети в оперативній підготовці інформаційно-аналітичних видань НБУВ і відразу спрямував діяльність СІАЗ на впровадження та управління електронними технологіями, які надають можливості для оперативної підготовки інформаційно-аналітичних видань, практичного безмежного розширення соціальних зв'язків користувачів із сучасними джерелами інформації, значно розширили спектр завдань. Переважна кількість інформаційно-аналітичної продукції НБУВ виходить в електронному вигляді, однак це не означало повний перехід на електронні видання, інформація на паперових носіях залишається важливим джерелом у роботі СІАЗ [15, с. 26].

Практика широкого застосування інформації для створення аналітичних ресурсів відображає трансформацію бібліотек під впливом поширення електронних технологій, свідчить про розвиток віддалених форм обслуговування й розширення можливостей користувачів оперативно отримувати потрібну інформацію [156, с. 278].

Важливою функцією Служби став постійний моніторинг актуальних питань та проблем, що виникають в українському суспільстві. Відповідно до запитів користувачів розширюється тематика матеріалів, з'являються нові інформаційно-аналітичні видання – «Соціальні мережі як чинник

інформаційної безпеки» та «Соціальні мережі: резонансні теми тижня». Основна увага в них надається аналізу особливостей соціальних мереж як суспільного явища, перспектив їх розвитку, впливу даного виду інформаційних комунікацій на розвиток громадянського суспільства, на процес економічних перетворень у контексті виходу з економічної кризи, на проблеми суспільної безпеки, включаючи їх інформаційно-психологічний вплив, еволюцію маніпулятивних технологій, проблему захисту даних, вірусних атак на комп'ютерні системи тощо. Виникає й необхідність захисту суверенної інформації на державному рівні і в процесі інформаційно-аналітичної діяльності, підготовки відповідних інформаційних продуктів [130, с. 138].

Розроблено також бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу правової електронної інформації «Громадська думка про правотворення», який оперативно відображає актуальні питання законотворення. Замовник знаходить у ньому інформацію про новини законотворчого процесу, коментарі зарубіжних експертів щодо прийняття змін до законів, прогнози експертів. З урахуванням інтересів замовників у рубриці «Аналітичний ракурс» публікуються аналітичні статті на теми, що викликають підвищений інтерес на сьогодні: реформування Конституції, боротьба з корупцією, реформування сектору української охорони здоров'я, дотримання та захист прав людини й основоположних свобод тощо.

Особливості редакційної політики в галузі інформаційно-аналітичних продуктів видань вимагають оперативності, спеціалізації видань та перевірки достовірності інформації, постійного вдосконалення інформаційних технологічних рішень для якісного обслуговування замовників та користувачів інформації, відчуття актуальності питання, гнучкості у репертуарі видань залежно від викликів сучасного суспільства. Цільове спрямування різних інформаційно-аналітичних продуктів вимагає

й спеціалізації у підготовці видань. Тому до якості цієї продукції та змісту мають висуватись особливі вимоги.

Національна юридична бібліотека (НЮБ) – окремий структурний підрозділ НБУВ, створений у 1999 р. [192], який забезпечує акумуляцію та ефективне використання документально-інформаційних ресурсів на всіх видах носіїв, що містять правову інформацію, а також інші ресурси інформації, суміжні за своєю змістовною основою з правовими, які сприяють удосконаленню правотворчої діяльності в Україні, вивченню громадської думки про ефективність правотворення, суспільні потреби в його вдосконаленні, перспективи його розвитку в контексті суспільної еволюції (URL: <http://nbuviap.gov.ua>).

Пріоритетними напрямками діяльності НЮБ є сприяння утвердженню й розвитку національної правової традиції, розширення доступу до правових інформаційних ресурсів усім категоріям громадян, ефективне використання цих ресурсів у практиці суспільного життя з метою розвитку демократичних основ державного управління та демократизації українського суспільства.

Основні завдання:

- акумуляція у бібліотечних фондах правової інформації на всіх видах носіїв;
- забезпечення ефективного доступу до документного, наукового, інформаційно-аналітичного ресурсу правової та необхідної в реалізації правових відносин суміжної з нею іншої інформації;
- сприяння вдосконаленню комплектування фондів НБУВ новою правовою інформацією;
- організація представлення інформаційних ресурсів, що відображають національну правову традицію;

- здійснення навігаторських функцій в інтересах замовників по вітчизняних ресурсах правової інформації та відповідних ресурсах інтернет-інформації;
- сприяння реалізації національно-освітніх та науково-популярних програм у сфері правового забезпечення розвитку суспільства.

Інформаційно-аналітична продукція НЮБ також орієнтована на актуальні питання, які потребують інформаційно-правового забезпечення, передусім інформаційно-аналітичні бюлетені, аналітичні огляди: «Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності», «Влада для громадян», «Громадська думка про правотворення», «Безпека підприємництва», «Економічна діяльність: нові орієнтири і ризики» та інші спеціальні видання згідно з потребами замовників.

Видання НЮБ обслуговують, передусім, широке коло спеціалістів у галузі права та правового забезпечення демократичних процесів. Серед користувачів та замовників інформаційно-аналітичної продукції НЮБ – найвищі та регіональні управлінські структури, наукові установи, громадські організації та науковці.

Фонд Президентів України (ФПУ) – структурний підрозділ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, заснований Указом Президента України від 5 квітня 1996 р. № 244 (244/96) «Про надання Центральній науковій бібліотеці імені В. І. Вернадського статусу національної». ФПУ забезпечує збирання, збереження та запровадження в науковий і культурний обіг документальних матеріалів, які відображають державну, суспільно-політичну діяльність, творчість та життя президентів України. Пріоритетними напрямками науково-дослідної роботи ФПУ є також пошук, аналіз, синтетична обробка інформації для формування бібліографічних та аналітичних матеріалів з проблематики

функціонування інституту президентства в Україні та за кордоном [226].

Основні завдання ФПУ:

- вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду функціонування інституту президентства та президентських структур, відображення їхньої діяльності в системі сучасних електронних комунікацій;

- дослідження напрацювань спеціалізованих бібліотечних зібрань у країнах світу щодо формування документальної спадщини інституту президентства;

- інформаційно-аналітичне та бібліотечно-бібліографічне обслуговування президентів України та їхніх служб;

- формування та інформаційна підтримка електронних науково-інформаційних баз даних з тематики інституту президентства;

- інформування широкої громадськості про діяльність президентів України, формування у суспільній думці поваги до інституту президентства, особи Президента України як глави держави та символів державної та президентської влади;

- вивчення досвіду функціонування та діяльності президентських бібліотек, фондів, архівів і аналогічних їм установ іноземних держав;

Інформаційно-аналітична продукція: «Інститут президентства в зарубіжних ЗМІ»; «Україна у відгуках зарубіжної преси»; «Стратегія – 2020»: практика суспільних перетворень»; «Стратегія – 2020»: інформаційні технології в державному управлінні»; «Ініціативи Президента України: шляхи реформування та електронне урядування».

Інформаційно-аналітичні **видання ФПУ** призначені для державних діячів, науковців, політологів, соціологів, юристів та журналістів, які займаються вивченням та аналізом питань функціонування державної влади в Україні, проблем внутрішньої та зовнішньої політики України, а також для співробітників відповідних державних служб під час виконання

ними безпосередніх функціональних повноважень, вирішення актуальних проблем та вдосконалення роботи державних структур і їхніх підрозділів.

Предметом досліджень ФПУ є також проблеми, що стоять перед Україною у контексті реалізації державних програм національного розвитку і розробки механізмів відстоювання національних інтересів в процесі здійснення міжнародного діалогу, співробітництва та координації в економічній та політичній сферах. Увагу приділено адаптації політико-правової бази до нових суспільно-політичних, військових, інформаційних та гуманітарних загроз, проблемам адекватного реагування на вияви системних криз і викликів, розвитку глобальних та регіональних процесів в умовах інформаційної агресії [226].

Результатом цієї роботи став випуск реферативних бюлетенів ФПУ «Україна у відгуках зарубіжної преси» (18 випусків), а також формування інформаційних матеріалів до електронного видання «Інститут президентства в зарубіжних ЗМІ». Аналізувалися коментарі міжнародної спільноти з приводу російської агресії в Україні та подальших шляхів розвитку конфліктної ситуації на окупованих територіях.

Слід зазначити, що інформаційно-аналітична діяльність цих трьох підрозділів тематично об'єднувалася в науково-дослідні теми під керівництвом доктора історичних наук, професора В. М. Горового. Проблематика досліджень логічно переплеталася та ефективно охоплювала основні актуальні питання розвитку різних аспектів інформаційного розвитку українського суспільства в глобальному інформаційному просторі, що сприяло повноті досліджень та підготовці спільних проєктів СІАЗ, НЮБ та ФПУ.

Як вже згадувалося, сьогодні наукові дослідження СІАЗ, НЮБ та ФПУ акумульовано на сайті «Центр досліджень соціальних комунікацій», який за часи існування перетворився на новий вид електронної видавничої

комунікації, портал, який містить усі повнотекстові видання цих підрозділів в інтерактивному доступі.

Відкритість суспільства відкрило й особливе ставлення до суверенітету держави, для професійного ставлення до оціночних аспектів аналітичної інформації: розвиток України в міжнародному просторі та складних зовнішньополітичних процесах викликає й необхідність моніторингу загроз національним інтересам і національній безпеці в інформаційній сфері, тому інформаційно-аналітичні матеріали мають завжди орієнтуватися на захист інтересів громадян України та влади і на підтримку інформаційного суверенітету держави [200].

Отже, основні інформаційно-аналітичні видання: «Україна: події, факти, коментарі» (головний редактор – М. Б. Закіров, доктор політичних наук, завідувач відділу СІАЗ), «Шляхи розвитку української науки» (відповідальний редактор – Л. А. Чуприна, кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу СІАЗ; упорядник – О. О. Натаров, молодший науковий співробітник СІАЗ); «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки» (відповідальний редактор – Л. А. Чуприна, кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу СІАЗ); «Конституційний процес в Україні: політико-правові аспекти» (головний редактор – Л. А. Дубровіна, член-кореспондент НАН України, генеральний директор НБУВ; заступник головного редактора – В. М. Горовий, доктор історичних наук, професор, заступник генерального директора НБУВ; редакційна колегія: Ю. М. Половинчак, кандидат історичних наук, керівник НЮБ; відповідальна за випуск Н. Г. Іванова, кандидат історичних наук, завідувач відділу НЮБ, В. І. Бондаренко, кандидат наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник НЮБ); «Громадська думка про правотворення» (головний редактор – Ю. М. Половинчак канд. іст. наук, керівник НЮБ, відповідальна за випуск Н.

Г. Іванова, кандидат історичних наук, завідувач відділу НЮБ); «Україна у відгуках зарубіжної преси» (головний редактор – С. В. Полтавець, кандидат політичних наук, директор ФПУ; відповідальна за випуск С. М. Польовик, кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу ФПУ); «Стратегія-2020: інформаційні технології в державному управлінні» (головний редактор – С. В. Полтавець, кандидат політичних наук, директор ФПУ; відповідальний за випуск – В. М. Удовик, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник ФПУ); «Стратегія-2020: практика суспільних перетворень» (головний редактор – С. В. Полтавець, кандидат політичних наук, директор ФПУ; відповідальні за випуск: О. О. Трохименко, кандидат історичних наук, молодший науковий співробітник ФПУ, Л. М. Степченко, молодший науковий співробітник ФПУ).

Важливим у розвитку порталу інформаційно-аналітичних підрозділів є те, що всі матеріали, які представляються, є повнотекстовими – це надає змогу переглядати їх в онлайн-режимі 24/7. Тобто в цьому випадку портал виступає мережевою базою даних, що використовується внутрішньоорганізаційно для підтримування власної праці та для користувачів – задля задоволення своїх потреб. Примітно, що навіть без реєстрації є онлайн-доступ до великого масиву матеріалів та іншої інформації, розташованої на порталі. Зокрема, на порталі підрозділів представлено понад 41 монографію, 17 збірників праць, підготовлених редакційним відділом СІАЗ, 352 наукових статей, 1 тис. 806 інформаційно-аналітичних випусків, 2 тис. 027 аналітичних праць у повнотекстовому форматі. Тому впевнено можна сказати, що на сьогодні однією з характерних ознак розвитку порталу є його доступність – інформаційна величина, характеристика та кількісний показник інформаційного наповнення медіасередовища [125].

Сучасний модуль пошуку матеріалів на порталі використовує допоміжний плагін системи управління сайтом Joomla. Модуль піддається вдосконаленню та доопрацюванню згідно з вимогами й потребами нових користувачів. Зручною та доступною для користувача є пошукова система, яка дає змогу здійснювати пошук наукових та інформаційно-аналітичних матеріалів підрозділів бібліотеки на порталі. Наприклад, пошук можна здійснити за словом чи словосполученням; інструменти пошуку надають можливість вибірки матеріалів за датою, популярністю, алфавітом і категоріями; можна обрати сферу пошуку – категорії, контакти, статті, канали новин, вебпосилання та коментарі [219].

Основні функції інформаційно-аналітичних підрозділів НБУВ та проблематика наукових досліджень у значній мірі визначила й види, форми, адресну спрямованість аналітичних видань у контексті проблеми пошуків шляхів підвищення ефективності функціонування соціальних комунікацій в умовах посилення глобальних інформаційних впливів.

Щодо представленого на порталі «Центр досліджень соціальних комунікацій» доробку, то його можна класифікувати на інформаційно-аналітичні та наукові матеріали, який представляє понад 13 тис. 200 опублікованих матеріалів, з них 2 тис. 345 – наукових і 10 тис. 855 – інформаційно-аналітичних матеріалів. Проведений сучасний аналіз наукових та інформаційно-аналітичних праць на порталі «Центру досліджень соціальних комунікацій» за тематикою публікацій за 2013–2018 рр. показав, що наукові праці присвячено питанням бібліотекознавства – 48 %, інформаційного простору – 25 %, інформаційно-аналітичної діяльності – 16 %, правових процесів – 7 %, політичних аспектів – 4 %. Щодо інформаційно-аналітичних праць, які представлено на порталі підрозділів, то вони присвячені проблемам політичних процесів – 48 %, правових аспектів – 27 %, присвячені

економічним питанням – 15 %, питанням суспільних процесів – 9 %, інформаційної сфери – 1 % [125].

За типом контенту публікації можуть характеризуватися як загальний текстовий контент, мультимедійний контент (фотографії, відео, аудіо), лінки (гіперпосилання на продукти й послуги, традиційні засоби масової інформації, інші посилання); такі специфічні тексти, як опитування чи події. Наприклад, аналіз публікацій «Центру досліджень соціальних комунікацій» на порталі (станом на листопад 2019 р.) за типом показав, що підрозділи бібліотеки використовують різний тип контенту, серед них домінуючими є світлина та лінки.

Створення такого сайту демонструє нові технології включення до наукового обігу та розповсюдження видавничої продукції НБУВ. Цікавим аспектом дослідження бібліотечної сторінки є також аналіз аудиторії за географічною, професійною, віковою (за можливості) складовою та порівняння аудиторій офіційного сайту й інтерактивних представництв. Аналіз аудиторії надасть можливість виявити охоплення аудиторії офіційного порталу підрозділів бібліотеки.

Було проведено аналіз користувачів «Центру досліджень соціальних комунікацій» за географічною складовою (за допомогою програми Google Analytics), який представив такі результати: найбільше користувачів, зокрема, з України (89,2 %), Росії (4,5 %), США (0,94 %), Німеччини (0,8 %), Польщі (0,7 %), Нідерландів (0,6 %), Великої Британії (0,31 %), Італії (0,26 %), Франції (0,25 %) [125]. Комунікаційні можливості порталу «Центр досліджень соціальних комунікацій» виявив й аспект аналізу типів пристроїв, які найпопулярніші серед користувачів порталу, що дасть змогу краще оптимізувати роботу порталу бібліотеки та залучити більше користувачів. Наприклад, у результаті аналізу порталу за допомогою програми Google Analytics виявилось, що користувачі порталу «Центр

досліджень соціальних комунікацій» відвідують його за допомогою: комп'ютера – 68,78 %, мобільного телефону – 29,01 %, планшета – 2,22 % [125]. Видано 21 найменування (1237 випусків) інформаційних бюлетенів в електронній версії [149].

Характеризуючи діяльність наукових бібліотек та НБУВ, академік НАН України В. М. Литвин зазначив, що «сьогодні, завдяки інформатизації, використанню сучасних засобів комунікації для обробки і надання інформації, бібліотека має перетворитися на потужний генератор знань, справжню виробничу систему, причому виробництво інтелектуального характеру, що здійснює індустріальну обробку інформаційного потоку і видає нові продукти, які містять не лише інформаційні дані, але й аналітику, прогнози, тобто основу для прийняття користувачем кваліфікованих рішень» [109, с. 47].

Досвід НБУВ у розвитку видавничої діяльності показує широкі можливості підготовки видавничої продукції для випуску у світ.

Науковці-аналітики, які працюють у НБУВ, намагаються створити цілісне уявлення про життя України в зручній для сучасного користувача формі, а редакційна група відділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів та редактори відділу наукових видань професійно «проводять» отриманий текст усіма етапами редакційно-видавничого процесу – від редагування видавничого оригіналу до втілення його в конкретний вид видавничої продукції та випуску у світ. Діяльність працівників бібліотеки сприяє вдосконаленню системи організації інформаційно-аналітичної та видавничої діяльності і підвищенню якості й ефективності інформаційно-аналітичних продуктів. На думку спеціалістів, бібліотека, яка проводить таку роботу, заслуговує назви «інформаційна служба» і становить істотну частину культурної інфраструктури [225, с. 9].

Інформаційно-аналітичні видання «Центру досліджень соціальних комунікацій» за видами розподіляються на: інформаційно-аналітичний журнал «Україна: події, факти, коментарі», низку інформаційних бюлетенів – додатків до журналу «Україна: події, факти, коментарі»; а також: самостійні інформаційно-аналітичні бюлетені, аналітично-бібліографічні бюлетені, оглядові інформаційні бюлетені, оглядові інформаційні видання, матеріали оперативної інформації тощо. За замовленням готуються експертні висновки з актуальних проблем.

У бюлетенях, які структуровані всередині за рубриками, представлено матеріали національних, регіональних ЗМІ та інтернет-ресурсів, випуски містять підбірку нормативно-правових актів, найбільш резонансних новин з електронних видань із проблематики, що є предметом бюлетеня.

1. Найбільш потужним виданням є інформаційно-аналітичний журнал «**Україна: події, факти, коментарі**», присвячений висвітленню та аналізу найактуальніших подій суспільного життя в економічній, політичній та соціальній сферах, проблемам ефективності державотворчого процесу в Україні. Містить огляди ЗМІ, аналітику, оціночні та прогностичні матеріали, а також довідкову інформацію, орієнтовану на управлінські структури. Значна його частина базується на матеріалах з регіональної проблематики. До цього журналу додається низка **інформаційно-оглядових бюлетенів** як додаток до журналу (див. розрив змісту в Додатку Г «**Інформаційно-аналітичні видання Центру досліджень соціальних комунікацій**»). Ці додатки слугували джерельною базою для осмислення певних актуальних проблем суспільства та виходили або щотижнево, або ситуативно: «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки», «Проблеми інформатизації», «Бібліотека в соціальних медіа. Панорама досвіду у відображенні

соціальних медіа», «Криза: шляхи подолання», «Політичні партії в демократичному процесі» (щотижневий, з 2012 р.), «Політичні технології та технології», «Резонанс», «Українські ЗМІ про корупцію», «Безпека підприємництва», «Криза в суспільних вимірах» (щотижневий).

2. Самостійні інформаційно-аналітичні бюлетені становлять значну групу, як правило, щотижневих аналітичних видань: «Прогнози: повідомлення національних, регіональних ЗМІ та інтернет-ресурсів»; «Адаптація переселенців в Україні» (з 2015 р. щотижнево), «Влада для громадян», «Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності», «Життя мегаполісів», «Газова галузь: проблеми енергозбереження», «Інститут президентства в системі сучасних міжнародних відносин», «Проблеми суспільної стабільності», «Шляхи розвитку української науки», «Інформаційна ситуація в Україні», «Президентська влада в особливих ситуаціях: зарубіжний досвід», «Актуальні питання президентського управління: зарубіжний досвід», «Проекти конституційної трансформації в Україні: оцінки політиків, експертів, науковців», «Економічна діяльність: нові орієнтири і ризики».

Електронні інформаційно-аналітичні та бібліографічні бюлетені ФПУ й комплексні збірники готувалися за запитом Секретаріату Президента України. Здійснювався моніторинг центральної і регіональної преси України та інтернет-видань з актуальних проблем вітчизняного державотворення. Так, серед них: «Інститут президентства в системі демократичного управління: порівняльний аналіз законодавчої практики зарубіжних країн», «Інститут президентства в системі сучасних міжнародних відносин» тощо.

3. Оглядові інформаційні видання: «Аналітична думка в Україні: експертні оцінки політичних, економічних та соціальних процесів в Україні», «Увага! Рейдери...» за замовленням УСПП, «Національна

безпека: геополітичні, соціально-економічні та інші фактори», «СТРАТЕГІЯ–2020»: практика суспільних перетворень (щотижневий), «Ініціативи Президента України (шляхи реформування)», «Ініціативи Президента України (електронне урядування)» (щотижневий), «Інститут президентства в зарубіжних ЗМІ», «Актуальні проблеми інтелектуальної власності в інформаційній сфері».

4. Дайджести: інформаційно-аналітичні дайджести «Актуальні проблеми інтелектуальної власності в інформаційній сфері» (права інтелектуальної власності в Україні та за кордоном), заснований відділом з охорони інтелектуальної власності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 2016 р.; «Кібербезпека в інформаційному суспільстві», заснований Науково-дослідним інститутом інформатики і права Національної академії правових наук України та Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського у 2017 р. Видаються щомісяця.

5. Матеріали для міжнародних конференцій та оглядові матеріали, збірники матеріалів. «Інформаційно-аналітичні ресурси наукової бібліотеки» (Матеріали для учасників секції № 3 Міжнародної наукової конференції «Інтернет/Екстранет-ресурси в наукових бібліотеках» (Київ, 9–10 жовтня 2007 р.), Міжнародний тероризм – сучасний стан, витoki і шляхи протидії. (Матеріали IV Міжнародного антитерористичного форуму (Київ, 7–8 червня 2007 р.). Надається інформація про роботу міжнародної конференції, основні меседжі її учасників та пропозиції щодо вироблення нових механізмів протидії тероризму. Обґрунтовується актуальність проблеми протидії міжнародному тероризму на території України. Не отримав подальшого розвитку бюлетень «Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ)

у 1999 році», матеріали цієї проблематики почали висвітлюватися комплексно на сайті.

6. Інформаційно-бібліографічні бюлетені: «Україна у відгуках зарубіжної преси», «Науково-інформаційні ресурси про президентів та інститут президентства», «СТРАТЕГІЯ–2020» (щотижневий), «Науково-інформаційні ресурси про президентів та інститут президентства».

7. Аналітичні електронні бюлетені, що видаються ситуативно: «Всенародне обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України», запропонованого Президентом України», «Беларусь в отзывах украинской прессы» (готувався в рамках проєкту співробітництва між НБУВ та Президентською бібліотекою Республіки Білорусь), «Дострокові президентські вибори в Україні», «Інститут президентства в Україні в експертних оцінках сьогодення»; «Відгуки на мирний план Президента України»; «Ініціативи Президента України (антикорупційна діяльність)» тощо.

Бюлетень оперативних матеріалів «Громадська думка про правотворення», заснований у 2011 р., видається двічі на місяць; бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів «Конституційний процес: політико-правові аспекти діяльності», заснований у 2014 р., видається щомісячно.

8. Експертний висновок, наприклад: «Ринок праці», що містить аналіз результатів моніторингу висвітлення в центральних та регіональних газетах питань зайнятості населення, ринку праці та діяльності Державної служби зайнятості, зокрема питання, пов'язані з внутрішньою та зовнішньою трудовою міграцією громадян України; проблеми безробіття в цілому по Україні і в окремих регіонах тощо.

Поняття інформаційно-аналітичних матеріалів у науково-інформаційному процесі в суспільстві ХХ ст. розглядалося як «послуга». У ХХІ ст. вводить поняття «електронна послуга» як «послуга, надана

громадянам та організаціям в електронному вигляді за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій» [203].

Однак поняття «послуги» має обмежений зміст. Під час роботи СІАЗ, НЮБ та ФПУ це поняття набуло іншого змістового значення. Діяльність цих структур з обслуговування органів державної влади, державних інституцій, громадськості розгорталася з допомогою ґрунтовної наукової роботи з аналізу, перепроверки інформації, її систематизації з можливостями верифікації, яку не завжди може надати ресурс Інтернет, де значний ресурс є фейковим, інформаційно загрозливим, або науково шкідливим. Робота потужного наукового колективу НБУВ дала змогу трансформувати поняття «електронної послуги» в наукову продукцію, результат науково-дослідної роботи, де інформаційно-аналітичний продукт став інструментом реального впливу на розвиток державотворення в його різних проявах та інформаційну безпеку держави у широкому змісті.

Монографічні видання СІАЗ, НЮБ, ФПУ в галузі соціальних комунікацій

Практичним впровадженням та реалізацією результатів науково-дослідної роботи НБУВ як головного бібліотечного науково-інформаційного центру держави стає видання результатів науково-дослідної роботи, розробка проблем продукції монографій, авторефератів дисертацій, журналів – інформаційно-аналітичних видань, збірників наукових праць, довідкових, бібліографічних, науково-інформаційних видань, науково-методичних видань, збірників документів. Як видно з табл. (див. Додаток Б), останнім часом спостерігається тенденція до збільшення випуску монографій та довідкових, бібліографічних, науково-інформаційних видань [50].

СІАЗ, НЮБ, ФПУ беруть участь також у розробці науково-дослідних тем у галузі соціальних комунікацій і випускають колективні та індивідуальні монографії, готують дисертації, збірники наукових праць, присвячені актуальним питанням розвитку інформаційного суспільства, ресурсу соціальних інформаційних комунікацій, ролі бібліотек в умовах глобалізації, аналізу інформаційно-комунікаційного середовища, соціальним мережам, державотворчої інформаційної політики, інформаційних війн та інформаційній безпеці, реінтеграції Донбасу, інформаційно-культурному забезпеченні інтеграції регіонів України тощо. Це окремий напрям проблематики, яку розвиває НБУВ як науково-дослідний інститут.

Загальне керівництво науково-дослідною роботою також здійснює керівник СІАЗ, заступник генерального директора НБУВ, д-р іст. наук, проф. В. М. Горовий. Значна кількість монографій належить В. М. Горовому, зокрема «Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства» (2005); «Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс» (2010); «Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації» (2015). Відповідальним редактором монографічних праць був засновник нових наукових напрямів академік НАН України, генеральний директор НБУВ О. С. Онищенко (до 2013 р.). Монографія «Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства» стала докторською монографією В. М. Горового.

Індивідуальні монографії співробітників СІАЗ, НЮБ та ФПУ також були результатом підготовки дисертацій, зокрема на здобуття доктора наук із соціальних комунікацій – Гранчак Т. «Бібліотека і політична комунікація» (2012); Половинчак Ю. М. «Сучасне інформаційно-комунікаційне середовище як простір трансформації української

національної ідентичності» (2016); Довгань О. Д. «Забезпечення інформаційної безпеки в контексті глобалізації: теоретико-правові та організаційні аспекти» (2015); Горова С. В. «Особа в інформаційному суспільстві: виклики сьогодення» (2017); Галаган Л. М. «Електронне урядування в контексті сучасних соціальних комунікацій в Україні» (2018);

Грунтовні монографії підготовлено Закіровим М. Б. «Феномен політичної думки російського зарубіжжя в контексті української державної ідентичності» (2016); Бондаренко В. І. «Бібліотечне інтернет-обслуговування: стан та перспективи» (2016); Gorova S.V. «Identity of informational society: problems of realisation. Monography» (Canada, 2019).

Окремий і дуже розвинутий на сьогодні напрям – створення колективних монографій, присвячених актуальним проблемам сучасного українського суспільства, зокрема в галузі державотворення (відповідальні редактори О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик), зокрема, «Бібліотека в реалізації державотворчої інформаційної політики» (2016); «Інтеграція України у світове співтовариство в контексті розвитку бібліотечних інформаційних технологій» (2011); «Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства» (2011); «Національний інформаційний комплекс і його роль у глобальному інформаційному просторі» (2014); «Національні інформаційні ресурси як інтегративний чинник вітчизняного соціокультурного середовища» (2014); «Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства» (2014); «Соціокультурні механізми формування ментального імунітету проти зовнішніх маніпуляцій свідомістю населення України» (2015); «Технології розвитку і захисту національного інформаційного простору» (2015); «Проблеми суспільної безпеки в процесі розвитку соціальних

мереж» (2015); «Інформаційні чинники системи інтеграторів Донбасу і Криму в загальноукраїнській єдності» (2016); «Інформаційно-культурне забезпечення інтеграції регіонів України» (2018); «Формування стратегічного наративу інформаційного забезпечення реінтеграції тимчасово окупованих територій у загальноукраїнський контекст» (2017); «Розвиток інформаційної культури як умова єдності українського суспільства» (2017); «Шляхи підвищення ефективності функціонування соціальних комунікацій в умовах посилення глобальних інформаційних впливів» (2018). У підготовці цих праць брали участь провідні вчені СІАЗ, НЮБ, ФПУ, а також інших наукових підрозділів НБУВ.

Крім того, СІАЗ відповідає за підготовку збірників наукових праць, присвячених різним питанням інформаційно-аналітичного забезпечення соціокультурного та політичного розвитку України.

Отже, інформаційно-аналітичні підрозділи напружували потужний науковий ресурс фундаментальних розробок у галузі соціальних комунікацій, діяльність підрозділів НБУВ, які проводять інформаційно-аналітичну роботу, характеризується постійним розвитком наукової та науково-довідкової і аналітичної діяльності. Наукова продукція видань наукових текстів, пов'язаних з розробкою науково-дослідних тем, створенням нового фундаментального або прикладного знання в галузі дослідження фондів бібліотеки та організації її діяльності як соціального інституту, доповнюються створенням нового виду – інформаційно-аналітичної продукції, яка суттєво відрізняється від традиційних бібліотечних видань за змістом, формою та редакційним опрацюванням, розповсюдженням. Їх основна функція – актуальність, оперативність та злободенність, цільове призначення аудиторії та замовника інформації для оперативного реагування на виклики сьогодення [63].

4.3 Особливості видавничої комунікації в електронному середовищі. Редакційна політика підготовки та розповсюдження інформаційно-аналітичних видань

За концепцією розвитку НБУВ, розробленою колективом під керівництвом академіка О. С. Онищенка, у XXI ст. бібліотеки України мають увійти в інформаційний простір «як інфополіси – науково-дослідні, інформаційні, бібліотечні, видавничі й культурно-освітні комплекси з розвиненою інфраструктурою формування й аналітико-синтетичного опрацювання документних потоків для інформаційного забезпечення науки, виробництва, освіти й культури» [216]. Досліджуючи питання розвитку світових академічних бібліотек кінця XX – початку XXI ст., у тому числі як суб'єктів науково-видавничої діяльності, Д. Соловяненко дійшов висновку, що завдяки проведенню послідовної інноваційної політики бібліотеки протягом двох останніх десятиріч закріпилися як ключові суб'єкти науково-видавничої діяльності, з'явилася нова модель науково-видавничої діяльності як закономірний етап еволюції засобів та каналів наукової комунікації, а криза галузі стала лише поштовхом до прискорення розвитку даного напрямку, «головна ознака цієї “нової моделі” – максимально повна орієнтація на потреби науковця як інформаційного донора та акцептора знань» [215, с. 5].

Наукова бібліотека як соціальний інститут, що **виробляє та розповсюджує наукові знання** посередництвом у тому числі й через видавничу діяльність, існує в складній когнітивно-комунікативній системі документообігу, яка націлена на вироблення нового знання та його поширення: вироблення нового знання автором та підготовка рукопису (авторського тексту) – робота редктора з авторським текстом та підготовка до друку – кумуляція документів і включення їх у систему сучасних комунікацій з орієнтуванням на споживача інформації (процес

наукової комунікації – засвоєння знання). У цій системі в попередні роки бібліотека традиційно забезпечувала накопичення, збереження і доступ до фондів первинних документів та надавала науково-довідкову, яка правило, бібліографічну, інформацію, що їх відображає. Зі змінами інформаційних технологій, які почалися в 90-х роках ХХ ст., пріоритетним у діяльності наукової бібліотеки стає аналіз, синтез і забезпечення доступу користувачів до знання [210, 211].

Інформатизація зробила поштовх для розвитку процесу *інтелектуалізації виробничої системи, що управляє знаннями*, що базується на соціально-економічному механізмі накопичення, зберігання, створення й розповсюдження бібліотечно-інформаційних продуктів та послуг для забезпечення сучасних інформаційно-інтелектуальних і споживчих потреб користувачів [151].

Сьогодні ці загальні спостереження набувають конкретного змісту. Зміни в системі наукової комунікації в бібліотечній діяльності наукових бібліотек, покликаних сприяти розвитку наукового знання, тісно пов'язані зі змінами в організації видавничої діяльності та редакційної політики і включенням у систему соціальних комунікацій видавничої продукції, підготовленої бібліотеками. У цьому процесі посилився зворотний процес комунікації, який розвивається в електронному просторі і стає також компонентом сучасної комунікації. Цей процес набуває нових змістових якостей в електронному просторі і, зокрема, у цифровому суспільстві, яке можна вважати апогеєм інформаційного, створюються нові умови та формується нова видавнича система на етапах підготовки всіх наукових текстів в електронному вигляді, що впливає на організацію редагування, створення нових видів та типів видавничої продукції, а також засобів її розповсюдження. Паралельно з розвитком традиційних функцій науково-освітнього характеру, збереження та примноження культурного надбання

суспільства, що відображено в наукових виданнях монографічної літератури, публікацій джерел, наукових бібліографій та інших видів науково-видавничої діяльності, у сучасному суспільстві швидко зростають функції інформаційних центрів – інфополісів, які не лише надають доступ до національних і світових інформаційних мереж, але й обробляють інформацію відповідно до запитів користувачів, створюють нові інформаційні ресурси *в режимі «інформація на базі інформації»*. Це *якісно новий продукт наукової діяльності наукових бібліотек*, які раніше мали лише право видавати «довідники по фондах другого рівня» та бібліографії бібліографій.

Науково-аналітична діяльність набуває нових форм й методів обслуговування населення, характер взаємодії бібліотек у своїх системах, з органами влади, різними організаціями, установами та соціальними групами [111]. Виникає новий комунікаційний простір видавничої діяльності та видавничої комунікації у системі підготовки та розповсюдження видань. Мережеві ресурси – інформаційна база для розгортання і власного наукового, освітнього, культурного інформаційного продукту, який може бути реалізованим у паперовому або електронному вигляді. Принципово важливого значення набуває функція управління цим ресурсом та його використання – у широкому сенсі – обслуговування інформацією, що зберігається у фондах та ресурсах. Західні бібліотеки давно подолали таке положення за рахунок пріоритетної політики інформаційних технологій, створення універсального та взаємопов'язаного між бібліотеками на засадах міжнародних стандартів бібліотечного та цифрового ресурсу, що надається у відкритому доступі. Впродовж останніх десятиліть відбувається масштабне поповнення цього ресурсу, діють міжнародні системи глобальних міжнародних каталогізаційних систем (наприклад,

OCLC – некомерційна кооперативна організація, створена ще в 1967 р. і яка сьогодні створює та підтримує онлайн-каталог – WorldCat – Усесвітній бібліотечний каталог, який є глобальною і найбільш повною у світі відкритою базою бібліотечних фондів, у тому числі й цифрового ресурсу, створений на засадах партнерства бібліотеками світу та забезпечений якісною інформацією. Вона постійно поповнюється на засадах корпоративної каталогізації. Тисячі бібліотек-партнерів забезпечують доступність інформації і задовольняють потреби, що постійно зростають, WorldCat [237].

У цих умовах одним з найпоширених каналів інформаційного зв'язку з користувачами **є науково- та інформаційно-видавнича діяльність**. Завдяки інформаційним технологіям сьогодні готується така різноманітна кількість текстів і зображень, коли об'єктом такої діяльності становляться як паперові, видані поліграфічно видання, так і електронні тексти різного характеру, змісту, форми, представлені на сайтах і в базах даних. Електронна форма підготовки текстів та поширення продукції стала домінуючою. Традиційне книгопоширення поступово здає свої позиції. У бібліотеках поняття книжкових фондів **змінюється на поняття документальних ресурсів**, вони стають агрегаторами усіх форм видавничої продукції, як паперової, так і електронної. Слід зазначити, що саме електронний спосіб фіксації інформації очевидно має бути визначальним у характеристиці нинішнього етапу в історії формування фондів бібліотек.

Підготовка та управління електронними ресурсами має значні переваги, можливості абсолютного доступу до змісту завдяки дистанційним обмінам, використовується в телекомунікаційних мережах, на сайтах і порталах бібліотек, а також завдяки цілеспрямованому, адресному використанню інформації науково-інформаційного та

інформаційно-аналітичного змісту: політичної, економічної, історико-культурної інформації, у глобальний інформаційний простір. Спрямування аналітичної інформації на управлінські структури дає ексклюзивні можливості бібліотекам як інформаційним центрам в організації досліджень та створення інформаційних продуктів.

Створення нового наукового мережевого простору, виникнення нових форм – електронних видань внесло корективи і в практику роботи редактора в процесі підготовки наукових та інформаційно-аналітичних видань в умовах розвитку глобалізації. Редагування наукових текстів та підготовка до друку й поширення видавничих продуктів сьогодні викликали нормативне регулювання процесу створення продуктів та їх включення у глобальний інформаційний простір. Це тісно пов'язано з поширенням поняття публікаційної активності наукових установ та супроводжується вимогами зростання цієї активності. Для бібліотек це вимога ґрунтується на накопиченні ресурсів (комплектування) та управління цим ресурсом через публікаційну активність. Поняття публікаційної активності поширюється як на підготовку друкованої, так і електронної продукції.

Використання можливостей інформаційних та цифрових технологій приводить до вдосконалення форм роботи редактора з **текстом**, воно внесло істотні корективи в організацію технологічних процесів редагування, застосовується комп'ютерне редагування під час підготовки електронних інформаційно-аналітичних видань. Впроваджується нові методи редагування видань в електронному вигляді. Оскільки ці видання призначені для певної групи користувачів, необхідної тільки їм у даний час оперативної інформації, специфіка редагування полягає не лише у швидких темпах редагування та підготовці в найкоротші терміни високоякісного інформаційного продукту, а й у

використанні швидкого доступу до джерел перевірки інформації для підтвердження її достовірності. Важливі критерії в їх оцінці – це актуальність теми, якість фактичного матеріалу, вдала вибрана форма й рубрикація.

Редагування текстів, створення оригінал-макетів сьогодні регулюється нормативними актами в галузі видавничої справи, які постійно вдосконалюються і значно полегшують роботу редактора. Редакційна політика й організація виробництва інформаційно-аналітичного виду продукції здійснюється таким чином, щоб усі інформаційно-аналітичні продукти були підготовлені на базі світових стандартів, легкодоступні, зручні в користуванні: читабельна гарнітура шрифту, оптимальний обсяг інформації. Треба зауважити, що важливою складовою є наявність вихідних відомостей та дотримання чинних стандартів з видавничої справи під час підготовки таких видань. Значна їх частина виробляється на основі моніторингу електронних центральних і регіональних ЗМІ, а також інтернет-видань, при цьому дуже важливо перевірити достовірність джерел інформації.

В основному застосовується традиційні інтелектуальні методики редагування, оскільки будь-які редакційні системи не можуть врахувати змістової специфіки тексту. Однак робота редактора значно прискорюється за рахунок використання комп'ютера і як «електронне перо», здійснює операції виправлення тексту. Проблема редакційно-видавничої якості в разі комп'ютерного редагування під час підготовки електронних інформаційно-аналітичних видань є гострою – ступінь редагованості буде значно нижчим, ніж за традиційного редагування. Проте інформаційно-аналітичні продукти, що готує Служба, враховують інформаційні потреби й вимоги користувачів та видаються і в електронному, і в паперовому вигляді.

Традиція розвитку вітчизняного наукового редагування та визнані професійні норми редагування сягають XIX ст. На ній ґрунтуються сучасні методики роботи з науковими текстами. М. С. Грушевський був одним з фундаторів українського академічного книговидавання [98], значний внесок у розробку методики наукового редагування видань належить І. І. Огієнку. Він одним з перших почав формулювати найбільш узагальнені норми редагування [97]. Дослідженню теорії і практики редагування приділяли увагу А. Е. Мільчин [112], М. І. Сікорський [209], М. Д. Феллер [224], І. С. Квітко [99], М. Г. Шевченко [223]. Суттєвий внесок у розвиток редагування в Україні зробив засновник «київської школи редагування» Р. Г. Іванченко [86]. Серед останніх – праці З. В. Партика, присвячені редагуванню видань з допомогою електронних технологій у видавничій діяльності [148]. Автором сформульовано нормативну теорію редагування, значну увагу приділено питанням комп'ютеризації редагування і видавничої діяльності. Ці праці *й досі є актуальними для редактора.*

Практика наукового редагування наукових видань виокремила кілька аспектів, на які звертає редактор особливу увагу: ознайомлювальний, структурний, змістовий. Під час першого читання оригіналу редактор з'ясовує для себе яким буде ступінь авторського чи редакторського втручання в текст у процесі його підготовки до друку. З огляду на утвердження сьогодні принципів академічної доброчесності, редактору слід аналізувати тексти на предмет плагіату, на обґрунтованості наукових тверджень, правильність постановки питання або проблеми, запозичення тестів з електронних реєстрів, наприклад, з інтернет-сайтів тощо. Отже, науковий редактор має враховувати новизну, актуальність теми, контролювати істинність тверджень. Редактор має виявити чітке розуміння наявних у науці методів викладу зібраного й узагальненого

автором матеріалу [221, с. 323]. Редакторська оцінка стилю викладу наукового тексту базується насамперед на відповідності авторської манери нормам і стандартам наукової комунікації, жанровим та видовим особливостям видання. Як писав А. Е. Мільчин, «аналіз тексту заради його глибокого розуміння... це основа основ, фундамент редакторського аналізу в цілому» [112, с. 43]. Аналіз термінології є однією з обов'язкових складових роботи редактора над підготовкою наукового видання до друку. Науковий редактор має бути обізнаним з усіма новими стандартами, вимогами до наукових праць, у чому допомагають, наприклад, останні положення про підготовку кадрів вищої кваліфікації МОН України та вимоги до дисертацій, авторефератів, монографій, а також публікації статей у фахових виданнях.

Наукові видання потребують ретельної підготовки складових його службової частини: передмови, вступної статті, приміток і коментарів, системи покажчиків, бібліографічного опису – для уникнення помилок щодо прізвища автора, року випуску джерела у світ, оскільки науково-довідковий апарат аналізується в сучасних електронних інформаційних електронних потоках, де точність передачі термінів та пошукових елементів є принциповою, тому науковий апарат є найважливішим елементом культури видання. Редактор бере до уваги жанрову специфіку твору й вид видання, характер інформації, галузь науки, до якої належить видання, вимоги, стандарти. Наукова книга не обходиться без бібліографічного апарату, до якого належать бібліографічні посилання й бібліографічні списки. У виданнях наукової літератури широко використовуються практично всі види бібліографічних посилань, установлених ДСТУ ГОСТ 7.1.2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» [31].

Перетворення авторського оригіналу у видавничий оригінал-макет не може виконувати тільки один редактор, який звекає до тексту, або використовує не найкращі редакційні системи під час підготовки видань. Тому ідеальний варіант редакторської підготовки якісного видання, на погляд фахівців, наявність на всіх етапах його проходження принаймні такого контролю: «редактор – коректор – редактор» [221, с. 278]. До систем обробки тексту належить цілий ряд програмних засобів: прості редактори тексту; потужні текстові процесори (ТП); системи верстки тексту та інші програми, що призначені для опрацювання тексту. Прості редактори – редактори тексту, що мають лише найнеобхідніші засоби роботи з текстом. Текстові процесори мають потужний набір функцій редагування тексту, а також забезпечують якісну тверду копію документа. Крім операцій набирання й виправлення тексту, у них автоматизовано найпростіші операції редагування. До ТП, які в найбільшому обсязі автоматизують функції редагування, належить текстовий процесор Microsoft Word. «У наш час текстові процесори – це програми, які дають змогу набирати, виправляти й зберігати текст, а також виділяти й формувати компоненти його видавничої структури (рядки, абзаци, сторінки, розділи тощо). Фактично, такі текстові процесори є системами редагування з найнижчим ступенем автоматизації (це комп'ютеризовані системи редагування)» [148, с. 330]. Однак системи автоматизації редакційного процесу ще не можуть повністю замінити людину-редактора: операції контролю й виправлення здійснює людина, комп'ютер використовують лише як «електронне перо». При цьому редактор вносить усі виправлення в набраний на комп'ютері авторський оригінал самостійно, і оператор комп'ютерного набору для виконання цих операцій йому не потрібен.

Сьогодні в практиці редакторської діяльності широко використовують існуючі посібники в цій галузі, вони допомагають зорієнтуватися у виборі систем верстки підготовки оригінал-макета («настільні типографії», що мають потужні засоби форматування та розміщення тексту, обробки графіки, а також підтримують високоякісний друк). Прикладом можуть служити Legend, The Office Publisher, PageMaker і Ventura Publisher, що орієнтовані на професійних видавців. Типовим представником редакторів відкритого типу є ChiWriter, який надає можливість виведення обробленої інформації як у графічному режимі, так і за допомогою вбудованих засобів друкувальних пристроїв (ДП). Внесення змін у шрифти, що існують, та розробка нових можливі за допомогою програми проєктування та редагування високоякісних шрифтів Font Designer, яка дає можливість здійснити автоматизоване проєктування нових шрифтів. Текстові редактори закритого типу позбавлені власних засобів проєктування та редагування шрифтів. Як приклад можна навести редактор Lexicon, який виводить інформацію як графічними, так і штатними засобами ДП [2].

Отже, виготовлення оригінал-макета видання сьогодні вже неможливо уявити без використання настільних видавничих систем (НВС) (DeskTop Publisher [DTP]). І однією з головних складових НВС є програма верстання. В Україні найбільш поширеними є Adobe FrameMaker, QuarkXPress, Corel Ventura Adobe PageMaker. Також цікавою є Adobe InDesign, яка вийшла не так давно, порівняно з іншими програмами. Ці програми дають можливість робити оригінал-макети практично будь-якої складності, але відрізняються методами побудови. Слід враховувати й особливості видавничої продукції: програму Adobe InDesign, сама назва якої визначає місце цієї програми в рядку видавничих систем – вона насамперед служить для дизайну невеликих

документів, бюлетенів тощо, має можливості інтегрування з іншими продуктами фірми Adobe (PhotoShop, Illustrator і ін.), хоча й має певні недоліки, пов'язані з відсутністю підтримки української мови, високі вимоги до оперативної пам'яті комп'ютера тощо. QuarkXPress – ще одна з програм, з якою працює редактор СІАЗу – професійна програма верстування кольорових видань: журналів, газет, листівок, буклетів і книг з великою кількістю ілюстрацій. Програма має високу швидкість роботи, яка практично не залежить від розміру й складності публікації, можливість створення різних сторінок-шаблонів, об'єднання публікацій у книгу з єдиною нумерацією сторінок, автоматичне створення покажчика, змісту, система стилів (абзацу, символу, переносів, ліній, кольору, друку) [2]. Проте практика видавничої діяльності СІАЗ демонструє, що й за допомогою таких програм як Adobe InDesign і QuarkXPress можна створювати якісні наукові видання. Видавничі системи мають певні переваги: істотне скорочення часу на підготовку видання до друку; здійснення контролю над матеріалами на всіх етапах їх оброблення; зберігання та захист інформації; надання можливості віддаленої роботи із системою; підтримка програмних забезпечень декількох різномірних видань. Однак комп'ютерні системи редагування не можуть замінити досвідчене редакторське око в наукових текстах, не можуть перебрати на себе людські функції, замінити в повному обсязі творчої роботи редактора, адже не існує жодного автоматизованого редактора тексту, який відповідає всім вимогам, що стоять перед людиною-редактором [59].

Функціональна спрямованість науково-видавничої діяльності наукової бібліотеки в цілому та інформаційно-аналітичних служб зокрема, свідчить, що її неможливо здійснювати без використання електронних інформаційних мереж: електронні бібліотеки, ресурси наукових вебсайтів установ та наукових товариств, персональних наукових сайтів вчених,

широкого кола публікації в Інтернеті, вебфоруми, телеконференції, тощо. Це забезпечить коректну джерельну базу, можливості її перепроверки, забезпечить адресність підготовки ресурсу. Головним напрямом у розвитку інформаційного обслуговування сучасних учених і фахівців, як і в інших сферах обслуговування і в матеріальному виробництві, є його персоніфікація, тобто прагнення до максимального обліку та задоволення інформаційних потреб кожного конкретного вченого й фахівця [13, с. 11].

Періодичні та продовжувані видання, які вже існують у мережі в онлайн-режимі, теж сьогодні стали об'єктом комплектування фондів. У зв'язку з цим сьогодні відчувається необхідність удосконалення нормативів і розробки методик комплектування електронними ресурсами бібліотек з урахуванням специфіки мережевого доступу. До того ж потрібно враховувати наявність об'єктів комплектування інформаційних баз даних, телекомунікаційного й програмного забезпечення, електронних бібліотек, періодичних електронних видань тощо.

Якщо ж говорити в цілому, то на сьогодні вже чітко проглядається система активного використання електронних інформаційних ресурсів в інтересах масового користувача [77, с. 143–144]. У Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 09.01.2007 р. № 537-V зазначено, що вітчизняний ринок інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) перебуває у стані активного становлення та за певних умов може стати фундаментом розвитку інформаційного суспільства в Україні. Така політика передбачає зокрема забезпечення створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів.

Згідно з законодавчою базою про електронні наукові фахові видання та при створенні загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів

треба забезпечити: *відповідність електронних інформаційних ресурсів стандартам* і технічним регламентам, загальнодержавним, галузевим та локальним класифікаторам і довідникам; *створення необхідної технічної і технологічної інфраструктури*, електронних інформаційних ресурсів в архівах, бібліотеках та музеях, науково-дослідних установах з визначенням вимоги щодо обов'язкового *зберігання в єдиному електронному форматі* результатів наукової діяльності та забезпечити вільний доступ до результатів наукових досліджень, створених за рахунок коштів Державного бюджету України [197].

Характерною особливістю видавничої продукції наукових бібліотек в умовах інформатизації є збільшення кількості видань та перехід на електронну форму видань, при одночасному зменшенні сукупних тиражів. У найбільш загальному плані зміна обсягу видавничої продукції НАН України відбиває зміни економічних умов у державі. З іншого боку, виникають умови для оперативного обміну науковим знанням за умови включення повнотекстових форм видань у наукові електронні ресурси, що є одним з варіантів електронного книгорозповсюдження, яке є ефективним за умови постійного оновлення поліграфічної бази наукових установ та видавництв і повного видавничого циклу.

У нових умовах розвиваються й функціональні обов'язки редакторських служб. Тенденції створення масштабних систем електронного ресурсу наукових видань сьогодні є пріоритетними у світі, який вже створив мережеві бази наукових знань у вигляді усесвітнього ресурсу наукової періодики і сьогодні вже створюють репозитарії усіх наукових видань, як, наприклад, Національний репозитарій академічних текстів [158]. У сучасних умовах трансформації видавничої діяльності наукових бібліотек особливого значення набуває формування електронного видавничого репертуару, а також участь бібліотечних

установ у презентаційній діяльності власної наукової установи шляхом представлення інформації на сайтах та в ресурсах наукометричних систем, які представляють публікаційний доробок наукових статей учених та дозволяють встановити рейтинг видання й вченого. Сьогодні наукові бібліотеки є творцями наукових електронних ресурсів в Інтернеті, здійснюють профільну навігацію в наукових сегментах мережі, займаються видавничою діяльністю, у тому числі електронною. Їх ресурси, видання затребувані широким колом дистантних користувачів.

Таким чином видавнича діяльність наукових бібліотек має тенденцію стати продуктивною інформаційно-інтелектуальною технологією, що сполучає найбагатші бібліотечні фонди та інтелектуальні ресурси бібліотечних установ із сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями і запитами користувачів [67].

У коло завдань редакційних відділів бібліотек з огляду на нові реалії входження інформаційних ресурсів у світову мережу та вимог включення наукових видань у міжнародні наукометричні бази, які мають високі стандарти підготовки до друку. Досліджуючи питання входження академічних наукових видань до наукометричних баз даних, проаналізувавши наукову періодику Національної академії наук України на відповідність вимогам світових наукометричних баз даних, Ю. В. Діденко і М. В. Язвинська наголошують, що «відображення академічної періодики поступово наближається до того рівня, щоб бути видимою міжнародному співтовариству, але не встигає за вимогами БД, які щороку стають усе жорсткішими. Причини неналежного представлення академічної періодики, на наш погляд, полягають у тому, що редколегії не повністю усвідомлюють усю важливість підготовки своїх видань для міжнародних баз даних та необхідність виконання міжнародних

видавничих стандартів, потрібних для включення до глобальних індексів цитування» [29, с. 66].

На сьогодні найбільш надійним і всесвітньо визнаним засобом ідентифікації й пошуку наукових даних, розміщених у мережі Інтернет, є ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier), або цифровий ідентифікатор об'єкта – сучасний стандарт позначення надання інформації в мережі Інтернет, який використовується всіма найбільшими міжнародними науковими організаціями і видавництвами [60].

Сучасний стан розповсюдження наукових видань, передусім періодики, тісно пов'язаний із загальними питаннями реформування науки. Одним з них є останній «Порядок формування Переліку наукових фахових видань України», затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 р. № 322. Він тісно пов'язаний також з «Порядком присудження наукових ступенів доктора наук і доктора філософії спеціалізованими вченими радами закладів вищої освіти (наукових установ)», «Порядком присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам», затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 14.01.2016 р. № 13. Ним задекларовано, що до Переліку включаються наукові періодичні видання України, що входять до наукометричних баз Scopus та/або Web of Science Core Collection (категорія «А»), видання, які відповідають вимогам підпунктів 1–8 цього пункту (категорія «Б»), і видання, які відповідають вимогам підпунктів 1–5 цього пункту, з урахуванням вимог підпункту 3 пункту 11 цього Порядку (категорія «В»). У Порядку визначені вимоги до підготовки наукових фахових видань (періодики та монографій) відповідно до міжнародних вимог, які є обов'язковими для українських видань.

Для редакцій обов'язковими є вимога про наявність вебсайту видання з українським та англійським інтерфейсами або вебсторінки

видання на вебсайті засновника (співзасновника) видання з такою інформацією: політика (мета та завдання) наукового видання; склад редакційної колегії (редакційної ради (за наявності)) із зазначенням наукового ступеня, звання та основного місця роботи; процедура рецензування та дотримання редакційної етики; порядок оформлення та подання публікації для оприлюднення; у разі відкритого доступу – повні тексти за умови розповсюдження за передплатою – інформація про умови доступу та анотації до кожної статті відповідно до змісту випусків, оприлюднених на вебсторінці видання; якщо видання не є повністю англomовним, кожна публікація не англійською мовою супроводжується анотацією англійською мовою обсягом не менш як 1800 знаків, включаючи ключові слова. Якщо видання не є повністю україномовним, кожна публікація не українською мовою супроводжується анотацією українською мовою обсягом не менш як 1800 знаків, включаючи ключові слова. Посилилися вимоги й до рецензування та до складу редакційної колегії, якими могли стати ті члені, що мають публікації у журналах, включених до Scopus та/або Web of Science Core Collection тощо.

Контроль за якістю статей та монографій покладено на наукових редакторів, вчену раду, редакційну колегію та редакторів видань. Організован пошук статей та видань у міжнародних бібліографічних та реферативних системах та оцінка наукового доробку, рейтинг вченого рахують спеціально створені метрики, які спираються на статистику цитувань. На сьогодні найбільш надійним і всесвітньо визнаним засобом ідентифікації й пошуку наукових даних, розміщених у мережі Інтернет, є ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier), або цифровий ідентифікатор об'єкта – сучасний стандарт позначення надання інформації в мережі Інтернет, який використовується всіма найбільшими міжнародними науковими організаціями і видавництвами [60]. Ідентифікатор DOI є

однією з обов'язкових вимог до наукових фахових видань України – його наявність є необхідною умовою для включення видання в міжнародні наукометричні бази Scopus і Web of Science. У зв'язку з цим було розроблено внутрішню інструкцію щодо отримання цифрового ідентифікатора об'єкта (DOI). З 2015 р. редакційні колегії періодичних видань освоїли підготовку статей до процедури отримання DOI, сьогодні DOI отримують усі видання періодичні фахові бібліотеки.

Але вимоги до фахових видань бажано враховувати усім таким виданням. Однак принципи наукового поширення та розповсюдження наукових електронних видань доповнюються й можливостями прямого доступу до Інтернета на порталі НБУВ, який сьогодні має велику ресурсну базу наукових видань. Періодичні видання, які отримали статус фахового з визначенням певної категорії, обов'язково підлягають моніторингу МОН щодо дотримання ними вимог цього Порядку і відповідності присвоєній категорії.

НБУВ сьогодні прагне до включення фахових періодичних видань НБУВ не лише в рекомендовані МОН Scopus, WoS, а й у вітчизняні і міжнародні наукометричні та інформаційні бази даних і бажано для наукометричних систем – у рецензовані бази, що гарантує у науковій громадськості світу повагу до наукового рівня періодичних видань. За нашими спостереженнями це: Index Copernicus (Польща) – міжнародна наукометрична база (Index Copernicus Journals Master List), яка є найпопулярнішою серед українських наукових видань; Google Scholar – наукометрична база даних, яка особливу увагу приділяє кількості посилань на шукану статтю та формулюванню заголовків статей, краще відшукує цитати, які з'являються в неангломовних публікаціях; індексує повний текст наукових публікацій з усіх сфер знань; Scientific Indexing Services – сервіс наукового індексування, головна мета – надання якісної

інформації дослідникам; ResearchBib – академічна база даних, яка індексує та забезпечує відкритий доступ до рецензованих журналів, повнотекстових документів і науково-дослідних конференцій, є найбільшою базою даних журналів, які вільно доступні в Інтернеті; Directory of Open Access Journals (DOAJ) – пропонує вільний (безкоштовний) доступ до повних текстів наукових рецензованих журналів відкритого доступу з різних галузей знань; Polish Scholarly Bibliography (PBN) (Польща) – наукова база даних польського Міністерства науки і вищої освіти; Ulrich's Periodicals Directory – є найбільшою базою даних, яка надає детальну інформацію про світовий потік серіальних (періодичних і продовжуваних) видань за всіма тематичними напрямками життєдіяльності, що виходять в усьому світі; РИНЦ (RISC, система Російського індексу наукового цитування [РІНЦ]) – міжнародна бібліографічна база даних наукових публікацій учених; ERIH PLUS – European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences – реферативна база з гуманітарних та соціальних наук, є найбільшою у світі платформою з публікації і відстеження праць у соціальних і гуманітарних сферах. Журнали, що потрапили в систему моніторингу цієї бази, відповідають жорстким європейським вимогам до наукових публікацій; Open Academic Journals Index (OAJI) – повнотекстова база даних наукових журналів відкритого доступу; «Наукова періодика України» – загальнодержавна технологічна платформа, яка забезпечує процеси редакційного опрацювання, публікації та післяпублікаційної підтримки наукових періодичних видань України; Інформаційно-аналітична система «Бібліометрика української науки» – створена фахівцями Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського та призначена для надання суспільству цілісного уявлення про стан вітчизняного наукового середовища [60, с. 340–341].

Як наголошено в доповіді президента НАН України академіка Б. Є. Патона загальним зборам НАН України 25 квітня 2019 р., «Програма підтримки журналів НАН України, за якою видано 216 випусків 38 періодичних видань, на сьогодні охоплює вже половину журналів, до складу засновників яких входить наша Академія. Певні зусилля докладалися журналами для розвитку із застосуванням сучасних технологій власних електронних ресурсів, а також для входження до світових реферативних і наукометричних баз. Але цих зусиль усе ще замало, і працювати в цьому важливому напрямі треба значно активніше» [153].

Л. А. Дубровіна та К. В. Лобузін вважають, що сьогодні активно створюється новий тип бази даних публікацій національного рівня – репозитарій, що у сукупності є базою знань української науки, достовірний масив інформації, який може стати джерельною базою для Української наукометричної системи та більш коректного індексу цитування, яка стане повноцінним джерелом для індексування рейтингу вченого за публікаціями. Ця база знань представлена системним ресурсом, що складається з декількох сегментів: найбільшого бібліографічного масиву наукових видань (з 1996 р.); реферативної бази даних «Україніка наукова» (з 1998 р.); електронної бібліотеки «Наукова періодика України» (з 2010 р.). Це означає наявність нової реальності видавничої комунікації, що сприяє вільному розвитку науки [76].

Інформаційний портал «Наука України: доступ до знань»: представлено 530 наукових установ та понад 145 тис. профілів науковців України, пов'язаних з бібліографічними масивами наукових публікацій з фондів НБУВ (понад 40 тис. профілів вже мають зазначення місця роботи). При цьому слід зазначити, що НБУВ як найпотужніший інформаційний центр в Україні з розвинутими технологіями роботи у

сфері функціонування електронних інформаційних ресурсів репрезентує найповніший в Україні масив інформації, створений на наукових засадах і з дотриманням міжнародних вимог [123].

Слід також зазначити, що НБУВ формує ресурс «Бібліометрика української науки», який консолідує наукометричну інформацію (індекс-Гірша) українських вчених (понад 52 тис. профілів науковців) у різних науково-інформаційних системах (Google Scholar, Scopus, WoS).

Таким чином, можна констатувати, що в Україні відповідно до затребуваності сьогодення здійснюється певна робота з накопичення й упорядкування сучасного інформаційного ресурсу, який може бути використаний для створення національної системи наукометричної інформації.

Проте акумулювання інформаційних ресурсів про національні надбання в галузі освіти і науки можливе за умови створення та розвитку консолідованого наукового ресурсу – Національної наукометричної бази України (далі – ННБУ), корегування індексації та інтеграції усіх видів наукової продукції, що публікується в Україні, включення її у міжнародний репрезентативний ресурс наукових текстів, яким наразі є база даних CrossRef.

ННБУ має включати:

1. Усі наукові періодичні видання України, які враховують міжнародні стандарти та вимоги (передусім використання DOI та ORCID) (без обмежень виданнями, визнаними у SCOPUS та WoS), а й представлені в інших авторитетних міжнародних базах даних наукової інформації, які проводять процедуру експертної оцінки журналів перед їх включенням до БД (наприклад, для соціогуманітарних наук – European Reference Index for the Humanities (ERIH PLUS), Slavic Humanites Index,

EBSCO, Index Copernikus, Arts & Humanities Citation Index тощо). Це дозволить надати об'єктивні показники наукового цитування.

2. Інтеграцію всього джерельного ресурсу наукової продукції – наукових текстів, які не є періодичними виданнями, видаються та акумулюються в освітніх та наукових установах МОН України, НАН України, галузевих академій наук. Сьогодні цей ресурс акумулює НБУВ на засадах обов'язкового примірника видань, який необхідно поповнити безоплатним електронним обов'язковим примірником наукових текстів, виданих за рахунок державного фінансування. Це забезпечить повноту представлення наукових публікаційних ресурсів у галузі освіти і науки та коректну оцінку наукового доробку українських вчених, підвищення наукометричних показників, забезпечить рівні умови для всіх вчених України. На жаль, не всі повні тексти наукової продукції НАН України представлені у цьому ресурсі.

За даними Л. А. Дубровіної та К. В. Лобузінної, національні бібліотеки світу беруть участь у реалізації проєктів створення інфраструктури дослідницьких даних «Research Data Infrastructures». У парадигмі відкритої науки, ініційованої Єврокомісією та Європейською дослідницькою радою ЄС, реалізується «План S» – представлення до 2020 р. всієї фінансованої ЄС наукової продукції у відкритому доступі (OA2020 Initiative), з відмовою від обмежень передплатних баз даних (у тому числі SCOPUS та WoS). Відсутність консолідованого повнотекстового ресурсу відкритого наукового доробку українських вчених у сучасних наукових комунікаціях значно знижує його цитування, конкурентоспроможність та затребуваність.

Тому сьогодні ставиться питання про спеціальний інтегрований ресурс – «Репозитарій наукових текстів НАН України» усієї наукової продукції НАН України на базі Національної бібліотеки України імені

В. І. Вернадського. Створення «Репозитарію наукових текстів НАН України» і включення її в ННБУ дасть змогу суттєво скорегувати обсяги цитування, достойно оцінювати внесок академічних вчених та інститутів у представлення академічної української науки у світовій мережі. Для наукових видань, що не можуть бути представлені повним текстом у відкритому доступі (секретні, режимні, захищені авторським правом), забезпечити подання бібліографії та розширеної анотації.

До науково-видавничої діяльності інститутів НАН України також будуть висунуті нові вимоги уніфікації продукції.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4

1. На етапі інформаційного розвитку суспільства, формування глобального інформаційного цифрового простору, розвитку системи соціальних інформаційних комунікацій відбуваються й зміни в науково-дослідній та науково-інформаційній роботі, формується нова структура науково-інформаційних видань, розвивається аналітична складова у формуванні інформаційних видавничих продуктів, розширення їх асортимента. Після певної кризи провідні наукові бібліотеки як документальні центри знаходять своє місце в новому інформаційному суспільстві, починають перетворюватися в інтеграційні інфополіси, завойовують своє особливе місце в науково-інформаційній сфері суспільства як центри накопичення інформації, важливого суб'єкта інформаційних обмінів в усіх сферах суспільства, реалізують функції у нових видавничих електронних комунікаціях.

2. З іншого боку, еволюційні процеси в інформаційних обмінах розкрили можливості для розширення традиційних функцій бібліотек та створення таких інформаційних продуктів, які актуалізовані новим суспільством, яке почало формуватися після отримання незалежності. Швидко йдуть суспільні перетворення, стрімко змінюється структура управління, економічні та політичні засади суспільної діяльності. Створення нових економічних і політичних умов потребує забезпечення інформаційного супроводу реформ, активного реагування на усі події, використання інформаційного та кадрового потенціалу бібліотек.

3. У цих умовах провідні наукові бібліотеки, зокрема НБУВ, як документально-інформаційні центри суспільства розвивають свою діяльність для оперативного обслуговування різних структур проаналізованою достовірною інформацією щодо різних аспектів політичного та економічного процесу суверенної держави в нових реаліях, яка сприяє управлінській функції органів влади та суб'єктів політичного та економічного процесу в країні. У бібліотеках створюються нові науково-дослідні структури, спеціальні структури, які відображали потреби нових соціальних реалій, у функції котрих увійшли завдання інформаційно-аналітичного забезпечення органів влади і управління, наукових установ та громадських організацій актуальною інформацією: СІАЗ, НЮБ, ФПУ.

4. Народжується новий для бібліотек вид інформаційної діяльності та видавничої продукції, заснованої на аналітичних розробках як бібліотечних фондів і ресурсів, так і інших інформаційних баз суспільства. Засновується інформаційно-аналітичний журнал «Україна: події, факти, коментарі», присвячений висвітленню та аналізу найактуальніших подій суспільного життя в економічній, політичній та соціальних сферах, проблемам ефективності державотворчого процесу в Україні. Значна його частина базується на матеріалах з регіональної проблематики, використовуються відкриті джерела інформації, розміщені на потралах і сайтах. Журнал видається двічі на місяць, але його видавничо-інформаційний простір швидко поширюється тематичними інформаційними бюлетенями, які видаються як інформаційний додаток до журналу.

5. Виникає система науково-аналітичних видань, яка формується під впливом суспільних запитів. Політичні й економічні процеси вимагають створення низки оперативних спеціалізованих проблемно-тематичних

інформаційно-аналітичних, інформаційно-реферативних та інформаційно-бібліографічних видань, бюлетенів, дайджестів, оглядово-реферативних матеріалів, які оперативно надають інформацію з різних джерел.

6. Практичним впровадженням та реалізацією результатів науково-дослідної роботи НБУВ як головного бібліотечного науково-інформаційного центру держави стає видання монографій, авторефератів дисертацій, журналів – інформаційно-аналітичних видань, збірників наукових праць, довідкових, бібліографічних, науково-інформаційних видань, науково-методичних видань, збірників документів. Останнім часом спостерігається тенденція до збільшення випуску монографій та довідкових, бібліографічних, науково-інформаційних видань.

7. Серед пріоритетних напрямів видавничої діяльності Служби можна виокремити такі: редагування матеріалів з питань державотворчих процесів в Україні; підготовка до друку видань, що висвітлюють розвиток політичної структури держави, питання реалізації політичної реформи, діяльність окремих політичних сил та їх відносини з владними структурами, громадськими організаціями, суспільно-політичними, національними, релігійними рухами; а також актуальні проблеми становлення громадянського суспільства, розвитку гуманітарної сфери, впровадження інноваційних технологій, активне введення в обіг наукової та іншої інформації, необхідної для підвищення ефективності діяльності органів державної влади. Зазначимо, що підготовка матеріалів за названими напрямами передбачає їх якісне й оперативне опрацювання.

8. Редакційна політика підготовки монографій та інформаційно-аналітичних матеріалів у галузі редакційного опрацювання матеріалів, що висвітлюють резонансні події суспільно-політичного, економічного, культурного життя в Україні та за кордоном, спрямована на підготовку якісної продукції, що оперативно потрапляє до мережових комунікацій і є

показником якості продукції разом із змістом видань. Сучасний стан розвитку видавничої мережевої комунікації вимагає від редактора широких знань не лише в галузі традиційних норм та вимог редагування, а й постійного контролю за сучасних законів, стандартів, розпоряджень Кабінету Міністрів України, нормативної бази МОН України, сучасної видавничої комп'ютерної техніки та програм, дотримання принципів академічної доброчесності, відкритого доступу на сайтах, а також міжнародних вимог щодо включення наукових видань у міжнародні наукометричні бази. Це нові вимоги в редакційній політиці наукової бібліотеки, що активно опрацьовує питання представлення своїх видань у глобальній мережі та орієнтується на існування в міжнародних наукометричних системах та видавничих корпораціях, які організують реферативний та бібліографічний ресурс видань. Цей процес постійно розвивається, на відміну від попередніх часів, і потребує постійного контролю з боку редактора.

Статті, що розкривають зміст розділу

1. Дубас Т. Видавнича діяльність як важлива складова науково-дослідної роботи НБУВ (2005–2010). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2011. Вип. 32. С. 377–384.
2. Дубас Т. П. Видавнича діяльність сучасних бібліотек в електронному світі. *Znanstvena misel journal*. Ljubljana, Slovenia, 2019. № 36. Vol. 3. pp. 11–16.
3. Дубас Т. Видавнича практика СІАЗ НБУВ в умовах розвитку електронних інформаційних технологій. *Бібліотека і розвиток доступу до правової та соціально значущої інформації*: зб. матеріалів Міжнар. наук. конф. «Інноваційна модель наукової бібліотеки XXI століття» (Київ, 9–10 жовт. 2012 р.): додаток до зб. наук. пр. «Наукові праці Національної

бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 33». Київ, 2012. С. 126–129.

4. Дубас Т. Видавнича продукція НБУВ на сучасному етапі: проблеми, перспективи. *Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2013 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. С. 141–143.

5. Дубас Т. Видова специфіка інформаційно-аналітичних видань: стан і перспективи розвитку. *Бібліотека. Наука. Комунікація: 100-річчя Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 лист. 2018 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. центрів – членів МААН. Київ, 2018. С. 300–304.

6. Дубас Т. Інформаційний ринок і видавнича діяльність наукових бібліотек. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2009. Вип. 25. С. 76–86.

7. Дубас Т. Особливості використання електронних технологій у підготовці наукових бібліотечних видань. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2011. Вип. 30. С. 277–287.

8. Дубас Т. Представлення наукових видань у міжнародних наукометричних базах: видавничі стандарти. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 52. С. 339–349.

9. Дубас Т. Розвиток електронних інформаційно-аналітичних продуктів сучасної бібліотеки (з практичного досвіду СІАЗ НБУВ). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2012. Вип. 33. С. 371–378.

10. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах цифрового

середовища. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 36. С. 452–460.

11. Дубас Т. Роль видавничої діяльності НБУВ у поліпшенні інформаційного забезпечення науковців. *Учений інформаційного покоління: інновації, традиції та перспективи* : зб. матеріалів третьої міжнар. наук. конф. молодих учених (Київ, 17 трав. 2012 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. С. 97–99.

12. Дубас Т. Трансформація видавничої діяльності наукової бібліотеки в умовах цифрового середовища. *Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору*: матеріали Міжнар. наук. конф., Київ, 21–23 жовт. 2014 р. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. С. 202–205.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У процесі роботи над дисертацією досягнуто її головну мету – визначено тенденції змін, напрями розвитку та перспективи науково-видавничої діяльності наукової бібліотеки у період незалежності України та розвитку інформатизації суспільства. Було вирішено поставлені завдання, що дало підстави для таких висновків:

1. Науково-видавнича діяльність бібліотеки розглядається нами як комплексний об'єкт дослідження, який включає формування, розвиток і функціонування науково-видавничої продукції бібліотек як системи, спрямованої на реалізацію результатів науково-дослідної, науково-інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності бібліотеки. У цьому аспекті в історіографії й досі немає комплексного узагальнення тенденцій, напрямів, специфічних особливостей видань, створення інтегрованих ресурсів науково-видавничої та інформаційно-аналітичної продукції, редакційної політики. Як модельний об'єкт обрана НБУВ, яка досягла найбільших успіхів у розвитку науково-видавничої продукції, а також досвід деяких академічних наукових бібліотек. Джерельна база дослідження включає залучення офіційних документів, публікації джерел, сайти, які є найбільш інформативним джерелом і забезпечують верифікацію результатів дослідження.

2. В умовах незалежності України починається вільний розвиток науково-видавничої діяльності НАН України, створюється Науково-видавнича рада НАН України. Установам було надано право самим

визначати наукову продукцію без будь-яких обмежень за рішенням вченої ради, почався процес розширення присутності наукової продукції в інформаційних мережах, розвиток нових форм видавничої діяльності. Наукові установи стали суб'єктом видавничої справи та одночасно видавцем, виготовлювачем та розповсюджувачем видавничої продукції, учасниками нової видавничої комунікації.

3. Розпочався розвиток нових науково-дослідних напрямів у НБУВ. Це пов'язано з тим, що НБУВ отримала статус національної, створює і надалі розвиває нову структуру з науковими інститутами (рукопису, бібліотекознавства, книгознавства, архівознавства, біографістики, інформаційних технологій), центрами (науково-видавничим, культурно-просвітницьким, консервації та реставрації), Службою інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ), Національною юридичною бібліотекою (НЮБ), Фондом Президентів України (ФПУ). Відкривається аспірантура і докторантура, спеціалізована вчена рада, розвивається спеціалізація наукової діяльності – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство, документознавство, архівознавство, соціальні комунікації, бібліометрія тощо. Бібліотека створює оновлену Редакційно-видавничу раду (РВР), засновує Науково-видавничий центр (НВЦ).

4. Бібліотека починає вже у 90-х роках реалізовувати національні, наукові та науково-інформаційні функції, почала видавати фундаментальні наукові праці в галузі національної бібліографії, історії української книжності, актуальних питань бібліотечної справи, формування та використання документальних інформаційних ресурсів з різних галузей наукового знання та суспільної діяльності, нового напрямку інформатизації та інформаційно-аналітичної діяльності.

Формується фундаментальний напрям дослідження ретроспективних історико-культурних фондів, які у XX ст. з ідеологічних причин не були залучені до наукового обігу. Ґрунтовно вивчалися історія, зміст та склад фондів, походження джерел, колекцій та меморіальних бібліотек, забезпечення збереженості фондів тощо. Активізуються сучасні фонди НБУВ, створюються науково-методичні та довідкові праці, які регулювали розвиток наукових технологій та організацій фондів, їх облік, обслуговування користувачів, методичне керівництво науковими бібліотеками та архівами системи НАН України. Обсяги видавничої продукції НБУВ за досліджуваний період зросли від 145,95 обл.-вид. арк. до 1129,77 обл.-вид. арк. (див. Додаток Б).

5. Характерною особливістю цього періоду стало створення фундаментальних колективних серій видань, які орієнтуються на усебічне розкриття змісту і опрацьовують нові методи підготовки таких видань. Комплексні наукові видання поєднують у собі різні види текстів, зокрема монографічне дослідження, бібліографічний покажчик, публікацію джерел тощо. Зароджується вид історико-бібліографічного дослідження, що поєднало монографічний та бібліографічний текст. Розвиваються довідники нового покоління, які істотно поповнювалися змістовною інформацією та набувають суттєвого якісного розвитку.

6. Створюється потужний інформаційно-аналітичний напрям, який бере на себе реалізацію національної інформаційної політики, орієнтований на обслуговування органів влади та управління, наукових установ, аналіз економічних та політичних засад суспільної діяльності, формується нова система інформаційно-аналітичних видань, проблемно-тематичні, інформаційно-аналітичні, реферативні та інформаційно-бібліографічні видання, бюлетені, дайджести тощо, які здійснюють інформаційну підтримку процесу становлення суверенної держави в

нових реаліях, займають своє місце у видавничих електронних комунікаціях.

7. Структура видавничої продукції (як видавнича модель) потужної наукової бібліотеки містить:

1) Монографії та комплексні видання, які складаються з монографічної, публікаційної та довідкової складової в єдиному виданні.

2) Журнали та фахові збірники наукових праць, матеріали міжнародних конференцій, реферативні журнали та інші тематичні наукові збірники, що включені у бібліометричні та реферативні міжнародні бази даних.

3) Публікації пам'яток рукописної та книжкової спадщини, документальних джерел, наукові каталоги рукописних книг, стародруків, рідкісних та цінних видань, публікація архівної спадщини видатних осіб.

4) Система довідників: біобібліографія вчених та діячів освіти та культури; наукові каталоги по фондах, наукові описи та огляди; тематичні довідкові видання: бібліографічні покажчики, анотовані тематичні покажчики, бібліографічні довідники по фондах, словники, реферативні огляди документів та ресурсів тощо.

5) Система інформаційно-аналітичних видань, що формується як системний електронний ресурс і поширюється дистанційно, які оперативно надають суспільно-політичну та економічну інформацію органам державної влади та широкому колу користувачів з різних джерел.

6) Окрема група – науково-методичні видання в галузі розвитку бібліотечної та архівної справи, мережі бібліотек та архівів НАН України.

7) Характеру видавничої продукції набувають також електронні ресурси та бази даних, тексти сайтів НБУВ, а також публікація цифрових ресурсів.

8. Формування мережевого наукового простору визначило виникнення нових форм і засобів видавничої діяльності, редакційно-видавничої роботи з допомогою електронних технологій та стандартів, освоєння нових вимог щодо специфіки наукової, науково-інформаційної та інформаційно-аналітичної продукції, орієнтованої на функціонування в мережових комунікаціях та ресурсах. Це вимагає від сучасного редактора постійного вдосконалення знань не лише традиційних норм та вимог редагування, а й будувати новий тип редактора, який орієнтується в сучасних законах, стандартах, видавничої комп'ютерної техніки та програмах, міжнародних вимогах до оформлення й змісту наукових видань, зокрема періодики, а також до повнотекстового, реферативного та бібліографічного ресурсу, що публікується на сайтах і порталах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар Ю. Видавнича комунікація: до питання інституалізації. *Вісн. Книжк. палати*. 2014. № 10. С. 3–5.
2. Бортник Г. Г., Кичак В. М., Стальченко О. В. Засоби оргтехніки : навч. посіб. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/firen/9bortnyk_zasoby_orgtehniky/13.html.
3. Буряк С. В. Видавнича діяльність провідних університетів: огляд минулого і сучасний стан. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2010. № 2. С. 67–72.
4. Вакаренко О. Г. Академічні періодичні видання: сучасний формат. *Вісник НАН України*. 2015. № 4. С. 114–118.
5. Вакаренко О. Г., Радченко А. І. Науково-видавнича діяльність Національної академії наук України: 2002–2011 рр. Київ : Академперіодика, 2013. 143 с.
6. Вакаренко Е. Г. Современный этап издательской деятельности Национальной академии наук Украины (1996–2005 гг.). *Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития*. 2006. Вып. 4. С. 269–278.
7. Вергунов Віктор Анатолійович. URL: <http://en.naas.gov.ua/academi/2/238/>.
8. Видавнича діяльність : розділ офіційного сайту Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: http://nbuv.gov.ua/scientific_publishing.

9. Видавничий дім «Академперіодика» : вебсайт. URL: <https://akademperiodyka.org.ua/uk>.

10. Воскобойнікова-Гузєва О. В., Ковальчук Г. І. Науково-видавнича діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: основні напрями останнього п'ятиріччя [2010–2015]. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. Київ, 2015. Вип. 11. С. 120–133.

11. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація : монографія / наук. ред. Г. І. Ковальчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : Академперіодика, 2014. 359 с.

12. Воскобойникова-Гузєва Е. В. Факторы и тенденции развития научных изданий в электронной среде. *Книжная культура: Опыт прошлого и проблемы современности : к 280-летию академического книгоиздательства в России* : материалы междунар. науч. конф. (Москва, 18–19 дек. 2008 г.). М. : Наука, 2008. С. 87–90.

13. Гиляревский Р. С. Научная библиотека в эпоху электронных коммуникаций. *Научные и технические библиотеки*. 1998. № 7. С. 3–12.

14. Голощук Р. О. Аналіз впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у видавництві Львівської політехніки. *Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. 2011. № 703: Інформатизація вищого навчального закладу. С. 39–45.

15. Горовий В. Бібліотеки як сучасні центри української інформатизації. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського* / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2009. Вип. 25. С. 23–35.

16. Горовий В. М. Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації : монографія / відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 332 с.

17. Горовий В. Особливості продукування наукової інформації у вітчизняному науковому виробництві. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім В. І. Вернадського*. 2014. Вип. 39. С. 11–25.
18. Горовий В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 300 с.
19. Горовий В. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; наук. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2010. 230 с.
20. Гранчак Т. Бібліотека і політична комунікація : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 481 с.
21. Гресько М. М., Андріанова Н. М. Т. Г. Шевченко мовами італійською, іспанською, португальською та есперанто : бібліогр. покажч. / відп. ред. О. П. Куш. Львів, 1968. 55 с.
22. Гресько М. М. Т. Г. Шевченко французькою мовою (1847–1967) : бібліогр. покажч. / відп. ред. О. П. Куш. Львів, 1967. 43 с.
23. Давидова І. О. Бібліотечно-інформаційне виробництво: технології інтелектуалізації та гуманізації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2004. № 2. С. 38–45.
24. Давидова І. О. Перспективи розвитку бібліотечного виробництва в ринково-орієнтованому суспільстві знань. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2005. № 1. С. 30–37.
25. Давидова І. О. Сучасна бібліотека як система виробництва інформаційних продуктів та послуг. *Вісн. Книжк. палати*. 2005. № 4. С. 18–20;
26. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/>.

27. Діденко Ю. В. Академічна наукова періодика в системі сучасної комунікації. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. Вип. 10. Київ : Академперіодика, 2014. С. 11–18. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/122986>.

28. Діденко Ю. В., Радченко А. І. Науково-видавнича діяльність Національної академії наук України. *Наука та наукознавство*. 2018. № 4 (102). С. 112–124.

29. Діденко Ю. В., Язвинська М. В. Перспективи входження академічних наукових видань до наукометричних баз даних. *Наука України в світовому інформаційному просторі*. 2017. № 14. С. 61–67.

30. Добко Т. Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України: становлення та розвиток (XX ст. – перше десятиліття XXI ст.) / відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 376 с.

31. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 СІБВС. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання. Чинний від 01.07.2007. Київ : Держспоживстандарт України, 2007. 47 с.

32. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Вперше; чинний від 2016–07–01. Київ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).

33. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). На заміну ДСТУ 3582–97; чинний від 2014–01–01. Київ, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

34. ДСТУ 7342:2013. Видавнича анотація. Правила складання та подання у виданнях. Вперше; чинний від 2014–01–01. Київ, Мінекономрозвитку України, 2013. IV, 7 с. (Інформація та документація).

35. ДСТУ 4861:2007. Видання. Вихідні відомості (ISO 8:1977, NEQ;

ISO 1086:1991, NEQ; ISO 7275:1985, NEQ). Вперше (зі скасуванням ГОСТ 7.4–86, ГОСТ ЭД 1 7.4–90); чинний від 2009–01–01. Київ : Держспоживстандарт України, 2007. IV, 45 с. (Інформація та документація).

36. ДСТУ 7157:2010. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості. Вперше; чинний від 2010–07–01. Київ, 2010. 14 с. (Інформація та документація).

37. ДСТУ 4826:2007. Видання інформаційні. Загальні вимоги. Вперше (зі скасуванням ГОСТ 7.23–80) ; чинний від 2009–01–01. Київ, 2008. 9 с. (Інформація та документація).

38. ДСТУ 3814:2013. Видання. Міжнародна стандартна нумерація книг (ISO 2108:2005, NEQ). На заміну ДСТУ 3814–98; чинний від 2014–01–01. Київ, 2014. 5 с. (Інформація та документація).

39. ДСТУ 7343:2013. Видання. Міжнародна стандартна нумерація нотних видань (ISO 10957:2009, NEQ). Вперше; чинний від 2014–01–01. Київ, 2014. 5 с. (Інформація та документація).

40. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. На заміну ДСТУ 3017–95; чинний від 2016–07–01. Київ, 2016. 38 с. (Інформація та документація).

41. ДСТУ 8344:2015. Видання. Основні елементи. Терміни та визначення понять. Вперше (зі скасуванням ДСТУ 3018–95); чинний від 2017–07–01 (Інформація та документація). Київ, 2017. 33 с.

42. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. Зі скасуванням ГОСТ 7.5–88; чинний від 2010–10–01. Київ, 2010. 14 с. (Інформація та документація).

43. ДСТУ 8299:2015. Знак охорони авторського права. Правила подання у виданнях. Вперше; чинний від 2017–07–01. Київ, 2019. 12 с. (Інформація та документація).

44. ДСТУ ISO 3297:2018 (ISO 3297:2017, IDT). Міжнародний стандартний серіальний номер (ISSN). На заміну ДСТУ 4515:2006; чинний від 2019.01.01. Київ, 2019. 5 с. (Інформація та документація).

45. ДСТУ 8602:2015. Статистичний облік випуску видань. Основні положення. Вперше; чинний від 2017–07–01. Київ, 2017. 21 с. (Інформація та документація).

46. Дубас Т. Бібліотеки науково-дослідних установ НАНУ в системі соціальних комунікацій: видавничий аспект. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2010. Вип. 27. С. 247–255.

47. Дубас Т. Видавнича діяльність наукової бібліотеки в контексті інтенсифікації інформаційних обмінів: методичні аспекти. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 46. С. 45–61. <https://doi.org/10.15407/np.46.045>.

48. Дубас Т. Видавнича діяльність НБУВ як сфера наукового знання і практичної діяльності. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 35. С. 327–332.

49. Дубас Т. П. Видавнича діяльність сучасних бібліотек в електронному світі. *Znanstvena misel journal*. Ljubljana, Slovenia, 2019. № 36. Vol. 3. pp. 11–16.

50. Дубас Т. Видавнича діяльність як важлива складова науково-дослідної роботи НБУВ (2005–2010). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2011. Вип. 32. С. 377–384.

51. Дубас Т. Видавнича практика СІАЗ НБУВ в умовах розвитку електронних інформаційних технологій. *Бібліотека і розвиток доступу до правової та соціально значущої інформації* : зб. матеріалів Міжнар. наук. конф. «Інноваційна модель наукової бібліотеки ХХІ століття» (Київ, 9–10 жовт. 2012 р.) : дод. до зб. наук. пр. «Наукові праці Національної

бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 33». Київ, 2012. С. 126–129.

52. Дубас Т. Видавнича продукція НБУВ на сучасному етапі: проблеми, перспективи. *Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2013 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. С.141–143.

53. Дубас Т. Видова специфіка інформаційно-аналітичних видань: стан і перспективи розвитку. *Бібліотека. Наука. Комунікація: 100-річчя Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 листоп. 2018 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. центрів – членів МААН. Київ, 2018. С. 300–304.

54. Дубас Т. Інформаційний ринок і видавнича діяльність наукових бібліотек. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2009. Вип. 25. С. 76–86.

55. Дубас Т. Методичні аспекти видавничої діяльності сучасної наукової бібліотеки. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. центрів – членів МААН. Київ, 2017. С. 207–210.

56. Дубас Т. Науково-видавнича діяльність бібліотек як чинник розвитку комунікаційних процесів. *Бібліотека. Наука. Комунікація* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2015 р.) : у 2 ч. Ч. 1 / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к інформ. центрів академій наук – членів МААН. Київ, 2015. С. 257–259.

57. Дубас Т. Науково-видавнича діяльність НБУВ: розвиток напрямів, видів та жанрів видавничої продукції (1991–2019). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2020. Вип. 58. С. 377–393.

58. Дубас Т. Організація видавничої діяльності в сучасній бібліотеці: нові тенденції в бібліотечному просторі. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2016. Вип. 43. С. 461–475.

59. Дубас Т. Особливості використання електронних технологій у підготовці наукових бібліотечних видань. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Вип. 30. Київ, 2011. С. 277–287.

60. Дубас Т. Представлення наукових видань у міжнародних наукометричних базах: видавничі стандарти. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Вип. 52. Київ, 2019. С. 339–349.

61. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності наукової бібліотеки в системі соціальних комунікацій. *Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 10–11 верес. 2015 р. Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2015. Електрон. текст. дані (340 КБ). URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/29648>.

62. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності наукової бібліотеки і вдосконалення якісних аспектів цієї діяльності. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2015. Вип. 41. С. 264–283.

63. Дубас Т. Роль видавничої діяльності НБУВ у поліпшенні інформаційного забезпечення науковців. *Учений інформаційного покоління: інновації, традиції та перспективи* : зб. матеріалів третьої міжнар. наук. конф. молодих учених (Київ, 17 трав. 2012 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. С. 97–99.

64. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах цифрового

середовища. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 36. С. 452–460.

65. Дубас Т. Розвиток електронних інформаційно-аналітичних продуктів сучасної бібліотеки (з практичного досвіду СІАЗ НБУВ). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2012. Вип. 33. С. 371–378.

66. Дубас Т. Роль бібліотечних закладів у реалізації програми інформатизації українського суспільства. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2009. Вип. 23. С. 44–52.

67. Дубас Т. Трансформація видавничої діяльності наукової бібліотеки в умовах цифрового середовища. *Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору* : матеріали Міжнар. наук. конф., Київ, 21–23 жовт. 2014 р. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. С. 202–205.

68. Дубровіна Л. А. Бібліотеки в системі інституцій національної пам'яті України та національної культурної спадщини. *Рукописна та книжкова спадщина України*. Київ, 2016. Вип. 20. С. 232–251.

69. Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2009. 530 с.

70. Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Історія Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського. 1965–1991 / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 373 с.

71. Дубровина Л. А. Кодикологические исследования рукописных книг в Национальной библиотеке Украины В. И. Вернадского в 1991–2008 гг. *Научная книга. Международный научно-практический журнал*. М., 2012. № 1: Спец. вып. С. 63–66.

72. Дубровіна Л. А. Набуття Бібліотекою статусу національної. Новий Статут Бібліотеки та визначення напрямів її діяльності як науково-дослідного та культурно-просвітницького комплексу (1996–2002 рр.). *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у перше десятиліття її незалежності*. С. 83–96.

73. Дубровіна Л. А. Нове покоління бібліотечних довідників: путівник з історико-культурних фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики* : матеріали III Міжнар. наук. конф., Київ 16–18 трав. 2006 р. / М-во освіти і науки України, Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв [та ін.]. Київ, 2006. С. 194–195.

74. Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Розвиток наукових напрямів у бібліотекознавстві, книгознавстві, бібліографознавстві у період незалежності України. *Бібліотечна справа в Україні в XX столітті*. Київ, 2009. С. 467–500.

75. Дубровіна Л. А. Рукописно-книжна спадщина України в сфері національної культури: створення традиційних та електронних ресурсів. *Рукописна та книжкова спадщина України*. Київ, 2014. Вип. 18. С. 286–315.

76. Дубровіна Л., Лобузін К. Створення національної системи наукометричної інформації та Українського національного індексу цитування: перспективи консолідації ресурсів. *Бібл. вісн.* 2019. № 6. С. 3–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2019_6_3.

77. Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства / [О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, В. М. Горовий та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2011. 235 с.

78. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 : Послання Президента України до Верховної Ради України від 30 квіт. 2002 р. *Урядовий кур'єр*. 4 черв. 2002.

79. Елепов Б. С., Лаврик О. Л. Библиотека в системе научных коммуникаций. *Библиосфера*. 2005. № 1. С. 5–13. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/biblioteka-v-sisteme-nauchnyh-kommunikatsiy>.

80. Збірник нормативних документів з питань упорядкування видавничої діяльності установ НАН України / уклад. і упоряд. Радченко А. І., Болкотун З. А. Київ : Академперіодика, 2013. 104 с.

81. Звіт про діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 2016 році. Затв. рішенням Ученої ради Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського 28 груд. 2016 р., протокол № 12. с. 23, 47. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/3741>.

82. Звіт про діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 2017 році. Затв. рішенням Ученої ради Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського 27 груд. 2017 р., протокол № 13. с. 33. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4014>.

83. Звіт про наукову діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 2018 році. Затв. рішенням Ученої ради Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського 15 січ. 2019 р., протокол № 1. с. 37. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4831>.

84. Звіти Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського про наукову діяльність у 2011, 2012, 2015, 2019 р. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/taxonomy/term/46>.

85. Земсков А. И., Шрайберг Я. Л. Электронная информация и электронные ресурсы: публикации и документы, фонды и библиотеки. М. : ФАИР, 2007. 527 с.

86. Іванченко Р. Г. Літературне редагування. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Вища шк., 1983. 248 с.

87. Ільганаєва В. О. Бібліотека в сучасному інформаційному середовищі: основні стратегії розвитку. *Вісн. Харк. держ. акад. культури. Вип. 1. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформатика* : зб. наук. пр. Харків : ХДАК. 1999. С. 30–37.

88. Інститут історії аграрної науки, освіти та техніки при ННСГБ НААН.

URL:

http://dnsgb.com.ua/pro_biblioteku_centra_istorii_agrarnoi_nauki.html.

89. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1918–2018 / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2018. 472 с.

90. Інформаційна діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського: перспективи розвитку : монографія / НАПН України, ДНПБУ ім. В. О. Сухомлинського. Київ : [б. в.], 2015. 240 с.

91. Інформаційно-аналітична підтримка педагогічних досліджень на основі електронних систем відкритого доступу : посібник / Іванова С. М., Кільченко А. В., Лабжинський Ю. А., Лупаренко Л. А., Новицька Т. Л., Одуд О. А., Спірін О. М., Ткаченко В. А., Шиненко М. А., Яцишин А. В. ; за наук. ред. Спіріна О. М. ; Ін-т інформ. технол. і засобів навч. НАПН України. Київ, 2017. 157 с.

92. Інформація про найважливіші результати реалізації протягом 2014–2018 рр. Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр. : додаток 1 до постанови Президії НАН України від 10.04.2019 № 114.

URL:

<http://www.nas.gov.ua/legaltexts/Pages/regulation.aspx?ffn1=ActID&fft1=Eq&ffv1=P-190410-114>.

93. Інформаційно-бібліотечна рада Національної академії наук України: історія діяльності, документи і матеріали / авт.-упоряд.: А. А. Свобода, Г. І. Солоїденко, Т. Л. Кулаковська ; відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Інформ.-бібл. рада НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 142 с.

94. Ивбуле Д. Книжное дело и библиография в Латвии и изгнании, XX–XXI век: достижения и перспективы. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/31378/06-Ivbule.pdf?sequence=1>.

95. Камінська А. М., Назаровець С. А. Crossref як джерело наукометричних даних для соціальних та гуманітарних наук. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*. 2018. № 3. С. 26–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dtssi_2018_3_5.

96. Каргіна О. Галузева інформаційно-аналітична діяльність ДНСГБ УААН. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського* / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, АБУ. Київ, 2007. Вип. 18. С. 64–65.

97. Квітко І. С., Курдина З. І. Іван Огієнко – редактор і видавець. *Поліграфія і видавнича справа*. 1994. № 29. С. 182–187.

98. Квітко І. С. Михайло Грушевський – видавець і редактор. *Палітра друку*. 1994. № 1. С. 35–37.

99. Квітко І. С. Сучасний стан і перспективи розвитку академічного книговидання в Україні. *Книга і преса в контексті культурно-історичного розвитку українського суспільства*. Львів : Укр. акад. друкарства, НТШ, 1995. С. 20–33.

100. Князева О. Ф., Рязанцева Л. П. Совершенствование издательской деятельности национальных библиотек субъектов Российской Федерации. URL: http://www.lib.cap.ru/d_conf2.asp.

101. Коваль Н. В. Відповідність академічних періодичних видань вимогам міжнародних наукометричних баз даних (на прикладі видань, співзасновниками яких є установи Відділення економіки НАН України). *Наука України у світовому інформаційному просторі*. Вип. 14. Київ : Академперіодика, 2017. С. 79–84.

102. Кодикологічні, кодикографічні, палеографічні та археографічні дослідження Інституту рукопису НБУВ: бібліографічний огляд (1988–2003 рр.). *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: до 10-річчя заснування відділу спеціальних іст. дисциплін Ін-ту історії України НАН України* : зб. наук. пр. : у 2 ч. / НАН України, Ін-т історії України. Київ, 2004. Число 11, ч. 2. С. 44–64.

103. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 02.09.2019).

104. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення: 20.04.2019).

105. Концепція формування сегмента видавничої продукції Національної академії наук України в електронному середовищі. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. Вип. 11. Київ : Академперіодика, 2015. С. 143–151. URI: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/123000>.

106. Кулаковська Т. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського як науково-дослідна установа: основні напрями діяльності. *Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: Книгозн. бібліот. інф. технол.* 2010. Вип. 5. С. 165–172. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlukbit_2010_5_16.pdf.

107. Лаврик О. Л. Академическая библиотека в современной информационной среде. Новосибирск : Издательство СО РАН, 2003. 245 с.

108. Лаврик О. Л. Академические библиотеки: состояние и модель развития в современной информационной среде : автореф. дисс. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук : спец. 05.25.03 «Библиотечноеведение, библиографоведение и книговедение». Новосибирск, 2003. 59 с. URL: http://www.spsl.nsc.ru/fulltext/GPNTB/023_gpntb.pdf.

109. Литвин В. Формування єдиного науково-інформаційного простору України: здобутки і проблеми розвитку. *Бібл. вісн.* 2006. № 6. С. 43–48.

110. Лобузіна К. Технології організації знаннєвих ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності : монографія / відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 252 с.

111. Медведєва В. М. Роль бібліотек як універсальних інформаційних центрів у процесі демократизації. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2009. Вип. 23. С. 129–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2009_23_11.

112. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста. 2-е изд., перераб. М. : Книга, 1980. 320 с.

113. Московкин В. М., Пересыпкин А. П. Влияние запуска публикационной стимулирующей меры на качественную структуру публикаций (на примере НИУ «БелГУ»). *Научный результат*. 2015. № 3. С. 5–18.

114. Мотульский Р. С. Библиотека как социальный институт. Минск : Бел. гос. ун-т культуры, 2002. URL: http://old.nlb.by/director/images/stories/docs/CD-ROM/soc_inst/soc_inst.htm.

115. Мриглов І. М., Мриглов О. І. Вітчизняна наукова періодика: загальний аналіз, тенденції та проблеми. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. Київ : Академперіодика, 2013. Вип. 8. С. 37–53. URL:

http://www.nas.gov.ua/publications/books/series/9789660247048/Documents/2013_8/37_NU-8-Mryglod.pdf.

116. Назаровець С. Проект Open Ukrainian Citation Index (OUCI): ідея, принцип роботи та перспективи розвитку. *Інтелектуальна власність в Україні*, 2019, по. 3, pp. 10–13.

117. Наказ Державного комітету телебачення та радіомовлення України від 3 черв. 2009 р. № 194 : Про затвердження форм звітності № 1-В (книги) (квартальна) «Звіт про випуск книжкової продукції», № 1-В (ЗМІ) (піврічна) «Звіт про випуск продукції друкованих засобів масової інформації» та інструкцій щодо їх заповнення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0559-09> (дата звернення: 31.03.2020).

118. Наукова бібліотека Львівського національного університету ім. І. Франка. URL: http://library.lnu.edu.ua/bibl/index.php?option=com_content&view=category&id=54&Itemid=133.

119. Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Група науково-методичного забезпечення видавничої діяльності НАН України. URL: <http://www.nas.gov.ua/publications/nvt/Pages/group.aspx>.

120. Науково-дослідний інститут пресознавства. URL: <http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/pro-biblioteku/struktura-biblioteki/naukovo-doslidnyj-instytut-presoznavstva/>.

121. Науково-дослідний центр періодики (1993–2003 pp.) : у 2 т. / НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаники НДЦ періодики ; уклад. М. М. Романюк ; відп. ред. Л. В. Сніцарчук. Львів, 2003. Т.1: Наукова діяльність:

Показчик видань. 332 с. Т. 2: Постаті: Бібліографічний показчик. Львів, 2003.

122. Національна академія наук України. Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Порядок розповсюдження та обліку видавничої продукції науковими установами НАН України. URL: http://www1.nas.gov.ua/PUBLICATIONS/Q_A/Pages/.

123. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : вебсайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

124. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: видання бібліотеки та література про її діяльність (2004–2018 рр.) : наук.-бібліогр. показч. / редкол.: Л. А. Дубровіна, Т. В. Добко, О. С. Онищенко [та ін.] ; наук. ред. С. С. Кіраль ; уклад.: С. А. Дзюбич, І. Г. Лиханова ; за участю О. В. Давидович, С. О. Денисової, Е. П. Євженко ; бібліогр. ред. Л. С. Новосьолової ; НАН України. Київ, 2018. 593 с.

125. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в науково-інформаційному просторі (2000–2018) : [монографія] / В. М. Горовий, В. В. Струнгар, К. В. Лобузін [та ін.] ; відп. ред. В. М. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 344 с.

126. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (1993–2003 рр.): наук.-бібліогр. показч. видань б-ки та літ. про її діяльність / уклад. Н. М. Погребецька ; наук. ред. В. Ю. Омельчук. Київ, 2015. 518. с.

127. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у перше десятиліття незалежності України (1991–2002) : [монографія] / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко, В. М. Горовий [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 436 с.

128. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України. URL: <http://dnsgb.com.ua/dnsgb.html>.

129. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України. Про бібліотеку. Вергунов Віктор Анатолійович. URL: http://dnsgb.com.ua/pro_bibl_vergunov.html.

130. Національний інформаційний суверенітет у контексті розвитку новітніх інформаційних технологій / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2011. 154 с.

131. Немошкаленко В. В. Бібліотеки в системі інформаційного забезпечення науки, освіти, культури. *Бібл. вісн.* 1997. № 6. С. 3–5.

132. Немошкаленко В. В. Інформаційне забезпечення української науки. *Бібл. вісн.* 2001. № 1. С. 6–8;

133. Немошкаленко В. В. Нові інформаційні технології та нові форми взаємодії бібліотек. *Бібл. вісн.* 1999. № 5. С. 6–9.

134. Немошкаленко В. В. Тенденції глобалізації економіки, науки, освіти в ХХІ столітті та завдання науково-інформаційної діяльності бібліотек. *Бібл. вісн.* 2001. № 6. С. 2–7.

135. Никонорова Е. В. Трансформация современной библиотеки: новые возможности для партнерства в издательской деятельности. *Книжная индустрия.* 2012. № 7, сент. URL: <http://www.bookind.ru/categories/library/730/>. 2012.

136. Омельчук В. Національна бібліографія України: тенденції розвитку, проблеми розробки. *Бібл. вісн.* 1995. № 5. С. 1–13.

137. Омельчук В. Национальная библиография Украины. *Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования,*

тенденции развития : науч.-практ. и теор. сб. Киев, 2000. Вып. 1. С. 186–195.

138. Онищенко А. С. Доминирующая тенденция развития информационной сферы. *Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития*: науч.-практ. и теор. сб. Киев, 2000. Вып. 1. С. 3–6.

139. Онищенко О. С., Горовий В. М. Енциклопедія сучасної України / НАН України, Наук т-во ім. Шевченка. Київ, 2008. Т. 8. А–Г. С. 704.

140. Онищенко О., Попроцька В. Наукова діяльність Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (1993–1998). *Бібл. вісн.* 1998. № 3. С. 6–13.

141. Онищенко О., Попроцька В. Основні підсумки наукової діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Бібл. вісн.* 2000. № 2. С. 6–15; 2001. № 2. С. 3–14; 2002. № 3. С. 3–15.

142. Онищенко О. С. Поширення наукових знань як чинник інтелектуального збагачення суспільства. *Соціокультурні чинники розвитку інтелектуального потенціалу українського суспільства і молодь* : наук. пр. матеріали конф. Київ, 2001. С. 46–51.

143. Онищенко О. Українські бібліотеки у 90-х роках ХХ ст. Основні тенденції розвитку та напрями діяльності. *Бібл. вісн.* 2009. № 3. С. 12–23;

144. Онищенко О. С. Формування науково-дослідних напрямів діяльності ЦНБ ім. В. І. Вернадського АН України. 1992–1995. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у першому десятилітті незалежності України*. С. 221–222.

145. Основні вимоги до веб-ресурсу наукового періодичного видання Національної академії наук України. URL: https://akademperiodyka.org.ua/sites/default/files/Site-VYMOGY_0.pdf.

146. Основные направления развития ЦНБ им. В. И. Вернадского АН УССР на период до 2005 г. / Н. И. Сенченко, Л. А. Дубровина, Л. І. Костенко, М. С. Слободяник. Київ, 1989. 12 с.

147. Пальчук В. Бібліотеки в інформаційно-аналітичному забезпеченні органів державної влади : монографія / наук. ред. В. М. Горювий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 314 с.

148. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навч. посіб. Львів : ВФ Афіша, 2006. 416 с.

149. Перелік видань, підготовлених і виданих СІАЗ, НЮБ та ФПУ у 2016–2018 рр. : додаток 4. URL: <http://nbuviap.gov.ua/images/zvitu/Perelik%20vydan%20pidhotovlenykh%20i%20vydanykh2016-2018.pdf>.

150. Періодичні видання. Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України : офіц. ресурс. URL: <http://www.nas.gov.ua/publications/periodics/UA/Pages/default.aspx>.

151. Петрова Л. Г. Соціально-економічні аспекти розвитку бібліотек України у сучасних умовах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Харків. держ. акад. культури. Х., 2006. 45 с.

152. Петров Р. В., Васильев В. И. Издательская деятельность РАН: практика последнего десятилетия. URL: <http://library.ua/m/articles/view/ИЗДАТЕЛЬСКАЯ-ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ-РАН-ПРАКТИКА-ПОСЛЕДНЕГО-ДЕСЯТИЛЕТИЯ>.

153. Підсумки діяльності Національної академії наук України у 2018 році та завдання на наступний період : доповідь президента НАН України академіка Б. Є. Патона Загальним зборам НАН України 25 квітня 2019 року. URL: <http://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=4923>.

154. План заходів на 2019–2023 рр. з реалізації «Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр.» : додаток 2 до постанови Президії НАН України від 10.04.2019 № 114. URL: <http://www.nas.gov.ua/legaltexts/DocPublic/P-190410-114-2.pdf>.

155. Погореловська І. Проблеми інтеграції вітчизняних серіальних видань у міжнародне соціокомунікативне середовище: ідентифікаційний аспект. *Вісн. Книжк. палати*. 2015. № 7. С. 9–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2015_7_3.

156. Половинчак Ю. Продукция информационно-аналитических центров библиотек / Междунар. ассоц. акад. наук, Рос. акад. наук. *Книжная культура: Опыт прошлого и проблемы современности: К 280-летию академического книгоиздательства в России* : материалы Междунар. науч. конф. (Москва, 18–19 дек. 2008 г.). М. : Наука, 2008. 431 с.

157. Положення про Науково-видавничий центр : затв. гендиректором Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського О. С. Онищенко 16.04.2002. Київ, 2002. 5 с.

158. Положення про Національний репозитарій академічних текстів : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 541. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2017-%D0%BF>.

159. Польовик С. Сучасні інформаційні послуги як основа реалізації інформаційної функції бібліотеки. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2014. Вип. 39. С. 185–193.

160. Попроцкая В. Г. Научная и издательская деятельность Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского. *Вестн. БАН*. 2003. № 1. С. 60–65.

161. Постанова Президії НАН України «Про затвердження Положення про Науково-видавничу раду НАН України та її складу» від 07.02.2003 № 20. Нормативні акти НАН України. URL: <http://www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/UnitsNAS/Presidium/nov/Pages/default.aspx>.

162. Постанова Президії НАН України «Про затвердження складу Науково-видавничої ради НАН України» від 07.11.2012 № 234. Нормативні акти НАН України. URL: <http://www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/UnitsNAS/Presidium/nov/Pages/default.aspx>.

163. Присяжна Л. Наукові бібліотеки як центри інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного управління (на прикладі НБУВ). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2014. Вип. 39. С. 138–146.

164. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3792-XII. Відом. Верховної Ради України. 1994. № 13, ст. 64. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 25.09.2019).

165. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27 січ. 1995 р. № 32/95-ВР. Відом. Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 7, ст. 45. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.09.2019).

166. Про вдосконалення діяльності органів виконавчої влади з питань інформування населення : Указ Президента України від 17.02.2001 р. № 101/2001. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/101/2001> (дата доступу: 23.09.2019).

167. Про видавничу справу : Закон України від 5 черв. 1997 р. № 318/97-ВР. Відом. Верховної Ради України. 1997. № 32, ст. 206. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 02.09.2019).

168. Про внесення змін до Порядку розповсюдження та обліку видавничої продукції науковими установами НАН України : Постанова Президії Національної академії наук України від 23.02.2012 р. URL: http://www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/nas/2012/directions/OpenDocs/120223_113.pdf.

169. Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 р. № 55. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-%D0%BF>.

170. Про державний реєстр видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.1998 р. № 1540. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-98-%D0%BF>.

171. Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні: Закон України від 6 берез. 2003 р. № 601-IV. Відом. Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 24, ст. 162. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/601-15#Text> (дата звернення: 25.09.2019).

172. Про деякі заходи щодо державної підтримки книговидавничої справи і популяризації читання в Україні : Указ Президента України від 19.06.2013 р. № 336/2013.

173. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16 листоп. 1992 р.

№ 2782-XII. Відом. Верховної Ради України. 1993. № 1, ст. 1. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12> (дата звернення: 25.09.2019).

174. Про забезпечення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського науковими виданнями для міжнародного книгообміну : Постанова Президії Національної академії наук України від 11.11.2009 р. № 306. URL: http://www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/nas/2009/regulations/OpenDocs/091111_306.pdf.

175. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25 квіт. 2019 р. № 2704-VIII. Відом. Верховної Ради (ВВР), 2019, № 21, ст. 81. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 25.09.2019).

176. Про засади державної мовної політики : Закон України від 3 лип. 2012 р. № 5029-VI. Відом. Верховної Ради України. 2013. № 23, ст. 218. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17> (дата звернення: 02.09.2019).

177. Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права та суміжних прав : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 № 72. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72-2003-%D0%BF>.

178. Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серп. 1992 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-92-%D0%BF>.

179. Про затвердження Положення про електронні наукові фахові видання : Наказ Міністерства освіти і науки України, Національної академії наук України, Вищої атестаційної комісії України від 30.09.2004 № 768/431/547. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1329-04>.

180. Про затвердження Положення про періодичне видання Національної академії наук України : Постанова Президії Національної академії наук України від 07.11.2008 р. № 283. URL: http://www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/nas/2008/regulations/OpenDocs/081107_283.pdf.

181. Про затвердження Порядку затвердження словників з українського правопису як загальнообов'язкових довідкових посібників при використанні української мови та офіційного видання таких довідників : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.04.2013 р. № 298. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/298-2013-%D0%BF>.

182. Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України»: наказ МОН України від 15 січ. 2018 р. *Міністерство освіти і науки України.* URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/nakaz-mon-vid-15-sichnya-2018-r-pro-zatverdzhennya-poryadku-formuvannya-pereliku-naukovih-fahovih-vidan-ukrayini>.

183. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента України від 11 черв. 1998 р. № 615/98. *Верховна Рада України. Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98>.

184. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї

мережі в Україні : Указ Президента України від 31 лип. 2000 р. № 928/2000. *Офіц. вісн. України*. 2000. № 31. Ст. 1300. С. 11–13.

185. Про інформатизацію соціогуманітарних досліджень : Постанова Президії НАН України від 10 жовт. 1997 р., № 342. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0342550-97>.

186. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII. Відом. Верховної Ради України. 1992. № 48. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2657-12> (дата звернення: 02.09.2019).

187. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25 черв. 1993 р. № 3322-XII. Відом. Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 33, ст. 345. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12> (дата звернення: 02.09.2019).

188. Про надання Центральній науковій бібліотеці імені В. І. Вернадського статусу національної : Указ Президента України від 5 квіт. 1996 р. № 244/96. *Збірник указів Президента України*. 1996. Вип. 2. С. 19.

189. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листоп. 2015 р. № 848-VIII. Відом. Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3, ст. 25. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 27.09.2019).

190. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 4 лют. 1998 р. № 74/98-ВР. Відом. Верховної Ради України. 1998. № 27–28. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.09.2019).

191. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України № 344/2013 від 25.06.2013 р. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

192. Про Національну юридичну бібліотеку : Указ Президента України від 23.07.1999 р. № 921/99. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/u921_99.html.

193. Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України : Указ Президента України від 31.05.2018 № 156/2018. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156/2018>.

194. Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України : Указ Президента України від 22 берез. 2000 р., № 490/2000. *Офіц. вісн. України.* 2000. № 13. Ст. 513. С 59–60.

195. Про обов'язковий примірник документів : Закон України від 9 квіт. 1999 р. № 595-XIV. *Відом. Верховної Ради України.* 1999. № 22–23, ст.199. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-14> (дата звернення: 25.09.2019).

196. Про організацію роботи Національної юридичної бібліотеки в структурі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : Постанова Президії Національної академії наук України від 17.05.2000 р.

197. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (дата звернення: 20.06.2019).

198. Про порядок доставляння обов'язкових примірників документів : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.05.2002 р. № 608. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/608-2002-%D0%BF> (дата звернення: 25.10.2019).

199. Про приєднання до Статуту Міжнародного центру реєстрації серіальних видань (Міжнародного центру ISSN) : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 163. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2019-%D0%BF>(дата звернення: 25.10.2019).

200. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 25.02.2017 р. № 47/2017. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017>.

201. Про стан та перспективи розвитку інформаційних технологій в Україні : Постанова Президії НАН України від 13 квіт. 2001 р., № 102. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0102550-01>.

202. Про створення Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади в Центральній науковій бібліотеці ім. В. І. Вернадського НАН України : Постанова Президії НАН України № 334-Б від 14.12.1995 р. URL: http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/all_files/201512_artilces_field_dopmat_files/rishennya.pdf.

203. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15. 05.2013 р .

№ 386-р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80/>.

204. Романюк М. М. Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю (1870–1940 рр.). Львів : Фенікс, 2000. 588 с.

205. Романюк М. М., Галушко М. В. Українські часописи Коломиї (1865–1994 рр.) : іст.-бібліогр. дослідж. Львів, 1996. 238 с.

206. Самохіна Н., Кудименко Л., Мартинюк О. Бібліотечна фахова періодика України в цифрових наукових комунікаціях. *Бібл. вісн.* 2020. № 1. С. 33–39. URL: http://bv.nbuv.gov.ua/doc/bv_2020_1_7.

207. Семячкин Д. А., Сергеев М. А., Кисляк Е. В. Возможные пути развития открытой науки в России =Possible ways to develop Open Science in Russia. *Научная периодика: проблемы и решения*. 2015. № 2, Т. 5. С. 89–94. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/vozmozhnye-puti-razvitiya-otkrytoy-nauki-v-rossii>.

208. Сенченко М. І. Книговидання у світі та в Україні. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. Київ, 2004. № 2. С. 50–57.

209. Сикорский Н. М. Теория и практика редактирования : учебник для вузов / 2-е изд., испр. и доп. М. : Высш. школа, 1980. 328 с. 41.

210. Слободяник М. С. Базова модель бібліотеки як соціально-комунікаційної інституції. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2009. № 4. С. 5–7.

211. Слободяник М. С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій в період освоєння інформаційних технологій : дис. ... д-ра іст. наук : спец. 05.25.03 «Бібліотекознавство і бібліографознавство» / НАН України, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського. Київ, 1995. 400 с. Бібліогр.: с. 360–400 (547 назв).

212. Сніцарчук Л. Дослідницьке двадцятиліття науковців Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. *Бібл. вісн.* 2014. № 3. С. 41–45.

213. Сніцарчук Л. В. Українська преса Галичини (1919–1939 рр.) і журналістикознавчий дискурс : монографія. Львів, 2009. 416 с.

214. Сніцарчук Л. В. Українська сатирично-гумористична преса Галичини 20–30-х рр. XX ст.: історико-функціональний аспект та інтерпретаційні особливості. Львів, 2001. 240 с.

215. Соловяненко Д. Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі: Частина перша. Академічна бібліотека як видавець. *Бібл. вісн.* 2010. № 4. С. 3–14.

216. Солонська Н. Г., Бровкін А. Г. Академік Олексій Онищенко – учений, організатор науки, культуролог, бібліотекознавець: До 70-річчя від дня народження. *Архівознавство, археографія, джерелознавство* : зб. наук. пр. Київ, 2003. Вип. 6. С. 189–207.

217. Статут Національної академії наук України (нова редакція). Київ, 2016. URL: <http://www.nas.gov.ua/legaltexts/DocPublic/P-160414-2-1.pdf>.

218. Статут НБУВ 1997 р. *Архів НБУВ*, оп. 1, арк. 1–20.

219. Струнгар А. В. Інформаційно-аналітичний портал бібліотеки як засіб наукової комунікації : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.03. Київ, 2016. 210 с.

220. Тикунова И. П. Концептуальная модель современной библиотеки: социально-философский анализ [Рукопись] : дис. ... канд. филос. наук : [спец.] 09.00.11 «Социальная философия» : защищена 13.03.2007; науч. рук. М. Ю. Опенков ; Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования «Помор. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова». Архангельск : [б. и.], 2007. 129 с. URL: http://tikunova-i.narod.ru/ni/koncept_dis.htm.

221. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця : практ. посіб. 2-е вид., стер. Київ : Наша культура і наука, 2006. 560 с.

222. Фахові видання НБУВ : міжнародні вимоги до представлення наукових публікацій (Пам'ятка редактору наукового фахового видання) / підгот. К. В. Лобузін. 2015. Лют. URL: http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/basicpage_files/201503_basicpage_files_mat/journal_memory.pdf.

223. Феллер М. Д., Квітко І. С., Шевченко М. Г. Довідник коректора. Харків : Ред.-вид. відділ Кн. палати УРСР, 1973.

224. Феллер М. Д. Структура произведения. М. : Книга, 1981. 272 с.

225. Фоскетт Д. Дж. Пути коммуникации: книги и библиотеки в информационном веке. *Международный форум по информации* / Всерос. ин-т науч. и техн. информации. М., 2005. Т. 30. № 1. 29 с.

226. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ : вебсайт. URL: <http://nbuviap.gov.ua/>.

227. Т. Г. Шевченко: бібліограф. покажч. 1965–1988 / АН УРСР, ЦНБ ім. В. І. Вернадського ; уклад.: Л. В. Беляєва, Н. М. Мислович ; відп. ред. В. С. Бородін. Київ, 1989. 402 с.

228. Т. Г. Шевченко: Бібліографія ювіл. літератури 1960–1964 / уклад. Ф. К. Сарана ; відп. ред. Є. П. Кирилюк. Київ : Наук. думка, 1968. 624 с.

229. Т. Г. Шевченко в епістолярії відділу рукописів ДПБ АН УРСР. *АН УРСР* / упоряд. А. Г. Адаменко, М. П. Візир, І. Д. Лисоченко, Й. В. Шубинський ; відп. ред. Ф. К. Сарана. Київ : Наук. думка. 1966. 492 с.

230. Шрайберг Я. Л. Современные тенденции развития библиотечно-информационных технологий. Ежегодный доклад. Науч. и техн. б-ки : сб. по вопр. теории и практики библиотеч. дела ; М-во пром-сти,

науки и технологий Российской Федерации, Гос. публ. науч.-техн. б-ка России. М., 2002. № 1. С. 27–28.

231. Яцкив Я. С., Вакаренко Е. Г. Издательская деятельность Национальной академии наук Украины: современный период. *Научная книга на постсоветском пространстве* : материалы II Междунар. науч. конф. (Москва, 19–21 сент. 2007 г.) : в 2-х ч. / сост. Д. Н. Бакун, М. А. Ермолаева ; Совет по книгоизданию при МААН, Отд-ние ист.-филол. наук РАН, НПО «Изд-во “Наука”» РАН, Науч. центр исследований истории кн. культуры. М. : Наука, 2007. Ч. 2. С. 252–254.

232. Яцкив Я. С., Радченко А. И. Научно-издательский совет Национальной академии наук Украины: к 75-летию со дня основания. Книжная культура: опыт прошлого и проблемы современности. М. : Наука, 2008. С. 410–413.

233. Яцкив Я. С. Об актуальных вопросах академического книгоиздания и книгораспространения в Украине. *Научное книгоиздание и книжная культура на пространстве СНГ*. М. : Наука, 2010. С. 93–94.

234. Luzón M. J. The Added Value Features of Online Scholarly Journals. *Journal of Technical Writing and Communication*. 2007. Vol. 37, issue 1, pp. 59–73. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.2190/H702-6473-8569-2R3Q>.

235. Qayyum, F. and Afzal, M. T. Identification of important citations by exploiting research articles’ metadata and cue-terms from content. *Scientometrics*. 2019. Vol. 118, issue 1, pp. 21–43. <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2961-x>.

236. Tennant J. P., Crane H., Crick T., et al. Ten Hot Topics around Scholarly Publishing. *Publications*. 2019. Vol. 7, issue 2, p. 34. URL: <https://www.mdpi.com/2304-6775/7/2/34/htm>.

237. WorldCat. URL: www.oclc.org/en/worldcat.html.

238. Youtie, J., Carley, S., Porter, A. L. and Shapira, P. Tracking researchers and their outputs: new insights from ORCIDs. *Scientometrics*. 2017. Vol. 113, issue 1, pp. 437–453. <https://doi.org/10.1007/s11192-017-2473-0>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію основних положень дисертаційної роботи

Список публікацій здобувача за темою дисертації:

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Статті, опубліковані у наукових фахових виданнях України:

1. Дубас Т. Бібліотеки науково-дослідних установ НАНУ в системі соціальних комунікацій: видавничий аспект. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2010. Вип. 27. С. 247–255.
2. Дубас Т. Видавнича діяльність як важлива складова науково-дослідної роботи НБУВ (2005–2010). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2011. Вип. 32. С. 377–384.
3. Дубас Т. Видавнича діяльність наукових бібліотек у сучасному інформаційному середовищі: тенденції розвитку. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2014. Вип. 39. С. 341–350.
4. Дубас Т. Видавнича діяльність наукової бібліотеки в контексті інтенсифікації інформаційних обмінів: методичні аспекти *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2017. Вип. 46. С. 45–61.
5. Дубас Т. Видавнича діяльність НБУВ як сфера наукового знання і практичної діяльності. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 35. С. 327–332.

6. Дубас Т. Інформаційний ринок і видавнича діяльність наукових бібліотек. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2009. Вип. 25. С. 76–86.
7. Дубас Т. Науково-видавнича діяльність НБУВ: розвиток напрямів, видів та жанрів видавничої продукції (1991–2019). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2020. Вип. 58. С. 377–393.
8. Дубас Т. Організація видавничої діяльності в сучасній бібліотеці: нові тенденції в бібліотечному просторі. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2016. Вип. 43. С. 461–475.
9. Дубас Т. Особливості використання електронних технологій у підготовці наукових бібліотечних видань. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2011. Вип. 30. С. 277–287.
10. Дубас Т. Представлення наукових видань у міжнародних наукометричних базах: видавничі стандарти. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2019. Вип. 52. С. 339–349.
11. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності наукової бібліотеки і вдосконалення якісних аспектів цієї діяльності. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2015. Вип. 41. С. 264–283.
12. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах цифрового середовища. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2013. Вип. 36. С. 452–460.
13. Дубас Т. Розвиток електронних інформаційно-аналітичних продуктів сучасної бібліотеки (з практичного досвіду СІАЗ НБУВ). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2012. Вип. 33. С. 371–378.

14. Дубас Т. Роль бібліотечних закладів у реалізації програми інформатизації українського суспільства. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2009. Вип. 23. С. 44–52.

Статті у фахових виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз, та у виданнях іноземних держав:

15. Дубас Т. П. Видавнича діяльність сучасних бібліотек в електронному світі. *Znanstvena misel journal*. Ljubljana, Slovenia, 2019. № 36. Vol. 1. pp. 80–85.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

16. Дубас Т. Видавнича практика СІАЗ НБУВ в умовах розвитку електронних інформаційних технологій. *Бібліотека і розвиток доступу до правової та соціально значущої інформації* : зб. матеріалів Міжнар. наук. конф. «Інноваційна модель наукової бібліотеки ХХІ століття» (Київ, 9–10 жовт. 2012 р.): додаток до зб. наук. пр. «Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 33». Київ, 2012. С. 126–129.

17. Дубас Т. Видавнича продукція НБУВ на сучасному етапі: проблеми, перспективи. *Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2013 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. С. 141–143.

18. Дубас Т. Видова специфіка інформаційно-аналітичних видань: стан і перспективи розвитку. *Бібліотека. Наука. Комунікація: 100-річчя Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 лист. 2018 р.) / НАН України, Нац. б-ка

України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. центрів – членів МААН. Київ, 2018. С. 300–304.

19. Дубас Т. Методичні аспекти видавничої діяльності сучасної наукової бібліотеки. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. центрів – членів МААН. Київ, 2017. С. 207–210.

20. Дубас Т. Науково-видавнича діяльність бібліотек як чинник розвитку комунікаційних процесів. *Бібліотека. Наука. Комунікація* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2015 р.) : у 2 ч. Ч. 1 / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к інформ. центрів академій наук – членів МААН. Київ, 2015. С. 257–259.

21. Дубас Т. Розвиток видавничої діяльності наукової бібліотеки в системі соціальних комунікацій. *Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 10–11 верес. 2015 р. Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2015. Електрон. текст. дані (340 КБ). URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/29648>.

22. Дубас Т. Роль видавничої діяльності НБУВ у поліпшенні інформаційного забезпечення науковців. *Учений інформаційного покоління: інновації, традиції та перспективи* : зб. матеріалів третьої міжнар. наук. конф. молодих учених (Київ, 17 трав. 2012 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. С. 97–99.

23. Дубас Т. Трансформація видавничої діяльності наукової бібліотеки в умовах цифрового середовища. *Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору*: матеріали Міжнар.

наук. конф., Київ, 21–23 жовт. 2014 р. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. С. 202–205.

Відомості про апробацію основних положень дисертаційної роботи:

– III Міжнародна наукова конференція молодих учених «Учений інформаційного покоління: інновації, традиції та перспективи» (Київ, 17 травня 2012 р., форма участі – публікація тез);

– Міжнародна наукова конференція «Інноваційна модель наукової бібліотеки XXI століття» (Київ, 9–10 жовтня 2012 р., форма участі – публікація тез);

– Міжнародна наукова конференція «Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів» (Київ, 8–10 жовтня 2013 р., форма участі – публікація тез);

– Міжнародна наукова конференція «Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору» (Київ, 21–23 жовтня 2014 р., форма участі – публікація тез);

– Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація» (Київ, 6–8 жовтня 2015 р., форма участі – публікація тез);

– VI Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства» (Львів, 10–11 вересня 2015 р., форма участі – публікація тез);

– Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек» (Київ, 3–5 жовтня 2017 р., форма участі – публікація тез);

– Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація: 100-річчя Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (Київ, 6–8 листопада 2018 р., форма участі – публікація тез);

– Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху» (Київ, 8–10 жовтня 2019 р., форма участі – усна).

**Статистичні дані про обсяг видавничої діяльності НБУВ
за 1993–2019 рр.**

Рік	Кількість	Обсяг (обл.-вид. арк.)	Опубл. статей / Друк. арк.
2019	53	1129,77	977/463,48
2018	26	906, 23	848/381,45
2017	38	893,49	791/365,13
2016	28	646,71	776/375,11
2015	37	877,76	786/312,4
2014	32	635,91	831 / 386,47
2013	50	598,22	794 / 376,2
2012	38	871,73	700 / 626,1
2011	35	744,39	532 / 291,8
2010	27	354,0	518 / 255,86
2009	27	472,18	463 / 386,47
2008	35	646,52	493 / 198,5
2007	36	514,24	495 / 242,7
2006	31	375,06	553 / 245,5
2005	34	339,41	505 / 254,6
2004	29	574,33	396 / 177,96
2003	31	591,32	560 / 176,5
2002	28	544,8	234 / 125

Рік	Кількість	Обсяг (обл.-вид. арк.)	Опубл. статей / Друк. арк.
2001	32	512,15	253 / 137,2
2000	22	280,0	201/103,9
1999	17	230,6	280/120,0
1998	24	296,95	235/127
1997	30	123,5	211/73,75
1996	21	147,9	217/68,9
1995	13	110,9	185/58,16
1994	16	114,5	114/35,0
1993	12	145,95	114/31,0

Обсяг видавничої діяльності НБУВ за 1999–2011 рр.									
Видання	Кількість, обсяг (обл.-вид. арк.)								
	1999 – 2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Монографії	5	3	4	5	2	7	7	6	7
	72,41	52,12	75,28	69,61	37,89	196,7 4	112,2 3	109,7 6	155,2 9
Збірники наукових праць	22	4	5	4	9	9	7	7	9
	540,9 6	112,5	136,0 9	118,6 9	168,6 8	171,3 8	140,5 3	161,9 7	206,8 3
Журнали	51	51	53	53	53	53	54	54	55
	409,5	410,4	441,2	437,4 2	435,3 9	408,6	412,0 1	413,6	419,3
Довідкові,	24	5	7	10	7	11	7	5	7

бібліографічні, науково- інформаційні видання	398,2 6	118,2	108,5 1	157,5 5	131,3 3	199,8	147,5 2	119,7 6	200,3 8
Науково- методичні видання та збірники документів	3	1	6	2	5	5	4	4	6
	18,5	7,21	33,68	10,62	131,7 4	108,1 7	56,02	52,32	177,3 9
Обсяг видавничої діяльності НБУВ за 2012–2019 рр.									
Видання	Кількість, обсяг (обл.-вид. арк.)								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Монографії	8	14	11	10	10	8	4	13	
	190,5 2	282,6 3	186,2 3	244,6 5	184,4 6	135,6 2	86,7	260,5 9	
Збірники наукових праць	8	14	7	7	8	10	8	17	
	197,5 5	284,3 5	192,9 1	187,9 2	215,8 1	188,3 7	218,9 9	268,9 7	
Журнали	53	54	53	54	54	54	54	55	
	1098, 4	1050, 51	1221, 64	1096, 59	944,2 5	892,1 4	931,7 4	984,1 4	
Довідкові, бібліографічні, науково- інформаційні видання	11	7	10	14	4	12	6	18	
	415,9 7	83,33	155,9 3	298,2 3	159,3 8	244,5 6	217,2 4	468,2	
Науково- методичні видання та збірники документів	6	3	2	2	3	8	8	5	
	268,1 4	46,75	65,02	11,02	32,8	260,4 7	383,3	90,26	

**Видавнича діяльність Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського у 1992–2019 рр.**

Монографії

1992–1998 рр.

Дубровіна Л. А. Кодикологія та кодикографія української рукописної книги : [монографія] / відп. ред. О. С. Онищенко ; ред.: Н. М. Зубкова, М. Л. Скірта. Київ, 1992. 262 с. (Проблеми едиційної та камеральної археографії: історія, теорія, методика ; вип. 13).

Слободяник М. С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій : [монографія] / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 1995. 268 с.

Чишко В. С. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України : [монографія]. Київ : БМТ, 1996. 240 с

Стрішенець Н. В. Бібліографічна спадщина Юрія Меженка / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 1997. 144 с.

Матусевич В. В. Діяльність науково-дослідної комісії бібліотекознавства та бібліографії ВБУ в 1925–1933 рр. : [монографія] / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 1998. 121 с.

Монографічна серія «Історія бібліотечної справи в Україні»

Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1918–1941 / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 1998. 336 с.

1999–2003 рр.

Сорока М. Б. Національна система реферування української наукової літератури / наук. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2002. 209 с.

Чернухін Є. К. Грецька рукописна спадщина в Києві : Історіографія та огляд матеріалів IV–XX ст. / відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Ін-т історії України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису, Держ. ком. архівів України. Київ, 2002. 306 с., 8 арк. іл.

Курас І. Ф., Геєць В. М., Онищенко О. С., Дзюба І. М. Розвиток соціогуманітарних досліджень у Національній академії наук України. 1999–2003. До 85-річчя Національної академії наук України. Київ, 2003. 208 с.

Ляшко С. М. Постійна комісія УАН-ВУАН для складання біографічного словника діячів України, 1918–1933 : Документи. Матеріали. Дослідження / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т біогр. дослідж., Ін-т рукопису. Київ, 2003. 688 с.

Монографічна серія «Історія бібліотечної справи в Україні»

Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1918–1941 / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 1998. 336 с.

Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1941–1964). Київ : Наук. думка, 2003. 360 с.

2004–2007 рр.

Воскобойнікова-Гузєва О. В. Наукові видання у фонді Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2004. 179 с.

Бібліотеки Києва в період нацистської окупації (1941–1943) : Дослідження. Анотований покажчик. Публікації документів / уклад.: Л. А. Дубровіна, Н. І. Малолєтова ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, ЦДА вищих органів влади та управління України. Київ, 2004. 813 с.

Івченко Л. В. Реконструкція нотної колекції графа О. К. Розумовського за каталогами XVIII сторіччя / О. С. Онищенко (голов. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2004. 644 с.: ноти (З історії музичної спадщини України; Нотне зібрання Розумовських з фондів

Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського (XVIII – початок XIX сторіччя); Вип. 1).

Ковальчук Г. І. Книжкові пам'ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2004. 644 с.

Гальченко О. М. Оправа східнослов'янських рукописних книг та стародруків в Україні: історія, структура, опис / наук. ред.: Л. А. Дубровіна, Н. М. Зубкова ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 376 с.

Горовий В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 300 с.

Мяскова Т. Бібліотека Імператорського університету Св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927 рр.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 184 с.

Булатова С. О. Книжкове зібрання роду польських магнатів Яблоновських у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2006. 334 с. : іл.

Дениско Л. М. Бібліотека Київської духовної академії (1819–1919) / О. С. Онищенко (наук. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2006. 224 с. Бібліогр.: с. 125–203.

Мишак І. М. Архівна справа в Україні середини 1940-х – середини 1960-х років (історичний нарис) / Я. С. Калакура (наук. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2006. 188 с. Бібліогр.: с. 161–185.

Ціборовська-Римарович І. О. Родові шляхетські бібліотеки Правобережної України XVIII століття (Вишневецьких-Мнішків, Потоцьких, Мікошевських): історична доля та сучасний стан / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2006 р. 396 с.

Ляшко С. М. Біографічна довідкова справа в Україні (60-ті рр. XIX – 40-і рр. XX ст.): Нариси / НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Нац. б-ка України

ім. В. І. Вернадського, Ін-т біогр. дослідж. Запоріжжя : Дике Поле, 2006. 88 с.

Національна академія наук України: проблеми розвитку та входження в європейський науковий простір / О. С. Онищенко, Б. А. Маліцький, В. І. Попик, В. І. Онопрієнко [та ін.] ; наук. ред.: О. С. Онищенко, Б. А. Маліцький ; НАН України, Центр дослідж. наук.-тех. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2007. 704 с.

Гнатенко Л. А. Слов'янська кирилична рукописна книга XIV ст. з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: каталог: кодиколого-орфографічне дослідження: палеографічний альбом / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; О. С. Онищенко (голова редкол.). Київ, 2007. 266 с.

Міщук С. М. Рукописні та книжкові зібрання Волині у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: історія, склад, наукове дослідження / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2007. 242 с.

2008–2010 рр.

Зубкова Н. М. Архів і бібліотека видатного діяча українського просвітництва Б. Д. Грінченка: з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / відп. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2008. 177 с.

Степченко О. П. Українські вчені – фундатори спеціалізованих відділів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1918–1934) / відп. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2008. 217 с.

Половинчак Ю. М. Газета «Киевлянин» і українство: досвід національної само ідентифікації : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 218 с.

Самохіна Н.Ф. Документні ресурси наукової бібліотеки: модель обігу, рівнева організація: [монографія] / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 167 с.

Національна академія наук України. 1918–2008: до 90-річчя від дня заснування / голов. ред. Б. Є. Патон ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : Вид-во КММ, 2008. 624 с.

Национальная академия наук Украины. 1918–2008: к 90-летию со дня основания / гл. ред. Б. Е. Патон ; НАН Украины, Нац. б-ка Украины им. В. И. Вернадского. Киев : Изд-во КММ, 2008. 670 с.

Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2009. 530 с.

Дениско Л. М. Бібліотека та архів Олексія Захаровича Попільницького / О. С. Онищенко (наук. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 476 с.

Копанєва В. О. Бібліотека як центр збереження інформаційних ресурсів інтернету : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 198 с.

Малолєтова Н. І., Красій Р. Л. Міжнародний книгообмін Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського 1918–2008: Започаткування. Становлення. Розвиток / О. С. Онищенко (ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 144 с.

Сербін О. О. Бібліотечно-бібліографічні класифікації : історична еволюція та сучасні тенденції розвитку : монографія / О. С. Онищенко (наук. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 138 с.

Супронюк О. К. Литературная среда раннего Гоголя : монографія. Київ : Академперіодика, 2009. 177 с.

Горовий В. М. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 360 с.

Лобузін К. В. Бібліотечні класифікації в сучасних інформаційних сервісах / Л. Й. Костенко (наук. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 132 с.

Ляшко С. М. Українські біографічні довідкові видання XIX–XX століття: історичні та теоретико-методичні засади. Запоріжжя : Дике Поле, 2010. 288 с.

Солоїденко Г. І. Українська бібліотечна термінологія: становлення та основні етапи розвитку / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 204 с.

Монографічна серія «Історія бібліотечної справи в Україні»

Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Історія Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. 1965–1991 / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 373с.

2011–2013 рр.

Інтеграція України у світове співтовариство в контексті розвитку бібліотечних інформаційних технологій / [О. С. Онищенко, В. І. Попик, В. М. Горовий та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2011. 224 с.

Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства / [О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, В. М. Горовий та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2011. 332 с.

Бугаєва О. В. Архівна спадщина Музичного товариства імені М. Д. Леонтовича : [монографія] / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2011. 387 с.

Стрішенець Н. В. Сучасна американська бібліотечно-інформаційна терміносистема: бібліотекознавчий аспект : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2011. 502 с.

Ісаєнко О. Інноваційні бібліотечні технології інформаційного обслуговування : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2011. 157 с.

Рукавіцина-Гордзієвська Є. В. Київський митрополит (Є. О. Болховітінов) : біобібліографія. Бібліотека. Архів / Г. І. Ковальчук (наук. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 856 с.

Розвиток ресурсної бази вітчизняного інформаційного середовища / О.С. Онищенко, В. М. Горовий, Л. А. Дубровіна [та ін.] / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 246 с.

Інформаційна складова соціокультурної трансформації українського суспільства / О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 254 с.

Академії наук країн Європи : у 2 кн. / редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім.В. І. Вернадського. Київ, 2012. Кн. 1. 648 с. Кн. 2. 1140 с.

Гранчак Т. Бібліотека і політична комунікація : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 481 с.

Іващук Л. А. Архівні фонди музейних установ гуманітарного циклу Всеукраїнської академії наук (1918–1934 рр.) : монографія. Київ, 2012. 350 с.

Лобузін К. Технології організації знаннєвих ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності : монографія / відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 252 с.

Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства : монографія / О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 250 с.

Тенденції впливу глобального інформаційного середовища на соціокультурну сферу України / О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 224 с.

Інформатизація і модернізація соціокультурної сфери суспільства: взаємодія та розвиток : монографія / О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 206 с.

Попик В. І. Ресурси довідкової біографічної інформації: історичний досвід формування, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : монографія / відп. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 518 с.

Добко Т. В. Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України : становлення та розвиток (XX ст. – перше десятиліття XXI ст.) : монографія / відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 376 с.

Горова С. В. Інтернет-ЗМІ як об'єкт бібліотечної інформаційної діяльності : монографія. Київ, 2013. 208 с.

Галаган Л. Вищі органи державної влади в Україні (1991–2012 рр.): формування та взаємодія : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 174 с.

Медведєва В. Становлення інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності інформаційно-аналітичних служб бібліотек (на прикладі Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ) : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 180 с.

Лось В. Е. Уніатська Церква на Правобережній Україні наприкінці XVIII – першій половині XIX ст. : організаційна структура та культурно-релігійний аспект : монографія / відп. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 298 с.

Руденко Л. Г. Нотна бібліотека хору Київської духовної академії / наук. ред. Л. В. Івченко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 416 с. (З історії музичної спадщини України).

Шаповал А. І. Дмитро Антонович: життя та діяльність : монографія / Миронівка : Мирон. друк., 2012. 348 с.

2014–2016 рр.

Воскобойнікова-Гузєва О. В. Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація : монографія / наук. ред. Г. І. Ковальчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : Академперіодика, 2014. 359 с.

Гранчак Т. Бібліотека в інформаційному супроводі управління суспільними процесами : політико-комунікаційний аспект : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 184 с.

Марченко Н. Володимир Рутківський: тексти долі : біогр. нарис / Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2014. 432 с.

Пальчук В. Бібліотеки в інформаційно-аналітичному забезпеченні органів державної влади : монографія / наук. ред. В. М. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 314 с.

Філіпович М. А. Полоцька земля в літописних та актових джерелах XI – XVI століть / відп. ред.: Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 204 с.

Чуприна Л. А. Оперативна інтернет-інформація в інформаційно-аналітичній діяльності бібліотек України : монографія / наук. ред. В. М. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 208 с.

Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період : монографія. Київ : Ін Юре, 2014. 564 с. Бібліогр.: с. 500–557.

Наукова періодика України та бібліометричні дослідження : монографія / Л. Й. Костенко [та ін.] ; наук. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 211 с.

Національний інформаційний комплекс і його роль у глобальному інформаційному просторі : монографія / О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 218 с.

Національні інформаційні ресурси як інтегративний чинник вітчизняного соціокультурного середовища : монографія / О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 296 с.

Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства : монографія / О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 260 с.

Горовий В. М. Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації : монографія / відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 332 с.

Соціокультурні механізми формування ментального імунітету проти зовнішніх маніпуляцій свідомістю населення України : монографія / В. Горовий (кер. проекту), О. Онищенко, В. Попик [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 228 с.

Технології розвитку і захисту національного інформаційного простору : монографія / О. Онищенко (кер. проекту), В. Горовий, В. Попик [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 296 с.

Проблеми суспільної безпеки в процесі розвитку соціальних мереж : монографія / В. Попик (кер. проекту), В. Горовий, О. Онищенко [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 202 с.

Ковальчук Г. І. Український науковий інститут книгознавства (1922 – 1936) / наук. ред. В. І. Попик ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : Академперіодика, 2015. 688 с.

Ківшар Т. Бібліологічна спадщина Степана Сірополка (1872–1959) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 532 с.

Сохань С. В. Микола Петров: Життя серед книг і рукописів : монографія / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2015. 254 с.

Горєва В. В. Документознавчі дослідження Української філії Науково-дослідного інституту планування і нормативів при Держплані СРСР у м. Києві (1964–1986) : монографія / відп. ред. С. Г. Кулешов. Київ, 2015. 160 с.

Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856–2013) / редкол.: В. І. Попик (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 469 с. (Сер. «Джерела української біографістики» ; вип. 3).

Довгань О. Д. Забезпечення інформаційної безпеки в контексті глобалізації: теоретико-правові та організаційні аспекти : монографія / НАПрН України, НДПП, НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 388 с.

Особливості інформаційного забезпечення національного консенсусу в сучасній Україні : монографія / В. Попик (кер. проекту), О. Онищенко, В. Горовий [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 247 с.

Інформаційні чинники системи інтеграторів Донбасу і Криму в загальноукраїнській єдності : монографія / В. Горовий (кер. проекту), О. Онищенко, В. Попик [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 240 с.

Бібліотека в реалізації державотворчої інформаційної політики : монографія / Т. Гранчак, В. Бондаренко, С. Горова [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 324 с.

Вітчизняні ресурси біографічної та біобібліографічної інформації: проблеми формування й використання : кол. монографія / [В. І. Попик (кер. проекту), Н. І. Любовець, О. М. Яценко, С. М. Ляшко та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 272 с.

Корчемна І. С. Система комплектування та обліку архівних фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: створення електронного інтегрованого ресурсу / відп. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 255 с.

Гнатенко Л. Палеографічно-орфографічна атрибуція української кириличної рукописної книги : уставні та півуставні кодекси кінця XIII – початку XVII ст. : монографія / відп. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2016. 507 с.

Пастушенко О. Книга і періодика в дисертаційних дослідженнях незалежної України: соціокомунікаційний аспект : монографія / відп. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 564 с.

Закіров М. Б. Феномен політичної думки російського зарубіжжя в контексті української державної ідентичності : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 564 с.

Лобузін І. Цифрові бібліотечні проекти: технологічні рішення та управління життєвим циклом колекцій : монографія / відп. ред. В. А. Широков ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 205 с.

Шаповал А. І. Документи С. Я.Парамонова у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : джерелознавче дослідження : науковий каталог / редкол.: Л. М. Яременко (відп. ред.) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2016. 352 с.

2017–2019 рр.

Формування стратегічного наративу інформаційного забезпечення реінтеграції тимчасово окупованих територій у загальноукраїнський контекст : монографія / В. Горовий (кер. проекту), О. Онищенко, Ю. Половинчак [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 212 с.

Розвиток інформаційної культури як умова єдності українського суспільства : монографія / О. Онищенко (кер. проекту), В. Горовий, Ю. Половинчак [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 252 с.

Горова С. В. Особа в інформаційному суспільстві: виклики сьогодення : монографія / наук. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 452 с.

Бондаренко В. І. Бібліотечне інтернет-обслуговування: стан та перспективи : монографія / наук. ред. Т. Ю. Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 276 с.

Закіров М. Б. Феномен політичної думки російського зарубіжжя в контексті української державної ідентичності : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 564 с.

Половинчак Ю. М. Сучасне інформаційно-комунікаційне середовище як простір трансформації української національної ідентичності : монографія / наук. ред. В. М. Горовий ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 365 с.

Інформаційно-культурне забезпечення інтеграції регіонів України : [монографія] / О. Онищенко, В. Горовий, Л. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2018. 222 с.

Горбач Т. С. *Inter rasem et bellum* : Польща і Німецький орден у XIII – на початку XV ст. / відп. ред. М. О. Рудь ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 200 с.

Лобузін І. Цифрові бібліотечні проекти: технологічні рішення та управління життєвим циклом колекцій : монографія / відп. ред. В. А. Широков ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 205 с.

Семантичні технології у науковій бібліотеці : монографія / відп. ред.: К. В. Лобузіна ; Власова Т. Ю., Галицька С. В., Гарагуля С. С., Гриценко Н. О., Дорош М. В., Ісаєва О. В., Кириленко С. Е., Ключнікова О. В., Коновал Л. В., Кудименко Л. Г., Лобузін І. В., Лобузіна К. В., Мартинюк О. М., Медвідь Т. С., Орєшина Н. В., Пелюховська І. З., Перенесієнко І. П., Самохіна Н. Ф., Сандул О. Г., Чала Н. І.; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 310 с.

Бойко Ю. О., Брязкало Т. В. Архівна спадщина академіка Георгія Степановича Писаренка / редкол.: С. В. Старовойт (відп. ред.) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2017. 382 с.

Стамбол І. І. Іван Львович Липа в українському національному русі: лікар, письменник, тарасівець / наук. ред. і вступ. ст. В. М. Хмарський ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Одес. нац. ун-ту ім. І. І. Мечникова. Київ ; Одеса, 2017. 296 с.

Національна академія наук України (1918–2018). До 100-річчя від дня заснування / редкол.: Б. Є. Патон (голов. ред) [та ін.] ; НАН України. Київ : Академперіодика, 2018. 336 с.

Керманич української науки. Життєвий і творчий шлях Б. Є. Патона : до сторіччя від дня народження / О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, О. К. Маковецька [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2018. 350 с. : іл.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у перше десятиліття незалежності України (1991–2002) : [монографія] / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко, В. М. Горовий [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 436 с.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в науково-інформаційному просторі (2000 – 2018) / В. Горовий, Ю. Половинчак, К. Лобузін [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 398 с.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: розвиток національної бібліографії, біографічних досліджень та науково-бібліографічної діяльності (2002 – 2018) : монографія / О. В. Бугаєва, Т. В. Добко, С. С. Кіраль, Т. В. Котлярова, Н. І. Любовець, Л. С. Новосьолова [та ін.] ; наук. ред.: В. І. Попик ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 171 с.

Муха Л. В., Затока Л. П., Куява Л. М. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: збереження, консервація та реставрація бібліотечних фондів в Україні (1992–2018) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Центр консервації і реставрації. Київ, 2019. 240 с.

Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. 1918–2018 / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2018. 472 с.

Історична біографіка в Україні: проблеми, завдання і перспективи розвитку досліджень, видавничої та інформаційної роботи : кол. монографія / редкол.: В. І. Попик (голов. ред.) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; Київ, 2019. 364 с.

Шляхи підвищення ефективності функціонування соціальних комунікацій в умовах посилення глобальних інформаційних впливів : монографія / В. Горовий (кер. проекту), М. Закіров, Ю. Половинчак [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2018. 280 с.

Ціборовська-Римарович І. О. Друкарня Бердичівського монастиря босих кармелітів: історія та видавнича діяльність. 1758–1844. Київ : Академперіодика, 2019. 652 с., 28 с. іл.

Булгаков Ю. В. Академік А. Д. Коваленко: життя та наукова діяльність : джерелознавче дослідж. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2019. 192 с.

Gorova S.V. Identity of informational society: problems of realisation. Monography / Accent Graphics Communications & Publishing, Vancouver, Canada, 2019. 208 p.

Заєць О. Особові та інституційні зібрання у складі історичної бібліотеки Києво-Печерської лаври у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : монографія. Київ, 2018. 240 с.

Вергунов В. А. Член-кореспондент АН УРСР М. О. Тюленєв (1889–1969) – вчений, педагог та фундатор сільськогосподарської меліоративної дослідної справи в Україні: до 130-річчя від дня народження / Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки, Ін-т вод. проблем і меліорації Нац. аграр. акад. наук України, Нац. наук. центр «Ін-т землеробства НААН», Панфільська досл. станція Нац. аграр. акад. України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства, Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне ; Київ : НУВГП, 2019. 123 с. (Іст.-бібліогр. серія «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 108).

**Науково-методичні видання в галузі опису унікальних,
рідкісних фондів Бібліотеки**

1992–1998 рр.

Дубровіна Л. А., Гальченко О. М., Іванова О. А. Кодикографія української та східнослов'янської рукописної книги і кодикологічна модель структури формалізованого опису рукопису / вступ. ст. Л. А. Дубровіна ; відп. ред. О. С. Онищенко ; ред.: Н. М. Зубкова, О. В. Лігостова; АН України, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського, Ін-т української археографії. Київ, 1992. 153 с. (Проблеми едиційної та камеральної археографії: історія, теорія, методика; вип. 9).

Національна архівна інформаційна система: структура даних (матеріали для обговорення) / уклад. Л. А. Дубровіна, О. В. Сохань ; Головне архівне управління при Кабміні України, НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису, Ін-т української археографії та джерелознавства. Київ, 1994. 46 с.

1999–2003 рр.

Цинковська І. І., Юхимець Г. М. Опис аркушевих образотворчих документів. Методичні рекомендації. Київ, 2000. 71 с.

Архівні довідкові видання. Путівники

1992–1998 рр.

Видатні вчені національної академії наук України: особові архівні та рукописні фонди академіків та членів-кореспондентів у Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського (1918 –1998) : путівник / уклад. О. С. Боляк, Т. І. Воронкова, С. Г. Даневич, Н. М. Зубкова, І. В. Клименко, І. Д. Лисоченко, Т. Г. Маєр, М. Л. Скирта, К. П. Терещенко, В. Г. Врублевський, О. М. Закусило, О. О. Колобов, О. Г. Луговський, С. В. Старовойт, Ш. Стрельська ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису, Ін-т архівознавства. Київ, 1998. 307 с.

1999–2003 рр.

Архівні установи України. Довідник / уклад. Г. В. Боряк, Л. А. Дубровіна, С. Г. Даневич та ін. ; відп. ред. О. С. Онищенко, Р. Я. Пиріг. Київ, 2000. 260 с. (спільно з Державним комітетом архівів України та Міністерством культури і мистецтв України).

Архівна справа і діловодство в Національній академії наук України : зб. законодав. актів, нормат. і метод. документів з архівної справи і діловодства / авт.-уклад.: Л. А. Дубровіа, Л. М. Яременко, С. В. Старовойт [та ін.] ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. ; Держ. ком. архівів України, НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2002. 168 с.

Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник / редкол.: О. С. Онищенко (відп. ред.), Г. В. Боряк, С. Г. Даневич (відп. секр.), Л. А. Дубровіна (заст. відп. ред.), Н. М. Зубкова, Т. І. Ківшар, С. Г. Кулешов, В. Ю. Омельчук, Ю. А. Пінчук, П. Т. Тронько ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2002. 768 с.

2004–2007 рр.

Кашеварова Н., Малолетова Н. Деятельность Оперативного штаба рейхслайтера Розенберга в оккупированной Европе в период Второй мировой войны : справочник-указатель архивных документов из киевских собраний / НАН Украины, Нац. б-ка Украины им. В. И. Вернадского, Госкомархив Украины. Киев, 2006. 577с.

2008–2010 рр.

Архівні фонди установ Національної академії наук України. Путівник / редкол.: О. С. Онищенко (відп. ред.) [та ін.]. Київ, 2008. 448 с.

2014–2016 рр.

Архіви, колекції та зібрання державних, громадських та релігійних установ з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : путівник / редкол.: Л. А. Дубровіна (голова), Г. В. Боряк, Н. М. Зубкова [та ін.] ; уклад.: О. С. Боляк, С. О. Булатова, О. М. Гальченко [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2015. 300 с.

2017–2019 рр.

Організація діловодства та архівного зберігання документів у Національній академії наук України : збірник нормативних та методичних документів / авт. та упоряд.: Л. М. Яременко (кер.), О. В. Січова (заст. кер.), О. В. Березовська [та ін.] ; редкол.: В. І. Попик (голов. ред.) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 312 с.

Особові архівні фонди вчених НАН України в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : путівник / авт. та упоряд.: С. В. Старовойт, А. І. Шаповал, Ю. В. Булгаков [та ін.] ; редкол.: Л. М. Яременко (відп. ред.) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2017. 710 с.

Довідники, словники

1992–1998 рр.

Бровкін А. Г., Шовкопляс І. Г. Фонди Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського : коротка інформ. Київ, 1993. 57 с. (До 75-річчя від часу заснування).

Бібліотеки Національної академії наук України : довідник / уклад. А. А. Свобода [та ін.] ; наук. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 1996. 110 с.

2004–2007 рр.

Наукові бібліотеки України: довідник / уклад.: А. А. Свобода, Л. І. Загородня, Н. Б. Захарова, Н. В. Попович, О. В. Савченко ; редкол.: О. С. Онищенко (відп. ред.) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Координац. бюро ЕСУ Київ, 2004. 472 с.

Стрішенець Н. В. Англо-український словник-довідник бібліотечно-інформаційної термінології. Київ, 2004. 329 с.

2008–2010 рр.

Онищенко О. С., Ристовські Б., Чумак В. В., Марченко Т. Я., Бенедик Н. В. Українсько-македонський словник / НАН України, Український мовно-інформаційний фонд, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ, 2008. 328 с. (Словники України).

2017–2019 рр.

Бібліотеки наукових установ Національної академії наук України : довідник / О. С. Онищенко [та ін.] ; НАН України, Інформ.-бібл. рада НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 220 с.

Іванов Ю. Ф., Куриліна О. В., Іванова М. В. Право інтелектуальної власності : термінол. слов. Київ : Освіта України, 2017. 284 с.

Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.) : матеріали до біобібліографічного словника / авт-уклад.: Л. В. Гарбар ; редкол.: Г. В. Боряк, Л. А. Дубровіна (голова), В. І Попик [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2017. 616 с.

Збірники документів і матеріалів. Вибрані праці.

Публікації документів

1992–1998 рр.

Ділова документація Гетьманщини XVIII ст. : збірник документів / упоряд., авт. передм. та комент. В. Й. Горобець ; вступ. ст. В. В. Панасенко ; відп. ред. Л. А. Дубровіна ; АН України, Археографічна комісія, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ : Наук. думка, 1993. 392 с. : іл. (Пам'ятки політично-правової культури України).

Синові України : збірник статей 1906 року на пошану проф. Володимира Антоновича (фототипне відтворення) / упоряд., післям. С. М. Кіржаєв, В. І. Ульяновський ; Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка, АН України, Ін-т української археографії, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського. Київ, 1993. 124 с.

Пантелеймон Куліш: Щоденник / упоряд С. М. Кіржаєв ; АН України, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського. Київ, 1993. 88 с. (Українські пропілеї).

Єфремов С. О. Щоденники. 1923–1929 / упоряд. О. С. Путро [та ін.]. Київ : Газета «Рада», 1997. 834 с. : іл. (Мемуари).

В. И. Вернадский: Дневники. 1917–1921 : в 2 т. / сост.: С. Киржаев, М. Сорокина, В. Неаполитанская, О. Мамелов ; НАН Украины, РАН, Комиссия НАН Украины по разраб. науч. наслед. акад. В. И. Вернадского, Центр. науч. б-ка им. В. И. Вернадского.

Кн. 1. Киев : Наук. думка, 1994. 209с.;

Кн. 2. (Январь 1920 – март 1921). Киев : Наук. думка, 1997. 325 с.

В. Б. Антонович. курс лекцій з джерелознавства. 1880–1881 (Історія України в університетських лекціях. Вип. 1) / уклад., передм., приміт. О. Василюк ; АН України, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису, Одеська держ. наук. б-ка ім. О. М. Горького. Київ, 1995. 108 с. (Пам'ятки історичної думки України).

Де ля Фліз : Альбоми. Т. 1 / передм. В. Наулко, В. Горленко ; редкол.: П. Сохань (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т української археографії і джерелознавства, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису, Кафедра української культури та етнографії ім. Гуцуляків університету Альберта (Канада). Київ, 1996. 254 с. (Етнографічно-фольклорна спадщина).

Де ля Фліз : Альбоми. Т. 2 / передм. В. Наулко, В. Горленко ; редкол.: П. Сохань (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т української археографії і джерелознавства, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису, Кафедра української культури та етнографії ім. Гуцуляків університету Альберта (Канада). Київ, 1999. 687 с. (Етнографічно-фольклорна спадщина).

Модзалевський В. Л. Матеріали до «Малороссийского родословника». Вип. 1 : *Томари* / упоряд. та нарис В. В. Томазов ; Українське генеалогічне товариство; Центр генеалогії та біографістики, Центр генеалогічних досліджень, НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису, Ін-т історії. Київ, 1996. 40 с.

Модзалевський В. Л. Малоросійський родословник. Т. 5, вип. 1 / упоряд. С. В. Шурляков, В. В. Томазов ; Українське генеалогічне товариство, НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису, Ін-т історії, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 1996. 96 с.

Модзалевський В. Л. Малоросійський родословник. Т. 5, вип. 2 / упоряд. В. В. Томазов ; Українське генеалогічне товариство, НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису, Ін-т історії, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 1998. 96 с.

2008–2010 рр.

Леся Петлюра. Народе мій, улюблений... / підгот. до вид., перед. сл., упоряд., життєпис та комент. Т. Ківшар ; О. С. Онищенко (редкол.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 668 с. + 48 с. вкл.

2011–2013 рр.

М. В. Келдиш та українська наука = М. В. Келдыш и украинская наука / [редкол.: Б. Є. Патон (голова) та ін. ; авт.-уклад.: О. С. Онищенко (кер. авт. колективу) та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. Вернадського. Київ : Академперіодика, 2011. 272 с. .

Володимир Іванович Вернадський і Україна. Т. 1, Кн. 1: Володимир Іванович Вернадський. Науково-організаційна діяльність в Україні (1918–1921) / редкол.: О. С. Онищенко (голова), М. В. Багров, В. А. Смолій [та ін.] ; уклад.: О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, С. М. Кіржаєв [та ін.] ; НАН України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т історії України. Київ, 2011. 670 с. (Вибрані наук. пр. акад. В. І. Вернадського).

Володимир Іванович Вернадський і Україна. Т. 1, Кн. 2: Володимир Іванович Вернадський. Вибрані праці / редкол.: О. С. Онищенко (голова), М. В. Багров, В. А. Смолій [та ін.] ; уклад.: О. С. Онищенко, В. М. Даниленко, Л. А. Дубровіна [та ін.] ; НАН України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т історії України. Київ, 2011. 584 с. (Вибрані наук. пр. акад. В. І. Вернадського).

Володимир Іванович Вернадський. Листування з українськими вченими. Кн. 2. Ч. 1–2 : Листування: Д–Я / редкол.: А. Г. Загородній, О. С. Онищенко (голова), В. А. Смолій, В. Ю. Афіані [та ін.] ; уклад.: О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, С. М. Кіржаєв [та ін] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т історії України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Архів РАН. Київ, 2012. Ч. 1. 742 с. ; Ч. 2. 692 с.

Бібліографія праць В. І. Вернадського. Література про життя та діяльність / редкол.: А. Г. Загородній, О. С. Онищенко (голова), В. П. Волков [та ін.] ; уклад.: О. С. Онищенко, Л. В. Беляєва, С. А. Дзюбич, Л. С. Новосьолова, В. Ю. Омельчук, Д. В. Устиновський ; НАН України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т історії України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 603 с. (Вибр. наук. пр. акад. В. І. Вернадського; т. 10).

Гізель Інокентій. Вибрані твори : у 3 т. Т. 2 / Л. Довга (упоряд.) ; Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Товариство дослідників Центрально-Східної Європи, Dipartimento di Studi Linguistici Letterari e Filologici dell' Università di Milano. Київ ; Львів : Свічадо, 2011. 459 с.

Гізель Інокентій. Вибрані твори : у 3 т. Т. 3 / Л. Довга (упоряд.) ; Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Товариство дослідників Центрально-Східної Європи, Dipartimento di Studi Linguistici Letterari e Filologici dell' Università di Milano. Київ ; Львів : Свічадо, 2011. 450 с.

Гізель Інокентій. Вибрані твори : у 3 т. Т. 1. Кн. 1 / Л. Довга (упоряд.) ; Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Товариство дослідників Центрально-Східної Європи, Dipartimento di Studi Linguistici Letterari e Filologici dell' Università di Milano. Київ ; Львів : Свічадо, 2012. 624 с.

А. П. Александров та українська наука : до 110-річчя від дня народження вченого = А. П. Александров и украинская наука : к 110-летию со дня рождения ученого. Київ : Академперіодика, 2013. 380 с.

Інформаційно-бібліотечна рада Національної академії наук України: історія діяльності, документи і матеріали / авт.-упоряд.: А. А. Свобода, Г.

І. Солоіденко, Т. Л. Кулаковська ; відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Інформ.-бібл. рада, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 140 с.

2014–2016 рр.

Шевченко Федір. Історичні студії : збірка вибраних праць і матеріалів : до 100-річчя від дня народж. / редкол. : В. Смолій (голова), Г. Боряк, В. Попик, О. Удод ; упоряд. і комент. : С. Батуріна, С. Блашук, І. Корчемна, О. Ясь ; НАН України, Ін-т історії України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 700 с.

2017–2019 рр.

В. І. Вернадський і Україна: листування. Кн. 1 : А-І / авт. та упоряд.: С. М. Кіржаєв, К. Є. Новохатський, Л. М. Яременко [та ін.] ; редкол.: А. Г. Загородній (голова), О. С. Онищенко (заст. голови)) [та ін.] ; НАН України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2018. 572 с.

В. І. Вернадський і Україна: листування. Кн. 2 : К-Я. Офіційне. Родинне / авт. та упоряд.: С. М. Кіржаєв, К. Є. Новохатський, Л. М. Яременко [та ін.] ; редкол.: А. Г. Загородній (голова), О. С. Онищенко (заст. голови)) [та ін.] ; НАН України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2019. 1040 с.

Повернення в Україну грамоти Петра І Іоасафу Кроковському 1708 р. Матеріали урочистого передання грамоти та українсько-німецького колоквиуму 30 травня 2019 р., присвяченого історії унікального документа Софійської колекції / упоряд. Л. А. Дубровіна, З. К. Шарикова, Т. І. Арсеєнко. Київ, 2019. 112 с.

Серія «Історія Національної академії наук України»

1992–1998 рр.

Історія Академії наук України. 1918–1923 : Документи і матеріали / упоряд. В. Г. Шмельов [та ін.] ; відп. ред. П. С. Сохань АН України, Ін-т української археографії, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства, Ін-т рукопису. Київ : Наук. думка, 1993. 571 с.

Історія Національної академії наук України. 1924–1928 : Документи і

матеріали / упоряд. В. А. Кучмаренко [та ін.] ; відп. ред. О. С. Онищенко [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 1998. 762 с.

Історія Національної Академії наук України. 1929- 1933 : Документи і матеріали / упоряд. Т. В. Вересовська [та ін.] ; відп. ред. П. С. Сохань [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 1998. 542 с.

1999–2003 рр.

Історія Національної академії наук України (1918–1933): науково-довідковий апарат / авт.-уклад.: Л. А. Дубровіна (кер.) та ін. ; редкол.: О. С. Онищенко (відп. ред.) та ін. Київ, 2002. 448 с. (Джерела з історії науки в Україні).

Історія Національної академії наук України (1934–1937): Документи і матеріали / редкол.: О. С. Онищенко (відп. ред.) та ін. Київ, 2003. 831 с. (Джерела з історії науки в Україні).

Історія Національної академії наук України (1938–1941): Документи і матеріали / редкол.: О. С. Онищенко (відп. ред.) та ін. Київ, 2003. 920 с. (Джерела з історії науки в Україні).

2004–2007 рр.

Історія Національної академії наук України (1941–1945) / О. С. Онищенко (відп. ред.), Л. М. Яременко та ін. (упоряд.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 2007. Ч. 1: Документи і матеріали. 808 с. Ч. 2: Додатки. 576 с.

2008–2010 рр.

Історія Національної академії наук України (1946–1950): Частина 1. Документи і матеріали / редкол.: О. С. Онищенко (голов. ред) та ін. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 2008. 620 с.

Історія Національної академії наук України (1946–1950): Частина 2. Додатки / редкол.: О. С. Онищенко (голов. ред) та ін. ; НАН України, Нац.

б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 2008. 730 с.

2014–2016 рр.

Історія Національної академії наук України. 1956–1960 : Частина 1. Документи і матеріали / редкол.: О. С. Онищенко (голов. ред.) [та ін.] ; упоряд.: Л. М. Яременко, Г. В. Індиченко, С. В. Старовойт [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2015. 872 с.

Історія Національної академії наук України. 1956–1960 : Частина 2. Додатки / редкол.: О. С. Онищенко (голов. ред.) [та ін.] ; упоряд.: Л. М. Яременко, Г. В. Індиченко, С. В. Старовойт [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2015. 1064 с.

2017–2019 рр.

Історія Національної академії наук України. 1956–1960: Частина 1. Документи і матеріали / редкол.: О. С. Онищенко (голов. ред.) [та ін.] ; упоряд.: Л. М. Яременко, Г. В. Індиченко, С. В. Старовойт [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2016. 872 с.

Історія Національної академії наук України. 1956–1960 : Частина 2. Додатки / редкол.: О.С. Онищенко (голов. ред.) [та ін.] ; упоряд.: Л. М. Яременко, Г. В. Індиченко, С. В. Старовойт [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2016. 1064 с.

Серія «Джерела з історії науки в Україні»

2017–2019 рр.

Національна академія наук України – 100 : головні тенденції розвитку і здобутки: документи і матеріали. Книга 1: 1918–1945 / редкол.: О. С. Онищенко (голов. ред.) [та ін.] ; упоряд.: О. С. Онищенко (наук. кер. проекту), Л. М. Яременко, Г. В. Індиченко [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Текст. і граф. дані. Київ, 2018. 948 с.

Національна академія наук України – 100 : головні тенденції розвитку і здобутки: документи і матеріали. Книга 2. Частина 1: 1946–1970 / редкол.:

О. С. Онищенко (голов. ред.) [та ін.] ; упоряд.: О. С. Онищенко (наук. кер. проекту), Л. М. Яременко, Г. В. Індиченко [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2018. 1088 с.

Національна академія наук України – 100 : головні тенденції розвитку і здобутки: документи і матеріали. Книга 2. Частина 2: 1971–1991 / редкол.: О. С. Онищенко (голов. ред.) [та ін.] ; упоряд.: О. С. Онищенко (наук. кер. проекту), Л. М. Яременко, Г. В. Індиченко [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2018. 1136 с.

Національна академія наук України – 100 : головні тенденції розвитку і здобутки: документи і матеріали. Книга 3. Документи і матеріали. 1992–2018 / редкол.: О. С. Онищенко (голов. ред.) [та ін.]; упоряд.: О. С. Онищенко (наук. кер. проекту), Л. М. Яременко, Г. В. Індиченко [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2018. 584 с.

Науково-бібліографічні показники

Наукові каталоги

1992–1998 рр.

Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті : у 5 т. Т. 5. Українська література в країнах Центральної і Південно-Східної Європи : матеріали до бібліографії / уклад.: П. М. Рудяков, Г. М. Сиваченко, І. П. Ющук та ін. ; НАН України, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського. Київ : Наук. думка, 1994. 616 с.

Джерела українознавства : вип. 2. Бібліографія бібліографічних посібників українських періодичних видань / уклад.: Н. М. Погребецька, Л. М. Ковінченко ; відп. ред. В. Ю. Омельчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 1998. 128 с.

2004–2007 рр.

Газети України 1930–1934 рр. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: каталог: у 2 ч. / авт.-уклад: Т. О. Борисенко, О. С. Залізнюк, О. С. Лук'янчук; НАН України, Нац. б-ка України ім.

В. І. Вернадського ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. Київ, 2004. Ч. 1. 853 с. Ч. 2. 986 с.

Книжкові джерела української біографістики у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: матеріали до бібліографії (Сер. XIX-XX ст.) / авт.-уклад: Т. В. Куриленко, Н. І. Мельник, О. М. Яценко ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т біогр. дослідж. Київ, 2004. 365 с. (Джерела української біографістики ; вип. 1).

Історія Києва у довідково-бібліографічних виданнях Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : анот. кат. / уклад. В. А. Шкаріна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 88 с.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (1993–2003 рр.) : наук.-бібліогр. покажч. видань б-ки та літ. про її діяльність / уклад. Н. М. Погребецька ; наук. ред. В. Ю. Омельчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 518 с.

Сербські фольклор і література в українських перекладах та дослідженнях. 1837–2004: мат. до бібліог. / уклад.: Д. Айдачич, Н. Дацькова, Т. Добко, Н. Моїсеєнко та ін. ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 267 с.

Українсько-сербські історико-культурні взаємозв'язки: Каталог книжкової виставки з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / уклад.: І. Д. Войченко та ін. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 109 с.

Шамрай М. Маргіналії в стародруках кириличного шрифту 15-17 ст. з фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 332 с.

Енциклопедичні, довідкові та бібліографічні зарубіжні книжкові видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського і бібліотек науково-дослідних установ НАН України : наук.-інформ. сист. покажч. (Надходження 2003–2005 рр.) / уклад.: О. Б. Вихристюк, О. С.

Гур'янова, Р. Л. Красій, Н. І. Малолєтова ; НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2006. 211 с.

Донець О. М. Радянський лубок із фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1923–1958) : каталог / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2006. 162 с.: вкл. 28 с.

Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек науково-дослідних установ НАН України (надходження 2003–2004 рр.) : сист. покажч. / уклад.: Р. Л. Красій, Н. І. Малолєтова, О. В. Полякова ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2006. 425 с.

Бодак О. П. Архів Михайла Брайчевського у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2007. 410 с.

Культур-Ліга: художній авангард 1910–1920-х років : каталог / уклад.: Г. Казовський, Н. Щеколдіна ; наук. ред.: С. Захаркін, І. Сергєєва. Київ : Дух і літера, 2007. 363 с.

Дениско Л. М. Автографи на книжках із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2007. 134 с.

Савченко І. В. Українські нотні видання 1917–1923 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : наук. каталог / ; О. С.Онищенко (голова редкол.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2007. 384 с (З історії музичної спадщини України). Бібліогр.: с. 367–380.

2008–2010 рр.

Видання Секції суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України. 2003–2008 : бібліогр. покажч. / вид. підгот.: В. Ю. Омельчук, Л. В. Беляєва, С. А. Дзюбич та ін. ; редкол.: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 568 с.

Серія «Національна бібліографія України»

1992–1998 рр.

Книга в Україні, 1861–1917 : друга пол. XIX ст. – поч. XX ст. : бібліогр. покажч. Вип. 1 «А» / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. Л. А. Косьміна. Київ, 1996. 240 с.

1999–2003 рр.

Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1798–1916: бібліогр. покажч. Вип. 3. 1901–1910 / редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. ; наук. ред. В. Ю. Омельчук ; уклад. М. Д. Бойченко та ін. Київ, 1999. 736 с.

Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1798–1916: бібліогр. покажч. Вип. 4. 1911–1916 / редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. ; наук. ред. В. Ю. Омельчук ; уклад. М. Д. Бойченко та ін. ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2001. 310 с.

Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1798–1916 : бібліогр. покажч. Вип. 5: 1917–1923. У 2 т. / уклад. Л. С. Новосьолова та ін. ; наук. ред. В. Ю. Омельчук. Київ, 2002. 792 с.

Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1798–1923 : бібліогр. покажч. / упоряд.: М. Д. Бойченко та ін. ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. Київ, 2003.

Т. 1: 1798–1911. 676 с.

Т. 2: 1912–1923. 690 с.

Т. 3: Науково-допоміжний апарат. 668 с.

Книга в Україні. 1861–1917: Матеріали до репертуару української книги. Вип. 2. "Б" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омельчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; Вип. 2. "Б". Київ, 1999. 365 с.

Вип. 3. "В". Київ, 2001. 336 с.

Вип. 4. "Г". Київ., 2002. 422 с.

Вип. 5 "Д". Київ, 2003. 532 с.

Вип. 6 "Е, Є, Ж". Київ, 2004. 266 с.

2004–2007 рр.

Книга в Україні, 1861–1917: матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 6 "Е, Є, Ж" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омельчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2004. 266 с.

Книга в Україні, 1861–1917: матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 7 "З, И, І, Ї" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 403 с.

Книга в Україні. 1861–1917: матеріали до репертуару української книги. Вип. 8, ч. 1 "К-Кн" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2006. 408 с.

Книга в Україні. 1861–1917: матеріали до репертуару української книги. Вип. 8, ч. 2 "Ко-Кя" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2006. 492 с.

Книга в Україні. 1861–1917: матеріали до репертуару української книги. Вип. 9 "Л" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2006. 340 с.

Книга в Україні. 1861–1917: Матеріали до репертуару української книги. Вип. 10 "М" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2007. 486 с.

2008–2010 рр.

Книга в Україні. 1861–1917: матеріали до репертуару української книги. Вип. 11 "Н" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 340 с.

Книга в Україні. 1861–1917: матеріали до репертуару української книги. Вип. 11 "Н" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 340 с.

Книга в Україні, 1861–1917 : матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 12, ч.1 "О-От" / В. Ю. Омелячук (наук. ред) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 672 с.

Книга в Україні, 1861–1917 : матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 12, ч.2 "От -Ош" / В. Ю. Омелячук (наук. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 615 с.

Книга в Україні, 1861–1917 : матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 13, ч. 1 "П-По" / В. Ю. Омелячук (наук. ред.) ; упоряд.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 511 с.

Книга в Україні, 1861–1917 : матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 13, ч. 1 "П-По" / В. Ю. Омелячук (наук. ред.) ; уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 511 с.

2011–2013 рр.

Книга в Україні, 1861–1917 : матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 14 "Р" / В. Ю. Омелячук (наук. ред.) ; упоряд.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2011. 408 с.

Книга в Україні, 1861–1917: матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 15, ч. 1 "С-См" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 587 с.

Книга в Україні, 1861–1917: матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 15, ч. 2 "Сн-Сю" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 587 с.

Книга в Україні, 1861–1917: матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 16, "Т" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 475 с.

2014–2016 рр.

Книга в Україні, 1861–1917 : матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 17 "У" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 699 с.

Книга в Україні, 1861–1917 : матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 18 "Ф, Х,Ц" / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 439 с.

Книга в Україні, 1861–1917: матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 19 «Ч-Я» / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омелячук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 439 с.

2017–2019 рр.

Книга в Україні, 1861–1917: Матеріали до репертуару укр. кн. Вип. 20 «А-Я» / уклад.: С. Й. Петров, С. С. Петров ; наук. ред. В. Ю. Омельчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 499 с.

Міжнародний зведений каталог-репертуар української книги, 1798–1923 : наук.-бібліогр. вид.: у 3 т. / Л. В. Бєляєва [та ін.] ; ред.: Л. А. Дубровіна [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. Т. 1. 1798–1903. 1074 с.; Т. 2. 1904–1916. 1142 с.; Т. 3. 1916–1923. 1060 с.

Науково-бібліографічні показники колекційних історико-культурних фондів: рукописних, стародруків, цінних та рідкісних видань.

Наукові каталоги

1992–1998 рр.

Просвітителі Кирило і Мефодій у писемних джерелах Інституту рукопису ЦНБ НАН України : Каталог рукописів другої половини XV – першої чверті XX ст. / уклад., передм. Л. А. Гнатенко, вступ. ст. П. С. Соханя, відп. ред. П. С. Сохань, О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 1995. 113 с. : 16 вклейок. (Науково-довідкові видання з історії України ; вип.40).

Каталог палеотипов из фондов Центральной научной библиотеки имени В. И. Вернадского НАН Украины / сост. М. А. Шамрай, Б. В. Грановский, И. Б. Торбаков. Киев : Наук. думка, 1995. 550 с.

Києво-Могилянська академія у документах і рідкісних виданнях Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського НАН України. Видання XVIII – першої чверті XX ст.: матеріали до бібліогр. показч. Вип. 1 / уклад. Л. М. Дениско, М. С. Рубльова, В. Р. Галай ; редкол. О. С. Онищенко (голова) та ін. ; НАН України, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського, Ін-т української археографії та джерелознавства, Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». Київ, 1995.

1999–2003 рр.

Фоменко Д., Цинковська І., Юхимець Г. Аркушеві образотворчі видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1904–

1923): бібліогр. покажч. / редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. ; авт. вступ. ст. Г. Юхимець ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2002. 196 с.: іл.

Гнатенко Л. А. Слов'янська кирилична рукописна книга XV ст. З фондів Інституту рукопису НБУВ : каталог / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2003. 356 с.

Грецькі рукописи у зібраннях Києва : каталог / упоряд. Є. Чернухін. Київ-Вашингтон, 2000. 383 с.

Дениско Л. М. Релігійні православні періодичні видання XIX – початку XX століття у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / наук. ред. О. С. Онищенко. Київ, 2001. 200 с.

Шолохова Л. В. Фоноархів єврейської музичної спадщини: Колекція фонографічних записів єврейського фольклору із фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : анотований каталог фоноциліндрів та нотних і текстових розшифровок. Київ, 2001. 843 с.

Києво-Могилянська академія в документах і рідкісних виданнях з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. Вип. 2. Документи з історії Києво-Могилянської академії за матеріалами фондів Інституту рукопису (1615–1817) / відп. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2003. 489 с.

Канцедикас А., Сергеева И. Альбом еврейской художественной старины Семена Ан-ского. М. : Мосты культуры, 2001. 335 с.: ил., фот. (Шедевры еврейского искусства ; т. 6).

2008–2010 рр.

Кириличні стародруки 15–17 ст. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського : каталог / Г. І. Ковальчук (заг. ред.), Н. П. Бондар (уклад.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 232 с.

Шамрай М. А. Альдини в бібліотеках України : каталог / О. С. Онищенко (редкол.), Г. І. Ковальчук (заг. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ : Академперіодика, 2008. 138 с.

2011–2013 рр.

Іванова О. А., Гальченко О. М., Гнатенко Л. А. Слов'янська кирилична рукописна книга XVI ст. з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : наук. кат. : палеограф. альб. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2011. 791 с. : іл.

2014–2016 рр.

Степченко О. П. Архівна спадщина П. Я. Стебницького у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, НБУВ, 2014. 461 с.

Фоменко Д., Цинковська І., Юхимець Г. Мідні гравірувальні дошки українських друкарень XVII–XIX ст. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / редкол.: О. Онищенко (голова) та ін. ; авт. передм. Д. Степовик ; авт. вступ. ст.: І. Цинковська, Г. Юхимець ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : Академперіодика, 2014. 356 с. : іл. Бібліогр.: с. 324–337.

2017–2019 рр.

Дениско Л. М., Рудакова Ю. К. Книжкові знаки на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 350 с.

Галькевич Т., Донець О. Український друкований плакат 1965–1985 років з фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського : каталог : Вип. 2 / авт. вступ. ст. О. Донець ; відп. ред. Г. М. Юхимець. Київ, 2016. 924 с.

Гутник Л. М. Український кіноплакат 1947–1994 років з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : наук. каталог / авт. вступ. сл. С. В. Тримбач ; авт. вступ. сл. Л. М. Гутник ; відп. ред. Г. М. Юхимець ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : Академперіодика, 2018. 576 с., 104 с. іл.

Український друкований плакат 1986–1992 років з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. Вип. 3 / уклад.: Т. Галькевич, О. Донець ; відп. ред. Г. М. Юхимець. Київ, 2018. 464 с.

Музична Шевченкіана у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / відп. ред.: Л. Г. Руденко, наук. ред. Л. В. Івченко ; уклад.: Л. Г. Руденко [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т книгознавства. Київ : Академперіодика, 2019. 1003 с.

Тематичні бібліографічні показчики наукової літератури

Наукові каталоги

1992–1998 рр.

Вісті Таврійської вченої архівної комісії і Таврійського товариства історії, археології та етнографії (1887–1931): бібліогр. показч. / уклад. Л. Шарипова ; відп. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського. Київ, 1994. 160 с. (Науково-довідкові видання з історії України ; вип. 29)

Б. Д. Грінченко. Документи і матеріали з фондів Інституту рукопису ЦНБ ім. В. І. Вернадського НАН України : показч. Вип. 1 : Віршовані твори / упоряд. Н. М. Зубкова ; НАН України, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського, Ін-т української археології. Київ, 1994. 240 с. (Науково-довідкові видання з історії України ; вип. 38).

Бібліологічні вісті 1923–1930 : системат. анот. показчик / уклад. Г. І. Ковальчук ; ред. С. І. Білоконь. Київ : Абрис, 1996.

Графіка Георгія Сергеева з фондів НБУВ : каталог колекції / Л. М. Гутник, І. І. Цинковська, Г. М. Юхимець. Київ, 1997. 38 с. : іл.

Зарубіжні періодичні видання, замовлені бібліотеками Національної академії наук України шляхом валютної передплати на 1996 рік : системат. показч. / уклад.: Т. М. Русских та ін. Київ, 1998. 144 с.

Довідкові та бібліографічні зарубіжні книжкові видання у фондах бібліотек наукових установ НАН України : системат. показч. (надходження 1994–1997 рр.) / уклад.: Р. Л. Красій та ін. Київ, 1998. 100 с.

1999–2003 рр.

Археологія України : бібліогр. покажч. 1981–1990 / уклад. І. Г. Шовкопляс ; відп. ред. О. С. Онищенко ; бібліогр. ред. Л. А. Бурдонос, за участю В. С. Гоїнець ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського Київ, 1999. 460 с.

Музичний архів М. Д. Леонтовича : каталог / уклад. Л. П. Корній, Е. С. Клименко ; вступ. ст. Л. П. Корній (опис духовних творів), Е. С. Клименко (опис світських творів) ; відп. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису, Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 1999. 114 с. (З історії музичної спадщини України).

Українська революція і державність (1917–1920 рр.) : науково-бібліогр. видання / редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. ; уклад.: А. Л. Панова, В. Ф. Солдатенко, Л. В. Беляєва та ін. ; наук. ред. В. Ю. Омельчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2001. 816 с.

Видання Секції суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України. 1998–2003 : бібліогр. покажч. / вид. підгот.: В. Ю. Омельчук та ін. ; редкол.: І. Ф. Курас (голова) та ін. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2003. 754 с.

Неформальна преса в Україні (1988–1991) : каталог / Т. Борисенко [та ін.]. Київ : Смолоскип, 2001. 141 с.

Вістник : Місячник літ., мистецтв., науки й громад. життя, 1933–1939 : системат. покажч. змісту / Т. Добко, Б. Ясінський ; наук. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Б-ка Конгресу США, Наук. т-во ім. Т. Шевченка. Київ ; Вашингтон, 2002. 338 с.

Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек науково-дослідних установ НАН України (надходження 2001–2002 рр.): системат. покажч. / уклад.: О. Б. Вихристюк, Р. Л. Красій, Н. І. Малолетова, Г. М. Новицька, О. В. Полякова, В. Ф. Яновська, А. К. Ятченко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2003. 327 с.

2008–2010 рр.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського на сторінках газет (1918–2008) : бібліогр. покажч. / авт.-уклад.: Н. Ф. Самохіна (кер.), О. С. Залізнюк, Н. М. Носкіна, Н. І. Таранова ; редкол.: О. С. Онищенко

(голова) та ін. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 344 с.

Франкомовні довідкові та бібліографічні видання XVIII – початку XX ст. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / уклад. М. А. Стельмашева, А. М. Беба, Р. С. Кириченко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 272 с.

Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек науково-дослідних установ НАН України (надходження 2005–2006 рр.) : наук.-інформ. системат. покажч. / Н. В. Стрішенець (відп. ред.), Р. Л. Красій (уклад.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського / Київ, 2008. 278 с.

Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек науково-дослідних установ НАН України (надходження 2007–2008 рр.) : системат. покажч. / Р. Л. Красій (уклад.), Н. В. Стрішенець (відп. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 291с.

Газети України 1941–1945 рр. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / Н. Ф. Самохіна (авт.-уклад.), О. С. Онищенко (голов. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 504 с.

Івченко Л. В., Вакульчук О. А. Українські нотні видання 1923–1934 у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : (інструментальна музика) : наук. каталог / О. С. Онищенко (голова редкол.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 395 с.

Українсько-бельгійські літературні зв'язки. 1870–2008 : бібліогр. покажч. / О. С. Онищенко (голов.ред.), Т. Добко, Я. Кравець, Н. Дацькова, М. Чиж (уклад.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 246 с.

Радченко В. Ю., Шкаріна В. А. Держава і право: бібліогр. посіб.: анот. каталог / Т. В. Добко (наук. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 292 с.

2011–2013 рр.

Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек науково-дослідних установ НАН України (надходження 2009–2010 рр) : наук.-інформ. системат. покажч. / уклад. Р. Л. Красій, Н. І. Малолєтова, О. В. Полякова ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2011. 258 с.

«Громадська думка» : анот. системат. покажч. 1905–1906 рр. / упоряд. І. Старовойтенко та ін. ; кер. наук. кол. Л. А. Дубровіна. Київ : Темпера, 2011. 465 с.

Газети України 1935–1940 років у фондах Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського : каталог : у 2 ч. / уклад.: О. А. Вакульчук (кер.), О. С. Залізнюк, К. В. Лобузін, О. С. Лук'янчук, Н. Ф. Самохіна ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. Ч. 1. 570 с.; Ч. 2. 662 с.

Газети України 1946–1950 років у фондах Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського : каталог : у 2 ч. / уклад.: О. А. Вакульчук (кер.), О. С. Залізнюк, К. В. Лобузін, О. С. Лук'янчук, Н. Ф. Самохіна; ред.-бібліографи: С. С. Гарагуля, Н. М. Швець ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 410 с.

Івченко Л. В., Бобришева І. Ф. Українські нотні видання 1924–1930 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: (вокальна музика) : наук. каталог / комп.-програм. підтримка К. В. Лобузін ; наук. ред. В. Ю. Омельчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 338 с. (З історії музичної спадщини України).

Економіка. Економічні науки : покажч. бібліогр. посіб. / уклад.: В. Ю. Радченко, В. А. Шкаріна ; наук. ред. Т. В. Добко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 139 с.

Газети України 1951–1955 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / авт.-уклад.: О. А. Вакульчук (керівник), О. С. Залізнюк ; ред.-бібліографи: О. О. Стиркул, І. М. Швець ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 500 с.

Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек науково-дослідних установ НАН України (надходження 2011–2012 рр.) : наук.-інформ. системат. покажч. /

уклад.: Р. Л. Красій, А. М. Лямець, Н. І. Малолєтова, О. В. Полякова [та ін.] ; відп. ред. О. П. Бодак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 257 с.

Обмінний фонд Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : покажчик. Вип. 1. / уклад.: Л. А. Пестрецова, І. О. Шульга, Т. В. Коваль, В. С. Кабкова ; наук. ред. О. П. Бодак ; бібліогр. ред. І. П. Антоненко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 116 с.

Обмінний фонд Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : покажчик. Вип. 2. / уклад.: Л. А. Пестрецова, І. О. Шульга, Т. В. Коваль, В. С. Кабкова ; наук. ред. О. П. Бодак ; бібліогр. ред. І. П. Антоненко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 110 с.

2014–2016 рр.

Тарас Григорович Шевченко : бібліографія видань творів, 1840–2014 / В. Ю. Омельчук, Л. В. Беляєва, І. Д. Войченко, Т. Б. Корольова, Л. С. Новосьолова, О. О. Фіклістова ; редкол.: О. С. Онищенко (голова), В. І. Попик (заст. голови) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 546 с.

Газети України 1917–1920 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / авт.-уклад.: О. А. Вакульчук (кер.), О. С. Залізнюк ; ред.-бібліогр.: О. О. Стиркул, І. М. Швець ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 436 с.

Український друкований плакат 1950–1992 років з фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського : каталог : у 3 вип. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014.

Вип. 1: Український друкований плакат 1950–1964 років з фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського / Т. Галькевич, О. Донець ; відп. ред. Г. М. Юхимець. 2014. 421, [2] с. : іл. Бібліогр.: с. 367–372.

Світова економічна криза: причини, наслідки, шляхи подолання : бібліогр. покажчик (2008–2012) / уклад.: Т. В. Добко, В. Ю. Радченко, В. А. Шкаріна, С. М. Горбань, Ю. С. Левченко ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 552 с.

Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек науково-дослідних установ НАН України (надходження 2013–2014 рр.) : наук.-інформ. системат. покажч. / уклад.: Р. Л. Красій, І. А. Лавриненко, Н. І. Малолетова, В. Ф. Яновська, А. К. Ятченко, О. С. Гур'янова, М. В. Кошарська ; відп. ред. О. П. Бодак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 238 с.

Київські газети 1838–1940 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : наук. каталог / авт.-уклад.: О. С. Залізнюк ; ред.- бібліограф: І. М. Швець ; комп. технологія К. В. Лобузіна ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 608 с.

Обмінний фонд Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : бібліогр. покажч. / уклад.: Л. А. Пестрецова, І. О. Шульга, С. Ю. Брянцева, Т. В. Коваль, В. С. Кабкова, М. Ю. Кузнецова ; наук. ред. О. П. Бодак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. Вип. 1. 149 с.; Вип. 2. 148 с.

Симон Петлюра на сторінках українських газет 1917–1920 років: матеріали до біобібліографії : анотов. бібліог. покажч. / авт.-уклад. : О. А. Вакульчук (кер.), Т. О. Борисенко, О. С. Залізнюк, Н. М. Носкіна ; редкол. : О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 384 с.

Газети України 1956–1960 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : наук. кат. / авт.-уклад.: Н. М. Носкіна (кер.), С. В. Дригайло, Д. Г. Захаров, С. М. Малюк; комп. технологія К. В. Лобузіна ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 1030 с.

Шаповал А. І. Документи С. Я. Парамонова у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : джерелознавче дослідж. : наук. каталог [Електронне видання] / редкол.: Л. М. Яременко (відп. ред.) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2016. 352 с.

Схід і Південь України: час, простір, соціум : у 2 т. Т. 2 : матеріали до бібліографії / уклад.: Т. В. Добко (кер.), О. Я. Дуднік, А. М. Колесніченко, Л. С. Новосьолова, В. Ю. Радченко, В. А. Шкаріна [та ін.] ; редкол.: В. А. Смолій (голова), Г. В. Боряк, Я. В. Верменич, Т. В. Добко, Л. А. Дубровіна

[та ін.] ; наук. ред. В. І. Попик ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т історії України. Київ, 2016. 944 с.

2017–2019 рр.

Обмінний фонд Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського у 2017 році : бібліогр. покажч. / уклад.: Л. А. Пестрецова, І. О. Шульга, С. Ю. Брянцева, О. Ю. Кірданова, В. С. Кабкова, М. Ю. Кузнецова, І. М. Смелік ; відп. ред. Т. П. Павлуша ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 162 с.

Каталоги Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : довідник / уклад.: Ю. Л. Фіх, Т. В. Добко ; за участю Л. В. Коновал, О. П. Ткаченко ; наук. ред. Т. П. Павлуша ; відп. ред. Т. В. Добко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 72 с.

Київські газети 1941–1991 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / уклад.: О. А. Вакульчук (кер.), О. С. Залізнюк, І. М. Швець ; ред.-бібліографи: Л. А. Білименко, С. Ю. Трашкова ; комп. технологія К. В. Лобузін ; редкол.: О. С. Онищенко [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 568 с.

Солонська Н. Г., Борисович Г.О. Українська канадіана : анот. покажч. видань з фонду Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / Н. Г. Солонська, Г. О. Борисович ; наук. ред.: Г. І. Ковальчук ; відп. за вип. Т. Д. Антонюк ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т книгознавства. Київ, 2017. 212 с.

Українські газети 1898–2015, що виходили за межами України (з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) : каталог / уклад.: О. А. Вакульчук (кер.), О. С. Залізнюк, Л. А. Білименко ; ред.-бібліографи: Н. Ф. Криворучко, С. В. Дригайло ; комп. технологія К. В. Лобузін ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2018. 474 с.

Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського та бібліотек наукових установ НАН України (надходження 2015–2016 рр.) : наук.-допом. бібліогр. покажч. / уклад.: І. А. Лавриненко, Є. А. Рибак, О. Б. Вихристюк ; відп. ред. О. М. Василенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2018. 223 с.

Тарас Григорович Шевченко : бібліографія бібліографії видань творів Т. Г. Шевченка та літератури про нього / В. Ю. Омельчук, Л. В. Беляєва, С. А. Дзюбич, Л. В. Лісовська, Л. С. Новосьолова, О. О. Фіклістова ; редкол.: О. С. Онищенко (голова), В. І. Попик (заст. голови) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2018. 276 с.

Бібліографічні джерела зарубіжної україніки (друга половина ХІХ – початок ХХІ століття) : матеріали до бібліографії : наук.-допом. покажч. / упоряд. В. Березкіна ; наук. ред Т. Д. Антонюк ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т книгознавства. Київ, 2019. 244 с.

Газети України 1816–1916 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / уклад.: О. С. Залізнюк, І. М. Швець ; ред.-бібліографи: Л. А. Білименко, С. В. Дригайло ; комп. технологія К. В. Лобузін ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 312 с.

Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек наукових установ НАН України (надходження 2017–2018 рр.) : наук.-допоміж. бібліогр. покажч. / відп. ред. О. М. Василенко, уклад.: І. А. Лавриненко, Є. А. Рибак, О. Б. Вихристюк. Київ, 2019. 182 с.

Тарас Григорович Шевченко : бібліографія літератури про життя і творчість, 2004–2018 / І. Д. Войченко, О. П. Андрущенко, О. О. Фіклістова, Л. М. Ковінченко, Т. Б. Корольова, Л. В. Лісовська, Д. В. Устиновський ; редкол.: Л. А. Дубровіна (голова) [та ін.] ; наук. ред. С. С. Кіраль ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 812 с.

Стандарти з бібліотечної справи і суміжних галузей (чинні станом на 1.11.2019) : анот. бібліогр. покажч. / упоряд. І. В. Соколова ; відп. ред. О. М. Василенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 63 с.

Обмінний фонд Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 2019 році : бібліогр. покажч. / уклад.: Л. А. Пестрецова, І. О. Шульга, Є. М. Білько, С. Ю. Брянцева, А. О. Ткаченко, В. С. Кабкова, М. Ю. Кузнецова, І. М. Смелік ; відп. ред. О. М. Василенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 182 с.

Бібліотека та наукова електронна комунікація: науковий реферативний огляд / відп. ред.: К. В. Лобузін ; Гарагуля С. С., Коновал Л. В., Корнілова Є. О., Лобузін К. В., Лаєнко Н. А., Півнюк О. В., Сандул О. Г., Ясінська О. А. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 200 с.

Персональні бібліографії

1992–1998 рр.

Олена Михайлівна Апанович : бібліогр. покажч. (до 75-річчя від дня народження і 50-річчя наукової діяльності) / упоряд. С. Г. Даневич ; авт. вступ. ст.: Л. А. Дубровіна, В. Гром ; НАН України, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Ін-т укр. ареографії. Київ, 1994. 52 с. (Науково-довідкові видання з історії України ; вип. 35).

Стрішенець Н. В. Юрій Олексійович Меженко (1892–1969): Матеріали до біографії / уклад.: Н. В. Стрішенець, Т. А. Ігнатова, Н. В. Казакова ; ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського. Київ, 1994. 175 с. (Науково-довідкові видання з історії України ; вип. 31).

Софія Володимирівна Сороковська. До 75-річчя з дня народження : бібліогр. покажч. / уклад.: Р. С. Жданова, І. А. Певзнер ; відп. ред. В. Ю. Омельчук ; АН України, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського. Київ, 1993. 26 с.

1999–2003 рр.

Олена Михайлівна Апанович : бібліогр. покажч. (до 80-річчя від дня народження і 55-річчя наукової діяльності) / упоряд. С. Даневич ; авт. вступ. ст. Л. А. Дубровіна, В. Гром ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису, Ін-т історії України. Київ : Вид-во імені Олени Теліги, 1999. 80 с.

В. І. Вернадський. Вчений. Мислитель. Громадянин. Праці вченого та література про нього з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : бібліогр. покажч. / уклад.: Л. В. Беляєва, Л. С. Новосолова та ін. ; наук. ред. В. Ю. Омельчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2003. 260 с.

Голобуцький П. В., Моїсеєнко Н. І., Хижняк З. І. Петро Могила (1596–1647) : бібліогр. покажч. / редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». Київ, 2003. 248 с.

2004–2007 рр.

Віктор Іванович Трефілов / уклад.: О. М. Василенко, Л. М. Гришишина, В. В. Картузов ; відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Ін-т проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 211 с. (Біобібліографія вчених України).

Петро Тимофійович Тронько: біобібліогр. покажч. / уклад. Л. І. Тіманова ; голова редкол. І. Ф. Курас ; НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 193 с. (Біобібліографія вчених України).

2008–2010 рр.

Борис Євгенович Патон : біобібліографія / уклад.: Л. В. Беляєва, Л. С. Новосьолова, Л. І. Тіманова та ін. ; відп. ред.: І. К. Походня ; НАН України, Ін-т електрозварювання ім. Є. О. Патона. Київ : Наук. думка, 2008. 623 с.

Академік НАН України Лукінов Іван Іларіонович (1927–2004) : біобібліогр. покажч. / О. С. Онищенко (наук. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, УААН. Київ, 2009. 150 с.

2011–2013 рр.

Блаже Ристовски : каталог на книж.-информ. изл. од Нац. библ. на Украина "В. И. Вернадски" / сост. И. А. Прокошина ; введено прил. и научна ред. на Н. Г. Солонска ; Нац. акад. на науките на Украина, Нац. библ. на Украина "В. И. Вернадски". Київ, 2011. 25 с.: портр.

Зінаїда Павлівна Тулуб : біобібліогр. покажч. / уклад.: А. М. Колесніченко, Н. І. Моїсеєнко, Т. В. Добко, Ю. С. Левченко ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; вступ. ст. М. Г. Жулинського ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 148 с.

Степан Онисимович Сірополко (1872–1959) : біобібліогр. покажч. / уклад., життєпис, хронологія життя і діяльності Т. І. Ківшар ; наук. ред. В. І.

Попик ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 197 с.

Таїсія Іванівна Ківшар (до 40-річчя науково-педагогічної діяльності) : біобібліогр. покажч. / упоряд.: Л. І. Самчук, А. В. Січка, Н. І. Моїсеєнко ; вступ. ст.: Т. В. Навальська, С. М. Ляшко ; редкол.: В. І. Попик (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Нац. акад. пед. наук України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2013. 100 с. (Майстри бібліотечної справи України ; вип. 2).

Книгознавець Галина Іванівна Ковальчук (До 25-річчя наукової діяльності) : біобібліогр. покажч. / уклад. Н. І. Моїсеєнко ; вступ. ст. Л. А. Дубровіної ; редкол.: В. І. Попик (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 83 с.

2014–2016 рр.

Новальська Тетяна Василівна : бібліогр. покажч. / упоряд.: Н. А. Бачинська, Т. С. Кудласевич, Ю. В. Новальська, Т. А. Приліпко, П. М. Штих ; наук. ред. : Т. В. Добко ; Нац. іст. б-ка України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2015. 84 с.

2017–2019 рр.

Архів українського історика Олени Компан у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : біогр. дослідж. : наук. каталог / М. А. Філіпович, І. В. Клименко. Київ, 2019. 200 с.

Архів українського історика Олени Апанович в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : біогр. дослідж. : наук. каталог / Степченко О. П., Бодак О. П., Щерба Л. С. Київ, 2019. 268 с.

Член-кореспондент АН УРСР Тюленєв Микола Олександрович (1889–1969) : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1911–1964 роки. До 130-річчя від дня народж. / уклад. В. А. Вергунов, О. В. Бачкала ; наук. ред. В. А. Вергунов ; НААН, ННСГБ, Ін-т водних проблем і меліорації, Ін-т архівознавства Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського НАН України. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ, 2019. 150 с. : портр. (Сер. «Біобібліографія вчених-аграріїв України» ; кн. 72).

Публікація пам'яток рукописної та книжкової спадщини,

**які супроводжуються фундаментальними дослідженнями спеціалістів
різних профілей, що забезпечують комплексність досліджень**

1992–1998 рр.

Грецький Схід і Україна : листи грецького духовенства XVIII ст. в фондах Інституту рукопису ЦНБ ім. В. І. Вернадського / пер., передм. Є. К. Чернухін ; НАН України, Ін-т археографії, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 1994. 91 с. (Джерела з історії церкви в Україні).

Болгарський наспів з рукописних нотолінійних ірмолоїв України кінця XVI–XVII ст. / Л. П. Корній, Л. А. Дубровіна ; передм. П. С. Соханя ; відп. ред. О. С. Онищенко ; упорядкування, розшифровка, підготовка нотних матеріалів до видання, покажчики Л. П. Корній ; кодикологічне дослідження та археографічний опис нотолінійних Ірмолоїв Л. А. Дубровіної ; редакція словесних текстів піснеспівів болгарського наспіву Г. П. Півторака ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, М-во культури і мистецтв України, Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 1998. 321 с. (З історії музичної спадщини України).

1999–2003 рр.

Пересопницьке Євангеліє (1556–1561) : дослідження, транслітер. текст, словопоказчик / авт. та уклад. І. П. Чепіга, Л. А. Гнатенко, О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. Київ, 2001. 700 с.

2011–2013 рр.

Пересопницьке Євангеліє 1556–1561 : дослідження, транслітер. текст, словопоказчик / [О. С. Онищенко та ін. ; підгот.: І. П. Чепіга за участю Л. А. Гнатенко ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т укр. мови, Укр. мовно-інформ. фонд. Вид. 2-е, допов. Київ, 2011. 700 с.

Гнатенко Л. А. Слов'янська кирилична рукописна книга XII–XIII ст. з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. Кодиколого-палеографічне та графіко-

орфграфічне дослідження. Палеографічний альбом / Л. А. Гнатенко ; редкол.: Л. А. Дубровіна (голова) [та ін.]. Київ, 2012. 154 с.: 52 іл.

Бондар Н. П. Видання Івана Федорова та Петра Мстиславця з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: дослідження, попримірниковий опис / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 311 с.: іл.

2014–2016 рр.

Псалтир: переклад новою українською мовою П. С. Морачевського (1865) / підготовка вид. Л. А. Гнатенко ; дослід. Л. А. Гнатенко, В. В. Німчука ; відп. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Український комітет славістів, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; Ін-т української мови. Київ, 2015. 200 с. (Пам'ятки української мови ХІХ ст., Серія канонічної літератури).

Беляєва Л. В. «Кобзар» Т. Г. Шевченка у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : книгознавче та бібліографічне дослідження / Л. В. Беляєва, І. Д. Войченко ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 994 с.

Іванова О. А. Кирилична рукописна книга ХVІ ст. з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : іст.-кодиколог. дослідж. Альбом філіграней / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2016. 226 с.

Чернухін Є. Архів протоієрея Трифілія Карацоглу : першоджерела з історії греків Криму та Надазов'я ХVІІІ ст. у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Кив, 2016. 320 с.

2017–2019 рр.

Лікарство на оспалый оумысль чоловічій / підгот. до вид.: В. М. Мойсієнко, Н. П. Бондар, О. Ю. Макарова, С. П. Радомська ; НАН України, Ін-т укр. мови, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2017. (Серія конфесійної літератури «Пам'ятки української мови ХVІІ ст.).

[Т. 1 : Факсимільне видання «Лікарства...» 1607]. – [189] арк.

Т. 2. – VII с., 179 арк. : іл.

Т. 3. – 227 с.

Метрична книга Свято-Воскресенської церкви м. Острога 1735–1759 рр. / С. І. Кононський, О. С. Боляк ; ред. Л. А. Дубровіна [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 112 с.

Науково-методичні видання з бібліотечної діяльності

1992–1998 рр.

Санітарно-гігієнічна обробка документів, каталогів та засобів їх зберігання в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського : інструкт-метод. рекомендації / уклад. Г. М. Новікова ; ред. А. Г. Бровкін ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 1997. 19 с.

Забезпечення фізичного збереження документних фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : інструкція / уклад. Г. Новікова [та ін.] ; ред. Н. Солонська ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 1996. 16 с.

Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України : зб. документів і матеріалів / уклад. Н. І. Смаглова ; ред. А. А. Свобода ; НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Вип. 1. Київ, 1997. 36 с.

1999–2003 рр.

Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України : зб. документів і матеріалів / уклад. Т. Л. Кулаковська ; ред. А. А. Свобода ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Вип. 2 : Нормування праці. Київ, 1999. 30 с.

Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України : зб. документів і матеріалів / уклад.: Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко ; ред. А. А. Свобода ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Вип. 3. Київ, 2000. 72 с.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2000 році : інформ.-аналіт. огляд. / А. А. Свобода, Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко, Т. Л. Кулаковська ; відп. ред. Т. П. Павлуша ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Вип. 6. Київ, 2001. 66 с.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2001 році : інформ.-аналіт. огляд. / Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко, Т. Л. Кулаковська, С. О. Денисова ; відп. ред. А. А. Свобода ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Вип. 7. Київ, 2002. 119 с.

1999–2003 рр.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2004 році : інформ.-аналіт. огляд / Т. Л. Кулаковська, Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко ; відп. ред. О. В. Воскобойнікова-Гузєва. Вип. 10. Київ, 2005. 144 с.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2005 році : інформ.-аналіт. огляд / А. А. Свобода, Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко, Т. Л. Кулаковська ; відп. ред. О. В. Воскобойнікова-Гузєва ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Вип. 11. Київ, 2006. 121 с.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2006 році : інформ.-аналіт. огляд / Т. Л. Кулаковська, Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко ; відп. ред. О. В. Воскобойнікова-Гузєва ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Вип. 12. Київ, 2007. 132 с.

Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України. Вип. 4 / авт.-уклад.: Т. Л. Кулаковська, А. А. Свобода, Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко ; відп. ред. О. В. Воскобойнікова-Гузєва. Київ, 2006. 150 с.

Перелік документів, що утворюються в діяльності НАН України та її установ, із зазначенням строків зберігання документів / Л. М. Яременко (кер.), О. Г. Мітюков, В. В. Сендик, Л. Є. Варшавська, Л. С. Воловник та ін. ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2005. 279 с.

Збереження бібліотечних і архівних фондів у несприятливих екологічних умовах: інструктивно-метод. рекомендації. / А. Г. Бровкін, Л. М. Волосатих та ін. ; наук. ред. В. Ю. Омельчук ; НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 33 с.

Методичні рекомендації для Державної реєстрації книжкових пам'яток України. Кириличні рукописні книги та стародруки / уклад.: Н. П. Бондар,

Л. А. Гнатенко, Л. А. Дубровіна, Н. М. Зубкова, О. А. Іванова ; передм.: Л. А. Дубровіна, Г. І. Ковальчук. Київ, 2007. 134 с.

Антоненко І. П., Баркова О. В. Каталогізація електронних ресурсів : наук.-метод. посібник / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2007. 110 с.

2008–2010 рр.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2007 році : інформ.-аналіт. огляд / В. П. Здановська, А. А. Свобода, Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко ; відп. ред. О. В. Воскобойнікова-Гузєва ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. Вип. 13. 140 с.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2008 році : інформ.-аналіт. огляд / В. П. Здановська (уклад.), Н. І. Смаглова (уклад.), Г. І. Солоїденко (уклад.) ; А. А. Свобода (відп. ред.), Г. І. Солоїденко (відп. ред.) ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. Вип. 14. 176 с.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2009 році : інформ.-аналіт. огляд / В. П. Здановська, А. А. Свобода, Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. Вип. 15. 202 с.

2011–2013 рр.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2009 році : інформ.-аналіт. огляд / В. П. Здановська, А. А. Свобода, Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко ; А. А. Свобода, Г. І. Солоїденко (відп. ред.) ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2011. Вип. 16. 215 с.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2011 році : інформ.-аналіт. огляд / А. А. Свобода, Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко ; відп. ред. А. А. Свобода, Г. І. Солоїденко ; Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ, 2012. Вип. 17. 204 с.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2012 році : інформ.-аналіт. огляд / А. А. Свобода, Н. І. Смаглова, Г. І. Солоїденко ; відп. ред. А. А. Свобода, Г. І. Солоїденко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. Вип. 18. 287 с.

Методика індексування інформаційних ресурсів / авт.-уклад. О. О. Сербін, Т. П. Медвідь, С. В. Галицька ; голов. ред. В. І. Попик ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 87 с.

2014–2016 рр.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2012 році : інформ.-аналіт. огляд / О. В. Полякова, Н. І. Смаглова, О. Л. Сокур, Г. І. Солоїденко ; відп. ред. Г. І. Солоїденко, Н. В. Стрішенець ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. Вип. 19. 220 с.

Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2014 році : інформ.-аналіт. огляд / О. В. Полякова, Н. І. Смаглова, О. Л. Сокур, Г. І. Солоїденко ; відп. ред. Г. І. Солоїденко, Н. В. Стрішенець ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. Вип. 20. 246 с.

Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2015 році : інформ.-аналіт. огляд / О. В. Полякова, О. Л. Сокур, Г. І. Солоїденко ; відп. ред. Г. І. Солоїденко, Н. В. Стрішенець ; НАН України, Інформ.-бібл. рада НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. Вип. 21. 265 с.

Карткові каталоги в системі науково-інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : метод. посіб. / уклад.: Г. А. Кузьменко, Т. П. Медвідь ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 48 с.

Лобузіна К. Корпоративна бібліотечна база знань : наук.-метод. посіб. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 100 с.

2017–2019 рр.

Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2016 році : інформ.-аналіт. огляд / О. В. Полякова, О. Л. Сокур, Г. І. Солоїденко ; відп. ред. О. С. Онищенко, Г. І. Солоїденко ; НАН України, Інформ.-бібл. рада НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. Вип. 22. 244 с.

Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2017 році : інформ.-аналіт. огляд / О. В. Полякова, О. Л. Сокур, Г.

І. Солоїденко ; відп. ред. О. С. Онищенко, Г. І. Солоїденко ; НАН України, Інформ.-бібл. рада НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2018. Вип. 23. 244 с.

Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2018 році : інформ.-аналіт. огляд / Г. І. Солоїденко, О. В. Полякова, О. Л. Сокур, Є. М. Білько, О. І. Посметна ; уклад. : О. В. Полякова, О. Л. Сокур, Г. І. Солоїденко ; відп. ред. О. М. Василенко, Г. І. Солоїденко ; НАН України, Інформ.-бібл. рада НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. Вип. 24. 208 с.

Інструкція з обліку фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / О. М. Василенко (наук. кер.), Т. І. Ключок, Л. А. Пестрецова, О. І. Посметна, Л. М. Яременко ; О. М. Василенко (відп. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 91 с.

Бібліотечні послуги: облік, статистика, ефективність : науково-методичний посібник / уклад. : О. Яковенко, А. Венідиктова ; відп. ред. О. Василенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 86 с.

Бібліографічні показники видань
та публікацій співробітників НБУВ

1992–1998 рр.

Центральна наукова бібліотека ім. В. І. Вернадського Академії наук України, 1918–1993 рр. : бібліогр. показч. / уклад.: І. Г. Шовкопляс та ін. Київ, 1993. 299 с.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, 1918–1998 : бібліогр. показч. літ. за 1993–1998 рр. / уклад. Н. М. Погребецька ; відп. ред. В. Ю. Омельчук. Київ, 1998. 165 с.

2017–2019 рр.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : видання бібліотеки та література про її діяльність (2004–2018 рр.) : наук.-бібліогр. показч. / редкол.: Л. А. Дубровіна, Т. В. Добко, О. С. Онищенко [та ін.] ; наук. ред. С. С. Кіраль ; уклад.: С. А. Дзюбич, І. Г. Лиханова ; за участю

О. В. Давидович, С. О. Денисової, Е. П. Євженко ; бібліогр. ред.
Л. С. Новосолової ; НАН України. Київ, 2018. 593 с.

Національні доповіді

2008–2010 рр.

Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави :
нац. доп. / В. М. Геєць (заг. ред.) та ін. ; НАН України ; Нац. б-ка України
ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 687 с.

Новий курс: реформи в Україні. 2010–2015 : нац. доп. / за заг. ред. В. М.
Гейця [та ін.]. Київ, 2010. 232 с.

2011–2013 рр.

Національний інформаційний суверенітет у контексті розвитку новітніх
інформаційних технологій / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик
та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ :
НБУВ, 2011. 160 с.

Бібліобліографічні показники.

Довідково-енциклопедичні видання

1999–2003 рр.

Видатні діячі України минулих століть : меморіал. альм. / авт. ст. : В. С.
Чишко, О. В. Бугаєва, Г. М. Юхимець [та ін.] ; редкол.: О. Шокало
(голова) [та ін.] ; Компанія «Євроімідж», НАН України, Ін-т історії, Т-во
«Україна-Світ», Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ :
Євроімідж, 2001. 623 с. (Золоті імена України). Текст парал. англ.

Золота книга української еліти : інформ.-імідж. альм. : у 6 т. / авт. ст.: В. І.
Попик, С. М. Ляшко, Г. М. Юхимець [та ін.] ; редкол. : О. С. Онищенко
(голова) [та ін.] ; Компанія «Євроімідж», НАН України, Ін-т історії, Т-во
«Україна-Світ», Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ :
Євроімідж, 2001. Текст парал. англ. Т. 1. 576 с. : іл.; Т. 2. 584 с. : іл.; Т. 3.
608 с. : іл.; Т. 4. 640 с. : іл.; Т. 5. 640 с. : іл.; Т. 6. 608 с.: іл.

Народжені Україною : альм. : у 2 т. / авт. ст. : В. С. Чишко, В. І. Попик, С. М. Ляшко [та ін.] ; редкол.: О. С. Онищенко (голова) [та ін.] ; Компанія «Євроімідж», Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : Євроімідж, 2002. (Золоті імена України). Текст парал. англ. Т. 1: А-К. 896 с. : іл.; Т. 2: Л-Я. 896 с. : іл.

2004–2007 рр.

Книжкові джерела української біографістики у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : матеріали до бібліографії (2001–2003 рр.) / авт.-уклад.: Н. І. Мельник-Любовець, О. М. Яценко ; О. С. Онищенко (голова редкол.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т біогр. дослідж. Київ, 2006. 204 с. (Серія «Джерела української біографістики»; вип. 2).

Матеріали до Українського біографічного словника. Короткі біографічні довідки. Випуск 1. "А". Київ, 2006. 259 с.

Біобібліографічні покажчики. Словники

2008–2010 рр.

Бугаєва О. В., Гончаренко М. І., Горбик В. О., Даниленко В. М., Зінченко Ю. І., Кім Н. А. Реєстр імен українського біографічного словника: літери А-Б / В. І. Попик (відп. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т біогр. дослідж., Укр. біогр. т-во. Київ, 2008. 158 с. (Реєстр Українського біографічного словника; вип.1).

Супронюк О. К. Н. В. Гоголь и его окружение в Нежинской гимназии : биобиблиогр. слов. Киев : Академперіодика, 2009. 252 с.

2014–2016 рр.

Бугаєва О. В. Музичне товариство імені М. Д. Леонтовича (1921–1931): біографічний словник : наук. довід. / [наук. ред. В. І. Попик] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. (З історії музичної спадщини України).

Клименко І. В. Архів українського мистецтвознавця Б. С. Бутника-Сіверського (1901–1983) у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : біогр. дослідж. : наук. каталог / відп. ред. С. В. Сохань. Київ, 2015. 464 с. : 50 іл.

Архів українських філологів А. О. Білецького і Т. М. Чернишової у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : біогр. дослідж. : наук. каталог / Є. К. Чернухін, Т. С. Горбач, О. М. Купченко-Гринчук, В. Е. Лось ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014.

2017–2019 рр.

Ляшко С. М. Автобіографічні джерела Постійної комісії для складання Біографічного словника діячів України (1918–1933) Всеукраїнської академії наук / підготовка до видання документів, упорядкування, текстологія, наукові розділи, коментар, додатки С. М. Ляшко ; редкол.: В. І. Попик (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2018. 532 с.

Книжкові джерела української біографістики у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : матеріали до бібліографії (2004–2010) / Ю. В. Вернік, Т. В. Котлярова, Н. І. Любовець, В. В. Патик, Н. П. Філіппова, О. М. Яценко ; редкол. В. І. Попик (голова) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. (Серія «Джерела української біографістики» ; вип. 4).

Навчальні посібники

2011–2013 рр.

Ковальчук Г. І. Рукописні книги та стародруки : навч. посіб. / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2011. 100 с., іл.

Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського **(варіант «Робочих таблиць класифікації НБУВ»)**

2004–2007 рр.

Таблиці територіальних типових поділів / І. І. Багрій, А. Г. Бровкін, Л. В. Головіна, І. А. Зарічняк, О. К. Коваленко ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2004. 769 с. (Рубрикатор Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського).

К Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування / Н. О. Артющенко, А. Г. Бровкін, С. В. Галицька, І. А. Зарічняк (відп. за вип.) ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 587 с. (Рубрикатор Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського).

Підрозділ «М1 Технологія деревини» / Н. О. Артющенко, А. Г. Бровкін (кер.), С. В. Галицька, І. А. Зарічняк (відп. за вип.) ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2006. 198 с. (Рубрикатор Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського).

М2/7 Виробництва легкої промисловості / Н. О. Артющенко, А. Г. Бровкін (кер.), С. В. Галицька, І. А. Зарічняк (відп. за вип.) ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2007. 375 с. (Рубрикатор Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського).

2008–2010 рр.

Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Розділ «М Технологія деревини. Виробництва легкої промисловості. Поліграфічне виробництво. Фотокінотехніка». «М8 Поліграфічне виробництво» / Н. О. Артющенко, А. Г. Бровкін (кер.), С. В. Галицька, І. А. Зарічняк (відп. за вип.) ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 196 с. (Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського).

Таблиця етнічних типових поділів / А. Г. Бровкін, Л. В. Головіна, І. А. Зарічняк ; О. С. Онищенко (голов. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2007. 284 с. (Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського).

Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Розділ «М Технологія деревини. Виробництва легкої промисловості. Поліграфічне виробництво. Фотокінотехніка». Підрозділ «М9 Фотокінотехніка» / Н. О. Артющенко, А. Г. Бровкін (кер.), С. В. Галицька, І. А. Зарічняк (відп. за вип.) ; О. С. Онищенко (голов. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 227 с.

Бровкін А. Г., Артющенко Н. О., Галицька С. В., Зарічняк І. А. Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського ; Розділ «Ж Техніка і технічні науки в цілому» / О. С. Онищенко (голов. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 239 с.

Бровкін А. Г., Галицька С. В., Зарічняк І. А., Якушко Б. П. Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського ; Розділ «Н Будівництво» / О. С. Онищенко (голов. ред.) ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 599 с.

2011–2013 рр.

Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського ; Розділ "З Енергетика. Радіoeлектроніка" / К. В. Лобузiна, С. В. Галицька, І. А. Зарічняк, В. А. Якушко ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Киев, 2011. 249 с.

Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського; Розділ "З Енергетика. Радіoeлектроніка" / К. В. Лобузiна, С. В. Галицька, І. А. Зарічняк, В. А. Якушко ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 387 с.

Таблиці мовних типових поділів / авт.-уклад. І. І. Багрій ; голов. ред. В. І. Попик ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 548 с.

2014–2016 рр.

Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Розділ «П Сільське і лісове господарство. Сільськогосподарські та лісogосподарські науки». Підрозділ «П 8 Ветеринарна медицина» / Т. П. Медвідь, П. І. Шекера (кер.) ; наук. ред. Н. В. Стрішенець ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 106 с.

2017–2019 рр.

Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Розділ «Л Хімічна технологія. Хімічні та харчові виробництва». Підрозділ «Л8/9 Харчові виробництва» / Н. О. Артюшенко, С. В. Галицька, П. І. Шекера ; голов. ред. Н. В. Стрішенець ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 385 с.

Рубрикатор НБУВ. Скорочений варіант / К. В. Лобузiна, С. В. Галицька, Н. Я. Зайченко, Т. С. Медвідь, Н. В. Орєшина, І. П. Перенесієнко, О. Г. Сандул ; відп. ред. К. В. Лобузiна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 570 с.

Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.
Розділ «У Економіка. Економічні науки». Підрозділ «У052 Облік. Аудит»
/ А. М. Головащук, С.мВ. Галицька, П. І. Шекера ; наук. ред.: Т. П.
Павлуша ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ,
2017. 111 с.

**Інформаційно-аналітичні видання
Центру досліджень соціальних комунікацій**

1. Найбільш потужним виданням є інформаційно-аналітичний журнал **«Україна: події, факти, коментарі»**, присвячений висвітленню та аналізу найактуальніших подій суспільного життя в економічній, політичній та соціальній сферах, проблемам ефективності державотворчого процесу в Україні. Містить огляди ЗМІ, аналітику, оціночні та прогнозні матеріали, а також довідкову інформацію, орієнтовану на управлінські структури. Значна його частина базується на матеріалах з регіональної проблематики.

До цього журналу додається низка **інформаційно-оглядових бюлетенів – видань** як додаток до журналу. Ці додатки слугували джерельною базою для осмислення певних актуальних проблем суспільства.

Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки: огляд інтернет-ресурсів з питань розвитку соціальних мереж в Україні та їх впливу на громадянське суспільство, бізнес, суспільну безпеку.

Проблеми інформатизації: огляд матеріалів ЗМІ – періодичний моніторинг відображення в ЗМІ процесів розвитку інформаційних технологій, соціальних, інформаційних комунікацій, забезпечення інформаційного суверенітету та захисту інформаційних ресурсів в Україні на фоні глобальних інформаційних впливів.

Бібліотека в соціальних медіа. Панорама досвіду у відображенні соціальних медіа: оприлюднює матеріали моніторингу вітчизняних і зарубіжних ЗМІ з впровадження новітніх бібліотечних соціально значущих послуг та проєктів, трансформації системи роботи бібліотек у сучасних умовах, участі бібліотек у системах електронного урядування тощо.

Криза: шляхи подолання: офіційна інформація щодо зусиль органів влади в подоланні кризи у державі, наводяться коментарі та експертні оцінки, а також окреслюються перспективи та даються прогнози щодо цього питання.

Політичні партії в демократичному процесі: за матеріалами національних та регіональних ЗМІ, інтернет-ресурсів. Бюлетень, над підготовкою якого працюють співробітники НЮБ, виходить з 2012 р. щотижнево. Матеріали структуровано за рубриками: «Позиціонування партій», «Фракційна діяльність у Верховній Раді», «Регіональні партійні

організації в політичному процесі», «Партійні акції, заходи», «Громадські організації у підтримці діяльності партій», «Оперативні прогнози». Видання аналізує виборчі кампанії в Україні.

Політичні технологи та технології: висвітлюються думки вітчизняних та зарубіжних експертів щодо зарубіжних політтехнологічних впливів, а також питання формування громадської думки про ситуацію в Україні зарубіжними ЗМІ.

Резонанс: бюлетень оперативної інформації електронних видань. Висвітлювалася діяльність органів виконавчої, законодавчої та судової влади, місцевого самоврядування. Аналізувалися актуальні питання міжнародного співробітництва та суспільно-політичного життя, економічний стан та правові відносини в Україні.

Українські ЗМІ про корупцію: висвітлює інформацію про корупцію в політичній, економічній, соціальній сферах українського суспільства та факти нечесності в інших країнах світу.

Безпека підприємництва: висвітлюються правові основи розвитку підприємництва в Україні, співробітництво підприємців і влади у вдосконаленні Податкового кодексу та пропонуються оцінки, прогнози і пропозиції. Бюлетень виходить з 2008 р. щомісяця.

Криза в суспільних вимірах: висвітлюються питання соціології, економіки, соціальні проблеми, подаються коментарі, експертні оцінки, новини зарубіжжя та прогнози. Бюлетень виходить з 2009 р. щотижня.

2. Самостійні інформаційно-аналітичні бюлетені становлять значну групу аналітичних видань.

Прогнози: містить повідомлення національних, регіональних ЗМІ та інтернет-ресурсів. Матеріали випусків структуровано за рубриками, що висвітлюють події наступного тижня. Перспективні прогнози стосуються діяльності органів державної влади, політики, економіки та соціальної сфери. Бюлетень містить згруповані за рубриками додатки.

Адаптація переселенців в Україні: представлено матеріали національних, регіональних ЗМІ та інтернет-ресурсів з актуальних проблем внутрішньо переміщених осіб в Україні. Бюлетень, підготовка якого здійснюється співробітниками НІОБ, виходить з 2015 р. щотижнево українською мовою. Матеріали випусків структуровано за рубриками, що висвітлюють нормативно-правові аспекти проблеми переселення громадян, соціальні сторони діяльності ВПО, забезпечення процесу їх соціальної адаптації, ефективність державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб. Випуски містять підбірку найбільш резонансних новин з електронних видань щодо статистики та соціологічних опитувань переселенців, актуальні матеріали про міжнародну підтримку переселенців з Донбасу і Криму.

Влада для громадян: електронний інформаційний ресурс, де подаються юридичні відповіді на питання, що цікавлять громадян у соціальній, правовій, житлово-комунальній сферах.

Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності: матеріали, що орієнтовані на задоволення інформаційних запитів членів Конституційної Асамблеї, органів державної влади, громадських організацій, наукових працівників та експертів. Аналітичні матеріали присвячено актуальним питанням конституційного процесу в Україні. В інформаційній частині подається моніторинг політико-правових питань позицій влади, політичних партій, громадських і експертних організацій в Україні та огляд конституційних процесів зарубіжних країн.

Життя мегаполісів: висвітлювалися питання міського управління, у тому числі проблеми інфраструктури, екології. Також містився зарубіжний досвід управління міськими територіями, підвищення якості життя місцевих громад.

Газова галузь: проблеми енергозбереження: матеріали оперативної інформації електронних та паперових ЗМІ. Висвітлюється робота владних структур у газовій галузі, а також стан та характеристика енергетичної галузі. Видання узагальнює наукові дослідження, нові технології та технічний прогрес.

Інститут президентства в системі сучасних міжнародних відносин: структурований аналітичний матеріал: думки й прогнози провідних українських і зарубіжних експертів, політологів, політиків щодо геополітичних процесів і широкого спектра питань міжнародних відносин. Готує ФПУ.

Проблеми суспільної стабільності: матеріали на базі аналізу електронної інформації, питання інформаційної безпеки та протидії кіберзлочинності. Представлено аналітичні матеріали щодо розвитку соціально-політичної ситуації в регіонах України і висвітлення феномену «кольорових революцій» у різних країнах світу.

Шляхи розвитку української науки: висвітлюються проблеми підвищення ефективності наукової діяльності, реформування української науки, подається інформація про здобутки вітчизняних науковців та зарубіжний досвід розвитку наукових досліджень. Видається щомісяця.

Інформаційна ситуація в Україні: за матеріалами масиву регіональної електронної інформації, моніторинг та аналіз інформаційної картини медіаполя регіонів. За визначеними інформаційними ресурсами щоденно здійснюється відбір і систематизація повідомлень з регіональної проблематики відповідно до загальнонаціональних процесів. Такий підхід дає змогу відстежувати інформаційний «пульс» регіонів держави з додатковими маркерами – тегами і ключовими словами. Щотижневик.

Президентська влада в особливих ситуаціях: зарубіжний досвід
Електронний інформаційно-аналітичний бюлетень. Підбір матеріалів здійснювався за рубриками: «Внесення змін до Конституції», «Створення двопалатного парламенту», «Депутатська недоторканність». Вивчалися ініціативи законодавчих органів та виконавчої влади зарубіжних країн.

Актуальні питання президентського управління: зарубіжний досвід: матеріали за темами: «Пільги державних службовців та депутатів парламентів», «Заробітна плата, привілеї та пільги президентів країн світу», «Механізми реалізації конституційної реформи: європейський та світовий досвід» тощо. Особлива увага приділялася вивченню принципів та механізмів створення парламентсько-урядових коаліцій у європейських країнах та ініціатив президентів у сферах політики, економіки, культури.

Проекти конституційної трансформації в Україні: оцінки політиків, експертів, науковців

Електронні інформаційно-аналітичні бюлетені готувалися за запитом Секретаріату Президента України. Здійснювався моніторинг центральної і регіональної преси України та інтернет-видань з актуальних проблем вітчизняного державотворення.

Інститут президентства в системі демократичного управління: порівняльний аналіз законодавчої практики зарубіжних країн

Збірник інформаційно-аналітичних матеріалів. Присвячено вивченню зарубіжного досвіду вирішення актуальних суспільно-політичних питань, які безпосередньо пов'язані з еволюцією інституту президентства за кордоном.

Інститут президентства в системі сучасних міжнародних відносин. Інформаційно-аналітичний бюлетень. Висвітлювалася діяльність президентів та проблеми функціонування інституту президентства в країнах світу; бібліографічно-реферативна база новітньої зарубіжної та вітчизняної літератури з проблематики інституту президентства; аналітична, бібліографічна інформація щодо президентських виборів у провідних країнах світу тощо.

Економічна діяльність: нові орієнтири і ризики

Інформаційно-аналітичний бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу електронної інформації. Адресований керівникам підприємств, підрозділів та усім, хто в силу своїх професійних обов'язків стежить за розвитком правової, податкової та інших законодавчих баз.

3. Оглядові інформаційні видання.

Аналітична думка в Україні: містить експертні оцінки політичних, економічних та соціальних процесів в Україні в розрізі аналізу законів, реформ, міжнародного співробітництва, перспектив розвитку різних сфер суспільного життя.

Увага! Рейдери... : огляд матеріалів, що надійшли на розгляд апарату віце-президента УСПП, про факти рейдерських атак, реакція українських владних структур щодо них, зокрема законотворча діяльність у цій сфері, оцінка подій та спроби втручання в них. Надається огляд зарубіжних правових актів стосовно проблем рейдерства та рекомендації для боротьби з цим явищем.

Національна безпека: геополітичні, соціально-економічні та інші фактори: видання подає періодичний моніторинг процесів зарубіжних політтехнологічних впливів та оцінку діяльності зарубіжних політтехнологів в Україні.

«СТРАТЕГІЯ–2020»: практика суспільних перетворень

Щотижневий огляд матеріалів ЗМІ, присвячений впровадженню в Україні єдиної державної політики реформ та їх реалізації, відновленню інфраструктури звільнених територій, а також відображенню в соціальних медіа найбільш актуальних та резонансних подій суспільно-політичного значення. Окремий розділ подає моніторинг соціальних медіа з питань постмайданівського політичного розвитку держави, проявів сепаратизму на Сході України, міждержавних векторів розвитку щодо окупованих територій, а також зовнішніх чинників впливу на Україну.

Ініціативи Президента України (шляхи реформування)

Щотижневий огляд матеріалів ЗМІ. Присвячений реалізації ініціатив у межах «Стратегії–2020» та відновленню інфраструктури звільнених територій.

Ініціативи Президента України (електронне урядування)

Щотижневий огляд матеріалів ЗМІ. Присвячений реалізації ініціатив Президента України та президентських структур у сфері інформатизації та електронного урядування.

Інститут президентства в зарубіжних ЗМІ

Огляд зарубіжних інтернет-ресурсів. Розкриваються проблеми функціонування інституту президентства на сучасному етапі як владної інституції, запровадженої в ряді країн Америки, Європи, Азії, Африки та пострадянського простору.

Актуальні проблеми інтелектуальної власності в інформаційній сфері. Інформаційно-аналітичний дайджест з інформаційними джерелами мережі Інтернет та новими надходженнями до фондів НБУВ (монографії, автореферати дисертацій, підручники, збірники наукових праць, матеріали міжнародних конференцій, статті з періодичних видань), що висвітлюють сучасні проблеми права інтелектуальної власності в Україні та за кордоном

Кібербезпека в інформаційному суспільстві. Інформаційно-аналітичний дайджест. Заснований Науково-дослідним інститутом інформатики і права Національної академії правових наук України та

Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського у 2017 р. Видається щомісяця. Відповідальний редактор О. Довгань. Упорядники О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих. Дизайн обкладинки С. Дорогих.

4. Матеріали міжнародних конференцій та оглядові матеріали, збірники матеріалів.

Інформаційно-аналітичні ресурси наукової бібліотеки

Матеріали для учасників секції № 3 Міжнародної наукової конференції «Інтернет/Екстранет-ресурси в наукових бібліотеках» (Київ, 9–10 жовтня 2007 р.). Збірник містить статті про вдосконалення діяльності бібліотечних установ шляхом підвищення ефективності дистантних форм обслуговування користувачів та запровадження нових і перспективних видів бібліотечної комунікації.

Міжнародний тероризм – сучасний стан, витоки і шляхи протидії

Матеріали IV Міжнародного антитерористичного форуму (Київ, 7–8 червня 2007 р.). Надається інформація про роботу міжнародної конференції, основні меседжі її учасників та пропозиції щодо вироблення нових механізмів протидії тероризму. Обґрунтовується актуальність проблеми протидії міжнародному тероризму на території України.

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) у 1999 році. Збірник знайомить з анотованим переліком видань СІАЗ у 1999 р. Розраховане на спеціалістів, залучених до прийняття важливих рішень у політичній та економічній сферах, а також можливих партнерів для співпраці в інформаційно-аналітичному забезпеченні органів влади, економічних і громадських структур в Україні.

5. Інформаційно-бібліографічні бюлетені

Україна у відгуках зарубіжної преси: матеріали ЗМІ країн світу про події та процеси, що відбуваються в Україні, зокрема висвітлюється діяльність органів законодавчої, виконавчої та судової влади, місцевого самоврядування, порушуються актуальні питання міжнародного співробітництва та суспільно-політичного життя, розвитку економіки та правових відносин.

Науково-інформаційні ресурси про президентів та інститут президентства: вивчалися питання еволюції інституту президентства та відображення цих процесів у різноманітних ЗМІ.

«СТРАТЕГІЯ–2020»: інформаційні технології в державному управлінні: щотижневий огляд матеріалів ЗМІ, присвячений модернізації державного управління на базі новітніх інформаційно-комунікативних технологій, розвитку систем електронного урядування та перспективам його впровадження в управлінські процеси України, а також відображає моніторинг кращих практик електронного урядування в країнах світу.

Науково-інформаційні ресурси про президентів та інститут президентства: присвячений дослідженню бібліографічно-реферативної бази новітньої зарубіжної та вітчизняної літератури з проблематики інституту президентства, державотворення та конституціоналізму.

6. Аналітичний електронний бюлетень: Всенародне обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України», запропонованого Президентом України

Відбувався відбір матеріалів, що стосувалися реакції суспільства та ЗМІ на ініційовані Президентом України конституційні зміни.

Беларусь в отзывах украинской прессы. Електронний бюлетень. Готувався в рамках проекту співробітництва між НБУВ та Президентською бібліотекою Республіки Білорусь.

Періодичні інформаційно-аналітичні бюлетені: **Дострокові президентські вибори в Україні; Інститут президентства в Україні в експертних оцінках сьогодення; Відгуки на мирний план Президента України; Ініціативи Президента України (антикорупційна діяльність):** друкувалися матеріали з висвітлення державної політики України в ЗМІ та оприлюднювалася реакція на українські актуальні події за кордоном.

Юридична бібліотека видавала такі бюлетені.

Бюлетень оперативних матеріалів **Громадська думка про правотворення:** на базі аналізу правової електронної інформації. Висвітлює експертну оцінку вітчизняних і зарубіжних фахівців щодо правових процесів в Україні, відображає загальні тенденції та реакції на процеси правотворення й застосування норм права в блогосфері, представляє аналітичні статті, записки, висновки, прогнози, підготовлені співробітниками НЮБ та залученими експертами.

Бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів **Конституційний процес: політико-правові аспекти діяльності.** Орієнтований на задоволення інформаційних запитів суддів Конституційного Суду України, законодавців, органів державної влади, громадських організацій, наукових працівників та експертів.

Огляд публікацій **Ринок праці:** містить Експертно-аналітичний висновок за результатами моніторингу висвітлення в центральних та регіональних газетах питань зайнятості населення, ринку праці та діяльності Державної служби зайнятості, зокрема, питання, пов'язані з внутрішньою та зовнішньою трудовою міграцією громадян України; проблеми безробіття в цілому по Україні і в окремих регіонах тощо.